

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת לך לך תשפ"ז

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

בארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגטון

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
דופט:

קול ברסלב

079.70.400.66

חיזוק פאר די אידישע שטוב

079.70.400.69

גדפס ע"י

בכורות. פרק רביעי – עד כמה דף ל עמוד א – מתוך מהדורות "אבן ישראל – (שטיינזולץ)"
רטו

תרכא דאטמא – חָלֵב הַכְּלִית שֶׁעַל הַדֶּיךְ. **בכר דכנתא** – בחזקת חלב טהור הנקרא "כנתא", ובלעז אנטיירי, כמו "הדרא דכנתא" דאמרין בשחיטת חולין (מהב). **לעולם כרבי שמעון** – דלא קיס אלא במידי דדמי לאיסורא. ובאיסורא גופיה, במידי דעביד איסורא, דהיינו אמגוזי. **גרו באמגוזי** – גוררים ומשוכים אחר אמגוזי. **ומשפש לבני מבחבם** – מטה אותם באגוזים, ושוכרן לבני הטבחיים, ומביאין לו החלב שגובנין אותו מאביהן, וזוכרו בכר דכנתא. **משנה אינו חשוד על המעשרות** – ולוקחין ממנו תבואה בשאר שני שבוע, ואין צריכים לעשר דואי, אלא דמאי. וטעמא דכולה מתניתין כגמרא. **גמרא בעי חומה** – דאינו יכול לאכול מעשר שני אלא לפנים מחומת ירושלים, דכתיב (דברים יד): "ואכלת לפניה ה' אלהיך". וגו'. **הפטרות** – רבנן פליגי בה, שיהא אדם אוכל חולין בטהרה. **הא חשוד** – על הטחורת – חשוד על השביעית. **מתניתין** – דקתני אין חשוד כגון שראינוהו שנוהג דין מעשרות ושביעית בצניעא בתוך ביתו. **דליכא למימר** – לפנים הוא עושה, כיון דבצינעא קא עביד. **רבי ינאי אמר ביריתא דרייקין מינה הא חשוד** כגון דהוה חשוד אחריתיו – אשביעית ואסתרות, וקביל תאוריתיו שיהוה על שניהם. **וז דברי רבי עקיבא** – דחשוד על השביעית – אינו חשוד על המעשה. **שביעית חמירא** להו – וכיון דחשוד אשביעית – לא שכן באמעשרות. **דהחא דהוה קרי לחבריה** – באתריה דרבי יהודה. **ויריא בר יריתא** – רג בן גירות. **יתני לי** – שבר טוב, שלא אכלתי פירות שביעית בכותך. **יש מפרשים** "רבי עקיבא סתמא" – דאמרין בסנהדרין בי"און הן התנן" (פא). **סתם משנה** – רבי מאיר, סתם ביריתא – רבנן נתן, וכולהו אליבא דרבי. **עקיבא** ואלו מיהא איתא, דהא בבבא דוכתיב אמרין "רבי מנחם סתמא" – רבי שמעון סתמא" – אלא, רוב משניות איבא בתלמוד סתומות אליבא דרבי עקיבא. **חשוד**

תרכא דאטמא בכר דכנתא, קנסיה רבא לזבוגי אפילו אמגוזי. אמר ליה רב פפא לרבא: כמאן – כרבי יהודה, אי כרבי יהודה – אפילו מיום ומלח נמי! – לעולם רבי שמעון, ובאיסורא דגופיה קנסין ליה; סתם דידקין גרו באמגוזי, ואילו ומשפש לבני מבחי וגרי להו באמגוזי, ומיתו ליה תרכא דאטמא, ומזבין ליה בכר דכנתא. משנה החשוד על השביעית – אינו חשוד על המעשרות, החשוד על המעשרות – אינו חשוד על השביעית, החשוד על זה ועל זה – חשוד על הפטרות. ויש שהוא חשוד על הפטרות, ואינו חשוד לא על זה ולא על זה. הנה: החשוד על דבר, לא דגו ולא מעידו. גמרא מאי טעמא שביעית לא צניא חומה, מעשר פיון דבעי חומה – חמיר ליה. "החשוד על המעשר". מאי טעמא מעשר אית ליה פרוין, שביעית פיון דקא מיתסר ליה, ולית ליה פרוין – חמירא ליה. "החשוד על זה ועל זה". פיון דחשוד אדאורייתא – כל שכן שהוא אדרבנן. ויש חשוד על הפטרות". מאי טעמא נהי אדרבנן חשוד – אדאורייתא לא חשוד. וימניה: נאמן על הפטרות – נאמן על שביעית; הא חשוד – חשוד! אמר רבי אילע: מתניתין – כשראינוהו שנוהג בצניעא בתוך ביתו, רבי ינאי כרבי ישמעאל אמר: כגון דהוה חשוד לתריותו, ואתא קמי רבנן וקביל אתריותו, והדר איחשד אחד מציניו; דאמרין, כיגו דחשוד אהא – חשוד נמי אאידך. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: זו דברי רבי עקיבא סתמא, אבל חכמים אומרים: חשוד על השביעית – חשוד על המעשר. מאן חכמים רבי יהודה, דבאתריה דרבי יהודה שביעית חמירא להו; דהוה חשוד קרי ליה לחבריה "דירא בר יריתא", אמר ליה: תיתי לי, דלא אכלי פירות שביעית בכותך. איבא דאמר, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: זו דברי רבי עקיבא סתמא, חשוד על השביעית. ומאן חכמים – רבי מאיר היא, דאמר: חשוד לדבר אחד הוי חשוד לכל התורה כולה. רבי יונה ורבי ירמיה תלמידי רבי יעריא, ואמרין לה: רבי יונה ורבי יעריא תלמידי רבי יוחנן, חד אמר: אכל חכמים אומרים: חשוד על השביעית חשוד

בתוך ביתו. ועוד קשיא מהא דנתן במסכת דמאי (פרק ג משנה ד) ומיתין לה נמי ב"הדקין" (גיטין סא.ב). המוליק חסין לטוחן כותי וא לטוחן עם הארץ – אינו חושש לא משום מעשה ולא משום מידות. משום דסתם רבין הארץ חשודי אשביעיתו ויש לומר: משום כותי נקט שביעית. אי נמי, בודאי חשוד איירי. וכן הויא דהולקת לזב מחבירי בשביעית, דקאמר עלה בפרק "לולב הגזול" (סוכה לט.א) דאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ. וכן רבא דמיתין פרק קמא דחולין (ו.א). הנותן לשכנתו עיסה לאפות וקדירה לבשל – אינו חושש לשאר ולתכלין שבה, לא משום שביעית ולא משום מעשר, ואם אמר "עשה לי משליכ" חושש כו' – כל הני מיידי בודאי חשוד. ואם תאמר: היכי מוכח מינה בחולין דגורו על תערובת דמאי? דלמא חשוד גרע סתם עם הארץ לגבי מעשר ראשון, כדמוכח בשיליה "הדוקין" (גיטין סא.א) לאביי ויש לומר: דלרבא פריך שפיר, דלא חמיר ליה. **באתריה** דרבי יהודה חמירא להו שביעית – ולכך חשוד אמעשר. ותימא דהא בפרק קמא דשבת (ף יב.ב) אמרין: דבתרומה, כיון דאפשר למעבד כדשמואל דהסתא דהסתא חמירא פורתא את הברי לא חשודי. והכי נמי גבי מעשר שני – לא הוה לן למיחשדיה, כיון דאפשר למעבד כדשמואל, דהקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה – מחלל, דהוה הדין מעשר שני. ובשאלות דרב אחאי הוא בהדיא על כרם רבעי שמחלל אתו על דבר מועט, ומעשר שני וטע רבעי דין אחד להם בכל מקום, דקדש"ק קדש"ק גמירין לזמן מרודי, דביאתא בפרק שני דקדושין (ג.דג). ואפילו לכתחלה מוסתר דשרי, כמו גבי קדוש מבסכת ערכין (בט.א) דשרי כוון חוה, גבי הווא גבור דאחרמינוהו לנכסיהו ודא חמירא בפרק "התקבל" (גיטין סה.א). והכי דכירי מערימינו על מעשר שני, כמעשר שני חוה דרבנן – כיון כיול לחקות: כוון חוה מאי העבריה ארץ? לטעם חמירא חוה כיול לחלל לשוה מנה על שוה פרוטה אלא מוסל ליה בפירכא אחריתי: ואמה העבריה כוון חוה מי איכא? וכן מעשים בכל יום, שאנו מחללין כרם רבעי שוה מנה על שוה פרוטה ויש לומר: דלא דמי מעשר לתרומה, דפערמי שאין לו פרוטה מומנת לחלל עליה. וגם אין לו כי אם מעט מעשר כנגד שוה פרוטה, ואינו רוצה ליתן פרוטה כנגדו.

ק. רביעי - עד כמה דף ל עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"
רש"י

1 ושׁוּר לַעֲמֹד הַקֹּדֶם: חֲשׂוֹד עַל הַמַּעֲשֶׂה חֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבִיעִית — וּבֶל שָׁכַן חֲשׂוֹד אֲשֶׁבִיעִית חֲשׂוֹד אֲמַעֲשֶׂה. וּמֵאֵן חֲבִטִּים רַבִּי מֵאִיר — דָּאִמֹר לִקְמֹן חֲשׂוֹד לְדִבֵּר אַחֵר
2 חֲשׂוֹד לְכָל הַתּוֹרָה. וְעַד כָּאן עֵיךְ לַעֲמֹד הַקֹּדֶם. הִרִי הוּא בִּישְׂרָאֵל מְשׁוֹמֵר — וְלֹא אֲמִירָן דִּלְהִי גוֹ גִּמְוֹר כְּאִילוֹ לֹא נִתְגִּיר. דָּאִי קִרְיִשׁ — אִשָּׁה לֵאחֶר שְׁנֵשְׁתַּמֵּד
3 קִדְּוִשׁוֹ קִדְּוִשֵׁךְ. דְּרַבִּי חֲבִירֹת — מִפְּרָשׁ בְּתוֹסַפָּה בְּמַסְכַּת דְּמָא: שְׁלֹא יִתֵּן תְּרוּמָה וּמַעֲשֶׂה לְעַם הָאָרֶץ, וְשֹׁלֵא יַעֲשֶׂה טְהוֹרֹת אֲצֵל עִם הָאָרֶץ, וְשִׁיאֵבֵל חוֹלִין בְּטַהֲרָה,
4 שְׁשִׁיעֶשֶׁר אֶת שְׁהוּא אוֹכֵל וְאֶת שְׁהוּא מוֹכֵר וְאֶת שְׁהוּא לֹקֵחַ. דְּקֹדֶקֶין סוֹפְרִים — חֲזִמְרָא דְּרַבְּנִן. דְּבִרִי לִוִּיָּהּ — לְשׁוֹרֵר וְלִשְׁרֵת שׁוֹעֵר. מִכְּנֵי אַהֲרֹן — מִשְׁמַע

וּחִכְמָם אומרים אינו נחשד אלא על אותו דבר בלבד — לרבי אליעזר דלעיל, 1
 נחשדו על הטירות חשוד על השביעית אלא 2
 היבא שראיתו נחה בצניעה, זה דקאמר הבא: 3
 אינו נאסר אלא לאותו דבר — לאו דוקא, אלא 4
 לאותו דבר וכיצה נא, וזהו אמת אלא לאפקי 5
 בכל התורה כולה. 6
אבוי של זה ביה תלמידים שלנו — על 7
 הטירות, כמו שעשה חנן. 8

מִיָּה, דַּאי קְרִישֵׁי קִדּוּשֵׁין. תְּנוּ רַבְּנָן: הֵבֵא לְקַבֵּל דְּבֵרי חֲבִירוֹת חוּץ מִדְּבַר אֶחָד -
אֵין מִקְבְּלִין אוֹתוֹ; גוֹי שֶׁבֵּא לְקַבֵּל דְּבֵרי תּוֹרָה חוּץ מִדְּבַר אֶחָד - אֵין מִקְבְּלִין אוֹתוֹ. רַבִּי יוֹסִי
בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִפְּלוּ דְקִדּוּק אֶחָד מִדְּבֵרי סוֹפְרִים. וְכֵן בֵּן לְיוֹי שֶׁבֵּא לְקַבֵּל דְּבֵרי לִוְיָהּ,
וְכֵן שֶׁבֵּא לְקַבֵּל דְּבֵרי כְּהוֹנֵת, חוּץ מִדְּבַר אֶחָד - אֵין מִקְבְּלִין אוֹתוֹ, שְׁנָאֵמֹר: "הַמִּקְרִיב אֶת
דָּם הַשְּׂלָמִים" וגו', הַעֲבוּדָה הַמְסוּדָה לְבֵנֵי אֲהֵרֹן, כָּל בְּתוּן שֶׁאֵינוֹ מוֹדֶה בָּהּ - אֵין לוֹ חֵלֶק
בְּכֹהֲנֻתָּהּ. תְּנוּ רַבְּנָן: הֵבֵא לְקַבֵּל דְּבֵרי חֲבִירוֹת, אִם רָאִינוּהוּ שְׂעוּתָהּ בְּצִיעָתָהּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ -
מִקְבְּלִין אוֹתוֹ, וְאִחֵר כִּד מְלַמְּדִין אוֹתוֹ. וְאִם לֹא - מִלְּמָדִין אוֹתוֹ, וְאִחֵר כִּד מִקְבְּלִין אוֹתוֹ.
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי אוֹמֵר: בֵּין כִּד וּבֵין כִּד - מִקְבְּלִין אוֹתוֹ, וְהוּא לְמַד בְּרַבְּרָה וְהוֹלֵךְ. תְּנוּ
רַבְּנָן: מִקְבְּלִין לְכֻנְפִים וְאִחֵר כִּד מִקְבְּלִין לְטַהֲרוֹת, וְאִם אָמַר "אֵינוֹ מִקְבֵּל אֱלָא לְכֻנְפִים" -
מִקְבְּלִין אוֹתוֹ. קִיבֵּל לְטַהֲרוֹת וְלֹא קִיבֵּל לְכֻנְפִים, אִף לְטַהֲרוֹת לֹא קִיבֵּל. תְּנוּ רַבְּנָן: עַד כִּפּוּסָה
מִקְבְּלִין אוֹתוֹ בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: שְׁלֹשִׁים יוֹם, לְכַסּוֹת - שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשׁ. וּבֵית
הֶלֶל אוֹמְרִים: אִחֵר זֶה וְאֶחָד זֶה - לְשָׁנִים עָשָׂר חֳדָשׁ. אִם כֵּן, הוּא לִיֹּה מִקְבִּיל בֵּית שְׁמַאי
וּמַחֲזִיק בֵּית הֶלֶל? אֱלָא, בֵּית הֶלֶל אוֹמְרִים: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - לְשָׁלֹשִׁים. (סָמִין: חֲבֵד)
תַּלְמוּד "תַּכְלִית מִכ"ס חו"ד גבא" בעצמא⁽¹⁾. תְּנוּ רַבְּנָן: הֵבֵא לְקַבֵּל דְּבֵרי חֲבִירוֹת - צִירָד
לְקַבֵּל בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה חֲבִירִים, וּבְנֵיו וּבְנֵי בֵיתוֹ - אֵינֶן צָרִיכִין לְקַבֵּל בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה חֲבִירִים. רַבִּן
שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִף בְּנֵיו וּבְנֵי בֵיתוֹ צָרִיכִין לְקַבֵּל בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה חֲבִירִים, לְפִי שֶׁאֵינוֹ
דּוֹמֶה חֶבֶר שְׂקִיבֵל לְכֵן חֶבֶר שְׂקִיבֵל. תְּנוּ רַבְּנָן: הֵבֵא לְקַבֵּל דְּבֵרי חֲבִירוֹת - צִירָד לְקַבֵּל בִּפְנֵי
שְׁלֹשָׁה חֲבִירִים, וְאִפְּלוּ תַלְמִיד חֶכֶם צִירָד לְקַבֵּל בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה חֲבִירִים. וְזֵן וְיוֹשֵׁב בִּישְׁבָּה -
אֵינוֹ צִירָד לְקַבֵּל בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה חֲבִירִים, שֶׁכָּבֶד קִיבֵּל עָלָיו מִשְׁעָה שֶׁשֶּׁבֶב. אָבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: אִף
תַּלְמִיד חֶכֶם אֵינוֹ צִירָד לְקַבֵּל בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה חֲבִירִים, וְלֹא עוֹד אֱלָא שְׂאֻחִירִים מִקְבְּלִין לְפָנָיו.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בִּימֵי בְנוֹ שֶׁל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אֲנָשִׁינוּס נִשְׁתִּי מִשְׁנֵה זֹו; רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי
אֶתְסַפֵּק לָהּ מִלְחָמָה בְּמַהֲרוֹת, שְׁדוֹר רַבְּנָן לִבֵּי בְנוֹ שֶׁל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אֲנָשִׁינוּס, אִילוּ אֶמְרוּ
לֵיהֶם: לַעֲיִן הוּא. אֲשַׁבְּחָהּ דְקָא מַעֲרִיט טַהֲרוֹת, אוֹתִיב רַבְּנָן מִדִּידֵיהּ לְנִבְיָהּ, וְקָאִי אִירוּהוּ לְעֵינֵיו
בָּהּ. אֲתוּ אֲמִיר לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי. אָמַר לָהּ רַבִּי יְהוּדָה: אָבִיו שָׁל זֶה בִּיהָ תַלְמִידִי
חֲקָמִים, אִף הוּא מְבִיחַ תַלְמִידִי חֲקָמִים! אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי: כְּבוֹד וְזֵן יֵהא מְבִיחַ בְּמִקְוָמוֹ.
אֱלָא, מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ - נִתְּנוּ בְּהִנּוּס סִילְסוּל בְּעַצְמָן, שְׂאֵין מוֹסְרִין אֶת הַטַּהֲרוֹת
לְכָל אָדָם. תְּנוּ רַבְּנָן: חֶבֶר שְׂמֹת - אֲשֶׁתוֹ וּבְנֵיו וּבְנֵי בֵיתוֹ הֵרִי הֵן בְּחֻקָּתָהּ עַד שִׁיחָשְׁדוּ.
וְכֵן חֶצֶר שְׂמוֹכְרִין בָּהּ תַּכְלִית - הֵרִי הִיא בְּחֻקָּתָהּ עַד שִׁתְּפִסֵּל. תְּנוּ רַבְּנָן: אֲשֶׁת עִם הָאָרֶץ
שֶׁנִּשְׁאֵאת לְחֶבֶר, וְכֵן בְּתוּ שֶׁל עִם הָאָרֶץ שֶׁנִּשְׁאֵאת לְחֶבֶר, וְכֵן עַבְדוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ שֶׁנִּשְׁמָר
לְחֶבֶר - כּוֹיֵן צָרִיכִין לְקַבֵּל דְּבֵרי חֲבִירוֹת בְּתַחֲלָה. אָבָל אֲשֶׁת חֶבֶר שֶׁנִּשְׁאֵאת לְעַם הָאָרֶץ, וְכֵן
בְּתוּ שֶׁל חֶבֶר שֶׁנִּשְׁאֵאת לְעַם הָאָרֶץ, וְכֵן עַבְדוֹ שֶׁל חֶבֶר שֶׁנִּשְׁמָר לְעַם הָאָרֶץ - אֵין צָרִיכִין
לְקַבֵּל דְּבֵרי חֲבִירוֹת בְּתַחֲלָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אִף הֵן צָרִיכִין לְקַבֵּל עֲלֵיהֶן דְּבֵרי חֲבִירוֹת
לְבְּתַחֲלָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: מִיֵּשׁוּשׁ בְּאֶשָּׁה אַחַת שֶׁנִּשְׁאֵאת לְחֶבֶר,
וְהִתָּה קוֹמַעַת לוֹ תְּפִילָּין עַל יָדוֹ, נִשְׂאֵאת ל

הואיל ובשעת קבלת אל תהי' תביעה, ואיכא למימר דסכרידיו קמא נקטי. **אין צריכין לקבל** — אם חזרו תחת די חבר. **קומצין** = קשרות. **קשרי חובס** = שיש חומתו למוסבין, ודכוונתו לא תביעה חובס. **כדי שלא תהיה חובס** — כדי שחזרו תחת די חבר.

בבורות. פרק רביעי - עד כמה דף לא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" רש"י

1 וְכֹלֵן — סִיפָא דְחָךְ בְּרִייתָא דְלַעֲוִיל וְיֵא, דַּקְתֵּנּוּ: הָבָא לַקָּלָל דְּבִרֵּי חֲבִירֹתוֹן
 2 מִדְּבַר אַחֵד, וְכֹן בְּחֹן שְׂקִיבָל עֲלֵיו דְּבִרֵּי כִּהְנֹה חוּץ מִדְּבַר אַחֵד, וְכֹן בְּלִי שְׂקִיבָל
 3 הַעֲלֵמִי דְּבִרֵּי לִיחָּא מִדְּבַר אַחֵד — אֵין מִקְבְּלִין אוֹתוֹן, שְׁנֵאמַר: "הַמְּקִיבֵי אֶת דֶּם
 4 שְׂדֵה הַדֵּמִי" וְגו', בּוֹמָן שְׂדֵהנֵהֶם עוֹשִׂין עוֹשִׂין שֶׁל מָקוֹם מִזֶּה כְּתִיב בָּהֶם — "חֲלָקֶם
 5 נִתְּנִי אוֹתָם מֵאִשֶּׁךְ", וְכֵשָׁאן עוֹשִׂין רַצּוֹנוֹ שֶׁל
 6 מָקוֹם מִזֶּה כְּתִיב בָּהֶם — "מִי עֹם בְּכֶם יִסְתֹּר" 1
 7 דְּלֵתֵיךְ", וּבֹכֵלן שְׂחֹרְרָא בְּהֵן אֵין מִקְבְּלִין אוֹתָם
 8 עוֹלָמִית כו', תַּחֲסוּתָא מִסְכַּת דְּמוֹאֵי פֶּתֶר
 9 "הָאֵרוּן בְּמִקְמוֹם מוֹתֵר בְּחֵלֶת אֲנֻטוֹכִיא", עָשׂוֹ
 10 הַכֵּן בְּמַטְמוֹנוּתִי — שְׁלֵא חֲלָלֵה שֶׁם 2
 11 שְׂמִים בְּפֶרֶסֶסִיא — מִקְבְּלִין אוֹתָם, כְּתוּבוֹ 3
 12 הַזֶּה — רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִרְדָּה, 4
 13 נִבְאִי — מִמּוֹנֵה לַמֶּלֶךְ לַגְבוֹת מִסּ מִיִּשְׂרָאֵל, 5
 14 פִּישִׁי — כֵּן הַבְּבֹאֵת, "אִיִּשְׁרָאֵל לִיחָּא שְׁתַּמָּא" 6
 15 — שְׁדִּיזוֹ מִמֶּנּוּ צִירִיכֵן לוֹ, לִשְׁאֹל יְהִימֵנו 7
 16 הַלְבוֹת, קִשְׁרֵי לֹחֹ — קִשְׁרֵי וְתִיקֵן לִיֹּת אֲרַבְעֵי 8
 17 מֵאוֹת, בְּתַכְתֵּן כֹּחַ — כְּסֻטָּה וְתִיקֵן לִיֹּת אֲרַבְעֵי 9
 18 יֶלֶךְ לַחֲשִׁיבֻתֵּיהֶם, אַחֵר הַחֲשִׁיבֻתֵּי שְׂבַחֵר לֹ 10
 19 מִקְבְּלִין אוֹתָם, תַּנּוּ רַבְנֵן: 11

תן - אין מקבלין אותן
 רבי יהודה אומר: חזרו
 תן, בפרהסיא - מקבלין
 אז דבריהן במטמוניות -
 אין מקבלין אותן, רבי
 אמר: בין כך ובין כך
 : "שובו בנים שובבים".
 וזו אמר רבי יוחנן: הלכה
 שונה היא אמרם, חבר
 מחביריה, פירש - אין
 יש - חרי הוא ככל אדם.
 א ליה שעתא, הנה עייל
 מאה ותא דרגנן. שמע
 ויהלכת. לסוף שמעו
 הן יחשבותיה, זיל
 בי. רב יוסף לא, אזל,
 נא: פירש - אין מקבלין
 לומר: פירש - חרי הוא
 נכורות אדם רואה, חזן
 ואת מעשהו, ונשאל
 נכורות אדם רואה חזן
 ליקא חדר - מי מהימן
 תתן: מיאנה או שחציה
 בית דין - לעולם בחד;
 י יוחנן: בתידי מומחה,
 רואה את קרשו - דאי
 תיו - דאי בעי, שרי ביה
 על טהרתיו - דהא חזא

הדרו עלד עד כמה

חז"ן מן החבור והמעשר שנתאנתן לבעלים – אף על פי שמפרש טעם, משום הדגאנתן לבעלים – על ברחן דמחייאת האיד, כדמוכח בפרק קמא דתרומה (ח.א.) ובסוף "חלק" (שחרורין קר"ב) בלא עיר דרשון; דרש"י: "במתנתך" – מי שנאכלין בתורת המתנה, יצא חבור ומעשר שאין אכלין בתורת המתנה, דתנן: כל פסולי המוקדשין נמכרין באטילוי חוץ מן החבור והמעשר. ושואו משום קרא נפקא. דאין נהגין ביוון דבכר שאין נתאנתן להקדש.

הַדָּרִי, יִזְלֶה יִזְדַּר רַחֲמֵי יִיזְרְאֵל חַיִּי

דְּמַעְשָׁר בְּהִמָּה חָל עַל הַמוֹם, דְּכִתְיָבִי:
תָּן — מִהַּ יִפְסֵד הָאֵל חֹזֵא לֵיהּ בִּימֵי טוֹמָא.

מחברת: ד"ר חגית גורן

כל פסולי המוקדשין – קדשים שנפל בהן מום. הנאתם להקדש – אם מוכרין אותן ביוקר, הנאת הקדש היא. ובגמרא מפרשא כולה. בארש"ל – בשוק. שלוקחן הרב, וגמרא ביקר. ונשקלן בליטרא – דרך שהקצב מוכרין בשר וחילין. כבוד ומעשר – אם נמכרין ביוקר. הנאתן נכעלים – כבוד – הנאתו לכהן. ומכר הבשר לכל מי שירצה, דבשר כבוד נאכל לכל אדם, והכהן נוטל דמיו. ולכהן קרי בעלים של כבוד. ומעשר – הנאת מכירתו ביוקר לבעליו ישראל היא. ומשום הנאת הדיוטות לא מוזלוקין בקדשים לנהוג בהן מנהג חולין למכור בביטול, אלא בביתו, ואף על פי שלא יקצפו עליהם בני אדם כל כך, ואין נשקלן בליטרא, אלא באומד, ואם יפסיד

במעשר בהמה של יתומים כו' - אפילו לרבא דשרי לגדול בהבלעה. הוצרך בר ששת להעמיד בשל יתומים. דמשמע ליה מתניתין בלא הבלעה, דומיא דפסולי המוקדשין באיטלו.

מבליעו בחבלו - דאסור למכור בשטר, אלא החלב והעור והגידין. ויש לדקדק מכאן, דאפילו דאסור מאן דאסר לקמן (לכב.) להמנות גוי על הבכור - חבלו מיתא, שרי, דבעור חשיב ליה. כיון דאסור באבילה לישראל. ומיהו, משמו של גיד, דלא אסור במדארייתא - איפשר דאסור. אבל הלכה כרבי עקיבא, דשרי לגוי אפילו הבשר, כמו שמפרש לקמן.

אם כן מעשר בהמה מעשר בהמה תרי דימני למה לי - ויש מקומות דדייק כי האי גונא בריש בבא מציעא (בא.) גבי "זה אומר אני מנאמא" - דפרקי: והא "זה ריח" קתני. ובריש גריס (גריס.) "אסור" "אסור" למה לי. ובריש סנהדרין (פ"ד.) "שלשה" "שלשה" למה לי. עוד בהחזא פירקא (תא.) וכי תימא פרשי קא מפרש: מאי "זמן" - ברבא זמן, והתיא: "זמן" שלשה זמנות חזון בשלשה. ובפרק טעמא דערבן קטן (בבב.) דנפרש: לשמחה ולמריעות שלשים יום. פריך: והתיא ושלשה שלשים ולמריעות שלשים יום. ובפרק "בית כור" (בבא בתרא קדא.) פריך: "אני מוכר לך" "אני מוכר לך" תרי זמני למה לי. ותימא: דבכמה דכתיב לא פריך כי האי גונא, בפרק קמא דחולין (טוה.) גבי ענין סבין בכותל ושחט כהן שחיתו כשירה, דקאמר הנהו: פרשי קא מפרש: מאי מנאביר לקדקא - סבין דלא מבטל ליה. ולא פריך: "שחיתו כשירה" תרי זמני למה לי. ובפרק "גיד העשה" (חולין טזא.) גבי ביצים שחורות ששקפו, עס ביצים טמונות, דקאמר: פרשי קא מפרש, ולא פריך: "אסורות" "אסורות" למה לי. ובפרק "כל הבשר" (שם קיגא.) גבי דג טחור שמלחו עם דג טמא, דקאמר: פרשי קא מפרש, ולא פריך: "מותר" "מותר" למה לי. וב"החולל קמא" (בבא קמא טזא.) גבי נתן לאומנון לקלקל, דקאמר: פרשי קמפרש, ולא קאמר: "חייבין שלש" תרי דימני למה לי. ובגשין פרק "והחלה" (בבב.) גבי "כל נכסי תנונים לפלוני ופלוני עבדי", דקאמר: פרשי קמפרש, ולא פריך: "ולא קרי" למה לי ויש לומר: דבכל תרי דוכתי דפרקי "תרי זמני למה לי" - לא שייך למכר כל כן. פרשי קמפרש, כמו בתנן דוכתי דלא פריך. ושירי לעמוד הבא ו**אף** רב שמואל בר רב יצחק סבר לא לאה דרבא - פירושו: מקרא אחרתא, ולא מטעמיה.

דלא

יתומים מוכרין אותו בהבלעה. - מפלג הדול בהבלעה לא מאי שנא מהא דתנאי: הלוקח לולב מחבירו בשביעית - גותן לו אתרוג במתנה, לפי שאינו רשאי ללוקחו בשביעית; ותוין בה: לא רצה ליתן לו במתנה מאי ואמר רב הונא: מבליע לו דמי אתרוג בלולב! - התיב לא מוכחא מילתא, הךא - מוכחא מילתא. אמר רבא: אם כן, "מעשר בהמה" תרי זמני למה לי אלא אמר רבא. הכי קאמר: מעשר בהמה של יתומים - מוכרין אותו בדרבא, ומעשר בהמה הגדול ששחטו - מבליעו בעזרו בהלבו בגידו ובקרניו. אמר רבא: מנא אמינא לה דכתבי: "וזה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל", אימתי עושה המורה - מחיים, אימתי אינו נגאל - מחיים; הא לאחר שחטתה - נגאל. ורגנן ההוא הגדול לאחר שחטתה, אפילו לפני שחטתה; (דבר תנישום מחיים - גזור רגנן לאחר שחטתה אפילו לפני שחטתה)

נמרא "כל פסולי המוקדשין הנאמן להקדש". אימתי אילימא לאחר פדיונו, הנאמן להקדש הנאמן דבעלים הוא! אלא לפני פדיונו, נשחטין הא בעי העמדה והערכה! הניחא למאן דאמר: קדשי מוכב לא היו בכלל העמדה והערכה, אלא למאן דאמר: היו בכלל העמדה והערכה, מאי איכא למימר אלא לעולם לאחר פדיון, ומאי "הנאמן להקדש" - אימתיקרא, דכיון דשרי להו מר נמכרין באיטלו ונשחטין באיטלו ונשקלין בליטרא, ספי ופריק מעיקרא. "חזין מן הבכור ומן המעשר שהניחין לבעלים". בשלמא בכור - באיטלו הוא דלא מיודב, הא בביתיה מיודבן. אלא מעשר, בביתיה מי מיודבן והתיא, בכבור נאמר: "לא תפדה" - ונמכר חי, במעשר נאמר: "לא תגאל" - ואינו נמכר לא חי ולא שחוט, לא תא ולא בעל מום! הא מילתא איקשיא ליה לרב ששת באורחא, ושנייה פקדמותא מבריתא: במעשר בהמה של יתומים עסקינן, ומשום השבת אבידה נגעו בה. רבי יודי פסיסיה דרב ששת הוה שמעה מיניה, אול אמרה בי מדרשא ולא אמרה משמיה. שמעו רב ששת, איקפר, אמר: מאן דעקיין - לעקציה עקרבא! ורב ששת מאי נפקא ליה מינה - דאמר רב יהודה אמר רב: מאי דכתיב "אגורה באהלך עולמים" וכי איפשר לאדם לגור בשני עולמים אלא אמר דור: רבונו של עולם, יאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה! דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפי בעולם הזה - שפתותיו דוככות פקקו; ואמר רבי יצחק בר יערי: מאי קראה - "וחבקך בין הפזב הולך לדור" לבושישים דובב שפתי ישינם" - בכבור של ענבים, מה פזב של ענבים, כיון דאדם נוגע בו - דובב, אף תלמיד חכם, כיון שאדם אומר דבר שמועה מפי דוככות שפתי פקקו. מאי פרויתא דתנאי: מעשר בהמה של יתומים - מוכרין אותו, ומעשר בהמה ששחטו - מבליעו בעזרו בהלבו בגידו ובקרניו. מאי קאמר אמר אביי, הכי קאמר: מעשר בהמה של יתומים מוכרין אותו בהבלעה לא מאי שנא מהא דתנאי: הלוקח לולב מחבירו בשביעית - גותן לו אתרוג במתנה, לפי שאינו רשאי ללוקחו בשביעית; ותוין בה: לא רצה ליתן לו במתנה מאי ואמר רב הונא: מבליע לו דמי אתרוג בלולב! - התיב לא מוכחא מילתא, הךא - מוכחא מילתא. אמר רבא: אם כן, "מעשר בהמה" תרי זמני למה לי אלא אמר רבא. הכי קאמר: מעשר בהמה של יתומים - מוכרין אותו בדרבא, ומעשר בהמה הגדול ששחטו - מבליעו בעזרו בהלבו בגידו ובקרניו. אמר רבא: מנא אמינא לה דכתבי: "וזה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל", אימתי עושה המורה - מחיים, אימתי אינו נגאל - מחיים; הא לאחר שחטתה, אפילו לפני שחטתה; (דבר תנישום מחיים - גזור רגנן לאחר שחטתה אפילו לפני שחטתה)

דבר

נמרא אלא לפני פדיונו - ודמים נשחטין - בתמיה, והיאך יכול למכורו להוציא לחולין לאחר שחטתה הא בעי העמדה והערכה - דבמההא קדש אינה נפדית אלא מחיים, דכתיב (ויקרא כו.) "והעמדי את הבהמה לפני הבן דקדשך אותה בכור" וגו'. הניחא למאן דאמר: בפרק בתרא דתמורה (לכב.) קדשי מוכב לא היו בכלל העמדה והערכה, איכא לאוקומי דפדיון ונמכרין אותה שחטתה. אימתיקרא - שעהבעלים פדיון אותן מתחלה מיד להקדש איכא הנאה להקדש. אי שרית ליה לזבני באיטלו לאחר פדיון - טפי ופריק. שהנאמן לבעלים - שאין נותנים שום דמים להקדש על בכור במעשר בהמה. לא תפדה - "אך בכור שור או בכור עז לא תפדה" וגו' (במבדר יח.) ומשמע: בעלים אין פדיון אותן, אבל נמכר הוא אחרים משיבא ליה כון. לא יגאל - ויהיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל. ואין נמכר - דגמתיין "לא יגאל" הדבא מ"לא יגאל" ודחרימין; כדמפרש לקמן בשמעתין. ושנייה פקדמותא מבריתא - ופירקה בהשכחה הבקר מבריתא. ולקמן מפרש מאי ברייתא, ושני לא הכי: הא מתניתין במעשר בהמה כו. השב אבידה - שאין יכולין לאכזלו כולו. ויסידיה. ובמעשר בעל קמץ קמיין, ננעי כה - להחיר. פסיסיה = שמועה. אמר בי מדרשא - דלאי פירוקא. מאן דעקיין - מי הוא שעקצני והשכני, שלא אמרה משמי - העקציה עקרבא. שמתא. דוככות - נעות. והנאה הוא לא שדומה כתי. כומר ענבים - שאוספן בכלי אחד שבעה ימים או שמונה ימים. שידחקו ויתבטלו. מאי ברייתא - דאמרין לעיל "ושנייה מבריתא". מבליעו בחבלו - דאסור למכור בשטר. אלא החלב והעור והגידין מוכר, ויבליע לו כון דמי הבשר - שימכרו לו העור והגידין ביוקר, כמה ששוחט הכל, ויתן לו הבשר במתנה. מאי קאמר - מעיקרא תני "מוכרין אותו", דמשמע דרכבו, וחדר תני "מבליע". ודיוול שאינו יתום. הלוקח לולב - לוקח אדם בשביעית מעם הארץ פירות ששחטו בשביעית, משום דבת ששית שנכנסת לשביעית היא, וכל אילנות הלובין אחר תנטה חזין מאתרוג ואתגור רשאי ליקח בשביעית אלא על קל דתנטה בששית משום דאתרוג בתר לקיטה אולין, ופירות שביעית היא. ואין מוסיין דמי פירות שביעית לעם הארץ, עושה בהם סחורה, ואינו מבעיר במונ הבוער כשכלל ליה שבעדה. חתם לא מוכחא מילתא - משום דדמי קלים. ואינו יכיר שהבליעם בלולב אכל כל - אפילו דהבבלעה נמו מוכחא מילתא מוכר הבשר, דהדבר דעו שאין עור נמכר כולי האי בדמים יקרים. אם כן - בדולה דוא קתני. תרי דימני - מעשר בהמה" דתני ברייתא למה לי והוה הוא ותמורתו - במעשר בהמה כתיב, ומהאי לא יגאל נפקא לן דאינו נמכר. הילכך, כי אמרה קרא למכור - דומיא דעשית סחורה קרא דאסר ליה. אימתי עושה תמורה מחיים - הכי נמי, אימתי אינו נגאל - לא אמרה תורה אלא מחיים, אבל לאחור שחטתה נמכר. ורבנן גזרו לאחר שחטתה, שכל חשיבות דבהמה אינו אלא בבשר - גזרו רבנן לאחר שחטתה ושאני

בבורות. פרק חמישי – כל פסולי המוקדשין דף לב עמוד א – מתוך מהדורות "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קצנז

דלא יאמר לא יגאל בחרמים וגמר ממעשר מה מעשר קדוש ואינו נגאל – ואם אתמור:
דילמא הוה ליפין מהקדש דתרפיה ויש לומר: דלחומרא ליפין, אי נמי, משום
דבחרמים תביי: לא ימכר" ומוקמין בהו לא יגאל. **הו**א ולא כבור – רבא נמי, ומשני
בסמוך ש"ל ימכר" בחרמים לא צריך, אית ליה נמי "הו"א" ולא כבור, כדמוכח בפרק
קמא דתרמורה (הו"א) גבי אי עביד לא מהני, דלש

לאו "הו"א" הוה ליפין כבור העברה העברה
ממעשר, ואביי נמי, דמוקי בפרק קמא דתרמורה
"הו"א" – בהיותו ידא, מכל מקום הוה דריש
"הו"א" – ולא כבור, דמסמך ליה "הו"א" – קדש
קדשים" בדמשנ: הוה – בקדושתו ידא. **רבא**
אמר לא יגאל דחרמים לא צריך – כך כתוב
בספרים. ורשי"א: לא ימכר", מהקדש דייק
דאיתנהו איכא? אי בי בעלים – עשר נגילה
ואי ב"לא יגאל" קאמר – והא קדש ביד חבית
נגאליק, ורבינו תם פסק ד"הקדש ניהו" קאמר
– היינו אפילו נפדו, דראש קדשים" משמע
לחידוש תהנו עין ליה לראב"ה ורש"י חזקיה חזקיה
קשיא לרבי: דבפרק קמא דתרמורה (ה,ב) משמע
דמוכחין דאין מעיל פרוין, מ"הו"א" – בהיותו
ידא, לאבי דאי עביד מהני, ולרבא דאמר, לא
מהני – נפיק מ"לא יגאל" גופיה, ואם כן, היכי
הוה דייק הכא ד"לא יגאל" לא צריך משום דאי
בי בעלים הקדש ניהו אפילו נפדו ורש"י חזקיה
מ"לא יגאל" נפקא ליה לראב"ה ורש"י חזקיה חזקיה
שחקשה רש"י, הא דקאמר אם אינו ענין
לחרמים נהוה ענין למעשר, יאמר צריך מעשר
משום "לא יגאל" דחרמים? הא בגופה כתב, ואי
משום "לא ימכר" בקריה – נפיק הוה ליה
למימר: ואם אינו ענין לגאולה, בדגופה כתב,
נהוה ענין למכירה, אי נמי, יאמר: "לא יגאל"
דחרמים לא שמע מינה לאפניו.

[ש]יך לעמוד ב **ה**א לארא חשיתו נגאל הא
בעי העמדה והערכה – תימה: לוקמה
במפרסכת, דהרי היא חיה לכל דבריה, כדאמר
בפרק שני דחולין (ל"א), דרבי פסח מי אדחי:
הא תנא: שחט בה שנים או שנים כ"ז ו"ו
לומר: דשמת וזו היתה חשובה כחיה אף לענין
המורה. והרב רבי שמועל מניב"ל א"ר צדיק
לברכה היה מפרש: דחבא, דגמורה השחיתה
בהכלתה – לא חשביא מפרסכת כחיה. והכל
פירשתי ב"מדרבה" (בבא קמא ע"א) בשמעתין
דפרה מעמאה טומאת אובליק.

הא לא יגאל" דכתב רחמנא למה לי לאפניו. – איכא
למיופרד: מה למעשר – שכן קדוש לפניו ולאחריו! אלא,
לא יאמר "לא יגאל" בחרמים, ויגמר מכבור, מה כבור
קדוש ואינו נגאל – אף חרמים קדושין ואינו נגאל.
"לא יגאל" דכתב רחמנא למה לי לאפניו. – איכא
למיופרד: מה לכבור – שכן קדושתו מרחם! אלא, לא
יאמר "לא יגאל" במעשר, ויגמר העברה העברה מכבור,
מה כבור קדוש ואינו נגאל – אף מעשר קדוש ואינו
נגאל, "לא יגאל" דכתב רחמנא במעשר למה לי לאפניו.
– ואפתה, במעשר נמי לא מפני, דאיכא למיופרד דפרסכין? –
כבור נמי, גילף גאולה גאולה מחרמים! – דמעשר מפני, דכבור לא מפני. – ומאי חיות
ד"לא תפרה" דכבור לגופיה, ומעשר לאפניו ואימא: דמעשר לגופיה, דכבור לאפניו –
דינן גאולה גאולה, ואין דינן קדוה גאולה. – מאי נפקא מינה הא תנא דבי רבי ישמעאל:
"ישב כהן" ו"בא כהן" – זו היא שבה זו היא ביהא – הני מילי – היכא דליכא דרמי
ליה, אכל איכא דרמי ליה – מודמי ליה ליפניו. – ולילף כבור העברה העברה מעשר, דהא
מעשר נמי גמר גאולה גאולה מחרמים! – מעט רחמנא גבי חרמים "הו"א" – הוא ולא כבור.
– ואימא: "הו"א" – ולא מעשר! – מעשר גאולה כמותו. רבא אמר: "לא יגאל" דחרמים לא
צריך, דאיתנהו היכא אי בי בעלים – הקדש ניהו, אי בי כהן – חולין ניהו. דתנא: חרמים,
כל זמן שהן בבית בעלים – הרי הן כחולין לכל דבריהם, שגאמר: "כל חכם בישאל לך ויהי" – לא
לח", נתנן לכהן – הרי הן כחולין לכל דבריהם, שגאמר: "כל חכם בישאל לך ויהי" – לא
גאל"

והוא. – ואינו נגאל – ויגמר גזירה שוה מחרמים דאסור במכירה ויגילף
בבור העברה מעשר – שיהא אסור במכירה. דהא מעשר כבר קים לך, דגמרגא ליה גאולה מחרמים כל חרם קדשים הוא – הוא אסור במכירה. מפתברא מעשר הוה ליה
לרבי – דבין חרמים, דגאולה כתב ביה כמו בחרמים, ולמעט כבור דפרייה כתב ביה. לא יגאל דחרמים לא צריך – ולא משום דגמר מכבור. אלא מסברא נפקא לך דאינו
בפרייה. הקדש ניהו – ואינו בפרייה, ולא דמי לקדש מזבח. חולין ניהו – ויכול למוכרין כהן לכל מי שירצה. לך יהיה – ברשות כהן קדש, כשאר ממונו.
נהוה

ושאני נישום מחיים – כגון העור והגידין, שחשיבות שום דמי בהבמה אינו בשביל
העור. הלכך בהבלעה שרי אפילו דגדול. וביתמי, משום השבת אבידה – אוקמה
אדאורייתא, דלאחר שחיטה מוכר דכרבו. כפר לך להא דרבא – דמעשר לאחר
שחיטה, אדאורייתא של למכור. רק ככל אות נפשך – מוקמין בספרי בדפסולי
המוקדשין משעת, וכתבי: "ותוב ואכלתי."

איהו דבר שאין בו ברכה מחיים – שאין
נהנין מהם מחיים. דהא שאר קדשים, אם נפל
בהן מום – פדו, ויכול למוכרין מחיים לכל מי
שירצה. **אלא** זה מעשר בהמה – ודכתיב ביה
"לא יגאל", דאינו נמכר מחיים. וכתב דלאחר
וביאה איכא ברכה, והוהו ברכה – מכירה
היא, דלומי דברכה שאסר לך מחיים התיב
לך לאחר שחיטה. ומה ברכה היתה דאריהו בו
מחיים – מכירה. אלמא, לאחר שחיטה נמכר
מאדאורייתא, והא דתני אינו נמכר שחוט –
דרבנן הוא. הדין ביה במי שמוקמין
אדאורייתא. מהו להלכך דתני כפר מעשר
בהמה של גדול, עם דמי העצמות. דקה – אין
העצמות דאריים כללום, ואין מבליעין, נסה
ר' ראובן העצמות קחתא דגנרי וחוצני,
ומבליעין. **באתריה דמר** – וחסין כלים
מעצמות. ובאתריה דמר אין עושין כלים
מעצמות, ואין מבליעין. מנא חיי מילי –
דמעשר אינו נמכר דמאי משמע מכירה מ"לא
יגאל" בחרמים – (תיב ויקרא כז): "לא ימכר
ולא יגאל כל חרם קדשים" וגו'. מפני –
שצריך שיהיו תובות הללו "לא יגאל" מופצין
לדרשנו. שכן חילין על הכל – שאם חרמים
את הקדשים – חל חרם עליהן. ונתן לבחן
כפי טובת הנאה שיש לו בהן, כדאמר בערבך
בפרק "המוקדש שדור" (כ"ב). תאמר
במעשר שאינו נאלץ על החולין ועוד, חרם
חל על כל העדר, ומעשר אינו אלא עשירי.
איכא לטויפר – דאינטרין? לא יגאל"
חרמים. דמעשר לא גמרי, דמה למעשר
שכן קדש לפניו ולאחריו, ואינו צריך לעשירי
"תשעני" ולתשעני "עשירי" ולאחד עשר
"עשירי" – שלשתן מוקדשים. **דאיכא**
למיופרד – במעשר, כדפרסכין גבי חרמים: מה
לכבור שכן קדושתו מרחם, תאמר במעשר
שאין קדושתו מרחם ולהכי אינטרין? לא
יגאל" דמעשר, והעקבת קרא יתירא הוא –
"ומנחה גזירה שוה, ללמד "העברה"
העברה" דמעשר של גאל יגאל, ואין משכין
עליה. הדין ב"לא יגאל" משום מופנה הוא.
ומאי טעמא דהא קרא יתירא דמי? למכתב
לכבור שכן חרם זה, כדכתיב קרא אחרניא
(שמות יג): "כל פטר רחם לה", "והעברת"
למה לי שמע מינה: קרא יתירא הוא. כבור
נמי גילף גאולה גאולה מחרמים – דלא
נפקא דאף על גב דלא כתב בהמה גאולה –
כתב ביה פרייה (שם), והיא היא. גאולה
גזירה שוה מחרמים. אבל פרייה דכבור לא
מפני, דאינטרין גאולה, ולאגמרי נמי
אמעשר בהעברה העברה. ומאי חיות –
דפרייה דכבור לגופיה ולאגמרי אמעשה,
דמעשר לאפניו ולמיגמר גזירה

שוה מחרמים אימא: "לא יגאל" דמעשר – לגופיה, דהא מעשר כבר קים לך, דגמרגא ליה גאולה מחרמים כל חרם קדשים הוא – הוא אסור במכירה. מפתברא מעשר הוה ליה
לרבי – דבין חרמים, דגאולה כתב ביה כמו בחרמים, ולמעט כבור דפרייה כתב ביה. לא יגאל דחרמים לא צריך – ולא משום דגמר מכבור. אלא מסברא נפקא לך דאינו
בפרייה. הקדש ניהו – ואינו בפרייה, ולא דמי לקדש מזבח. חולין ניהו – ויכול למוכרין כהן לכל מי שירצה. לך יהיה – ברשות כהן קדש, כשאר ממונו.
נהוה

והוא. – ואינו נגאל – ויגמר גזירה שוה מחרמים דאסור במכירה ויגילף
בבור העברה מעשר – שיהא אסור במכירה. דהא מעשר כבר קים לך, דגמרגא ליה גאולה מחרמים כל חרם קדשים הוא – הוא אסור במכירה. מפתברא מעשר הוה ליה
לרבי – דבין חרמים, דגאולה כתב ביה כמו בחרמים, ולמעט כבור דפרייה כתב ביה. לא יגאל דחרמים לא צריך – ולא משום דגמר מכבור. אלא מסברא נפקא לך דאינו
בפרייה. הקדש ניהו – ואינו בפרייה, ולא דמי לקדש מזבח. חולין ניהו – ויכול למוכרין כהן לכל מי שירצה. לך יהיה – ברשות כהן קדש, כשאר ממונו.
נהוה

קצד בכורות. פרק חמישי – כל פסולי המוקדשין דף לב עמוד ב – מותקן מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תוספות רש"י

פסוק מתנתנין מני רבי עקיבא היא — ואומר רבינו יצחק: הדלכתא בבית הלל דמתניתין, שדור אפילו לגוי, ולא בבית הלל דבריייתא, דאסרי ופליגי ארבי עקיבא. דדווי סתם במתניתין מוחלוקת בהדעתא, דדווי הלכתא כסתם דמתניתין, כדאיתא ב"הירושלמי" (ביבמות זמבג), וכל שכן דהבא בסתם לן כלשון (ברייטא) (בית הלל), דעריך משאר סתמי כדאיתא בסוף שבת (קנא), והא

וַיֹּאמֶר דָּבָר בְּרַחֲמֶיךָ לְמַד לִי אִם אֵינוֹ עֵינִי לְחַרְמֶיךָ -
 - תְּהִי עֵינִי לְמַעֲשֶׂיךָ - אֵמַר: תְּהִי עֵינִי לְכַבּוֹר -
 מַעֲשֶׂיךָ - וְגֵאוּלָה בְּמֹתוֹ. רַב אִשִּׁי אָמַר: "לֹא יֵאָמַר"
 לְמַעֲשֶׂיךָ - לֹא יִמָּכַר הוּא. אָמַר רַב אִשִּׁי: מִנָּה אֲמִינָא
 הִלֵּךְ בְּכִתְיָב: "וְהָיָה הוּא וְתַמּוּדוֹתָי וְהָיָה קִרְשִׁי לֹא יֵאָמַר",
 אֲמִיתִי עוֹשֶׂה תְּמִידָה - מַחֲסִים, אֲמִיתִי אֵינוֹ נִגָּל -
 מַחֲסִים, הָא לֹאחֵר שְׁחִישָׁה - נִגָּל; הָא בְּעֵי הַעֲמִידָה
 וְהַתְּעִירָה! אֵלֹא שְׁמַע מִינָּה: "לֹא יֵאָמַר" - לֹא יִמָּכַר
 הוּא. - הִנֵּהוּא לְמֵאנָה דְּאִמְרָה קִרְשִׁי מִזְבֵּחַ הָיָה בְּכָלל
 הַעֲמִידָה וְהַתְּעִירָה, אֵלֹא לְמֵאנָה דְּאִמְרָה קִרְשִׁי מִזְבֵּחַ לֹא
 הָיָה בְּכָלל הַעֲמִידָה וְהַתְּעִירָה, מֵאִי אִיפָּא לְמִימַר - אֲנִי
 הִכִּי קִאֲמְרִינִי: מִי אִיפָּא דְּמַחֲסִים, לֹא מִיפְּרִיק, וְלֹאחֵר
 שְׁחִישָׁה מִיפְּרִיק - אֵלֶּמָּה אֵלֶּי מַחֲסִים, דְּאֵלִימָא קִרְשִׁישְׁתִּיהָ
 - לֹא מִיפְּרִיק; לֹאחֵר שְׁחִישָׁה, דְּאֵלִי לִיהָ קִרְשִׁישְׁתִּיהָ
 - מִיפְּרִיק; וְלֹא כָּל דָּבָר הוּא וְזֵה מַחֲסִים, דְּאֵלִים
 לְמִוִּתְפָּס פְּדִיוֹנוֹ - לֹא מִיפְּרִיק; לֹאחֵר שְׁחִישָׁה, דְּלֹא
 אֵלִים לְמִוִּתְפָּס פְּדִיוֹנוֹ - מִיפְּרִיק אֵלֹא שְׁמַע מִינָּה:
 "לֹא יֵאָמַר" - לֹא יִמָּכַר הוּא. - וְלִכְתּוּב רַחֲמֶיךָ "לֹא
 יִמָּכַר"! - אִי כָּתַב רַחֲמֶיךָ "לֹא יִמָּכַר", הָיָה אֲמִינָא:
 אֲוִידוּבְנִי הוּא דְּלֹא מִוִּדְּבָן - דְּקָא עֲבִיד עוּבְדִּין חֻלּוֹל,
 אֲבָל אִיפְּרִיק - מִיפְּרִיק, דְּהָא עֵיילִי דְּמִוִי לְהַקְדֵּשׁ; לְהִכִּי
 כָּתַב רַחֲמֶיךָ "לֹא יֵאָמַר" - דְּלֹא אֲוִידוּבְנִי מִוִּדְּבָן, וְלֹא
 אִיפְּרִיק מִיפְּרִיק. מִשְׁנָה בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: לֹא יִמָּנָה
 יִשְׂרָאֵל עִם כְּהֵנָּה לְכַבּוֹר, וּבֵית הֵלֵל מַתִּירִין, וְאִפִּילוּ
 גִּבּוֹרָא מַתִּירִין מִנֵּי רַבִּי עֲקִיבָא הֵיא, דְּתֵנִיָּא:
 כְּכֹבֹד, אֵין נִמְנִין עָלָיו אֵלֹא חֲבוּרָה שְׁבֻלָּה בְּהִנֵּם,
 דְּבֵרִי בֵּית שְׁמַאי. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: אִפִּילוּ וְרִים.
 רַבִּי עֲקִיבָא מַתִּיר אִפִּילוּ גִּי. מֵאִי טַעְמָא דְּבֵית שְׁמַאי
 דְּכִתְּבִיב: "וּבִשְׁרֹם וְהָיָה לָךְ" וְגו', מִזֶּה הָתֵם - בְּהִנֵּם
 אֵין, יִשְׂרָאֵל לֹא, אִף הָכָא - בְּהִנֵּם אֵין, יִשְׂרָאֵל לֹא.
 וְכֵת

לנו, ולא איחסר מאוכל' ולא לכלבך. אבל הזכר דאסור לישאל — ולא איחשך לצדי ואילי, הלכך, כבוד שמת, ואז נשחט בלא הותרה, ואז הותר ונמצא טרי — טען הגביר: כדמוכח יתי סתמי. ואפילו רבי עקיבא מומר, כדאמר פרק "טבולו י" (נדרים קד.), ואף רבי עקיבא לא אמר שיזא העור מותר אפילו בגבולין אלא כשהתיר מומין אף הלבח כמותו, כדמסקין תחת: והלבחת כחכמים. ואמר אין ב"ר "רית" ריהי, א בריה דמקדש שמי, שחבטו שם בספרים: "והלכתא כחכמים, בשר בקורה והוער בארבע ארדבי עקיבא קאמי, דאריי בבכור בגבולין, אלא ארדבי תניא, דאריי קדשי המקדש. מום, דקאמר רבי אלעזר רבי שמעון: אפילו בשר בעלת מום בקורה, ונזק דמה של חושאת, מאיזה עום היא שריפה: כל עיקר פסולה לא אלא משום דהיזא חטא דהיא ליה עין קדשם פסלים נעפסלו ארץ פסולה. שיוצאין לית משרפה — ודא דכרישיתו ושמוי יש לחלץ בין בזמן הזה לזמן בן המוקדש. ואם היינו מחלוקים בין גשד דביתים. עפרה אסאבא: "והלכתא כחכמים, בשר שריפה בקורה." ובזמן דמבסכת ערלה (שם אבא): "ומיית' תא פירק שני דשריפה (לדא,): האורג מלא חטא, לחלץ בין שער לשער. דבזאי, גונא פריך משער יזר ופטר זמור, דתתן תלת: זקב, ודמשמע ליה מתניתין תחת דקדתי שער נזיר ופטר זמור, דקאי "שער" אתרייתו. ועוד לאחר מנאן, וחסותו — הריז וזי קבר, ויש לומר: דאיכא לשוני הזכר כדמשינן תחת אפ עשה ממנו בור — היישינן שמא יצאיתו אתר שנקבר, ובעי שריפה. ואיכא דמשינן תחת

מסתברא דאמעשר שרינן ליה שכן נאולה
בזה להשיב: דוק. דקאמר "אי בעלים הקדש
שהיו קדשי דבר חבית נפטרין בקדשי מזבחה,
ביתו." ובעל כרחין אפילו שרינן למכתב בחרובים,
"לא יגאלו" ועוד, דקאמר "תהנו ענן
למעשר." ומה לנו להביא "לא יגאל"
אמעשר הרי כבר נאמר בו "לא יגאל." ואם
למכירה קאמר, הדין לו עוד לומר: אם אינו
ענין לנאולה תהנו ענן למכירה. אי נמי,
הוה ליה למימר: "לא יגאל" חדמינן למח
לי שמע מינה לאפנויי ולדון גזירה שוה,
דמה כאן עמדה עמו – אף מעשר מוכר,
עמוזו הילכך דרמוהו לי דהבי מיבעי לך
למיורס: אמר רבא "לא ימכר" חדמינן לא
צריך. והבי פירשוה: רבא אמר, לא גזירה
שוה נפקא לן במעשר דאינו נמכר, ד"לא
ימכר" חדמינן לא צריך. הקדש גינהו –
והקדש אין חרשתינו ביד בעלים למכרו
לאחרים, אלא לנכור נמסר. חדרא נמי, כל
כמה דאיתנוהו ביד בעלים לא מזדבן, חולין
גינהו – ונבחרין. תהנו ענן למעשר –
דלא ימכר. ביד עיקר. אמר **אמינא** לזה –
מלאא אסר ליה לאן ממינן. דאי נאולה
בבעלים דוקא, ולמדין: הא לאחר שחיטה
נבאל, ותוספא את דמיה. **העמדה והקדשה**
בעי – קדש לא ליתיה תהנו פדיון כלל,
ואינו דולד לתוספא את דמיה קדשה. והאי
"לא יגאל" – לא ימכר הוא, ומשום דעביד
ביה עובדא דחול קאסר ליה חרומא.
הילכך, חדמינן חדמינן קדושתיה – אסור,
לאחר שחיטה דאקישא קדושתיה. דאי
נשחט בחוץ לאכילתא ורים – שרי למכור.
נאולה משמע בבעלים, ותוספא ליה פדיונה
דאי אין תוספא פדיונה – למה להו לבעליה
לפרדותו אלא לאו שבעי מינה: אי ימכר,
משום עובדא דחול קאסר ליה קרא. **לחי**
כרב לא יגאל – דמדפאק מכירה בידן
נאולה, שמע מינה דלא איתדוני משחן
הוא להו אפורין מפידין. ובגאולה גירדתא
ליכא לאוקמה, דאם כן לא מעינין למדין:
הא לאחר שחיטה נבאל. **משנה** לא ימנה
– אפילו לא יזמן כחן אורח ישראל על
הכבור בעל מום, אלא יאכל עמו. **גמרא**
פתיתין – דשרי גוי באכילת בכור, מני רבי
עקיבא דמר. ומתיר. אוליבא דבית הלל
ין אפילו גוי, מהו בחוץ ושוק כהנים אין ישראל
יואנה ובגין ובנותין אתך".

ירפה נמי, ואף על גב דשרי רבי עקיבא הוה –
 רבי שריפה, דהתם בקבוקרש הוא רביעי שריפה –
 בן דאמרי בעור "אלא יצא לבית השרפה" – לאו
 (לגא) גבי שתי חטאות אחת תמימה ואתא בעלת
 בפרק "זלד חטאת" (ברא, א): "יצא לבית השרפה."
 דתם דרנא (בקבוקרש) בשמנתא וזי משום דכי שחטת
 אל על פי מומחה, ובשמנתא טריפה דזי שחטת
 עד אחר שחטת – היתה מיושבת בירסת הספרים
 ר' לשרופי כמו בהבשר – אחת תמנה: מאי שניא אה
 בן שחטת משמע דרנא על כבוד קבוקרש ואין
 מומר ידלק, ואין נראה לדחות, הוה פריך משום
 כבוד תם, ודחינו בחלוף, אף על גב שגולו לז' מום
 שער ממזר לכלוה, וסגי ליה בקבוקרש, אבל אם
 לחתמיר על עצמו לשרוף את תנקבים – רשאי.
 ובית

בבורות. פרק חמישי - כל פסולי המוקדשין דף לג עמוד א - מתוך מהדורות "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" קצנז
רשי

הני מילי בבור תם - איחקש לחוזה ושוק, דא קרא בתם קמשתעי, דכתיב לעיל
מנייה: "את דמם תזרוק", אבל בעל מום כתיב בפרשת "כל הבכור" (דברים טו)
הטמא ותטהרו יחדיו, וזי שאוכל בקדשים קלים - שמלים ומעשר ופסת.
בעבודת צבור - דאם אין כהן טהור באותו בית אב - ערשמו עבודת צבור,
דכתיב: "במזעוד" - ואפילו בשבת, ובאפילו

בטומאה. באבילה זר - קמיירי. ובאבילה
זר עדיף מטמא, כדאמרן, בקדשים קלים.
ולא משכחת אבילה דכח טמא מותר בה,
וזר אסור בה. ודא - תנא קמא אליבא
דבית הלל, אמר לך: תלתא, "צבי ואיל"
כתביב ב"ראה אנבי", חד - לכרדבי יצחק
ורבי אושעיא, ולא נתרש לנו היכן, לכרדבי
אלעזר הקפר, בנחשתו חזק ופרקני
(כחא). מה תתם - חזה ושוק - נדות לא,
טמא שאכל את הקדש חייב בכרת. הפסח
נשב בטומאה - שנטמא רוב צבור בום,
ועד פסח בטומאה - ולא יאכלו רובי רחמנא
חבות, אף על גב דאכילי ליה טמאי מתיים.
אלמא, שני לין בין טומאה היוצאה מגופו
לטומאה שאינה יוצאה מגופו. תתם - הוא
דובין לא יאכלה, משום דבהדיא גלי רחמנא
טמא נפש מותרין, וחו לא. דכתיב (במדבר
טו) "איש כי ידע ידע טמא לפש" וגו', ומינה
ייסקין: אש נדחה לפסח שני, ולא צבור,
ובטמא נפש הוא דגלי רחמנא "איש" ולא
צבור, אבל טומאת זבות - כדקיימי קיימי.
אבל הכא בכבור - טמאם כחך רחמנא
("טמא ותטהרו") אין מרגילין בכבור -
ואפילו בעל מום, להפשטיו דרך הרגלים כל
העור שלם, לעשות ממנו מפח לפחים, או
למכור דבש ושמן, שנותנין אותו בערות
בבשים המפשטין שפלים. וזאת פסולי
המוקדשין - אף על פי שנפדו ושחטן
לאבילה, דלא חוי ליה - ביום טוב. בית
שפאי חיא - דסדרי: בכור בעל מום
קדשוהו קאי אפילו אחר חטוהו, כחם.
וכי היכי דתם אין מרגילין משום ביוח
קדשים, דפסום הבשר, דמתיירא לחתוך
העור חותך הבשר - בבעל מום נמי אין
מרגילין. רבי אלעזר רבי שמעון -
דמחמיר בפסולי המוקדשין, דאמר: אפילו
לאחר שחטוהו בקדושתיהו קיימי, שתי
חמאות - שהפרישן לא אחריית, שאם תאבד
האחת - יתכפר בחבירתה, ונפל מום
באחת. תמימה תכר - לחטאתו. בעלת
מום תפיה - ודמיא לנדבת פסח.
נשחטה בעלת מום - אחר פדיונה. אף עד
שלא נזרק דמה של תמימה - נשחטה.
מותרת - באבילה, ואף על גב שזרק דם
החמימה קודם שתיאכל בעל מום עלת.
דסבירא לך דמאחר בשאת בכלל הותר.
וביזה - שוב אין בה קדושה בכעלת מום.
אם משזרק דמה של תמימה נשחטה
אסורה - אפילו בהנאה, דהיא לא חטאת
שכיפרו בעליה. ולמיתא מולא, דזו חטאת
אחת מחמש חטאות מתות. אפילו בשר
בקדירה כזי אסורה - בשר בעלת מום. דסבירא ליה: אפילו לאחר שחטה
בקדושתיהו קיימי, ודחטאת בעליה ממיקרא, לוקמה כולה בבית שמאי -
דקא סלקא אדערך דזו היכי דמחמירי בשר שמאי בכבור - מחמירי נמי בשאר פסולי
המוקדשין.

ובית הלל: הני מילי - תם, אכל בעל מום - פתיב:
"הטמא והטהור יחדיו יאכלנו", ומה טמא שאינו אוכל
בקדשים קלים - אוכל בכבור, וזי שאוכל בקדשים
קלים - אינו דין שאוכל בכבור - איכא למיפרך: מה
לממא - שכן הותר מכללו בעבודת צבור! - ובית
הלל: אטו בעבודה קאמר באבילה קאמרנו, אכילה זר
עדיף. "ורבי עקיבא מחיר ואפילו גוים", מאי טעמא
דרבי עקיבא "פגזי וכאלי", מה צבי ואיל מותר לגוי
אף פסולי מותר לגוי. - ואידך: תלתא, "צבי ואיל"
כתביב, חד לכרדבי יצחק, וחד לכרדבי אושעיא, וחד
לכרדבי אלעזר הקפר. ואידך, מה צבי ואיל פטורים מן
הכבורה - אף פסולי המוקדשין פטורים מן הכבורה.
תנו רבנן: בכור אין מאכילין אותו לנדות, דברי בית
שמאי. ובית הלל אומרים: מאכילין אותו לנדות. מאי
טעמא דבית שמאי דכתיב: "ונקדרם יהיה לך", מה
התם נדות לא - אף התם נדות לא. - ובית הלל:
הני מילי - תם, אכל בעל מום - הטמא והטהור
אכילה. - ובית שמאי: הני מילי היכא דאין טומאה
יוצאה עליו מגופו, אבל היכא דטומאה יוצאה עליו
מגופו - לא. דאשכחן דפליגי רחמנא בין טומאה יוצאה
עליו מגופו, לבין שאין טומאה יוצאה עליו מגופו,
התנן: הפסח שקא בטומאה - לא יאכלו ממנו גוים
ומצורעין וזבות ונדות ויולדות. - ובית הלל: התם הוא
דגלי רחמנא "טמא נפש", אבל הכא "טמא" סתמא
פתיב, לא שגא. תנו רבנן: אין מרגילין ביום טוב.
פיצא בו, אין מרגילין בכבור ולא בפסולי המוקדשין.
בשלקא יום טוב - דקא מרח מוקדשא דלא חוי ליה.
אלא בכור, מאן תנא אמר רב חסדא: בית שמאי
היא, דאמר אין מאכילין אותו לנדות. "לא בפסולי
המוקדשין". מאן תנא אמר רב חסדא: רבי אלעזר
רבי שמעון היא. רבנן היו לפגיו שתי חמאות, אחת
תמימה ואחת בעלת מום, תמימה - תכר, בעלת
מום - תיפדה. נשחטה בעלת מום, אם עד שלא נזרק
דמה של תמימה - מותרת, אם משזרק דמה של
תמימה - אסורה. רבי אלעזר רבי שמעון אומר: אפילו
בשר בקדירה, ונזרק דמה של תמימה - אסורה. ורב
חסדא, לוקמה פולה בבית שמאי! - דלמא, עד קאן
לא קאמר בית שמאי אלא בכבור, דקדושתו מרחם, לא
אכל פסולי המוקדשין, דאין קדושתו מרחם - לא.

ולוקמה

ובית הלל תם כז - אף על גב דהאי קרא מיירי נמי בבעל מום, בין לרב בין לרבי רב
דלעיל בריש "עד מבוא" (בבורות כחא), ובין לרבי שימעאל בין לרבי עקיבא
דפרק "איהו מקומן" בסופו (בבואם נא), ובין לרבי שימעאל ובין לרבי יוסי הגלילי
דבריש "בית שמאי" (שם לזא), או "מבשרם" דמשמע אחד תם ואחד בעל מום, אל
מישהו (לזא) דדרשי: לימד על הכבור בעל
מום שנותנו לבחן. מכל מקום, אתי קל דחומר
ומפיק מדיקשא, ונאכל לזרים, מאחר דמוקמא
היקשא ד"כחזה התופעה" בתם. ובכי האי גונא
אשכחן בפרק קמא דבבואים (נא) גבי אשם
שנבט דמו פסול - לא מצית אמרת, קל דחומר
מעלה. אף על גב דרבנן אית לזו היקשא
ד"חטאת כחש"א מלמלא אחריית, כדמוכח
סוגיא הוהם. ובפרק קמא דקדושין (דא קל) לין
דחומר ומפקא מגזירה שוה, בגמרא "ובמימת
הדיבם", גבי וכל היבא דכתיב (חזק) ועובדאן
לא דרשינן קל דחומר, ובשמעתין דמצות עשה
שזומן גמרא שם (לזב) גבי ספליס הייבני נשים
לא כל שכן, והא דלקמן דריש פרק תשעי (גג),
דרדשינן מדיקשא "דערש תעשר" - מקיש
במהא למעשר דגן, מה מעשר דגן מן החיה על
הדין לא, ומפקא מקל דחומר (דבבשים ועוים
שדם כלאים זה בזה מתעשרים מזה על זה חדש
הדין כז - הוה לא מיתוקמא היקשא אי אחת
למיון קל דחומר. ואף על גב דלרבי יוסי ברבי
יהודה צריכי חומר, לכדאמר בהווא פירקא
(שם נא, טא), דמה מעשר יטל באומד ובמחשבה
וכז, וצריכא נמי לדרדשינן בובבוס בסוף פרק
"בית שמאי" (הבוא) דרבי גוים אין הייבני, מכל
מקום. עיקר אתאי היקש ל"שנה שנה", והא
דב"כ להבשר (חולין קטזא), איכא מאן דאמר
דבשר בחלב אסור באבילה ומותר בהנאה,
מגזירה שוה דרש"י "קדש", ואיכא למאן
דאסר אף בהנאה מקל דחומר - לא קשיא מידי
אדהאי קדושין (נא) כדפרישין בקדושין, חד
לכרדבי יצחק ורבי אשעאי - פירש בקדושת
דלא חטאת, ורבי תנאשאל פירש דהיינו הווא
דפרק שני דמכות (כבא), דמריבוע שור פסולי
המוקדשין התמימה שור פסולי המוקדשין -
לוקה, קא אחד דן ועשאן הכתוב שני גופין,
פירשו: השוור פגני עצמו נחשב כצבי ואביל,
דהיינו שני מינין, וכל ממו שרגילין לפרש שם,
שקצת הוא בקדשים וקצת הוא בחולין, אלא
מ"צבי ואיל" נפקא, כדאמרם ב"אין
מאכילין אותו לנדות - הוא הדין לבעל קרי.
דלא שור רק לטומאה שחוררה בפסח, כדמוכח
בסמוך. דתנאיה היו לפגיו שתי חטאות כז -
ברייתא בתמורה בפרק "ולד חטאת" (כדא),
ומיירי כשחפרשו את חטאת אחרייתו, ודרי
עתה אחת תמימה ואחת בעלת מום, שבמשנה
(קרבא שניה עד) שלא נשחטו אשתה -
תמות, שכבר פרו בעליה, ויש להנאה
דברייתא אסרי רבנן בעלת מום כשנשחטה
לאחר זריקת דם של תמימה, ובמשנה שרי, ורבי
אלעזר רבי שמעון אסרי בתמימה בכל ענין,
ובמשנה שרי כשנשחטה קודם לכן ואומר רבי
דבמשנה מיירי שהפריש פרה בעלת מום
וחיללה את התמימה. שכל קדושה מן בעלת מום נכסה בתמימה, ותפסה קדושה -
ולכן מותרת התמימה מום לרבנן בכל ענין, דלא דמיא לחטאת שכיפרו בעליה. ורבי
אלעזר רבי שמעון מכללי מן נשחטה קודם זריקה לנשחטה לאחר זריקה, אבל אסר
מיירי שהתמימה באה על ידי קדושת עצמה, ולא חילל הבעלת מום עליה כי אם על
דמים, ואין נראה כאילו פקע קדושה שלה, כיון דאין התמימה באה מכחה, הליך, לרבנן
נזרק דמה לפני שחיטה - הבעלת מום אסורה. דרמאי לחטאת שכפרו בעליה.

קצצה בכורות. פרק חמישי – כל פסולי המוקדשין דף לג עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – רש"י (שינוילוף)"

תוספות

כבור שאחוז בו כר – נזק במאי פליגי. **לחריא** נחק אחר כורת – פירש בקונטרס דאם כרת האחד את הצצים ועדיין הם בכיס, ובא חבירו נתקן מן הכיס והשליכו – שניהם חייבים, וקשיא לרבי דלקמן בפרק "על אלו מומין" (ט.ג.) משמע דנתקן וכורת ואיתנו לבריאים, סוף גמרא דרשין החיצוניות שנפגמו. דקאמר: נתקן

וכורת לא היו מומין. נתקן אחרת. ובהיא שמעתא פירש רש"י: נתקן – ביד לגמרי, אלא שעדיין תלוז בכיס. כרות – בספק, ועדיין תלוז בכיס ומעורר קצת. כדורות היו בציד מנתוק, כדאמר בפירקין דלעיל: להביא נתוק אחר כורת. עד כאן לשונו.

בעל מום מעיקרו פשטא דיקלא בעלמא הוא – תימנה: דאמור דלכבור איצטריך, שיש בו קדושה ואין לו פריזון ויש לומר: דנתיב לאשכחיה דאיצטריך כל הקדשים. הדכי נמי מצי למימר דאיצטריך למן הזה, ולא עבר משום מטיל מום אפילו בהם. ואפילו למאן דמחייב למטיל מום בבעל מום – בזמן הזה גרע כדאמר בפרק קמא דעבודה זרה (י.ג.) ולא לדמיא הוי, אלא משבח שפיר דאיצטריך אפילו בזמן בית המקדש. ומיהו, אף על גב דפרישתא דבזמן הזה גרע ממשיל מום בבעל מום – אין לתמוה מזה דפסקין לקמן הלכה כרבי שמעון בברייתא, שפיר לחטיל מום בבעל מום. ודחם במסכת עבודה זרה (שם) אסור רבא לקדש מילין בזמן הזה לנשר פרוסותיה, משום דרביא במשיל מום בקדשים. דאף על גב דמשיל מום בבעל מום שרי מדיאריותא, מכל מקום מדברין מיהא אסור. ולא שריק הבא אלא משום הקוץ. אחד

ולקומה בוקא **רבי אלעזר רבי שמעון**! – **דילמא** עד כאן לא קאמר רבי **אלעזר רבי שמעון** התם, אלא פסולי המוקדשין – דאלימי למיתפס פדיונו, אבל כבור דלא אלים למיתפס פדיונו – לא. ורבי **אלעזר רבי שמעון** לית ליה כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליח ונשקלין בליטרא אלמא: דיכין דאיבא רווחא להקדש – שרי לה! אמר רב מרי בריה דרב כהנא: מה שמשיבין בעור – פגם בפשר. במערכתא משמיה דרבינא אמר: מפני שגורא פגועה עבודה בקדשים. רבי יוסי בר אבין אמר: גידה שפא יגדל מהן עדרים עדרים. **משנה** כבור שאחוז בו, אפילו מת – אין מקזין לו דם, דכרי רבי יהודה. וחקמים אומרים: יקוי, וכלבד שלא יעשה בו מום, ואם עשה בו מום – הרי זה לא ישחט עליו. **רבי שמעון** אומר: יקוי, אף על פי שהוא עושה בו מום. **גמרא** חנו רבנן: כבור שאחוז בו – מקזין לו את הדם במקום שאין עושים בו מום, ואין מקזין לו את הדם במקום שעושים בו מום, דכרי רבי מאיר. וחקמים אומרים: אף במקום שעושה בו מום, וכלבד שלא ישחט על אותו המום. **רבי שמעון** אומר: אף **רבי יהודה** אומר: אפילו מת – אין מקזין לו את הדם. מתי ליה רבי **אלעזר לבריה**, ואמרי לה רבי חייא לבריה: כמחלוקת כאן, כך מחלוקת בחבית של תרומה. דהנן: חבית של תרומה שגולד בה ספק טומאה, רבי **אלעזר** אומר: אם היתה במקום התורפה יניחנה במקום המוצנע, אם היתה מגולה – יכסנה. רבי יהושע אומר: אם היתה מונחת במקום המוצנע – יניחנה במקום התורפה, אם היתה מכוסה – יגלה. רבן גמליאל אומר: לא יחידש בה דבר. רבי מאיר – דרבי **אלעזר**, ורבנן – דרבי יהושע, ורבי יהודה – רבן גמליאל. – **מומאי דילמא** עד כאן לא קאמר רבי מאיר התם – דקא עבדי בידים, אבל הקא דגרמא – דרבי יהושע סבירא ליה! ועד כאן לא קאמר רבי **אלעזר** התם אלא שפא יבא אליהו ויטהרה, אבל הקא, דאי שביק ליה מוית – רבנן סבירא ליה! ועד כאן לא קאמר רבנן הקא – דאי שביק ליה מוית, אבל התם, שפא יבא אליהו ויטהרה – דרבי **אלעזר** סבירא להו! ועד כאן לא קאמר רבי יהודה הקא – דקא עבדי בידים, אבל התם, דגרמא – דרבי יהושע סבירא ליה! ועד כאן לא קאמר רבן גמליאל התם – דשפא יבא אליהו ויטהרה, אבל הקא, דאי שביק ליה מוית – רבנן סבירא ליה! ועוד: הקא כקרי פליגי, והקא כקריא פליגי. דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: הכל מודים במקמיין אחר מחמין – שהוא חייב, דכתיב: "לא תפאח חמין" (ז"א) תעשה; במקום אחר מקום – שהוא חייב, דכתיב: "וימנעו ידכתיב ותתקן וכרות", אם על פורת חייב, על נתקן לא כל שכן אלא להביא נתקן אחר כורת שהוא חייב; לא נחלקו אלא במשיל מום בבעל מום, דרבי מאיר סבר: "כל מום לא יהיה בו", ורבנן סברי: "תמים יהיה לרצון". ורבי מאיר, האי "תמים יהיה לרצון" מאי עבדי ליה – מיבעי ליה למעוטי בעל מום מעיקרו. – בעל מום מעיקרו – פשיטא, דיקלא בעלמא הוא! אלא למעוטי פסולי המוקדשין לאחר פדיונו; סלקא דעתך אמינא: הואיל ואסירי גניה ועבודה – במזמין נמי ליתסרי, קא משמע לן. ורבנן נמי, הכתיב: "כל מום לא יהיה בו!" – לגרמא הוא דאית, דהנביא: "מום לא יהיה בו" – אין לי

אלא

ורבי **אלעזר רבי שמעון** – דבמחמר בפסולי המוקדשין לאחר שחיטה, מית ליה ליה הא דתנן נמכרין באיטליח אלמא, לאו בקדושייהו קיימי, ומשום האי רווחא דקדוש, דיכין דוימנן דטפי ופריק מעיקרא, כדאמרן, שרי ליה מר. הכי נמי לישירי להרגיל מומין רווחא דקדוש, דיכין דוימנן העור ביוקר – טפי ופריק מעיקרא! **פגם בכשר** – ולכור רווחא כבור כולי האי, שהרי מחתך הא הבשר ופושטה עם העור. **במערכתא אמר** – לעיל קאי, כלומר, לעולם דברי כל דא דאסור להרגיל, בדיוק גדול הוא, שגורא כעבוד עבודה בקדשים, שמוכרין העור לצורך מפוח כשהוא עדיין על הקדשים. **שפא יגדל עדרים עדרים** – כלומר, דברי כל אסור להרגיל, דאי שריא ליה – דאית לשהויא למשוחה בו, שמיא בני אדם המבקשים עורות שלימים, ובין כך ובין לדי תקלה ליה ועבודה. **משנה** שאחוז בו – אפילו, אפילו מת – אין מקזין לו את הדם – ואפילו במקום שאין עושים מום, דיכול לחזור ולהתרפאות המה. והכי מפרש בפרק קמא דפסחים (י.א.), מתוך שאדם בחול על ממונו, אי שרית ליה במקום שאין עושה בו מום – איז למיעבד במקום שעושה בו מום. יקוי וכלבד שלא יעשה מום – שלא יחתך שאין פיעום את עונו ואת ניב שפתי, שאין עתיד לחזור ולהתרפאות. דסביר רבנן: כל שכן אי שרית ליה במקום שאין עושה מום, למיעבד במקום מום. לא ישחט עליו – במום הזה, הואיל והטיל, עד שפול בו מום אחר. יקוי אף במקום שעושה מום – דסבר רבי שמעון, דבר שאין מתכוין מותר. **גמרא** וחכמים אומרים יקוי אף במקום שעושה מום – אם צריך להקין נאחזו גביו, ולא יניחנה שימות. תורפה במקום גביו, ואינו משומר. רבי יהושע אומר (ב) – מעשיונין אינה ראיה לגמליאל – שפא טמאה היא, ולא לזילוף – שפא טהורה ואסור לאבדה. הלכך יגלה, ותישמה, ותהא ראיה לזילוף. רבי מאיר – דאסור לקלקל, ומותר לתקן אם יכול להשיב מלא מום, קאמר דיקן שלא ימות – כרבי אליעזר, דאסור לגרום לה טומאה. אלא מצניעה שלא תישמה. ורבנן – דשרו לחטיל מום קודם שימות. כדי שיראה אחרת, כרבי יהושע, דאמר: יגרסו לה טומאה כדי שיראה לזילוף. ורבי יהודה, דאמר: אף על גב דמית ואויל לא יאבדה, לא יקלקלו ותיקנו – רבין גמליאל, דאמר: לא יתקנה ולא יקלקלה. ורעבדי בידים – משמיל בו מום. הלכך ימות מעצמו, ולא טייל בו מום. דגרמא בעלמא – משוחה במקום התורפה וגורם לה טומאה. כרבי יהושע סבירא ליה – דמתייר שגרסו לה טומאה ותהא ראיה לזלף, משינתהו לא תהא ראיה לכלום. **אם שפא יבא אליהו** – ואומר שלא נגעה בה טומאה. הכל מודים – רבנן נמי, אף על גב דפליגי בכבור שאחוז בו, דלא הוי המקיץ

ורבי

דם משיל מום בבעל מום, דאין לך בעל מום גדול הימנו, שהרי ימות – כולוהו מודו במנחות, שהמחמץ אחר מחמץ, כגון אם של האחד בחימץ ואפאה אחר – שניהם חייבין, דכתיב (ויקרא ו): "לא תאפה חמץ" וכל תעשה חמץ" (שם ב.) ודרשין במנחות (נה.ג.) אפיה בכלל כל תעשה חמץ, למאן דהא אפיה חמץ ופושטה שריא מעשה יחיד וחיובין עליה בפני עצמה – אף על מעשה יחיד. מסרם אחר מסרם – בבחנת חולין נמי, אם כרת האחד הציצים ועדיין הם בכיס, ובא חבירו נתקן מן הכיס והשליכו – שניהם חייבין. אם על כורת חייב – דכתיב בחריה "ובארבעם לא תעשה". על נתקן – שנתקן ומשליכו, לא כל שכן בבעל מום – כגון האי כבור שאחוז בו, כל מום לא יהיה בו – וקרי ביה לא יתקן בו, שלא טייל מום. ומדהוה ליה למיתבא "מום", וכתב "כל מום" – לרבות אפילו בעל מום, שלא טייל בו מום אחר. ורבנן סברי – דרשין כוליה קרא "ומיהו ימים לרצון כל מום לא יהיה בו", דמשמע: תמים הראוי לרצון אמרתי לך וכל מום לא תטיל בו מום. אבל בעל מום – לא.

בבורות. פרק חמישי - כל פסולי המוקדשין דף לר עמוד א - מתוך מהדורות "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" רא

אחד מום ואחד כל מום - ואפילו הני תנאי דלא דריש 'כל' בפרק 'אלו עוברין' (פסחים מגג), אפשר דהאבם דרשי, שיש ענין, כדפרשיתיה התם. אחת תרומה טהורה ואחת תרומה תלילה - ואם תאמר דפרק 'בבמה מדליקין' (שבת כה.א) אמרינן; ואחת טטאה, ואמר רחמנא: שלך תתא להסכת תחת תבלין, ודיכיי נפקי מקרא של תרומות, טהורה וטהורא ותלילה וכל - שיש לומר: משום דכתיב

נתיי לך משמרת תרומתך, דקאי 'תרומת' איילך' ואי'משמרת', דילך' שייך אטמאה, לרבייהא לחיתר תנאה, שיש 'משמרת' שייך בתלילה, בדעייט אומר, ורבי' תרשע תרומתי כתיב - ואם תאמר: לרבי יהושע, כיון דלא איירי קרא בשתי תרומות, מנליה דטמאה שריא בהנאה? קרא שיש: דנפק משמרת דרשות דהתם בפרק 'בבמה מדליקין' (שבת כה.א), ממנו אי אתה מבעיך בו, או מ'ל' ולא לאורו - מכלל דבגד דתור הוא.

ורמינהו דבגדו בה בו' - פירש בקונטרס, דגרס: כיון שפירש טליתו עלזה שוב אינורשאי למוכרה, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר: כיון שבגד בה בו, ובפרק קמא דקדושין (יח.א) הביא רבי שמעון דגרס דבברי רבי עקיבא 'כיון שפירש טליתו', ודברי אליעזר ליתא התם. וכרוב ספרים ישנים גרסין איפכא כאן בקדושין (שם), ועוד, לגרסית טהורה מקדים דברי רבי עקיבא דלברי רבי אליעזר חסידה רבו, ועוד, כתיב חרוב ספרים: 'בבגדו בה' 'בבגדו בה' חרי זימני, כיון שפירש טליתו, ועוד, דיכי משמע ליה לרבי אליעזר המסורת לשון בגדיה משום דכתיב 'בבגדו בה' בלא יידיה ונמי בלא כתיב ביה ואף על גב דבבא ו'יו אתה קורא חסף קמץ, כדפרש בקונטרס 'כשמעו' 'כשמעו' (בראשית לד) 'באמרו' (אסתר ו) 'כעבדכם' (מלכים ב) הכי נמי כי הוי שלשן רבג טלית, אי גרילותא לכתוב יידי באמצע של פעולתו ועוד, בהדיא שמתניין בקדושין בסמוך כתיב בכל הספרים ישנים: ולרב נחמן בר יצחק דאמר מעות הראשונות לקדושתו נהנו, במאי מוקים לה - כרבי עקיבא דאמר: לשפחות אחר שפחות הוא דלא מיצי למקח, אבל לשפחות אחר אישות מיצי מיובן ליה. ולפרוש הקונטרס צריך להגיה 'רבי אליעזר'. ונראה לרבינו רב גרסין: כיון שפירש טליתו בו דברי רבי אליעזר, רבי עקיבא אומר:

כיון שבגד, והשאתו חל לשון בגדיה. דאי לשון בגד טלית - הוי לן למקרי 'בבגדו' בצירי. ואף על גב דקרינן 'ותתפשוהו בבגדו' (בראשית לה), דשגיא דאביא לאביא למיטעי, והמסורת משמע טפי לשון בגד טלית ולשון בגדיה, מדכתיב 'בבגדו' בלא יידי. ולכן אומר דבריייתא אומר יומני בבגדו כיון שפירש טליתו בו, הייה לן לכתוב ('בבגדו' בייד דלא ליתא למקדשין') וכתבי' 'בבגדו' בלא יידי'. לומר: רבי שפירש בו, ובמבטלה שגור: שפירש טליתו דברי רבי עקיבא - הסוסי חסיד ורילגו רבי אליעזר, וגם כל מילתא דרבי עקיבא. ובכר בשמין בר תלמיך שמעון' לרבי רבי עקיבא, כמו שכתוב בכל הספרים ישנים. וקצת קשיא, הא דפרקי חתם בקדושין: אלא דקדישה אביהי ממי מיזבן לה: וזאת אי אדם מוכר בתו לשפחות אחר אישות בהך קרשאי אליהיך דרבי אליעזר. דשמיתו הוא ויש לומר: דפישטן לן שכן להבה, משום דרבנן דרבי שמעון, ורבי שמעון פזיה דהתם, דקרימי כותיה, ואמרי: אבל אל לשפחות אחר אישות. **אלימא** רבי שמעון דמתניתין עד השתא לא אשמעינן שמואל דבר שאין מתפנין מותר וזה רבי חייא בר אשי אמר רבי: הלכה כרבי יהודה, ורב חנין בר אשי אמר שמואל: הלכה כרבי יהודה, ורב חנין בר אשי אמר שמואל: הלכה כרבי שמעון, ורב חייא בר אבין מתני פלא בברי, רב אמר: הלכה כרבי יהודה, ושמואל אמר: הלכה כרבי שמעון! אלא רבי שמעון דבריייתא. ורב שישא בריה דרב אידי מתני לה בהדיא: אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי שמעון דבריייתא. **משנה** הוצרם אוזן בבכור - הרי זה לא יאכל עולמות, דברי רבי אליעזר. והכנים ואומרים: נולד בו מום אחר - יאכל עולו. **גמרא** ומי קנים רבי אליעזר לעולם ורמינהו: מי שהיה לו בפה נקצצה

ורבי יהודה סבר כרבי מאיר, ומיזה גזר מקום שאין עושין בו מום אטו מקום שעושין בו מום. מעיקרו - קודם שהקדישה היה בו מום. בבכורו נמי לחסור - לחטול בו מום. ועד כאן שייך לעמוד הקודם. ענין לה שיפור - דכתיב: 'משמרת'. כיון שפירש טליתו עליה - שיעדה אדון לאומה העבירה, ונשאה ופירש בפניו עליה - שוב אין האב רשאי למוכרה, אפילו גירשה אדון, דאין אדם מוכר בתו לשפחות אחר אישות. וקיימא לן בפרק קמא דקדושין (יח.א) דרבי אליעזר סבר יש אם למסורין 'בבגדו בה' כתיב בה יידי, חדוה לשון בגדיה, כשאר תיבות הכתובות בלא יידי, שאתה קוראן חסף קמץ, כמו (בראשית טז) 'כשמעו'. כיון שגבד בה סבר יש אם לשפחות - שפחות - שוב אינו רשאי למוכרה, דאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר שפחות. דאב לאחר אישות מצי לבזונה. ואמרין חתם דרבי עקיבא אומר יש אם למקרא, 'בבגדו' קרינא, ויש שמשבשין השמועה במסכת קדושין, וגורסין: רבי אליעזר סבר יש אם למקרא ורבי עקיבא סבר יש אם למסורת. וטעות הוא בידם, דאם כן מאי מקשי איהו בבכורות. ר"ש - דאמר במתניתין יקו אף קמץ (יש שיש בו) ושהוא עשויה מום, ולא לעל פירוש דישטח עליה, הלה כרבי יהודה - רשאי במסכת בבבא (כב.א) דאמר: רבי שישן מחבין אסור. הלה כרבי שמעון - ולמה ליה חל לא שמעונין אבל בלא גבוי - בלא דר חזיא רבי חנין, דבריייתא. אף קמץ, אף שישטח על אותו המום. כיון דלא היה דעתו לחטול בו מום כדי לחיתור, אלא כדי שלא ימות - לא קנסין ליה. **משנה** הצורם הפגום, אוקרינא בלעו, ובכרן קא מיייר, **גמרא** ומי קנים רבי אליעזר לעולם - שיעלם אל היא מותר.

וכנקצצה כיון שבגד, והשאתו חל לשון בגדיה. דאי לשון בגד טלית - הוי לן למקרי 'בבגדו' בצירי. ואף על גב דקרינן 'ותתפשוהו בבגדו' (בראשית לה), דשגיא דאביא לאביא למיטעי, והמסורת משמע טפי לשון בגד טלית ולשון בגדיה, מדכתיב 'בבגדו' בלא יידי. ולכן אומר דבריייתא אומר יומני בבגדו כיון שפירש טליתו בו, הייה לן לכתוב ('בבגדו' בייד דלא ליתא למקדשין') וכתבי' 'בבגדו' בלא יידי'. לומר: רבי שפירש בו, ובמבטלה שגור: שפירש טליתו דברי רבי עקיבא - הסוסי חסיד ורילגו רבי אליעזר, וגם כל מילתא דרבי עקיבא. ובכר בשמין בר תלמיך שמעון' לרבי רבי עקיבא, כמו שכתוב בכל הספרים ישנים. וקצת קשיא, הא דפרקי חתם בקדושין: אלא דקדישה אביהי ממי מיזבן לה: וזאת אי אדם מוכר בתו לשפחות אחר אישות בהך קרשאי אליהיך דרבי אליעזר. דשמיתו הוא ויש לומר: דפישטן לן שכן להבה, משום דרבנן דרבי שמעון, ורבי שמעון פזיה דהתם, דקרימי כותיה, ואמרי: אבל אל לשפחות אחר אישות. **אלימא** רבי שמעון דמתניתין עד השתא לא אשמעינן שמואל דבר שאין מתפנין מותר - תימה אטו מי שרי רבי שמעון דאין מתפנין: דאין אפילו במקום שאי אפשר שלא יעשה שום שרי, ואף על גב דעושה מום במחבין, דאמר לעיל דקראי פליגי. ושרי, ומתפנין דכתיב (ויקרא כב): 'מימי חסיד לרצון', אבל טעם בלעו מום שרי, ובפרקי 'כל המתנות באות מצד' (מנחות גו.א) פירש נמי טעמייהו מקראי. ולפירוש הקונטרס דלעיל בפרק 'הלוך בהמה' (כה.א), גבי שתי שערות של פרה שעיקרן נאדים וראשן משוחר, וקאמר רבי יוסי כי המשולם. גזו במספרים ואינו חושש. ופירש בקונטרס דחשיב אין מחבין לגילה, אלא לנקות את הפרה - נידא נמי הכא. דאין מחבין מום טהול דהתם, ולרבי פריי: אמאי איקרימי פירוש המשאול לפסוק רבי שמעון? דאפילו הוא אסר מטל מום ככלל מום - ורבי שרי הכא, משום דאין להרפות, ושמואל אלא דרבי רב, שחאור דאין מחבין לו ביה ורבי אבא אפשי לקרימי פירוש הקונטרס, כדפרשית לעיל בפרק 'הלוך בהמה' (שם). ונראה לעיל הכא דברתי פליגי, דבריייתא פליגי במטיל מום בבעל מום, שאחור דאין ביחור אי אפשר לו להתרפאות בלא הקוה שלא ימות. דאמר לעיל דאי שביק חיל מית - דאז חשיב מום, ואפילו לא מית נמי, כיון שלעולם לא יצא נאחור דם אסר לא קיווה במקום שנעשה מום - חשיב בבעל מום, והשאתו רבי מאיר אסר במקום שנעשה מום - דקסבר בו 'לא ידעה' בו - אפילו בבעל מום. וחכמים שרו מום דכתיב: 'ותיה חסיד לרצון', וכלבד שישטח על אותו מום, דגזו אסר היא לכל מיתא בלא עשית מום, דחשיב כתיב, או אטו היא יכול להתרפאות במקום אסר אתה עושה מום. דאין שמינן שרי אף לשטוח, דלא גזר. רבי יהודה אסר במקום שאין עושה מום, כדפרש בפרק קמא דפסדים (יא.א). דמתוך שאדם בהול על ממנו, אי שרית במקום שום עושה מום אתי למיעבר במקום שנעשה מום, ובמתניתין היא פלוגתא אחרת, דרבי יהודה קאמר: בכור שאחור דם, אפילו חמ, אין מקוין בשום ענין, כדפרשית. וחכמים אומרים: יקוי, פירוש: בין מה בין לא מה, וכלבד שלא יעשה בו מום, כלומר, שיהיה בקהווש שלא לכל לבא לידו מום שיקוין סמוך לאחון או לניב שפתי או לחוטם. דקסבר דרבי אבא מחבין אסר, והביא דלא מיתא, דאין חשיב בעל מום - שרי שמעון אומר: קראי על פה שהוא עושה מום - שהוא יכול לבא לידו עשית מום, דאין שאין מקוין מותר. ליהושע המושל ממעל ליה כמו פירשנו. מרלא נקט 'חשיב עושה בו מום' ור'קמס' שאין עושה בו מום, דאין חשיב ביה. ואם תאמר: ידאחות דם חשיב כמות שאין יכול להתרפאות בלא עשית מום, אם כן לשטוח עוליתו ויש לומר: דמדברנן אסור, דאתי לאיחלוףי בתם, אי נמי, חשיב כמו [מום] עובר, שרי כל פריא.

ומי קנים רבי אליעזר לעולם ורמינהו מי שהיה לו - כמה שמעתא מוכחא דגרסו און של בכור קנסא הוא. ובסוגין נמי קאמר: בריא: מימא קנסהו רבנן. ואפילו לרבא דאמר בפרק קמא דתרומה (ד.ב.) מילתא דאמר רחמנא אל תעביד, אי עביד - לא מזהי, מכל מקום הכא שרי האי בכור מדאורייתא. דרבי יש בו מום. והאי גברא טהור, דהא איש בו נגזע כלל, ואם תאמר: דבפריש דאמר "אבן" תנאי: רבי אליעזר אומר רב הוקטל מום בבכור ואכלו עובר, שנאמר: 'לא תאכל כל תועבה', אלמא דמדאורייתא אסור ויש לומר: דבסוגין אשכחן רבי קנסא לרבנן

בכורות. פרק חמישי – כל פסולי המוקדשין דף לר עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)"

תוספתא

לרבנן דסביר כאחרים, דרדשי הית: בפסולי המוקדשין הכתוב מדבר, או בבישול בשר בחלב, כדקאמר בפרק 'כל הבשר' (חולין קיד,ב). ואין לאסור שחיטה על אותו מום מילא תאכל כל תועבה' כמו בשר בחלב וכלאי זרעים ומעשה שבת, שיש חלוק, ואם תאמרו: ולרבי אליעזר דלא מפליג, מאי פריך עליה מבכרת? דגבי צורם אוהן בבכור, דאסור מראיתיה שוילד מום אחר, י ש לנו לקנסו כשנולד בו מום. אבל קוצץ בהרת, דמדיארייתא טהור מדר שנקצץ עד שיוולד נגע אחרי ויש לומר: דאפילו הכי לא היה לנו לקנסו במום עולמית, ואלו שיש מום שליש או רביעי, לא נמי, נהי דאי יתיר רבי אליעזר לשחוט במום אחר אין כאן קנס, מכל מקום לא היה לנו לקנסו במום שלא עשה בו בעריה, כי היכי דלא קניס בנגע אחר. אי נמי, דספרי – אסמכתא בעלמא דהוא.

עד שתפרח בבכור – בכל הפסרים (כתוב) "עד" שתתמעט בבכורו מבגדים", אבל במבטא נגעים ליתיה. כפרשיש בקנטרס. ואומר רבי, דאי גרסין ליה, הכי פירושה – אחר שנקצץ ועשה בבגדיו, ומה ששירי נתרפא מקצתו מעצמו, שאפילו היה בו מה שנקצץ לא היה לו בכריס. **מקמייתא** טהר לא לכתריתיה נטוין ליה שבעת ימי המשתה – ואם תאמרו: דאזי בעי תגלות וצפרים, ואסור כשתמש בהמה כל ימי ספרו ויש לומר: בנא בלאש אלא מצורע מוסגר. אי נמי, אפילו מוחלט. נהי דכי קצץ טמא מדרבנן, מכל מקום שרי לעשות תגלות וצפרים למנות ימי ספרו ולטהר מן התורה. ומיהו, כפרתי או אפילו להביא, דאני יכול להכניס ידיו לבחנות כל זמן דטמא מדרבנן, כדאמר (פסחים צב,א): אף על פי שאין טבול יום אחר נכנס – וכו'. ונכנס, דלא התייר אל ממש פסח. **בעא** מניה רבי ירמיה מרבי ירמא צורם אוהן בכור ומת מדרו שיקסו בנו אחריי – בפרק "השולח" (גיטין מד,א) קטן תחלה הבעיא דמוכר עבדו, ובבבוי קטן בפרק "מי שתרץ" (ג,ב) קטן מלאכתו, ובכל דוכתי עבדי "אם תימצא לומר" מאידך, ואבולחו פשיט "וניתנה" משבת שנתקוצרה. ואומר רבי: שילשתם שאל ביד אתה, ותחלמוך קבע כל אחת במקומה כפי מה ששייך. אי שפירם שכתבו במועד קטן: "בעא מניה רבא מרבי נחמן", אבל ברוב הספרים כתיב: "רבי ירמיה מרבי ירמא", כמו באן ובגושין.

אם תמצא לומר מוכר עבדו לגוים ומת קנסו בנו אחריי וכל יומא מפקע ליה ממצות – אחת לאי קנסו: דאפילו תימצא לומר תחלה לא קנסו, (דלמלאה) קנסו, משום דאיכא איסורא דאורייתא. וכי האי נונא איכא בפרק "השולח", גבי בעיא דמוכר עבדו, ובמועד קטן גבי בעיא דכון מלאכתו במועד, דאמרו: אם תימצא לומר בצורם קנסו משום דאיכא איסורא דאורייתא. ובגושין נמי היה מצי למינקט: אם תימצא לומר לא קנסו – הא קנסו משום הפקעת מצות דכל יומא ויומא (כמו) בעבד. ובמועד קטן נמי קטן דר טעמא בצורם, ושעמא אחרינא במוכר עבדו, והיה מצי למימר חד טעמא בתרייהו – דאם תימצא לומר בצורם ובמוכר דקנסוה משום דעבדיה לאיסורא, אבל כון מלאכתו לא עבד לאיסורא.

שנתקוצרה – פירש בקנטרס: שנטל קוצים ממנה, שהיו תלושין ומפסין בה. והרין עמו, דאי אפשר לומר קוצים שיש חומרים, דאם כן לא הוית, דאיכא איסורא דאורייתא בגטילתם, שמייפה את הקרקע, כדאמר שבת פרק "הבונה" (קא,ג) גבי (והתשלש עולשין והמוכר ורדים), דבארעא דיליה חיבי (בכל דיליה חיבי) בכל שרוא משום דאיכא יפי חקיקה, דאפילו מתכוין לטורח דבר אחר. והא נמי איכא יפי חקיקה כשתולש קוצים לחורשה לדורעה. וכן שבעה בירושלמי על המשנה: תמן אסורים כשנטלו קוציה. משמע דמוק לה בתלושין. **נימייה** – בירושלמי מפרשי: איחוד טיב – כל העם פעם אחת חורשין, והוא חורש שתי פעמים. **הטיבה** ומת בנו וזורעה – אם האי טיב מדרבנן, קשה היכי פשיט צורם אוהן בכור דאורייתא: והא אדם נמי דאורייתא. קשה בגיטין (מד,ב) דפשיט מניה גבי עבד (עבדו). לימא שאני הכא דחמיש משום דמפקע ליה ממצותו ויש לומר: דקסבר שראוי להחמיר בשביעית יותר מכולם, כדאמר בקדושין (כ,א) כמה קשה אבקח של שביעית.

ונקצצה – שלא נתכוין לקצצה. לשבשול לו נגע אחר – שהרי הוא עכשיו טמא ומנוגע. יטהר מן הראשונה – והולכין אחר זו, ואם ירפא מזה – טהור מכולם, דאיגלא מילתא דאי (נמי) הוי קמייתא – מתיסר נמי כי האי. **עד שתפרח בבכור** – נגע האחרון. וליכא למיחש למידי, דהא אי הוי קמיא – השתא נמי הוי טהור, כדבכתיב (ויקרא יג): "וכשתה הצרעה תאכל על עור הדגנע וגו', או עד שתתמעט בהרתו הראשונה מבגדים" – קודם שנקצצה. אבל אי בשעת קצצה היה ביה שיעור נגע – אין לו טהרה עולמית, דקנסין ליה לעולם. **בממונו** **אחי** ליה למיעבד – ממנה נפשו. דסבר: אטול בו מום, ואם יתירוהו לו בכך – הוי שבתורי, ואם לאו – מה הפסדתי אם אמתין על שיעור אחר כלבא הכי נמי יחיתין ממני עד שפול מום. הלכך קנסין ליה אפילו יפול בו מום אחר, כי היכי דלא ליתוי וליעבדי. **בגופו מי איכא למימר** – דמנחה לספקא וליקון, אי לא קנסין ליה לעולם, הא דאי לא עבדי, דחיישי שמא נגע אחר לא יוולד לו לעולם, ולא אסרה לעולם. ואפילו אם יוולד – נזא אחיו לו בקצירה היה הוא נוגע בלחמיה. מוטב לו להניח את זה, שמא ירפא. **במאי מומא** – לא מישתרי ליה, עד שיוולד לו אחר. **במאי קצצה** – ובין דין קצצה אינה מועלת לטהרה, נמצא טמא עולמית. דחשבינן לנגע במאן דאיתיה, דמי יימר דאי היה ביה היה מתיסר. יטהר גתן – דמשמע: מיד שיוולד בו נגע אחר – יטהר מן הראשונה. או יטהר גתן דמשמע: שיוולד נגע אחר, ויטהר מנגנו מן האחרון – או יטהר מן הראשון. **למאי נפקא מינה** – הא אי נמי "יטהר" גתן – הא טמא הוא מן האחרון עד שתפרח (ממנה נפשו), ומהה נפשו נמוטה שיכא ביה תלמוד שנוול בו נגע – דנגע האחרון נולד לו בימי חתנות. ונתנין לו – שלא יראה כון את הנגע. דכל כמה דלא חזי ליה כון את טמא ליה – לא הוי טמא, דבכון כלא רחמנא. **לאיצטליתו** – טליתו, אם נולדו בה נגיע בגדים. **מקמייתא** נזיר ליה – מיד כשנולד זה. ומהו אינו טמא, דנרטנין ליה יומי דחתנותו, ואי שרגל לכל אדם. אלא אי "יטהר" גתן, סוף סוף לא מהני ליה מידי הא דנרטנין ליה, דאינו טהור מראשונה עד שתפרח אחרונה. ומת – הוצרכו. מדר לקנסו בנו אחריי, שלא יאכל מאתו בכור עולמית **אם תימצא לומר** – במסכת גיטין, דהמוכר עבדו לגוי, דקיימא לן: קנסין אותו לפירותו עד עשרה ברמיח.

ומיבעיא לן להם: הא מת המוכר, הא קנסו בנו אחריי. אם תימצא לומר ולמפשיט בהדיא דקנסין – היתם דינא הוא. דכל יומא מפקע ליה ממצות. **ואם תימצא לומר** – הא דאמרנן במועד קטן (ג,ב): המוכר מלאכתו במועד, דמניה כרמי לבכור, ואומר: במועד אבצירנה. שהרי דבר האבדו הוא והתירוהו בחמים במועד – תאבד ולא יבצרנה. והואיל תרץ **למוצאי שביעית** – ומיבעיא לן להם: אם מת קודם המועד, מדר לקנסו בנו אחריי ולא יבצרנה במועד. ואם תימצא לומר: היתם הוא דלא קנסין לבנו, דהא לא עבדי אביו איסורא. דהא מת קודם המועד. **אבל הכא** – עבד איסורא, דמטיל מום בקדשים. למהני – לבכור. שנתקוצרה – שנטל קוציה ממנה, שהיו תלושין ומפסין בה. **הואיל תרץ למוצאי שביעית** – וליכא למינקט מידי, דהא לא עבד בשביעית עבודה חשובה. **נימייה** – נודבלה על ידי עגלות ומשוואת של וכל. גירייה – על ידי דיר בהמות, שמעמדין ומשכיבין אותה חרש או חרשים כדי לובלה. **לא תורע** – דקנסין, דעבד עבודה חשובה בשביעית.

טימא

לרבנן דסביר כאחרים, דרדשי הית: בפסולי המוקדשין הכתוב מדבר, או בבישול בשר בחלב, כדקאמר בפרק 'כל הבשר' (חולין קיד,ב). ואין לאסור שחיטה על אותו מום מילא תאכל כל תועבה' כמו בשר בחלב וכלאי זרעים ומעשה שבת, שיש חלוק, ואם תאמרו: ולרבי אליעזר דלא מפליג, מאי פריך עליה מבכרת? דגבי צורם אוהן בבכור, דאסור מראיתיה שוילד מום אחר, י ש לנו לקנסו כשנולד בו מום. אבל קוצץ בהרת, דמדיארייתא טהור מדר שנקצץ עד שיוולד נגע אחרי ויש לומר: דאפילו הכי לא היה לנו לקנסו במום עולמית, ואלו שיש מום שליש או רביעי, לא נמי, נהי דאי יתיר רבי אליעזר לשחוט במום אחר אין כאן קנס, מכל מקום לא היה לנו לקנסו במום שלא עשה בו בעריה, כי היכי דלא קניס בנגע אחר. אי נמי, דספרי – אסמכתא בעלמא דהוא.

עד שתפרח בבכור – בכל הפסרים (כתוב) "עד" שתתמעט בבכורו מבגדים", אבל במבטא נגעים ליתיה. כפרשיש בקנטרס. ואומר רבי, דאי גרסין ליה, הכי פירושה – אחר שנקצץ ועשה בבגדיו, ומה ששירי נתרפא מקצתו מעצמו, שאפילו היה בו מה שנקצץ לא היה לו בכריס. **מקמייתא** טהר לא לכתריתיה נטוין ליה שבעת ימי המשתה – ואם תאמרו: דאזי בעי תגלות וצפרים, ואסור כשתמש בהמה כל ימי ספרו ויש לומר: בנא בלאש אלא מצורע מוסגר. אי נמי, אפילו מוחלט. נהי דכי קצץ טמא מדרבנן, מכל מקום שרי לעשות תגלות וצפרים למנות ימי ספרו ולטהר מן התורה. ומיהו, כפרתי או אפילו להביא, דאני יכול להכניס ידיו לבחנות כל זמן דטמא מדרבנן, כדאמר (פסחים צב,א): אף על פי שאין טבול יום אחר נכנס – וכו'. ונכנס, דלא התייר אל ממש פסח. **בעא** מניה רבי ירמיה מרבי ירמא צורם אוהן בכור ומת מדרו שיקסו בנו אחריי – בפרק "השולח" (גיטין מד,א) קטן תחלה הבעיא דמוכר עבדו, ובבבוי קטן בפרק "מי שתרץ" (ג,ב) קטן מלאכתו, ובכל דוכתי עבדי "אם תימצא לומר" מאידך, ואבולחו פשיט "וניתנה" משבת שנתקוצרה. ואומר רבי: שילשתם שאל ביד אתה, ותחלמוך קבע כל אחת במקומה כפי מה ששייך. אי שפירם שכתבו במועד קטן: "בעא מניה רבא מרבי נחמן", אבל ברוב הספרים כתיב: "רבי ירמיה מרבי ירמא", כמו באן ובגושין.

אם תמצא לומר מוכר עבדו לגוים ומת קנסו בנו אחריי וכל יומא מפקע ליה ממצות – אחת לאי קנסו: דאפילו תימצא לומר תחלה לא קנסו, (דלמלאה) קנסו, משום דאיכא איסורא דאורייתא. וכי האי נונא איכא בפרק "השולח", גבי בעיא דמוכר עבדו, ובמועד קטן גבי בעיא דכון מלאכתו במועד, דאמרו: אם תימצא לומר בצורם קנסו משום דאיכא איסורא דאורייתא. ובגושין נמי היה מצי למינקט: אם תימצא לומר לא קנסו – הא קנסו משום הפקעת מצות דכל יומא ויומא (כמו) בעבד. ובמועד קטן נמי קטן דר טעמא בצורם, ושעמא אחרינא במוכר עבדו, והיה מצי למימר חד טעמא בתרייהו – דאם תימצא לומר בצורם ובמוכר דקנסוה משום דעבדיה לאיסורא, אבל כון מלאכתו לא עבד לאיסורא.

שנתקוצרה – פירש בקנטרס: שנטל קוצים ממנה, שהיו תלושין ומפסין בה. והרין עמו, דאי אפשר לומר קוצים שיש חומרים, דאם כן לא הוית, דאיכא איסורא דאורייתא בגטילתם, שמייפה את הקרקע, כדאמר שבת פרק "הבונה" (קא,ג) גבי (והתשלש עולשין והמוכר ורדים), דבארעא דיליה חיבי (בכל דיליה חיבי) בכל שרוא משום דאיכא יפי חקיקה, דאפילו מתכוין לטורח דבר אחר. והא נמי איכא יפי חקיקה כשתולש קוצים לחורשה לדורעה. וכן שבעה בירושלמי על המשנה: תמן אסורים כשנטלו קוציה. משמע דמוק לה בתלושין. **נימייה** – בירושלמי מפרשי: איחוד טיב – כל העם פעם אחת חורשין, והוא חורש שתי פעמים. **הטיבה** ומת בנו וזורעה – אם האי טיב מדרבנן, קשה היכי פשיט צורם אוהן בכור דאורייתא: והא אדם נמי דאורייתא. קשה בגיטין (מד,ב) דפשיט מניה גבי עבד (עבדו). לימא שאני הכא דחמיש משום דמפקע ליה ממצותו ויש לומר: דקסבר שראוי להחמיר בשביעית יותר מכולם, כדאמר בקדושין (כ,א) כמה קשה אבקח של שביעית.

טימא

גדיא

בבורות. פרק חמישי – כל פסולי המוקדשין דף לה עמוד א – מתוך מהדורות "אבן ישראל" (שטיינזליץ) ר' רש"י

גריא באונתה – כשראהו שמעוט הראש בחיך – יכול לחלוט מים ואין לו לחוש מירשאו האון שמא יצא רוב הראש וחור. דמחוק שאנו הגדי גדולות, דרך אונים לצאת במיעוט הראש. אימרא בשפותה – אבל באונתה. ויש לו לחוש שמא יצא רוב הראש וחור. **איכא** דאמרי אימרא נמי באונתה ואמרו דרך צדיק נפק – כיון שראה באונתה מיעוט האון – אף לומר

שמו יצא ראש ורובו וחור. דאמרי "אימ" נמי דא, נמו "חיששין שמו חוץ לחומה לנו" דפרק "השואל" בשבת (קכא, א). ורד"חיששין שמו איחורו דתו וכתבוהו דפרק "ולח דניי ממונות" (סנהדרין לבא). ורבא דהכא סבירא ליה כרב חסדא דפרק "במה העקשה" (חולק טט, ב). דלרב הונא דההיא קדשה, יצא שליש ומכר לגוי, יצא שליש אחר – חתום. ואלו דניי ממונות כלל, כיון דנפק לבסוף רובא, דאיתגלי מילתא אחר כן – אינגליא מילתא דהוא כדבש מעיקרא, ונתחייב ממה שמסיל מום קדשו, ואיכא לאוקמי הא דרב יהודה אליבא דרב הונא כשלא יצא כלל. וטונוי נמי דרש "כיכר מערמיך" (תמורה כד, ב). דמוקי דרב יהודה בונן הוה ולא חזי להקדשו. ופרקי: אי בונן הובא מלי למימרא ומשני מהו דתימא נגזר דילמא נפיק רוב ראשו קא שרי בונמא, קא משמע לן. הדיא נמי דלא כרב הונא. דלדריה למיעוט ראשו נמי איכא איסורא. ולא הוה ליה בעיקר רוב ראשו. ועוד, דהם דקאמר ליה רב עמרם לרב ששת: אמר על הכבוד עם יצאת רובו "הא עולה", עלה חזי או בכור חזי – נמי דלא כרב הונא. דמשמע דפשטי קדוש – אלא כרב הונא. דלפקיע קדושת בכור. אם לא חתל בן מכירה לדתך.

ממר
דמי. אמר רבא: מבידי ממולא הוא, מה לי "היה", מה לי "נעשה" אלא "נעשה" נמי ממולא הוא, ולא שגא. "זה הפלל כל שהוא לדעת אסור". לאיתויי מאי לאיתויי גרמא. "שלא לדעת" – לאיתויי מסיח לפי תומו. **משנה** היה בכור דרפו, בעטו ועשה בו מום – הרי זה שוחטין עליו. **גמרא** אמר רב פפא: לא שנו אלא שבעטו בשעת דריפה, אבל לאחר דריפה לא. – פשיטא! – מהו דתימא צעריה הוא דמדבר – קא משמע לן. איכא דאמרי, אמר רב פפא: לא תימא בשעת דריפה – אין, אבל שלא בשעת דריפה – לא. אלא אפילו לאחר דריפה – נמי, מאי מעטא – צעריה דמדבר. אמר רב יהודה: מותר להפיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם. אמר רבא: גרמא – באונתה, אימרא – בשפותיה. איכא דאמרי: אימרא נמי באונתה, אימור דרך צדיק נפק. אמר רבא: אבל ולא מיחיו, פעי ומיחיו – הוי ממוא. מאי קא משמע לן תנינא: החושין החיצונות – שנפגמו ושנגממו, הפנימיות – שנגעקרו; מאי קא משמע דכי פעי מיחיו אמר רב פפא: רבא נמי מעטא דמכנתין מפרש, מאי מעטא נעקרו הוי ממוא – משום דכי פעי מיחיו. **משנה** כל המומין הראויין לבא ביד אדם, רועי ישראל – נאמנין, רועים כהנים – אינן נאמנין. רבן שמעון בן גמליאל אומר: נאמן הוא על של חבירו, ואין נאמן על של עצמו. רבי מאיר אומר: החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו. **גמרא** רבי יוחנן ורבי אלעזר, חד אמר: רועי ישראל בי כהנים – נאמנין, ללגימא לא חיששין. רועי כהנים בי ישראל – אין נאמנין, מימר אמר: פיו דקא טרחנא ביה – לא שביק לדידי ויהיב לאחריני. והוא הדין כהן לכהן, דחיששין לגומלין. והאמר רבן שמעון בן גמליאל למימר: נאמן הוא על של חבירו, ואינו נאמן על של עצמו. והאמר רבי מאיר למימר: החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו. וחד אמר: רועי ישראל והן כהנים נאמנין, מימר

מימא מחרות של חבירו ומת לא קנסו בנו אחירו – שלם, אף על גב דלדידיה קנסו. כדאמרינן בפרק "אריבעה אבות מוקדין" (בבא קמא ד, ב). שאנו ניכר – שחרי טהרות מונחות לפנינו, ואין חיוק ניכר בהן. לא שמיא חיוק – לחוביה אפילו לדידיה מדארייתא. **משנה** ושערי מרודל – לפי שלא היה נגזר מעולם. קסדור = ממונה. מה מביט של זה – שהנחיתו להדוק

כל כך. פגום – רומח. והתירו – שחרי אין לומר שהיו הוה לחתירו נתבין, שחרי אינו יודע שעל ידי מום שיעשה בו וישטח אלא אם כן נפל זאלי. כל שהוא לדעת – שלחטל מום נתבין להתירו. **גמרא** דאי אשמעינן גוי – להתירו בכור ראשון על ידו, משום דליכא למימר: אתי האי גוי למיטרך, ללמד לחטיל מום בקדישה. דסריכיה דגוי לא איכפת לו שחרי נהוג הוא באיסורא. ולא אתי לאיחלופי בנדול – דמאן דחזי להתירו כהנים במום הבא לו על ידי תינוקות, דאית למימר: אי שרי גזול זאלי. משיחיה, דגדול כנסן לא מילחא. לא שנו – דמותר הבכור על ידי הגוי. **א"ל דאמרי** ליה – לקסדור: אינו נשחט אלא אם כן היה בו מום, דמשמע – שיפול בו מום בנדול. דליכא למימר דמרבירום למד גוי דניחא ליה שיפול בו מום. נעשה – משמע על ידי אדם. **מ"ל** הוא – שלא היה ידוע הגוי שיהא מותר על ידו, ולא להתיר נתבין. **גרמא** – אינו צריך הדבילה על גבי און הבכרה כדי שיבא הכלב ויטלנו. מסיח לפי תומו – שאלם סקדור מה טיבו. אלא הם עצמן מסיחין לפי תומם, ואומרים: ראה לא שחט זה לעולם אלא על ידי מום. ואלו נחבטו וישטח שטיל בו מום. **משנה** היה בכור – איל נגזר דרופו לא נלחז, ובעטו אדם לבכור ומנח חזי בו מום. ישחט עליו – ואפילו כן לפי שלחצלו נתבין. **גמרא** צעריה – מה שרדפו. קודם שיצא לאויר העולם – דבכור אינו קדוש עד שיקדש רחם. **גרמא** באונתה – גוי דאיתו ארבותו, קודם שיהא כל ראשו נראא אונתו, ויכול לחטיל מום. דכל זמן שלא יצא כל ראשו אינו לילול. אימרא בשפותיה ששפתיו נראין תחלה. ואינו קשורות. ואין נראות עד שיצא כל ראשו. דצדיק – טונופלש – אכיל ולא מיחיו – אם לבכור יש לו מום בעת פיו, וכי אכיל לא מיחיו, אפילו הכי, כי פעי מיחיו – הוי מום שבלגוי ונשחט עליו. דאמרינן בפירקין דלעקן (לא, א) דאיתו נשחט אלא על מום שבלגוי. פעי – צועק, ופתח את הרבה. חושין החיצונות – כבי שדינין שקורין יציעיה. החיצונות – אותם שלפנים כנגד חוטמו. שטיל – שפגמו מום מעט. אם שנגממו – שנחתכו ברחבן מלמעלה בעומק אלא וחסר ליה מום. הואיל ונראו אותן חוטי. פנימיות – שהשנים גדולות בקבועות בהן. שקורין מישלירי. שנקעקרו לגמרי, הוי מום, כדמפרש ואילו: הואיל וכי פעי מיחיו. אבל פגימא או מיחיו ניכר בהם, שחרי חבטות כפה. **מאי קנסא** – פנימיות מום אפילו בעיקרה. **משנה** הראויין על ידי אדם – שיש לומר דאם חטלה ב

בכור נסמית עינו, נקטעה ידו, נדסה אונתו. רועי ישראל נאמנין – לומר: מאלוהין נארו. רועי כהנים אין נאמנין – דנחשדו דבבר. ובגמרא מפרש מאי קרי "רועי ישראל" ומאי קרי "רועי כהנים", האי דנקט "אריקן לבא ביד אדם" – לפי שיש מומין שאין ראויין לבא ביד אדם. כגון בעל חמש נוללים, או עינו אחת גדולה כשל נגלו, או קטנה כשל אורו. דהוי מום שאין אדם נחשד עליו. דרבן שמעון בן גמליאל ורבי מאיר מפרש בגמרא. **גמרא** חד אמר – מתניתין דקתני: רועי ישראל נאמנין – אפילו הן עומדים בבית הכהנים שהבכור שלהם. ללגימא לא חיששין – דליחשדיה שמא על ידי אדם בא לו בכווה. ורועה זה משקר, ובא לחתירו כדי שישחטו רב בהן ויאכילנו ממנו עמו. והא דקתני רועי כהנים אין נאמנין – הכי קאמר: רועים שחן כהנים אין נאמנין, אם הבכור ביד ישראל. דנחשד האי כהן רותה שהוא עצמו חטילו בו. והמשך בעמוד הבא.

מִיָּמֶר אמר לא שביק צורבא מדרבנן ויהיב ליידי — והא דאמר לעיל בסוף פרק שני (יחב:) בחצר בעל הבית ורועה כהן, דלרבי טרפון אקנויי מקמי ליה מקום בחצירו. ואפילו רבי עקיבא לא פליג אלא משום דאית [ליה] פסידא לא מקנה [ליה] מידעם — התם איירי במכירי כהונתו, או שאוהבו ורגיל ליתן לו.

אינא בניינו רבי יודישע בן קפסאי —
דנאט קאמ סבר כחודי. דרדוקא רבי
כדנים, בין י ישראל בין כדנים — אינס
נאמינס, כדאמר טעמא. אבל שני כדנים מן
השוק — נאמינס. ולרבי מאיר אפילו שנים מן
השוק און נאמינס. דלית היי כרבי יודישע בן
קפסאי, דקטבר רבי רמיה: חתחת: על הדבר לא
דנו ולא מעידו. ושנים מן השוק דקאמר רבי
יודישע בן קפסאי — בכדנים איירי, ישראלי
אפילו חד מדימן, ולרבי מאיר, לא היכא דאסור
אפילו שנים אין נאמינס, כדאמר בסמוך. ספק
בבב לרבי מאיר מן מעיד עליו. **וב** תימא דלית
לחו תקטא — רבי מצי למימר דחלקטן רבי
לא עלט הארץ, חדיה הישעית דלקטן. וכן
בסמוך, דפרץ: כדני הכי נמי דלא דיני דנא. אי
נמי, רבי יודישע עצמו חזר בו. דקאמר לרב
גמליאל: האך היי חיל להכחיש את הדחי.
ופליגי כקונטרס שרונה לומר: דאמר אמרתי
וחזר אני בו. ומידו, מסתברא דמשום כבוד דרב
גמליאל דאמר דהכי. בן יודישע הדפלת
עמיה (בבבא כ"ג). שאמר כמון כן אף על פי
שלא היה חזר בו מה שאמר תחלה רשות. דהכי
פסק רבי תחא: הליכא כדברי האומר רשות.
אלא לאו שמע מינה בעלים מעדיין עליו —
תימיה: דאמר דבעי עולל עולל שנים מן
השוק בספק בבב י ישראל, תקשי ליה: לרבי
מאיר מן מעיד עליו, כיון דישראל נמי השידי
ויש לומר: דהשע כדפרשיה, דחלקטן רבי
חבר עלע הארץ. אי נמי, יאמר רב חסדא: ספק
בבב, לא יחזיר רבי מאיר שלא יהו שנים מן
השוק נאמינס.
ניחוש להדא — שישדשו שמו נשאר אחד
מן הכית.
כהני הכי נמי דלא דיני דנא — לרבא דאמר
בפרק ״חו בורי״ (סנהדרין כ"א). אוכל
בגילות להכחיש רעות על טעמים, אינו חשד
להיות רע לבגיות — לא פרץ מדי. אבל לאבי
החם פרץ שנים ועוד יש לפרש: לרבא. דמשמע
שכח שנים לרבי להכחיש ליהות כשכל לב (מן) דין
שבשעול ולכל הוראא, כדתיב (דברסא) כ"ל
רב וכל נגע. ועד הייא כולל להקשות: היאך מותר
לאכול משחיתתו, והיאך כשרים על כל קרבתו
כולם: ועד, כלל בבב נמי יכול להקשות לרבי
מאיר, מטעם דחדשו כדנים על השביעית,
כדאמרין בפרק ״חו בורי״ (סנהדרין כ"א).
אמר

מימר אמר: לא שביק צורבא מרבין ויהיב לרדי. ורוע כהנים והו ישראל אין נאמנין - דרבישין ללגומא, וכל שכן כהן לכהן - דרבישין לגומלין ורבישין ללגומא. ואתא רבין שמעון למימר: נאמן על של כהירי ואינו נאמן על של עמנו. ואתא רבי מאיר למימר: החשוד על הדבר לא דגו ולא מעידו. בשלמא למאן דאמר רועי ישראל והן כהנים נאמנין - היינו דאיתא רבי מאיר למימר: החשוד על הדבר לא דגו ולא מעידו. אלא למאן דאמר רועי כהנים בי ישראל אין נאמנין, מאי אתא רבי מאיר לאשמועינן היינו תנא קמא! איכא ביניהו דרבי יהושע בן קפוסא. רבי תנאי, דאין יהושע בן קפוסא אומר: כבור בי כהן - צריך לשנעין מן השוק להעיד עליו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אפילו בנו, אפילו בתו. רבי יוסי אומר: אפילו עשרה והן נכני ביתו - אין מעידין עליו. כמאן אולא הא דאמר רב חסדא אמר רב קטניא: ספק כבור שולד בי ישראל - צריך שנעין מן השוק להעיד עליו כמאן - רבי יהושע בן קפוסא. רב נחמן אמר: בעלים מעידין עליו. דאי לא תימא הכי, מעשר לרבי מאיר מי מעיד עליו - מעשר ודאי מהימן, דאי בעי שדי ביה מומא כבוליה עזריה! אלא: ספק כבור, לרבי מאיר מי מעיד עליו וכי תימא: להכיבני דילת ליה תתקמא - והתמן, שהיה רבי יוסי אומר: לכל שחליפיו ביד כהן - פטור מן המתנות, ורבי מאיר מוחיבו אלא שמע מיהא - בעלים מעידין עליו: כהנים הוא דרבישירי אמומי, ישראל - לא חשידי אמומי. איתמר, רב נחמן אמר: הלכה ברבן שמעון בן גמליאל. רבא אמר: הלכה ברבי יוסי. וגי אמר רבא הכי והאמר רבא: בעלים עומדים עמנו בחוץ, נכנס שלם ויצא חבול - מעידין עליו! איכא: איכא בעלים עומדים, אין חשישין. א' הכי, כמאן למימר: מהו דרבי תנאי: יהושע לחשישין, קא משמע לן. והלכתא ברבן שמעון בן גמליאל. ודוקא בנו ובתו, אבא אשתו - לא; מאי מעמא אשתו כגופא דמי. אמר ליה רב פפא לאבוי: לרבי מאיר, דאמר: החשוד על הדבר לא דגו ולא מעידו, וקאמר רבי מאיר: החשוד לרבי מאיר - חשוד לכל התורה כולה, כהנים הכי נמי דלא דינא דיתא והכתוב: "ועל פיהם יהיה כל ריב וכל גנע!"

[illegible]

וַיִּשְׁקֵי לַעֲבוֹד הַקֹּדֶשׁ דְּמִימָר אִמֵּר לֹא שָׁבִיךְ לִידֵיד וְיֻדֵּיב לִיה לִכְחַן אַחֲרִינוּ. וְהָאֵל
הַחַיִּין בְּחַן לִכְחַן — כְּלוּמָר, וְנִסְבָּר וּנְפָק לֵן בְּכֹחַ רִיעָה אֵינִי נֹאֵם לְהַעֲדֵל
הַכְּבוֹר שֶׁל כָּחַ אַחֵר. וְחִישְׁיָנִן לְגוּמְלִיךְ, סִדְּכָר: אַעֲיִדְנוּ עֲבָשׁוּ, וְהָאֵל יִפְגַּל לֵךְ
בִּשְׁתֵּית לִי יִשְׂרָאֵל בְּכוֹר הֵם וְאֵשְׁתִּיל בָּם מוֹמִים, וְכֵן כָּחַ הוּא וְיַעֲדִינִי מֵאֲחֵלֵי בֵן מוֹמִים.
עַל שֶׁל חֲבִירוֹ — בֵּין רֶבֶב בֶּן אַחֵר. דְּלֹא
נִחְשָׁדוּ הַכְּנִיָּם אֵלָל עַל הַכְּבוֹר עֲצוּמוֹ שֶׁכֶּבֶר
נָטַח לִי בִּישְׂרָאֵל. הַחֲשׁוֹד עַל הַדְּבָר — הַדְּהִינוּ
כְּנִיָּם, שֶׁנִּחְשָׁדוּ עַל הַכְּבוֹרוֹת. לֹא דֵנוּ וְלֹא
מַעֲדִיו — וְלִקְמֶהָ פֶּרִיךְ: רֶבֶב מֵאִיר הִינּוּ תֵּנָא
קָמָא. וְהָרֹא אִמֵּר — מִתְנַתִּין דְּקִתְנִי 'רֹעִי'
יִשְׂרָאֵל אֲנִיךְ: אֲנִיךְ קָמָנִי: הֵכִי חֲבִירוֹ: רִעִי בְּהוֹמֹת
יִשְׂרָאֵל, אֲנִיךְ עַל פִּי שְׁחֹן כְּנִיָּם הַחֲשׁוֹד — הַרְעִין
נִאֲמָנִיךְ: דְּמַה לִּי לִשְׁכַּר. וְעַד כָּאֵן שִׁיךְ לַעֲבוֹד
הַקֹּדֶשׁ. מִימָר אִמֵּר לֹא שָׁבִיךְ — הָאֵי
יִשְׂרָאֵל, כָּחַן צוֹרָרֵב מִרְבָּנִי, וְיֻדֵּיב לִי לִידֵידִי
סִדְּכָתִי רִיעָה עִם הָאֲרֵץ הוּא. רֹעִי כְּנִיָּם —
רֹעִי בְּהוֹמֹת שֶׁל כְּנִיָּם, אֲנִיךְ עַל פִּי שְׁהִרְעִים
יִשְׂרָאֵל — אֲנִיךְ נִאֲמָנִיךְ לְהַעֲדֵל עַל בְּכוֹר שֶׁל
רֶבֶב כָּחַן, וְחִישְׁיָנִיךְ נִאֲמָנִיךְ: וְכֵן שָׁכַן רֹעִי
כָּחַן וּבְהוֹמֹת שֶׁל רֶבֶב כָּחַן — אֵין אֵין נִאֲמָנִיךְ,
וְחִישְׁיָנִיךְ לְגוּמְלִיךְ לְלִגְמָנִיךְ. עַל שֶׁל חֲבִירוֹ —
אֲבָחֵן לִכְחַן קָאִי. וְקָמָר דְּנִאֲמָן בְּכֹחַן הַרְעָה
עַל שֶׁל שֶׁל כָּחַן. וְלֹא חִישְׁיָנִיךְ לֹא לְגוּמְלִיךְ וְלֹא
לְלִגְמָנִיךְ. הַחֲשׁוֹד עַל הַדְּבָר — הַכּוֹנֵם שְׁחִירִים
עַל הַכְּבוֹרוֹת. לֹא דֵנוּ וְלֹא מַעֲדִיו — וּפְלִי
אֲדַרְבִּיךְ שֶׁמֶן דְּשִׁרִי אִפְלוֹן כָּחַן, וּפְלִי
אֲדַרְבִּיךְ שֶׁמֶן דְּאִמֵּר: רֹעִי בְּהוֹמֹת יִשְׂרָאֵל
וְאִפְלוֹן כָּחַן — נִאֲמָנִיךְ, וְהַרְעִים כְּנִיָּם
אֵין נִאֲמָנִיךְ. הִינּוּ תֵּנָא קָמָא — דְּהִאֲמָר תֵּנָא
קָמָא נָמִי דְּכֹחַן אֵין נִאֲמָן. אִיכָא בִּינִיחֵי —
דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִפְסָאִי. צִירִיךְ שֵׁנִים מִן הַשּׁוֹק
— שֵׁנִים כֹּל שְׁחֹן, וְאִפְלוֹן כְּנִיָּם. אֲבָל כְּנִיָּם
שִׁבְחִינוּ — לֹא. תֵּנָא קָמָא אֵיתִי לִיה דְּרִבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִפְסָאִי. דְּקָמָר תֵּנָא קָמָא: רֹעִי
כְּנִיָּם, בֵּין בִּי יִשְׂרָאֵל בֵּין כְּנִיָּם,
כְּדִפְרִישִׁית טַעְמָא — אֵין אֵין נִאֲמָנִיךְ, אֲבָל כְּנִיָּם
דַּעֲלָמָא — נִאֲמָנִיךְ, וְאִפְלוֹן אֲבָכּוֹרֹת וּכְדִכְהִים.
וְלֹא חִישְׁיָנִיךְ לְגוּמְלִיךְ אֵלָל בְּרוּעָה דְּקָאִי
גְּבִיהַ, וְסִדְּכָר אַעֲדֵת אֵרִבִּי, וְהָאֵל יַעֲדִינִי
בִּשְׁתֵּית לִי יִשְׂרָאֵל בַּעֲלֵמָא בְּכוֹר. וְרִבִּי מֵאִיר
לִית לִיה דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְגוּמְלִיךְ, וְכִיכֹן וְנִחְשָׁדוּ
כְּנִיָּם עַל הַכְּבוֹר — דֵּנוּ וְלֹא מַעֲדִיו, אִפְלוֹן
כָּחַן דְּשִׁקוּ, וְאִפְלוֹן הַכְּבוֹר בִּי יִשְׂרָאֵל.
וְאִפְלוֹן בְּנוּ וְכֹתֵן — רֶבֶב שֶׁמֶן לְטַעְמֶהָ,
וְאִפְלוֹן נִאֲמָן הוּא עַל שֶׁל חֲבִירוֹ. וְאִבִּי הִינּוּ
נָמִי חֲבִירוֹ: דְּרֹא כָּחַן נִחְשָׁדוּ אֲבָל עַל שֶׁל
עֲצוּמוֹ. אִפְלוֹן עֲשָׂה וְהוּן בְּנֵי בִיתוֹ אֵין מַעֲדִיו
— אֲבָל מִן הַשּׁוֹק — דַּעֲלָמָא נִאֲמָן, דְּלִרְבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִפְסָאִי שֵׁנִים מִן הַשּׁוֹק, סָפֵק בְּכוֹר דְּשֵׁל
יִשְׂרָאֵל אִיךְ — נִגּוֹן חֲרִישִׁיךְ אֵין בִּיכִירָה,
אִמֵּר
קָמָא יִצְחָר אֲשִׁקוּ, וְרִיעָה דַּעֲלָמָא שִׁיּוּמִים, וְאֲוֹכְלוּ יִשְׂרָאֵל. צִירִיךְ שֵׁנִים מִן הַשּׁוֹק לְהַעֲדֵל
מִן הַשּׁוֹק לְהַעֲדֵל עֲלִיו — הֵכִי נָמִי סָפֵק בְּכוֹר בִּי יִשְׂרָאֵל. דְּרֵב נִחְשָׁדוּ אִמֵּר סָפֵק בְּכוֹר
לְפִירוֹ עַל שֶׁל כְּבוֹר שֶׁנִּאֲבָל כָּחַן, דַּעֲלָמָא — אֵלָל בְּכִיכֹן חֲבִירוֹ מִיכִיכֹן פֹּסֵל
בִּי מֵאִיר: הַחֲשׁוֹד עַל הַדְּבָר שֶׁנִּחְשָׁדוּ אֵינוּ מַעֲדִיו לְאֲחֵרִים, בְּעִלְיוֹת שֶׁל מֵאִיר פֹּסֵל
שִׁדִּי בִיה מוֹמָא בְּחִיתִר בְּכוֹלִיהָ דְּעִירֵיהָ קֹדֶם שִׁיעִירָה, דְּאֲבָתִי לֹא קִרְשָׁה דִּחִי מִינִיחֵיהָ
יָדִים עַל סָפֵק בְּכוֹר. וְכֵן שְׁכֵן כְּנִיָּם, דְּרֹא אֵי הוּא נָמִי בְּהוֹמֹת עֵיר כָּחַן סָפֵק בְּכוֹר
רֹעִי (בְּכוֹרוֹת יגא). וְעַם מִן מַעֲדִיו ע

ירושלמי מסכת מכות – סנהדרין

לעולם, שנאמר שמה – שם תהא דירתו וכו'.

הלכה ז' מתני' ומעלות היו שָׁכר ללויים; דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: לא היו מעלים להן שָׁכר. וחזר לשַׁרְרָה שהיה בה; דברי רבי מאיר. ורבי יהודה אומר: לא היה חזר לשַׁרְרָה שהיה בה.

גמרא תני: רבי יודה אומר: למחלוקת ניתנו. רבי אומר: לבית דירה ניתנו, ותייא דרבי יוסי – כרבי מאיר (יודה), ודרבי יודה (מאיר) –

[דף ח' ע"א]

כדעתיה. ותנינן: מעלים היו שָׁכר ללויים; דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: לא היו מעלות שָׁכר ללויים. רבא בשם רב יודה, רבי זעירא בשם מר עוקבא: אין מקדרינ, אלא בחבל של חמשים אמה. רבי זירא בשם רב חסדא אומר: אין מקדרינ לא בערי חלויים ולא במקום עגלה ערופה.

ותייא במאן דאמר: אלק אמה – מגרש, ואלפים – תחום שבת. ברם,

ותייא כיי דמר רבי שמואל בשם רבי אחא: חמשה דברים חסר מקדש אחרון ממקדש ראשון, דכתיב (חגי א, ח): עלו החר והבאתם עין וגו'. עד ואבבדה. ואבבד כתיב, חסר ה"א, אילו חמשה דברים שהחסר מקדש אחרון ממקדש ראשון, ואילו הן: אש, ארון, אורים ותומים, שמן המשחה, ורוח הקודש.

אמר אביי: תלמיד חכם צריך לפרסם את עצמו. היך? בר נש דחכם חדא מיכלה [מסכת], ואזיל לאתר, ואינון מייקרין ליה כד הוא חכם תרינ מיכלה – צריך לומר לון: חדא מיכלא אנא חכים.

רב הונא אומר: אומר בשפה רפה, ותימין פשוטה לקבל. מה טעמא דרבי יודה [יוסי]? כי יחם ללבבו. אמר רבי אבהו: וחזר במיתתו של שלישי. אמר רבי אבהו: צרכו לדבר – שולחין ומביאין אותו משם. אמר רבי יוסי: מתניתא לא אמרה כן, אלא אפילו ישראל צריכין לו, אפילו שר צבא כיואב כן צרויה – אין יוצא משם

ירושלמי מסכת מכות – סנהדרין

השוחט והמעלה בחוץ, והאוכל חמין בפסח, והאוכל והעושה מלאכה ביום הכיפורים, והמפטם את השמן, והמפטם את הקטורת, והסוף בשמן המשחה, והאוכל גבילות ומריפות שקצים ורמשים. אכל טבל ומעשר ראשון שלא ניטלו תרומתו, ומעשר שני והקדש שלא נפדו.

כמה יאכל מן הטבל ויהא חייב? רבי שמעון אומר: כל שהוא. וחכמים אומרים: בוצת. אמר להן רבי שמעון: אין אתם מודין לי באוכל גבילה כל שהוא – שהוא חייב! אמרו לו: מפני שהוא כבברייתה. אמר להן: אף היטה אחת – כבברייתה.

הלכה ג' מתני' האוכל ביכורים עד שלא קרא

[דף ח' ע"ב]

עליהו, קדשי קדשים חוץ לקלעים, קדשים קלין מעשר שני חוץ לחומה, השובר את העצם בפסח טהור – הרי זה לוקה ארבעים. אבל המותר בטמא, והשובר בטמא – אינו לוקה ארבעים.

כמאן דמר: אלה מגרש, ואלפיים שדות וכרמים, כלום למדו לתחום שבת לא מתחום ערי לויים? לעיקר אין מקדרינן, לפיכך מקדרינן! ומצינן שלא יהו קוברין בערי הלויים? רבי אבהו בשם רבי יוסי בר חנינה: ומגרשיהם יהיו לבקמתם ולרכשם ולכל חיתם – לחיים ניתנו, ולא לקבורה ניתנו. הדרן עלה פרק אלו הן הגולין

פרק שלישי

הלכה א' מתני' אלו הן הלוקין: הבא על אחותו, ועל אחות אביו, ועל אחות אמו, ועל אחות אשתו, ועל אשת אחיו, ועל אשת אחי אביו, ועל הנידה. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לנתין ולממזר. אלמנה וגרושה – חייבין עליה משום שני שמות. גרושה וחלוצה – אינו חייב אלא משום שם אחד בלבד.

הלכה ב' מתני' הטמא שאכל את הקודש, והבא אל המקדש טמא, האוכל חלב ודם ונותר ופיגול וטמא,

ירושלמי מסכת מכות – סנהדרין

רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון אומר: אינו חייב עד שיקראו שם השם, שנאמר (ויקרא יט) וכתבת קעקע לא תתנו בכם אני ה'.

הלכה ז' מתני' נזיר שהיה שותה ביין כל היום – אינו חייב אלא אחת. אמרו לו: "אל תשתה אל תשתה" והוא שותה –

[דף ט' ע"א]

חייב על כל אחת ואחת. היה מטמא למתים כל היום – אינו חייב אלא אחת. אמרו לו: "אל תיטמא, אל תיטמא", והוא מיטמא – חייב על כל אחת ואחת.

היה מגלח כל היום – אינו חייב אלא אחת. אמרו לו: "אל תגלח אל תגלח", והוא מגלח – חייב על כל אחת ואחת. היה לבוש בבגדים כל היום – אינו חייב אלא אחת. אמרו לו: "אל תלבש אל תלבש", והוא פושט ולבוש – חייב על כל אחת ואחת.

הלכה ח' מתני' יש חורש תלם אחד וחייב עליו משום שמונה לאוין, תחורש

הלכה ד' מתני' הנוטל אם על הבנים – רבי יהודה אומר: לוקח ואינו משלח. וחכמים אומרים: משלח ואינו לוקח. זה הקלל: כל מצוה לא תעשה שיש בה קום ועשה – אין חייבין עליה.

הלכה ה' מתני' תקורח קרחה בראשו, והפסיק פאת ראשו, והמשחית פאת זקנו, והשורט שריטה אחת על המת – חייב. שרט שריטה אחת על חמשה מתים, או חמש שריטות על מת אחד – חייב על כל אחת ואחת.

על הראש – שנים, אחת מיכן ואחת מיכן. ועל הזקן – שנים מיכן ושנים מיכן ואחת מלמטה. רבי אלעזר אומר: אם נטלן בולן כאחת – אינו חייב אלא אחת.

ואינו חייב עד שיטלנו בתער. רבי ליעזר אומר: אפילו ליטמו במלקט או ברהיטני – חייב.

הלכה ו' מתני' חפוצת פתובת קעקע, כתב ולא קעקע, קעקע ולא כתב – אינו חייב, עד שיקראו ויקעקע. בדין, ובכחול, ובכל דבר שהוא רושם.

ירוּשְׁלָמִי מִסֵּכֶת מִבּוֹת – סִנְהֶדְרִין

[דף ט' ע"ב]

הִלְכָּה י"א מִתְנִי' בִּיצֵד מִלְקִין אוֹתוֹ?
בּוֹפֶת שְׁתֵּי יָדָיו עַל הַעֲמוּד הִילֵךְ וְהִילֵךְ.

וְחֹזֵן הַכֶּנֶסֶת אוֹחֶז בַּבִּגְדִּי, אִם נִקְרָעוּ –
נִקְרָעוּ, וְאִם נִפְרָמוּ – נִפְרָמוּ, עַד שֶׁהוּא
מִנְלָה אֶת לְבוֹ. וְהָאֶבֶן נְתוּנָה מֵאַחֲרָיו,
חֹזֵן הַכֶּנֶסֶת עוֹמֵד עָלֶיהָ. וְרָצוּעָה שֶׁל
עָגַל בִּידוֹ, כְּפוּלָה אֶחָד לְשָׁנִים וּשְׁנָיִם
לְאַרְבָּעָה, וּשְׁתֵּי רָצוּעוֹת עוֹלוֹת
וְיוֹרְדוֹת בָּהּ. יְדָה טַפַּח וְרַחֲבָה טַפַּח,
וּמִנְעֵת עַל פִּי כְרִיסוֹ.

וּמִכָּה שְׁלִישׁ מִלִּפְנֵי, וּשְׁתֵּי יָדוֹת
מֵאַחֲרָיו. וְאִינוּ מִכָּה אוֹתוֹ לֹא עוֹמֵד
וְלֹא יוֹשֵׁב, אֲלָא מוֹטָה, שְׁנַאֲמַר (דְּבָרִים
כח) וְהַפִּילוּ חֲשֵׁפֶט וְהַכְּהוּ לְפָנָיו וְגו'.

וְהַמִּסֵּכָה, מִכָּה כִּידוֹ אַחַת בְּכָל בּוֹחוֹ.

וְהַקּוּרָא קוּרָא: אִם לֹא תִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת
אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה וְגו', וְהַפְּלָא ה'
אֶת מִבְתֵּךְ וְאֶת מִבּוֹת וְגו', וְחֹזֵר
לְתַחִילַת הַמִּקְרָא. וְאִם מֵת תַּחַת יָדוֹ –
פְּטוּר. הוֹסִיף לוֹ רָצוּעָה אַחַת וְמֵת –
חֲרִי זֶה גּוֹלָה עַל יָדוֹ.

בְּשׂוֹר וְחִמּוֹר, וְהֵם מוֹקֵדֶשִׁין, בְּכָל־אִים
בְּכָרֶם, וּשְׂכִיעִית, וְיוֹם טוֹב, וְכֹהֵן וְנָזִיר
וְאַף בֵּית הַטּוֹמָאָה.

חֲנֻנְיָה בֶּן חֲכִינָאִי אוֹמֵר: אֵף הַלּוֹבֵשׁ
כָּל־אִים. אָמְרוּ לוֹ: אֵינוּ הַשֵּׁם. אָמַר לָהֶן:
אֵף לֹא הַנָּזִיר הוּא הַשֵּׁם.

הִלְכָּה ט' מִתְנִי' כַּמָּה מִלְקִין אוֹתוֹ?
אַרְבָּעִים חֶסֶר אַחַת. שְׁנַאֲמַר (דְּבָרִים כח)
בְּמִסְפַּר אַרְבָּעִים, מִיָּנִיין שֶׁהוּא סְמוּךְ
לְאַרְבָּעִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַרְבָּעִים
שְׁלִימוֹת. וְאִיכָן הוּא לֹקָה אֶת הִיתִירָה?
בֵּין כְּתִיפָיו.

הִלְכָּה י' מִתְנִי' אֵין אוֹמְדִין אוֹתוֹ
אֲלָא בְּמִבּוֹת הָרְאוּיוֹת לְהַשְׁתַּלֵּשׁ.
אֲמַדוּהוּ לְקַבֵּל אַרְבָּעִים, לָקָה מִקְצֵת
וְאָמְרוּ שְׂאִינוּ יָכוֹל לְקַבֵּל אַרְבָּעִים –
פְּטוּר. אֲמַדוּהוּ לְקַבֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה,
מִשְׁלָקָה אָמְרוּ יָכוֹל הוּא לְקַבֵּל אַרְבָּעִים
– פְּטוּר. עָבַר עֲבִירָה שֵׁישׁ בָּהּ שְׁנֵי
לְאוּיִן, אֲמַדוּהוּ אוֹמֵד אֶחָד – לֹקָה
וּפְטוּר. וְאִם לָאוּ – לֹקָה וּמִתְרַפָּא וְחֹזֵר
וְלֹקָה.

ירושלמי מסכת מכות – סנהדרין

שזינבה לו וילדורותיו וילדורות דורותיו עד סוף כל הדורות.

הלכה י"ג מתני' רבי חנינא בן עקשאי אומר: רצה המקום ברוך הוא לזכות ישראל, לפיכך הרבה להזנות תורה ומצוות, שנאמר (ישעיה מב) **י' חפץ למען צדקו וגדיל תורה ויאדיר.**

לא מצאנו גמרא ירושלמית בפרק הזה

פליק פרחא ופליקא לה מסכתא דמכות ברחמי שמיא בריה רחמנא דסייעו מרש ועי דען

הדרן עלה מסכת מכות וסדרך עלון, דשמן עלה מסכת מכות ודעתך עלון. לא תנשי' מנה מסכת מכות ולא תתנשי' מנה, לא בעלמא דדיו ולא בעלמא דאמי: (ג' פעמים) יהי רצון מלפניך יי' אלטינו ואלטי אבותינו, שתהא תורהך אמונתנו בעולם הזה, ותהא אמונתנו לעולם הבא: תנינא בר פפא. רמי בר פפא. נחמן בר פפא. אחאי בר פפא. אבא מרי בר פפא. רפרס בר פפא. רביש בר פפא. סורחב בר פפא. אדא בר פפא. דרו בר פפא: הערב נא יי' אלטינו את דברי תורהך בפינו ובמפי' עמך בית ישראל, ונהיה פלנו אנוהו ונאצאנו ונאצאני עמך בית ישראל פלנו יודעי שקד וזמנדי תורהך: מאובי תסכמני מצודה, כי לעולם היא לי: יהי לפי תמים בהקדש, למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך, כי כם חיייתני: ברוך אתה יי' למדני חקיו: אמן אמן סלה ועד: מודים אנוהו לפניך יי' אלטינו ואלטי אבותינו, ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות. שאנו משכימים והם משכימים. אנו משכימים לדברי תורה, והם משכימים לדברים בטלים. אנו עמלים והם עמלים. אנו מקבלים ומקבלים שחר, והם עמלים ואנו מקבלים שחר. אנו רצים והם רצים. אנו רצים לסני העולם הקא, והם רצים לבאר שחת, שנאמר ואתה אליהם תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרקה לא תהו ומהם, ואני אבטח בך: יהי רצון מלפניך יי' אלטי, כלש שעורתי לסיים מסכת מכות, כן מעורני להסתחיל מסכתות וספרי אחרים ולסייםם, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורהך באהבה: וזכות כל הספאים ואמוראים ותלמידי חכמים, יעמוד לי ולורעי, שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי זרעי עד עולם. ותתקנא בי, בהתהלךך מתנה אמה, בשבבה תשמר עליה, נקטצות היא תשיסה: כי פי ירבו ימיה, ויסיפו לה שנות חיים: אורך ימים בימינה, בשמאלה עשר נקבות: יי' עז לעמו ימו, יי' וברך את עמו בשלום:

נתקלקל בין בריעי בין במים – פטור.
רבי יהודה אומר: האיש – בריעי,
והאשה – במים.

הלכה י"ב מתני' כל חיבי כריתות
שלקו – נפטרו ידי כריתתן, שנאמר
(דברים כה) **ונקלה אחיה לעיניו, משלקה**
– הרי הוא כאחיה, דברי רבי חנניה בן
גמליאל.

ומה אם העובר עבירה אחת – נפשו
ניטלת עליה. העושה מצוה אחת – על
אחת כפה וכמה שתינתן לו נפשו.

רבי שמעון אומר: ממקומו הוא למה,
שנאמר (ויקרא יח) **ונכרתו הנפשות**
העשת מן הרב עם וגו'. ואומר (שם)
אשר יעשה אתם האדם וחי בהם. הא,
כל חיוב וכל עבר עבירה – נותנין
לו שחר בעושה מצוה.

רבי שמעון ברבי אומר: הרי הוא
אומר (דברים יב) **רק חזק לבלתי אכל הדם**
כי הדם הוא הנפש וגו', ומה אם הדם
שנפשו של אדם חתה ממנו, הפורש
ממנו מקבל שחר. גזל ועריות שנפשו
של אדם מתאזה להן ומחמדותן,
הפורש מהן – על אחת כפה וכמה

מסכת סנהדרין

פרק ראשון

[דף א' ע"א] הלכה א' מתני' דיני ממונות – בשלשה. גזלות וחובות – בשלשה. גזק וחצי גזק, תשלומי כפל, תשלומי ארבעה וחמשה, האונס, והמפתה, ומוציא שם רע – בשלשה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: המוציא שם רע – בעשרים ושלשה, מפני שיש בו דיני נפשות.

גמרא מנן תיתי ליה? והיו אלה לכם לחקת משפט (במדבר לה, כט), הייתי אומר אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה. ומניין לדיני ממונות שהן בשלשה? ונקרב בעל הבית אל האלהים (שמות כב, ז), ריבה בזה דיין אחד עד האלהים (שם פסוק ח), הרי שנים (שם) אשר ירשיעון אלהים, הרי כהן שלשה דברי רבי יאשיהו.

רבי יונתן אמר: הראשון תחילה נאמר ואין דורשין תחילות אלא עד האלהים הרי אחד, אשר ירשיעון אלהים הרי שנים, אין בית דין שקול, מוסיפין עליהן עוד אחד הרי שלשה. רבי אומר: בשנים הכתוב מדבר. אתה אומר בשנים, או אינו אלא באחד? בשחוא אומר: אשר ירשיעון אלהים אין כתיב כהן אלא אשר ירשיעון אלהים, אין בית דין שקול, מוסיפין עליהן עוד אחד, הרי שלשה.

רבי אבהו בעי: וכרבי דיני ממונות בחמשה, ושיגמר בעשרים ושלשה. אשכח תני רבי חזקיה: הואיל ואמרה תורה הרוג על פי מפיס, הרוג על פי עדים, מה עדים – שנים, אף מפיס – שנים, אין בית דין שקול – מוסיפין עליהן אחד, הרי חמשה.

[דף א' ע"ב] לא הן גזילות הן חבלות? אשכח תני רבי שמעון בן יוחי ואליה המשפטים אשר תשים לפניהם (שמות כא, א) אתה מימר לך כפשוטה דקרייא, ותניא כרבי יוסי בר חלפתא.

רבי יוסי בר חלפתא, אתון תריין בר נש מידון קומוי. אמר ליה: על מנת שתדיננו דין תורה. אמר לון: אני איני יודע דין תורה, אלא היודע מחשבות – יפרע מאותן האנשים מקבלין עליכון מה דנא אמר לכון.

רבי עקיבה, בד הוה בר נש אזל בעי מידון קומיה, הוה אמר ליה הווי יודעין לפני מי אתם עומדין, לפני מי שאמר והיה העולם. שנאמר (דברים יט, יז) **ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה', ולא לפני עקיבה בן יוסף**;

תני: קודם לארבעים שנה עד שלא חרב הבית – ניטלו דיני נפשות. ובימי שמעון בן שטח – ניטלו דיני ממונות. אמר רבי שמעון בן יוחי: בריה רחמנא דלינא חכים מידון.

שמואל אמר: שנים שדנו – דיניהם דין, אלא שנקראו בית דין חצוף. רבי יוחנן וריש לקיש תריהון מרין: אפילו שנים שדנו – אין דיניהן דין.

תמן תנינן: הוה דין את הדין, זיכה את החייב, חייב לזכאי, טימא לפתור, טיהר לפטא – מה שעשה עשוי וישלם מביתו.

רבי בא בשם רבי אבהו: בשאמרו לו: הרי את מקובל עלינו בשנים. מה אנן קיימין? אם בשטעה ודנן משיקול הדעת, בדא מה שעשה עשוי? אם בשטעה ודנן דין תורה, בדא וישלם מביתו?

רבי בא בשם רבי אבהו: בשאמרו לו: הרי את מקובל עלינו בשלשה, על מנת שתדיננו דין תורה, ומעה ודנן משיקול הדעת – וישלם מביתו, שהגנים דעתו לדון יחידי דין תורה. דתנינן: אל תהי דין יחידי, שאין דין יחיד אלא אחד.

אמר רבי יהודה בן פזי: אף הקדוש ברוך הוא אינו דין יחידי, שנאמר (מלכים א, כב, יט) **וכל צבא השמים עמד עליו מימיו ומשמאלו**, אילו מטין לכה זכות, ואילו מטין לכה חובה. אף על פי שאין דין יחידי,

[דף ב' ע"א]

חותם יחידי, שנאמר (דניאל י, כא): **אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת**.

אמר רבי יוחנן: לעולם אין הקדוש ברוך הוא עושה בעולמו דבר עד שנמלך בבית דין שלמעלה. מה טעם? (שם פסוק א) **ואמת הדבר וצבא גדול**. אימתי חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת? בשעה שנמלך בבית דין שלמעלה. אמר רבי לעזר: כל מקום שנאמר **וה'** – הוא ובית דינו. ובניין אב שבכולם (מלכים א, כב, כג) **וה' דבר עליך רעה**.

מהו חותמו של חקדוש ברוך הוא? רבי ביבי בשם רבי ראובן: אמת. מהו אמת? אמר רבי בון: שהוא אלהים חיים ומלך עולם.

אמר ריש לקיש: אל"ף – רישיה דאלפא ביתא, מ"ם – באמצעיתה, תי"ו – בסופה, לומר: **אני ה' ראשון** (ישעיה מד, ו) – שלא קיבלתי מאחר. **ומבלעדי אין אלהים**, שאין לי שותף. **ואת אחרונים אני הוא** – שאני עתיד למוסרה לאחר.

רבי בא ורבי בנמינ בר יפת הוו דיינין קומי רבי יצחק, ונפק דינא עם רבי בנמינ. אתא רבי בא, בעי מיטרוף על רבי אמי, ואלף, מומחה שפפא ודן – דינו דין.

רבי אבהו הוה יתיב דין בכנישתא מדרתא דקיסרין לגרמיה, אמרין ליה תלמידיו: ולא בן אלפן רבי: אל תהא דן יחיד! אמר לון: בין דאנן חמי לי יתיב דין לגרמי ואתון לגביי – כמי שקיבלו עליהן. ותני בן: במה דברים אמורים? שלא קיבלו עליהן, אבל אם קיבלו עליהן – דן אפילו יחיד.

רבי יוחנן אצל מידון קומי רבי חיה רבה, אייתוב גבי חד תלמיד. ולא בן תני? אב ובנו, הרב ותלמידו, שניהן נימנין אחד, נימר חבר ותלמיד היה פרי לעזר לרבי יוחנן. גזר דין נפקו מן דרב לגרמיה, מן דרבי אחא לגרמיה, מן דרבי יונה ורבי יוסי לגרמיהון.

תמן תנינן: הנוטל שכרו לדון – דיניו בטיילין.

[דף ב' ע"ב] ביני מתניתא: החשוד ליטול שכרו ודן.

חד בר נש אצל מידון קומי רב הונא. אמר ליה אייתי לי בר נש דיסוק תחותי לדיקלא.

רב הונא הוה רעי תורין, והוה ידע שהדו לבר נש, אמר ליה איתא שחד עלי, אמר ליה: הב לי אנרי ותני בן נותנין לדיין שכר בטיילו, ולעד שכר עדותו.

חד בר נש סאב לחד פתח אתא עובדא קומי רבי יצחק ואוכליה חולין, סברין מימר שיוצאין לו דמי תרומה מתוכם.

תני: רבי אליעזר בן רבי יוסי הגלילי אומר: המכצע – חוטא, והמכרף את המכצע – חרי זה במנאץ לפני המקום, שנאמר (תהלים י, ג) **ובצע ברך נא ה' אלהי יקוב הדין את החר** בשעשה משת. אבל אחרן משים שלום, שנאמר (מלאכי ב) **בשלום ובמישור הלך אתי**.

תני: רבי ליעזר בן יעקב אומר: מה תלמוד לומר: **ובצע ברך נא** ה' משלו משל למה תדבר דומה, לאחד שגנב סאה חיטין והוליכה לנחתום והפריש חלתה והאכילה לבניו, הרי זה מברך, ואינו אלא מנאץ.

רבי מאיר אומר: מה תלמוד לומר **ובצע ברך נא** ה' אילו אחי יוסף שגאמר (בראשית לו, כו): **מה בצע בי נהרג את אחיני וגו'.**

רבי יהושע בן קרחה אומר: מצוה לבצע שגאמר (זכריה ח, טו) **אמת ומשפט שלום כל מקום שיש אמת, אין משפט שלום. יש שלום, אין משפט אמת.** ואי זה אמת שיש בו משפט שלום? הוי אומר: זה ביצוע.

דן את הדין, זיכה לזכאי, חייב לחייב – מעלה עליו הפתוב פילו עשה צדקה עם הזכאי, ופילו עשה צדקה עם החייב. צדקה עם הזכאי, שתהזיר לו ממונו. ועם החייב, שהוציא גזילו מתחת ידו.

אמר רבי אבהו: משפט משפט אמורין בפרשה, **אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם.**

רבי זכריה בעי קומי רבי אמי: עבדין עובדא ביהון תנאי? תני: רבי שמעון בן מנסיא אומר: פעמים שאתה רשאי לבצע, פעמים שאין אתה רשאי לבצוע. ביצד? שנים שבאו אל הדיין, עד שלא שמע דבריהן, או מששמע דבריהן ואינו יודע היכן הדין נוטה – רשאי לומר להן צאו ובצעו. משתשמע דבריהן ויודע אתה היכן הדין נוטה – אין אתה רשאי לבצוע. שגאמר (משלי יז, ד) **פוטרי מים ראשית מדון ולפני התגלע הריב נטוש** – עד שלא נתגלע הריב אתה רשאי לנטוש, משנתגלע הדין – אין אתה רשאי לנטוש.

אמר רבי מתניה: אף הפשרה צריכה הכרע הדעת.

רבי יהודה בן לקיש אומר: שנים שבאו אל הדיין אחד רך ואחד חזק, עד שלא שמע דבריהן – רשאי לומר להן: "איני נזקק לכם שפא יתחייב החזק ויהא החזק אויבו". מששמע דבריהן, אין רשאי לומר להן: "איני נזקק לכם" שגאמר (דברים א, יז) **לא תגורו מפני איש.**

רבי יהושע בן קרחה אומר: הרי שהיה יושב אצל הדיין, וראה זכות לעני וחובה לעשיר, מניין שלא ישתוק? שגאמר (שם) **לא תגורו מפני איש**, אל תכנים דבריה מפני איש.

ויהו תדיינין יודעין את מי הן דנין, ולפני מי הן דנין. ויהו העדים יודעין את מי מעידין, ולפני מי מעידין, לפני מי שאמר והיה העולם! שנאמר (שם) ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה'. ואומר (תהלים פב, א) אלהים נצב בעדת אל. וכן יהושפט אומר לשופטים (דברי הימים ב, יט, ו) ראו מה אתם עשים כי לא לאדם תשפטו כי לה'. וכי אפשר לבשר ודם לדון את בוראו? אלא אמר הקדוש ברוך הוא, אנא אמרית דיהא לראובן מאה דינר ולשמעון ולא בלום, ואת נוטלן מזה ונותנן לזה, עלי לשלם לו

וְלִיפְרַע מֵאוֹתוֹ הָאִישׁ. תָּנִי: רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הֵדִין – בְּשִׁלְשָׁה, וּפְשָׁרָה – בְּשָׁנִים. יָפָה בַּח הַפְּשָׁרָה מִכַּח הֵדִין, שְׁשָׁנִים שָׁדָנוּ יְכוּלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן. וּשְׁנַיִם שְׁפִישְׁרוּ – אֵין יְכוּלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן.

הָאוֹנֵם וְהַמִּפְתָּה וְכו'. רַבִּי מִנְּא אָמַר: בְּנִעְרָה מְאוֹרְסָה פְּלִיגִי, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִפְּסַדְתָּ כְּתוּבָתָהּ בְּשִׁלְשָׁה, וְנִסְקַלְתָּ בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: מָקוֹם שְׁנִסְקַלְתָּ – שָׁם מִפְּסַדְתָּ כְּתוּבָתָהּ. אֲכָל בְּמוֹצֵיא שָׁם רַע – כָּל עָמָא מוֹדוּ: מָקוֹם שֶׁהָעֵדִים נִסְקְלִין – שָׁם הַכַּעַל לֹקָה, וְנוֹתֵן מֵאָה סָלַע.

אָמַר לִיה רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן: הֵן תְּנִינְתָּה פְּלָגָה אֶת עֶבֶיד פְּלָגָה! אֵלָּא בְּמוֹצֵיא שָׁם רַע פְּלִיגִי, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הַכַּעַל לֹקָה וְנוֹתֵן מֵאָה סָלַע – בְּשִׁלְשָׁה. וְהָעֵדִים נִסְקְלִין בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וְרַבְנִין מְרִין: מָקוֹם שֶׁהָעֵדִים נִסְקְלִין – שָׁם הַכַּעַל לֹקָה, וְנוֹתֵן מֵאָה סָלַע. אֲכָל בְּנִעְרָה מְאוֹרְסָה – כָּל עָמָא מוֹדוּ: מָקוֹם שְׁנִסְקַלְתָּ – שָׁם מִפְּסַדְתָּ כְּתוּבָתָהּ.

וּתֵיִיא דְרַבִּי מִנְּא – כְּרַבִּי זְעִירָא, וְדְרַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן – כְּרַבִּי אֲבָהוּ.

רַבִּי אֲבָהוּ שָׂאֵל: שׁוֹר הַנִּסְקָל כְּרַבִּי מֵאִיר, מַהוּ שְׂתִיתָן הַכֶּסֶף בְּשִׁלְשָׁה, וְיִסְקַל בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה? אָמַר לִיה רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן: שׁוֹר הַנִּסְקָל – כּוּלּוֹ מְמוֹן הוּא וּגְזִירַת הַכְּתוּב שְׁיִיִּסְקַל.

הִלָּכָה ב' מִתְנִי' מִכּוֹת – בְּשִׁלְשָׁה. מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אָמַר: בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. עֲבוּר הַחֹדֶשׁ – בְּשִׁלְשָׁה. עֲבוּר הַשָּׁנָה – בְּשִׁלְשָׁה; דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּשִׁלְשָׁה מִתְחִילִין, וּבַחֲמִשָּׁה נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין, וְגוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה. וְאֵם גָּמְרוּ בְּשִׁלְשָׁה – מְעוּבָרָה. סְמִיכַת הַזָּנָיִם וְעֵרִיפַת הָעֻגְלָה – בְּשִׁלְשָׁה; דְּכָרִי רַבִּי שְׁמַעוֹן.

[דף ג' ע"ב] וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּחֲמִשָּׁה. חֲלִיצָה וּמֵיאֻנִּין – בְּשִׁלְשָׁה. גִּטָּע רַבְּעִי וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׂאִין דְּמִי וְדוּעִין – בְּשִׁלְשָׁה. וְהַקְדָּשׁוֹת – בְּשִׁלְשָׁה. וְהָעֶרְכִין הַמִּיטְלָטְלִין – בְּשִׁלְשָׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן. וּבִקְרָקְעוֹת – תִּשְׁעָה וְכֹהֵן, וְאָדָם פּוֹצֵא בָהֶן.

דִּינֵי גְפֻשׁוֹת – בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. הָרוּבֵעַ וְהַנֶּרְבֵּעַ – בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, שְׁנַאָמַר (ויקרא כ, טז): **וְהָרָגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה.** וְאוֹמֵר (שם): **וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שָׁכְבָתוֹ בַּבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָת וְאֶת הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ.**

שׁוֹר הַנִּסְקָל – בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, שְׁנַאָמַר (שמות כא): **הַשׁוֹר יִסְקַל וְגַם בְּעֻלּוֹ יוֹמָת,** כְּמִיתַת הַכְּבָעִלִּים – כֵּן מִיתַת הַשׁוֹר.

הָאָרִי, הַזָּאֵב, הַדּוֹב, הַנֶּמֶר, וְהַכְּרָדִלָם, וְהַנֶּחָשׁ – מִיתַתָּן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. רַבִּי לִיעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל חַקּוֹדִם לַחֲרוֹגִן – זָכָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מִיתַתָּן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה.

גְּמֵרָא רַבִּי אֲבָהוּ בְּעִי: מִכּוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, פְּעָמִים שְׁמוֹת מִמִּכּוֹתָיו, וְהָרִי יֵשׁ בּוֹ דִּינֵי גְפֻשׁוֹת?

בר קפרא שמע פולחון מהדא (במדבר ו, כד): **יְבָרְכֶךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ**, מיכן שמתחילין בשלשה. **יֵאָר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֶּךָ** – מיכן שנושאין ונותנין בחמשה. **יֵשָׁא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם** – מיכן שגומרין בשבעה.

רבי יהושע בן לוי שמע פולחון מהדא: (מלכים ב, כח, יח) **וַיִּקַּח רַב טַבָּחִים אֶת שְׁלֹשֶׁת שְׁמָרֵי הַסֵּף**, מיכן שמתחילין בשלשה. (שם פסוק יט) **וַחֲמִשָּׁה אַנְשִׁים מֵרָאִי פָנָי הַמֶּלֶךְ**, מיכן שנושאין ונותנין בחמשה. (ירמיה נב, כח) **וְשִׁבְעָה אַנְשִׁים רוּאִי פָנָי הַמֶּלֶךְ** – מיכן שגומרין בשבעה.

אמר רבי יונתן: מיכן לסנהדרין גדולה של כל ישראל (ירמיה נב, כד) **וַיִּקַּח רַב טַבָּחִים אֶת שְׁרִיָּה כַּהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת צַפְנִיָּה כַּהֵן – הָרִי שְׁנַיִם. וְשִׁבְעָה אַנְשִׁים מֵרוּאֵי פָנָי הַמֶּלֶךְ** – הרי תשעה. **וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ** – הרי שבעים חסר אחד, ומן העיר סרים אחד – הרי שבעים.

אית תניי תני: שבעים ואחד ויקח רב טבחים את שלשת שמרי הסף ושבעה מראי פני המלך וששים איש מעם הארץ, ומן העיר לקח סרים אחד (מלכים ב, כח, יח-יט), הרי שבעים ואחד, ולמה קוריהו סרים? שמסרם את החלכת.

כתוב אחד אומר: חמשה. וכתוב אחד אומר: שבעה, להביא שני סופרי הדיינים.

לית כאן עיבור החדש, אלא קידוש החדש. שמואל אומר: אין קידוש החדש פחות מעשרה.

חבירים מהו ליכנס לקידוש החדש? אומר רבי הושעיה: חבר הוינא, ואעלי רבי שמואל בר רב יצחק לקידוש החדש, ולינא ידע אין סלקית ממינינא, אין לא, פשיטא דלא סליק, למה, בגין דהנה חתניה, או משום שאין חבירין נכנסין לקידוש החדש. אומר רבי כהנא: חבר הוינא, ואעלי רבי תנחום בר חייא לקידוש החדש, וסלקית ממינינא. הוה אמרה: שחבירים נכנסין לקידוש החדש.

חברים מהו ליכנס לעיבור שנה? נישמעניה מהדא: מעשה ברבן גמליאל שאמר: יקרוני שבעה ימים לעליה ונכנסו שמנה. אומר: מי הוא שנכנס שלא ברשות? עמד שמואל הקטן על רגליו ואמר, אני עליתי שלא ברשות. הלכה נצרכה לי ונכנסו לשאול עליה. אומר לו רבן גמליאל: ומה אלדד ומידד שכל ישראל יודעים שאילו הן שנים,

[דף ד' ע"א]

אמרתי שאתה אחד מהן, ואפילו בן לא עיברה בזהו יומא, ואפליגה במילי דאורייתא ועברוה ביומא דבתרה.

תני: סנהדרין שראו את ההורג, אית תניי תני: שנים נעשין עדים, ומעידין בפני השאר. אית תניי תני: כולן עדים, ומעידין בפני אחרים.

רבי יהודה בר פזי בשם רבי זעירא: בשם שחולקין כאן – כן חולקין בעדות החדש. ויקום חד, ויחביב חד, ויקום חד, ויחביב חד! שנייא היא, שאין העד נעשה דין.

רב הונא ידע שחזו לחד בר נש, אזל בעי מידון קומיה, ופפר ביה. אומר רבי שמואל בר רב יצחק: בגין דאת ידע דרב הונא אינשא רבה את בפר ביה? מהו דייזיל ויסחוד עלך קומי בית

דין חורין? אָמַר ליה רב הונא: וְעָבְדִין בְּזוֹ? אָמַר ליה: אֵין! וְיִשְׂרָאֵל רַב הוּנָא בְּרַמְיָה מִן הַהוּא דִּינָא, וְאָזַל וְאַסְהִיד קוּמֵי בֵּית דִּין חוּרִין.

תַּנִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָי: וְקוּדְשִׁיתָם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה (ויקרא כה, י) – שְׁנַיִם אֶתָּה מְקַדֵּשׁ וְלֹא חֲדָשִׁים. וְהַתַּנְיָנִן: רֹאשׁ בֵּית דִּין אוֹמֵר: מְקוּדֵשׁ! מַהוּ מְקוּדֵשׁ? מְקוּיִים.

תַּנִּי: לְקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ – מִתְחִילִין מִגְדּוֹל. אָמַר רַבִּי חֵייה בַּר אֲדָא: מִתְנִיתָא אֲמָרָה בֶּן, רֹאשׁ בֵּית דִּין אוֹמֵר: מְקוּדֵשׁ. תַּנִּי: לְעִיבּוֹר הַחֹדֶשׁ [הַשָּׁנָה] מִתְחִילִין מִן הַצֵּד.

אָמַר רַבִּי זְבִידָא: וְהָחֵן בֵּיתָא דְלָרַע לֹא נִהְגִין בֶּן. וְלֹא שְׁמִיעַ דְּמַר רַבִּי חֵייה בַּר מְרִיטָה, וְרַבִּי יוֹנָה, רַבִּי בָּא בַּר חֵייה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לְעִיבּוֹר הַחֹדֶשׁ – מִתְחִילִין מִגְדּוֹל, לְעִיבּוֹר שָׁנָה – מִתְחִילִין מִן הַצֵּד! וְכִבְר נִכְנָם רַבִּי יוֹחָנָן וְהָיָה קָטָן שְׁבָבֻלָם. אָמְרוּ לוֹ, אָמַר: 'חֲרִי הַשָּׁנָה מְקוּדֶשֶׁת בְּעִיבּוּרָה!' אָמַר: 'חֲרִי הַשָּׁנָה מְקוּדֶשֶׁת בְּעִיבּוּרָה'.

אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: רֹאֵה לְשׁוֹן שְׁלִימָדְנוּ בֶּן הַנֶּפֶח! אֵילּוּ אָמַר: "בְּעִיבּוּרָה" חֵייתִי אוֹמֵר: אֵילּוּ אֶחָד עָשָׂר יוֹם שֶׁהַחֲמֶה עוֹדֶפֶת עַל לְבָנָה. אֵלּא בְּעִיבּוּרָה שְׁחוּסִיפוּ לָהּ חֲכָמִים שְׁלֹשִׁים יוֹם.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲחָא, רַבִּי יֵסָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לְעִיבּוֹר – הוֹלְכִין אַחֵר הַמִּינוּי. לְבֵית הַוּוּעַד – הוֹלְכִין אַחֵר הַרְגֵל. וְהוּא שֵׁישׁ כָּל אֶחָד מְדַבֵּר בְּמִקּוֹמוֹ וְחוֹתֵם, כְּגוֹן: רַבִּי חֲנִינָה פֶתַח, רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ חוֹתְמִין. רַבִּי בָּא בַּר זְבָדִי פֶתַח, רַבִּי יֵסָא וְרַבִּי אַמִּי חוֹתְמִין. רַבִּי חֲנִי פֶתַח, רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסִי חוֹתְמִין.

רַבִּי כְּהֵנָא אִימְנֵי קוּמֵי רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲחָא, וְאַעֲלֵ רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲחָא קַמִּיהּ מְנִיָּה לְעִיבּוּרָא. אָמַר: אֲבָן מָרָה דְשְׁמַעְתָּא, לֹא מְקַיִים לָהּ.

רַבִּי חֵייה בַּר וּוּה הָוּה קֹאִים מְצַלִּי, עָאֵל רַב כְּהֵנָא וְקָם לִיה מִן חוּרֵי מְצַלִּי חָסֵל רַבִּי חֵייה וְיָתִיב לִיה כְּגִין דְּלֹא מִיעֵבֵר קוּמוּי שְׁרִי רַב כְּהֵנָא מֵאַרְיָה בְּצִלוֹתִיהּ בִּין דְּחָסֵל אָמַר בֶּן אֶתְוִן נִהְגִין לְצִיעוּרֵי רַבְכוּן? אָמַר לִיה: רַבִּי! אֲנָא מִבֵּית עָלִי קֶאֱתִינָא, דְּכָתִיב בְּהוּ (שְׁמוּאֵל א, ג, יד): אִם יִתְכַפֵּר עוֹן בֵּית עָלִי בְּזָבַח וּמִנְחָה. בְּזָבַח וּמִנְחָה – אֵין מִתְכַפֵּר, אֲבָל מִתְכַפֵּר בְּתַפִּילָה. וְצִלִּי עָלִי, וְזָכָה לְמִסֵּב, עַד דְּאִיתְעַבְדוּן טוּפְרֵי סוּמְקִין כְּתָדָא דְקָקָה.

[דף ד' ע"ב] רִישׁ לְקִישׁ, אֶקְדָּמוֹן לִיה חַד סָב בְּעִיבּוֹר, וְאַעֲלוּנִיה מִן הַהוּא תַרְעָא דְלָהֵן. אָמַר: בֶּן יִחָא בְּשִׁכְרוֹ.

וְלֹא שְׁמִיעַ דְּמַר רַבִּי קְרִיפְסָדָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲשֶׂה וְעִיבּוֹר אֶת הַשָּׁנָה שְׁלֹשָׁה רוּעֵי בְּקָר, חַד אָמַר: בְּפִיר וְלְקִישׁ בְּאֶדָר מִינֵין. וְחַד אָמַר: תוֹר בְּאֶדָר בְּעֶרְיָה יְמוּת, וּבְטוּל תִּינְתָא וְשִׁלַּח מִשְׁכִּיָּה. וְחַד אָמַר: קְדוּם בְּאֶדָר, פַּח בְּלוּעָה יַפּוֹק לְקִיבְלִיָּה. וְנָן חֲמִיזִין הָדִין שְׁתָּא, וְלִית בָּהּ חַד מִינְחוּן, וְעִיבּוֹר הַשָּׁנָה עַל פִּיהֶם.

אָמַר רַבִּי חֵלְבּוֹ: וְבֵית דִּין הַסָּפִים עֲמֻקָּה? וְלֹא בֶּן אָמַר רַבִּי זְעִירָא: וְהוּא שְׁיָהוּ חֶבֶל מוֹדִין מִצַּד אֶחָד! בִּין דְּאֵילִין מוֹדִין לְאֵילִין, וְאֵילִין לְאֵילִין – כְּמִי שְׁבָבֻלָם מוֹדִין מִצַּד אֶחָד.

וריש לקיש מקפיד על הדין מילתא, חשש על מה דמר רבי לעזר, דמר רבי לעזר (יחזקאל יג, ט)
והיתה ידי אל הנביאים החזים שוא, בסוד עמי לא יהיו – זה עיבור. ובכתב בית ישראל
לא יכתבו – זה המינוי. ואל אדמת ישראל לא יבאו – זה ארץ ישראל.

רבי לעזר בד סלק חכא, אמר: הא גביי הדין. בד מינוניה, אמר: הא גביי תרי. בד עאל
לעיבורא, אמר: הא גביי תלת.

רבי בא בר זבדא בשם רב: טעמא דרבי לעזר בי רבי צדוק, בשעה שרואין בית דין שלמעלן
בית דין שלמטון שמקדשין אותו, גם הם מקדשין אותו.

רבי לעזר בשם רבי חנינה: מעשה בעשרים וארבע קריות של בית רבי שנכנסו לעבר שנה
בלוד, ונכנסו בהן עין רע, ומתו כולם בפרק אחד. מאותה שעה עקרוה מיהודה וקבעוה בגליל.

בעיון מיעקר אף אהז סימנא. אמר לון רבי סימון: אין אנו מניחין ביהודה אפילו זכר?

והרי מצינו שקידשו את השנה בבטלה! הדין בטלה – זימנין מיהודה וזימנין מדין. אלתקא
וגבתון ובעלת – הרי הן מיהודה. בטלה ועיים ועצם – הרי מדין. והרי מצינו שקידשו את השנה
בבטלה! מימר: בתים – מיהודה, ושדות – מדין.

רבי ירמיה בעא קומי רבי זעירא: ולד לאו מיהודא היא? אמר ליה: אין! ומפני מה אין מעברין
בה? אמר ליה: שהן גפי רוח ומעומי תורה. הפיד אפוי וחמא רבי אחא ורבי יודה בן פזי. אמר
ליה: איטא עבדתני מבזה רבנן.

על שלשה סימנין מעברין את השנה: על אביב, ועל התקופה, ועל פירות האילן. על שנים –
מעברין, על אחד – אין מעברין. ואם עיברה – הרי זה מעוברת. וכשהיה אביב אחת מהן –
היו שמיחין. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף על התקופה.

על שלש ארצות מעברין לשנה: על יהודה, ועל עבר הירדן, והגליל. על שנים – מעברין, על
אחת – אין מעברין. ואם עיברה – אינה מעוברת. וכשהיתה יהודה אחת מהן – היו שמיחין,
מפני שהעומר בא ממנה.

אין מעברין לא מפני הצינה, ולא מפני הגשמים. ואם עיברה – אינה מעוברת.

אין מעברין לא מפני הגדלים, ולא מפני הגוזלון, ולא מפני החלב.

[דף ה' ע"א]

וכולם סעד לשנה. ואם עיברה – מעוברת.

רבי ינאי אמר משום רבן גמליאל שהיה אומר: אימריא רביכין וגזלתיא דקיקין, ושפר באפוי
ובאפי חבריי מוספא על שתא דא תלתין יומין.

תני: אמר רבי יודן: מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו יושבין על גב מעלה בהר הבית, ויוחנן
סופר הלז יושב לפניהן. אמר לו רבן גמליאל, כתוב: לאתנא בני דרומא עילאה ואתנא בני

דרומא ארעייא, שלמכון יסגא! מודענא לכון, דמטא זמן ביעורא, לאפוקי מעשרייה מעומרי שיבלייא.

ולאחנא בני גלילא עילאה ובני גלילא ארעייא: שלמכון יסגא! מודענא לכון, דמטא זמן ביעורא, תפקון מעשרייה ממעטני זיתיא.

לאחנא בני גלותא דבבל, בני גלותא דמדי, בני גלותא דיוון, ושאר כל גלותא דישראל: שלמכון יסגא! מודענא לכון, דאימריא רביכון וגזוליא דקיקין, וזימנא דאביבא לא מטא, ושפר מילתא באפיי ובאנפי חבריי מוספא על שתא דא תלתין יומין.

אין מעברין לשנה אלא אם כן היתה חסירה רוב החודש. וכמה רוב החודש? ששה עשר יום. רבי יהודה אומר: שתי ידות החודש אחד ועשרים יום.

אמר רבי שמואל בר נחמן: והוא שיקרב העומר סוף ניסן של תקופות.

אמר רבי יוסי, עד הפסח. אמר רב מתניה: והוא שימלו לולב בסוף תשרי של תקופות.

אין מעברין לשנה לא פחות מחדש, ולא יותר על חדש, ואם עיברוה - אינה מעוברת.

אין מעברין לא בשביעית, ולא במוצאי שביעית, ואם עיברוה - הרי זו מעוברת. אימתי רגילין לעבר? בערבי שביעיות.

רבי זעירא בשם רבי אבהו: הדיא דתימר, עד שלא תתיר רבי ליקח ירק מחוץ לארץ לארץ. אכל משהתיר רבי ליקח ירק מחוצה לארץ לארץ - היא שביעית, היא שאר שני שבוע.

היה רבי מאיר אומר: הרי הוא אומר (מלכים ב, ד, מו): ואיש בא מבעל שלשה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם וגו'. והואיל והיתה השנה צריכה להתעבר, מפני מה לא עיברה אלישע? אלא מלמד שהיו שני רעבון והיו קופצים לגרנות.

אית תניי תני: אין מעברין מפני הטומאה. רבי יוסי אומר: מעברין, שכן מצינו בחזקיה שעיבר מפני הטומאה, שנאמר (דברי הימים ב, ל, יח): כי מרבית העם מאפרים ומנשה יששכר וזבלון לא הטהרו, כי אכלו את הפסח בלא כבתוב, כי התפלל יחזקיהו לאמר ה' הטוב וכפר בעד.

רבי שמעון אומר: אף על פי שעיברו ניסן - אין מעובר אלא אדר.

רבי שמעון כן יהודה אומר משום רבי שמעון: עיישה יחזקיהו לציבור לעשות פסח שני.

אית תניי תני: מעברין מפני הטומאה, אית תניי תני: אין מעברין. מאן דאמר אין מעברין, מינה: כי אכלו את הפסח בלא כבתוב. ומאן דמר מעברין,

[דף ה' ע"ב] מה מקיים בלא כבתוב? מפני שעיברו ניסן, ואין מעברין אלא אדר. ותייא כיי דמר רבי סימון בר זביד: גולגולת ארנן היבוסא מצאו תחת המזבחה.

בתיב (דברי הימים ב, ל, יט): כל לבבו הכין לדרוש האלהים ולעשות וללמד בישראל חק ומשפט. רבי סימון בר זביד, ורבי שמואל בר נחמן. חד אומר: אפילו פמה עשה לטהרת הקודש - לא

יֵצֵא יְדֵי טְהָרַת הַקּוֹדֶשׁ. וְחַד אָמַר: אֲפִילוּ כָּל מַעֲשִׂים טוֹבִים שְׁעוֹשִׁין [שְׁעִשְׂהוּ] לְטְהָרַת הַקּוֹדֶשׁ – לֹא יֵצֵא כְּדֵי יְדֵי טְהָרַת הַקּוֹדֶשׁ.

בְּתֵיב (שם): וַיַּחֲלוּ בְּאַחַד לַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן לְקֹדֶשׁ, וּבְיוֹם שְׁמוֹנֶה לַחֲדָשׁ בָּאוּ לְאוֹלָם ה', וַיִּקְדְּשׁ אֶת בֵּית ה' לְיָמִים שְׁלֹשָׁה [שְׁמוֹנֶה], וּבְיוֹם שְׁשֶׁה עָשָׂר לַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן כָּלוּ. וְהֵלֵא לְיוֹם אֶחָד הָיוּ יְכוּלִין לְבַעַר כָּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָיָה שָׁם! אָמַר רַבִּי אִידִי: מִפְּנֵי צַלְמֵי בְּשָׂדִים שֶׁהָיוּ חֲקוּקִים בְּשֹׁשֶׁר.

שְׁשֶׁה דְּבָרִים עָשָׂה חֲזַקְיָהוּ, עַל שְׁלֹשָׁה הוֹדּוּ לוֹ וְעַל שְׁלֹשָׁה לֹא הוֹדּוּ לוֹ. גִּירָר עֲצָמוֹת אָבִיו עַל מִיטַת חֲבָלִים, וְכִיתַת נֶחֱשׁ הַנְּחוּשֶׁת, וּנְגַז טַבְלָה שֶׁל רְפוּאוֹת – וְהוֹדּוּ לוֹ. סָתַם מִי גִיחוֹן הָעֵלְיוֹן, וְקִיצֵץ דִּלְתוֹת הַהֵיכָל, וְעִיבַר נִסָּן בְּנִסָּן – וְלֹא הוֹדּוּ לוֹ.

אֵין מְעַבְרִין קוֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאִם עִיבְרוּהָ – אֵינָהּ מְעוּבָרָת. אָבָל מִפְּנֵי הַדּוּחַק, מְעַבְרִין אַחֵר רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִיָּד. אַף עַל פִּי כֵּן אֵינוּ מְעוּבָר אֲלֵא אֶת חוֹדֶשׁ אָדָר. רַבִּי אוֹמֵר: נִסָּן – לֹא נִתְעַבֵּר מִיָּמָיו. וְהִתְנַיֵּן: אִם בָּא הַחֹדֶשׁ בְּזִמְנוֹ! אִם בָּא, לֹא בָּא.

רַב אָמַר: תִּשְׁרִי – לֹא נִתְעַבֵּר מִיָּמָיו. וְהִתְנַיֵּן: אִם הָיָה הַחֹדֶשׁ מְעוּבָר! אִם הָיָה, לֹא הָיָה. וּכְשֶׁקִּידְּשׁוּ אֶת הַשָּׁנָה בְּאוֹשָׁא בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן, עָבַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, וְאָמַר בְּדַבְּרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, לֹא הָיִינוּ נוֹהֲגִין בֶּן בִּיבְגָה.

בְּיוֹם הַשָּׁנִי, עָבַר רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי, וְאָמַר כְּרַבִּי עֲקִיבָה. אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: כִּךְ הָיִינוּ נוֹהֲגִין בִּיבְגָה. וְהִתְנַיֵּן: קִידְּשׁוּהוּ בְּרֹאשׁוֹן וּבִשְׁנֵי! רַבִּי זְעִירָא בִּשְׁם רַב חֲסִדָּאי: אוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִתְקַלְקְלָה.

מָהוּ בְּרֹאשׁוֹן, וּמָהוּ בִּשְׁנֵי? רָבָא בִּשְׁם רַב: שָׁנָה אֶחָד וְשָׁנָה שְׁנִיָּה. וְהִתְנַיֵּן: קִידְּשׁוּהוּ בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן וּבְיוֹם הַשָּׁנִי!

קִידְּשׁוּהוּ קוֹדֶם זְמַנּוֹ, אוֹ לְאַחֵר עִיבּוּרוֹ יוֹם אֶחָד, יָכוֹל יֵהֵא מְקוּדָּשׁ? תַּלְמוּד לֹאֹמַר (ויקרא כג, ב): 'אוֹתָם'. 'אוֹתָם' אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי, אֵין אֵלֶּה הֵן מוֹעֲדֵי.

קוֹדֶם לְזִמְנוֹ תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, לְאַחֵר עִיבּוּרוֹ שְׁנִים וּשְׁלֹשִׁים יוֹם, וּמִנִּיין שְׁמַעְבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה עַל הַגָּלִיּוֹת שֶׁגָּלוּ וְאֲדִיין לֹא הִגִּיעוּ? תַּלְמוּד לֹאֹמַר: בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מוֹעֲדֵי – עָשָׂה מוֹעֲדוֹת שִׁיעֲשׂוּ כָּל יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן: וְהֵן שֶׁהִגִּיעוּ לְנֶהֱרַק פָּרַת.

אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה אֲלֵא בִּיהוּדָה, וְאִם עִיבְרוּהָ בְּגָלִיל – מְעוּבָרָת. הַעִיד חֲנַנְיָה אִישׁ אוֹנוֹ: שְׂאֵם אֵינָהּ יְכוּלָה לְהִתְעַבֵּר בִּיהוּדָה – שְׁמַעְבְּרִין אוֹתָהּ בְּגָלִיל.

אֵין מְעַבְּרִין אוֹתָהּ בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, וְאִם עִיבְרוּהָ – אֵינָהּ מְעוּבָרָת. אֶת חָמִי בְּגָלִיל אֵין מְעַבְּרִין, בְּחוּצָה לְאֶרֶץ מְעַבְּרִין? בְּגָלִיל אֵין מְעַבְּרִין, וְאִם עִיבְרוּהָ – מְעוּבָרָת. בְּחוּצָה לְאֶרֶץ אֵין מְעַבְּרִין, וְאִם עִיבְרוּהָ – אֵינָהּ מְעוּבָרָת. בִּיכּוּלִין לְעַבֵּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אָבָל בְּשְׂאִינֵן יְכוּלִין לְעַבֵּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – שְׁמַעְבְּרִין אוֹתָהּ בְּחוּצָה לְאֶרֶץ.

וְרַמְיָה עִיבַר בְּחוּצָה לְאֶרֶץ. יְחִזְקֵאל עִיבַר בְּחוּצָה לְאֶרֶץ. בְּרוּךְ בֶּן גְּרִיָּה עִיבַר בְּחוּצָה לְאֶרֶץ.

חֲנֻנְיָה בֶּן אַחֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עִיבַר בְּחוּצָה לְאֶרֶץ. שָׁלַח לִיהוֹ רַבִּי שְׁלֹשָׁה אִיגָרִין גְּבִי רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי נָתָן. בַּחֲדָא כְּתַב: לְקַדוּשַׁת חֲנֻנְיָה. וּבַחֲדָא כְּתַב: גְּדִיִּים שְׁהִינְחַת – נַעֲשׂוּ תִיּוֹשִׁים. וּבַחֲדָא כְּתַב: אִם אֵין אֶת מְקַבֵּל עֲלֶיךָ, צֵא לָךְ לְמַדְבַּר הָאֵמֶד וְתֵהִי שׁוֹחֵט

[דף ו' ע"א]

וְנַחֲנֻנְיָן זוּרָק.

קָרָא קְדַמֵּייתָא וְאֶקְרוּן. תִּנְיִיתָא וְאֶקְרוּן תְּלִיתָא בְּעֵי מְכַסְרֵתְהוֹן. אֶמְרִין לִיהוֹ: לִית אֶת יָכִיל דְּכַבֵּר אֶקְרַתְנִין. קָם רַבִּי יִצְחָק וְקָרָא בְּאוֹרֵייתָא: אֵלֶּה מוֹעֲדֵי חֲנֻנְיָה בֶּן אַחֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ! אָמַר: אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי ה'! אָמַר לוֹן: גְּבִין קָם רַבִּי נָתָן וְאִשְׁלִים: כִּי מְקַבֵּל תֵּצֵא תוֹרָה, וְדַבֵּר ה' מִנְּהָר פְּקוּד. אֶמְרִין לִיהוֹ: כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדַבֵּר ה' מִירוּשָׁלַם! אָמַר לוֹן: גְּבִין! אֲזַל קָבֵל עֲלֶיךָ קָמִי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בִּתְרִירָה לְנִצְיָבִין. אָמַר לִיהוֹ: אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם.

אָמַר לִיהוֹ: לִי נָא יָדַע מַה תַּפְּזֵן, מַה מוֹדַע לִי דְאֵינִין חֲכָמִין מִחֲשָׁבָה דְּכוּתִי? מַכִּינֵן דְּלֹא יָדְעִי מִחֲשָׁבָה דְּכוּתִי, יִשְׁמְעוּן לִיהוֹ! וּמַכִּינֵן דְּאֵינִין חֲכָמִין מִחֲשָׁבָה דְּכוּתִי, יִשְׁמְעוּן לוֹן! קָם רַבִּי סוֹסִיא, הֵן דְּמָטָא – מָטָא, וְהֵן דְּלֹא מָטָא – נִהְגִין בְּקִילְקוּל.

בְּתִיב (יִרְמִיָּהוּ כ"ט, א): אֵל יֵתֵר זָקְנֵי הַגּוֹלָה. אָמַר תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: בְּיוֹתֵר הֵם עָלֵי זָקְנֵי הַגּוֹלָה. חֲבִיבָה עָלֵי פֶת קִטְנָה שְׁבָאֲרִין יִשְׂרָאֵל, יוֹתֵר מִסְנֵהֲדִין גְּדוּלָה שְׁבַחוּצָה לְאֶרֶץ.

בְּתִיב (מַלְכִים ב', כ"ד, טו): הִחֲרַשׁ וְהַמְסַגֵּר אֶלֶף, וְאֶת מֹר הַכֶּזֶז? רַבִּי בְּרַכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חֵלְבֹ, וְרַבְּנָן. רַבִּי בְּרַכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חֵלְבֹ אָמַר: הִחֲרַשׁ – אֶלֶף, וְהַמְסַגֵּר – אֶלֶף. וְרַבְּנָן אָמְרִי: כּוּלְהֵן אֶלֶף. רַבִּי בְּרַכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי: אֵילֹו חֲחֻבְרִים. וְרַבְּנָן אָמְרִין: אֵילֹו הַבּוּלְבוּטִין. רַבִּי הוֹשִׁיעִיה כֹּד הָוָה מְקַבֵּל סְהַדָּא בְּעִינֵי טָב, הָוָה אָמַר לוֹן: הוּוּ יוֹדְעִין כְּמָה עֲדוּת יוֹצֵא מִפִּיכֶם, כְּמָה שְׂכָר כְּתִים יוֹצֵא מִפִּיכֶם.

אָמַר רַבִּי אֲבִין: וְאֵין פִּינִי אֶפִּילוּ בְּדִינֵי נִפְשׁוֹת! פֶּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, בָּא עֲלֶיךָ – הָרִי זֶה בְּסָקִילָה. נִמְלְכוּ בֵּית דִּין לְעַבְרֹ, וּבָא עֲלֶיךָ – אֵינִי בְּסָקִילָה.

אָמַר רַבִּי אֲבִין: אֶקְרָא לֵאלֹהִים עֲלִיּוֹן לֹאל גִּמַר עָלֵי (תַּחֲלִים נ"ו, ג). פֶּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, נִמְלְכוּ בֵּית דִּין לְעַבְרֹ – הִתְבַּלְטִין חוּזְרִין, וְאִם לֹא – אֵין הִתְבַּלְטִין חוּזְרִין.

סְמִיכַת חֲזָנִים וְעָרִיפַת הַעֲגֻלָּה – בְּשִׁלְשָׁה דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: בְּחֻמְשָׁה. מַה טַּעְמִיָּה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן? (וִיקְרָא ד', טו) וְסָמְכוּ – שָׁנִים, וְאֵין בֵּית דִּין שְׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֶיךָ אֶחָד – הָרִי שְׁלֹשָׁה. מַה טַּעְמִיָּה דְּרַבִּי יְהוּדָה? וְסָמְכוּ – שָׁנִים, זָקְנֵי – שָׁנִים, אֵין בֵּית דִּין שְׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֶיךָ עוֹד אֶחָד – הָרִי חֻמְשָׁה.

וּבְעֻגְלָה עָרוּפָה מַה טַּעְמִיָּה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן? זָקְנֵי – שָׁנִים, וְשַׁפְטִיד – שָׁנִים, אֵין בֵּית דִּין שְׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֶיךָ עוֹד אֶחָד – הָרִי חֻמְשָׁה. מַה טַּעְמִיָּה דְּרַבִּי יְהוּדָה? זָקְנֵי וְשַׁפְטִיד – שָׁנִים, אֵין בֵּית דִּין שְׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֶיךָ עוֹד אֶחָד – הָרִי שְׁלֹשָׁה.

מסכת מנחות פרק שלישי

א. השוחט שני כבשים, לאכל אחת מן החלות למחר, להקטיר שני בזיכין, לאכל אחד מן הסדרים למחר - פגול וחיבין עליו כרת; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: זה פגול וחיבין עליו כרת, והשני, פסול ואין בו כרת.

ב. שני בזיכי לבונה שנטמא אחד מהן - יקרב בטמאה, ויחברו יקרב בטהרה. רבי יהודה אומר: אין קרבן צבור חלוק, אלא שניהם יקרבו בטמאה.

ג. הקומץ והלבונה שנטמא אחד מהם - שניהם יצאו לבית השרפה.

ד. היה מקריב שתי הלחם, ונטמאו בידו, אומרין לו: הוי פקח ושתק.

ה. היה מקריב סדרים, ונטמאו בידו, אומרין לו: הוי פקח ושתק.

ו. היה מקריב שני בזיכין, ונטמאו בידו, אומרין לו: הוי פקח ושתק.

ז. היה מקריב מנחת כהנים ומנחת משוח, ונטמאו בידו, אומרין לו: הוי פקח ושתק.

ח. היה מקריב מנחת פרים וכבשים, ונטמא בידו, אומר, ומביאין אחרת תחתיה, אין שם אלא היא - אומרים לו: הוי פקח ושתק.

ט. היה מקריב מנחת העמר, ונטמא, אומר, ומביאין אחרת תחתיה, אין שם אלא היא - אומרים לו: הוי פקח ושתק! דברי רבי אלעזר בן רבי שמעון. רבי אומר: בין כך ובין כך, אומרים לו: הוי פקח ושתק! שהעמר שקצרוהו שלא כמצותו - פסול.

י. תודה מעפכת ומפגלת את הלחם, והלחם מעכב ואין מפגל את התודה. כבשים מעכבין ומפגלין את הלחם, והלחם מעכב ואין מפגל את הכבשים.

הזבח מפגל את הנסכים משקדשו בכלי; דברי רבי מאיר. ואין נסכים מפגלין את הזבח.

יא. קמץ בשתיקה, וכשהוא בא להקטרה - הקטיר את הקמץ בשתיקה, ואת הלבונה חוץ לזמנה - פגול וחיבין עליו כרת; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר; דברי רבי מאיר. אימתי? בזמן שקרב מתיר כמצותו! אבל לן, או שנפסל, או שיצא חוץ לקלעים, או שהקטירו פסולים את אחד מהן, אפלו חוץ לזמנו - פסול ואין בו כרת. הקטיר אחד מהן היום, על מנת להקטיר מחברו למחר - הכל מודין שפגול וחיבין עליו כרת. שני בזיכי לבונה שהקטיר הראשון בשתיקה, והשני חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין כרת, עד שיפגל בכל המתיר; דברי רבי מאיר. אימתי? בזמן שקרב השני כמצותו, אבל לן, או שנפסל, או שיצא חוץ לקלעים, או שהקטירו פסולים את אחד מהן, אפלו חוץ לזמנו - פסול ואין בו כרת. הקטיר את אחד מהם, על מנת להקטיר מחברו למחר - הכל מודים שפגול וחיבין עליו כרת. שני כבשי עצרת ששחט הראשון בשתיקה, והשני חוץ לזמנו - פגול, וחיבין עליו כרת; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין בו כרת, עד שיפגל בכל המתיר; דברי רבי מאיר. אימתי? בזמן שקרב השני כמצותו! אבל לן או שנפסל, או שיצא חוץ לקלעים, או ששחטו פסולים וזרקו את דמו של אחד מהם, אפלו חוץ לזמנו - פסול ואין בו כרת. שחט את אחד מהם היום, על מנת לאכול מחברו למחר - הכל מודים שכשר, שאין הכבש מפגל ופוסל את חברו בכל מקום.

מסכת מנחות פרק רביעי

א. מנחה שלא נקמצה שנתערכה במנחה שנקמצה, אם יכול לקמץ מזו שלא נקמצה

ו. שתי הלחם שחסרו עד שלא נזרק דמן של כבשים - פסולין. משנזרק דמן של כבשים - כשרים.

ז. שני סדרים שחסרו עד שלא הקטרו בזיכין - פסולין. משהקטרו בזיכין - כשרים. אבל נסכי בהמה שחסרו, בין שקרב הזבח ובין עד שלא קרב הזבח - כשרים, שיבאו נסכים אחרים למלאותן.

ח. קמץ בשתיקה, ויצא הקמץ חוץ לקלעים וקטרן בשתיקה - הרי זה כמות שהיה, מועלין בשירים ואין חיבין עליהם, משום נותר ומשום טמא. נטמא הקמץ וקטרו בשתיקה - אין מועלים בשירים, אבל חיבים עליהם משום נותר ומשום טמא. שהציץ מרצה על הטמא ואין הציץ מרצה, לא על הלן ולא על היוצא. קמץ בשתיקה ויצאו שירים חוץ לקלעים, והקטיר הקמץ בשתיקה, רבי אליעזר אומר: הרי זה כמות שהיה. מועלין בשירים ואין חיבין עליהם משום נותר ומשום טמא. רבי עקיבה אומר: הרצה הציץ על היוצא ואין בשירים, אבל חיבים עליהן משום נותר ומשום טמא. נטמאו השירים והקטיר את הקמץ בשתיקה - הכל מודים שאין מועלין בהם. אבל חיבין עליהן משום נותר ומשום טמא, שהציץ מרצה על הטמא ואין מרצה - לא על הלן ולא על היוצא. קמץ בשתיקה, ויצא קמץ חוץ לקלעים וקטרו חוץ לזמנו, או שקמצו חוץ לזמנו, ויצא קמץ חוץ לקלעים וקטרו בשתיקה, או שקמץ חוץ לזמנו, ויצא חוץ לקלעים, קטרו חוץ לזמנו - מועלין בשירים, ואין חיבין עליהן משום פגול. נטמא הקמץ וקטרו חוץ לזמנו, עדין מועלין בשירים וחיבין עליהן משום פגול, שהציץ מרצה על הטמא, ואין מרצה, לא על הלן ולא על היוצא. קמץ בשתיקה, ויצאו שירים חוץ לקלעים, והקטיר את הקמץ חוץ לזמנו, או שקמץ חוץ לזמנו, ויצאו שירים חוץ לקלעים, והקטיר את הקמץ חוץ לזמנו, או שקמץ חוץ לזמנו

בפני עצמה - כשרה. ואם לאו - פסולה, ויקטיר קמצה של ראשונה. הקומץ שנתערב בשירים - הרי זה לא יקרב. ואם קרב - כשר. רבי אלעזר אומר: נתערב בשירי מנחה אחרת, או במנחה שלא נקמצה - הרי זה לא יקרב. ואם קרב - כשר. רבי אלעזר אומר: יקרב. נתערב במנחת כהנים, ובמנחת כהן משיח, ובמנחת נסכים, וכן מנחת כהנים, וכן מנחת כהן משיח, ומנחת נסכים שנתערבו זו בזו - הרי אלו יקרבו. ולא עוד, אלא שני כהנים מביאין את מנחותיהן בכלי אחד, ומקריבין אותן לגבי מזבח, מפני שכלן כליל לאשים. נתערבה במנחת פרים אילים וכבשים - הרי אלו יקרבו. רבי יהודה אומר: לא יקרבו, מפני שזו בלילתה עבה, וזו בלילתה רכה, והן בולעות זו מזו.

ב. חרב שנתערב בכלול - הרי זה יקרב. רבי יהודה אומר: לא יקרב, מפני שבולע ממנו. אמר רבי יוסי: רואה אני את דברי רבי אליעזר שאמר: 'אם אין קמץ - אין שירים' אף על פי שאין שירים יש קמץ, מדברי רבי יהושע שאמר: 'אם אין קמץ אין שירים אין קמץ'. נטמא קמץ, שנפסל, או שיצא חוץ לקלעים - השירים תעבר צורתם ויצאו לבית השרפה. נטמאו שירים או שנפסלו או שיצאו חוץ לקלעים. רבי אליעזר אומר: יקטיר את קמץ. ורבי יהושע אומר: לא יקטיר. ואם הקטיר בין בשוגג בין במזיד - מודה רבי יהושע שהרצה.

ג. שירים שחסרו עד שלא קרב הקמץ - פסולין. משקרב הקמץ - כשרים.

ד. ריקי מנחת ישראל שחסרו עד שלא קרב הקומץ - פסולין. משקרב הקומץ - כשרים.

ה. חלות תודה וריקי נזיר שחסרו עד שלא נזרק דם הזבח - פסולין. משנזרק דם הזבח - כשרים.

תוספתא

וַיֵּצְאוּ שִׁירִים חוּץ לַקִּלְעִים, וְהַקְטִיר אֶת
הַקֶּמֶץ בַּשְּׂתִיקָה, או שֶׁקֶמֶץ חוּץ לְזִמְנוֹ,
וַיֵּצְאוּ שִׁירִים חוּץ לַקִּלְעִים, וְהַקְטִיר אֶת
הַקֶּמֶץ חוּץ לְזִמְנוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הָרִי
זֶה כָּמוֹת שְׁהִיָּה. מוֹעֲלִין בַּשִּׁירִים וְאֵין
חִיבִין עֲלֵיהֶן מְשֹׁם פְּגוּל. רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר: הִרְצָה הַצִּיץ עַל הַיּוֹצֵא, עֲדֵין מוֹעֲלִין
בַּשִּׁירִים, וְחִיבִין עֲלֵיהֶן מְשֹׁם פְּגוּל. נִטְמָאוּ
הַשִּׁירִים וְהַקְטִיר אֶת הַקֶּמֶץ חוּץ לְזִמְנוֹ,
הַכֹּל מוֹדִים שֶׁעֲדֵין מוֹעֲלִין בַּשִּׁירִים וְחִיבִין
עֲלֵיהֶם מְשֹׁם פְּגוּל, שֶׁהַצִּיץ מֵרָצָה עַל
הַטְּמֵא וְאֵינוֹ מֵרָצָה, לֹא עַל הֶלֶן וְלֹא עַל
הַיּוֹצֵא.

ט. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שֶׁיֵּצְאוּ חוּץ לַקִּלְעִים, וְיִזְרֹק דָּמָן שֶׁל כִּבְשִׁים חוּץ לְזִמְנוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין חֲיִבִּים עַל לֶחֶם זֶה מִשּׁוּם פְּגוּל רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: חֲיִבִּין עַל לֶחֶם זֶה מִשּׁוּם פְּגוּל. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: הַקֶּמֶץ טָעוֹן כָּלִי שֶׁרֶת. כִּיצַד? קוֹמְצוֹ מִתּוֹךְ כָּלִי שֶׁרֶת וְנוֹתְנוֹ לְתוֹךְ כָּלִי שֶׁרֶת, וּמַקְדָּשׁוֹ לְתוֹךְ כָּלִי שֶׁרֶת. אִם לֹא קִדְּשׁוֹ בְּתוֹךְ כָּלִי שֶׁרֶת; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִפְלוּ קוֹמְצוֹ מִתּוֹךְ כָּלִי שֶׁרֶת, וּמִלְּחוֹ, וְנוֹתְנוֹ עַל גְּבִי הָאֲשִׁים כֶּשֶׁר.

מַסַּכַת מִנְחוֹת פֶּרֶק חֲמִישִׁי

ב. השוחט שתי חטאות לצבור, ואין צריך
אֶלָּא אחת - חייב על האחרונה. שתי עולות
לצבור, ואין צריכין אֶלָּא אחת - חייב על
האחרונה. חטאת צבור ששחטה בשבת,
שלא לשמה - הרי זה חייב, ויקטיר אמונין.

למקומו - פסול, ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת; דברי רבי אליעזר ורבי שמעון. וחכמים אומרים: קמץ הפשר ונתן לפסול - פסלתו מתנתו. קמץ בכלי הקדש ונתן לכלי חול - פסלתו מתנתו. קמץ בימינו ונתן לשמאלו - פסלתו מתנתו. אבל הקומץ מתוך כלי חול, ונותן לתוך כלי שרת, עד שלא נתן שמנה ולבונה, וחשב עליה, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - פסול, ואין בו משום פגול, משנותן שמנה ולבונה, וחשב עליה חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת. קמץ על שבחוץ, ונכנס לפנים - יחזר ויקמץ בפנים, וכשר. בחוץ, וחשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. בפנים, וחשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת. נתפזר הקמץ על הרצפה - יחזר ויאספנו וכשר. עד שלא אספו וחשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול, משאספו וחשב עליו חוץ למקומו - פסול, ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת.

ח. מנחת חוטא ומנחת קנאות שנותן עליה לבונה - ילקט את הלבונה וכשרה. עד שלא לקט את הלבונה, וחשב עליה, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. משלקט את הלבונה, וחשב עליה, חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת.

ט. כל המנחות שהונפו ולא הגשו, הגשו ולא הונפו, יצק ולא בלל, בלל ולא פתת, פתת ולא מלח, מלח ולא פתת - כשרה. לפיכך אם חשב עליה חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת, לפיכך הקטיר את הקמץ בפני עצמו, ואת הלבונה בפני עצמה, או שהקטיר קמצה פעמים - כשרה. לפיכך אם חשב עליה חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול, וחיבין עליו

למחר, או כזית מלבונה למחר - פגול, וחיבין עליו כרת. ואם עשה כן - אינו פגול.

ה. כיצד מעשה זבחים ממחשבתן? השוחט את הבהמה על מנת שיזרקו ערלים וטמאים את דמו, על מנת שיקטירו ערלים וטמאים את אמוריו, על מנת שיאכלו ערלים את בשרו - כשר. ואם עשה כן - הרי זה פסול. נתן מלמטה למעלה, ואת הנתנין מלמעלה למטה. את הנתנין בפנים בחוץ, ואת הנתנין בחוץ בפנים - כשר. ואם עשה כן - הרי זה פסול.

ו. השוחט את החטאת, להכניס מדמה לפנים - כשרה. חטאת שהכניס מדמה, אפלו כל שהוא - פסולה. הקומץ את המנחה, להקטיר מקמצה, פחות מכזית למחר - כשר. הקומץ שחסר אפלו כל שהוא - פסול.

ז. כל המנחות שקמץן שלא לשמן - פשרות, לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת. קמץ כהן, קמץ הפשר, קמץ בימינו, קמץ בכלי הקדש - כשר. לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול, וחיבין עליו כרת. קמץ הפשר ונתן לפסול - יחזיר לכשר - וכשר. ביד הפסול וחשב עליו בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. ביד הכשר וחשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת. קמץ בימינו ונתן לשמאלו - יחזיר לימינו וכשר. בשמאלו וחשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. בימינו וחשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול, וחיבין עליו כרת. קמץ בכלי קדש, ונתן לכלי חול - יחזיר לכלי קדש, וכשר. בכלי חול וחשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. בכלי קדש וחשב עליו חוץ

ומנחת כהן משיח, ועולת העוף. אבל הדם, והזין, והעצים, והקטרת - אין טעונין מלח.

ב. בשלשה מקומות היתה מלח נתנה: בלשכת מלח, ועל גבי כבש, ובראשו של מזבח - קרן דרומית מערבית. המלח שבלשכת המלח, היו מולחין בה את האברין. שבראשו של מזבח קרן דרומית מערבית, היו מולחין פסולי קדשים ואמורי קדשים קלים, הקמץ והלבונה, ומנחת כהנים, ומנחת כהן משיח, ועולת העוף. מלח שעל גבי הכבש ושעל גבי המזבח - לא נהנין ולא מועלין. ושעל גבי האברים - מועלין בכלם. כיצד מולחין? היתה נותנין על גבי המלח, חוזר והופכן. ואלו הן שמעלין אותן כל הלילה: אברי עולה, ואמורי קדשי קדשים, ואמורי קדשים קלים, ומנחת כהן משיח, ומנחת נסכים, ועולת העוף. אבל הקמץ, והלבונה, ומנחת כהנים, ומנחת כהן משיח הבאין בפני עצמן - אין מעלין אותו כל הלילה. זה הכלל! כל שקרב מתיריו ביום - מעלין אותו כל הלילה. כל שלא קרב מתיריו ביום - אין מעלין אותו כל הלילה. כיצד הוא עושה? נותן על גבי המזבח עם שקיעת החמה, ומתעכלין והולכין כל הלילה.

ג. המעלה בזית משתי הלחם בעבודתה, או בחוץ - הרי זה חביב, שנאמר (ויקרא ב, יב): "קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואל המזבח לא יעלו". אחד המזבח ואחד הכבש לכהן.

ד. המעלה מבשר חטאת, ומבשר אשם, מבשר קדשי קדשים ומבשר קדשים קלים - מתר. העמר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות, משאור ומדבש - עובר בלא תעשה, שנאמר (ויקרא ב, יא): "כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו".

ה. המחמץ את המנחה, אחת מן הכשרה ואחת מן הפסולה - עובר בלא תעשה,

כרת. זה הכלל, אין המנחות נפסלות אלא בארבעה דברים: בקמיצה, ובהלוך, ובמתן כלי, ובהקטרה, מוסיף עליהן מנחת חוטא ומנחת קנאות, שקמץן שלא לשמן - הרי אלו פסולין. לפיכך, אם חשב עליה, בין חוץ לזמנו, ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. אחד מנחת חוטא, ואחד כל המנחות, שקמץן זר, ואונן, וטבול יום ומחסר בגדים, ומחסר כפורים, ושלא רחוק ידים ורגלים, ערל, וטמא, יושב, ועומד על גבי כלים, ועל גבי בהמה, על גבי רגל חבירו - פסול. חשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. היתה קומץ מברך וקמץ, ועלה בידו צרור, גרגר מלח, או קרט של לבונה - פסול. לפיכך, אם חשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. קמץ הדר, קמץ פסול, קמץ בשמאלו, קמץ בכלי חול - פסול. לפיכך, אם חשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. רבה שמנה, וחסר שמנה, רבה סולתה, וחסר סולתה - פסולה. לפיכך, אם חשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. קמץ שלא ממקום השמן, ושלא ממקום הלבונה, או שלא נתן עליה לבונה, אפלו כל שהוא - פסולה. לפיכך, אם חשב עליה, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. מנחת חוטא ומנחת קנאות, שנתן עליה שמן - פסולה. לפיכך, אם חשב עליה, חוץ לזמנו וחוץ למקומו - פסול ואין בו משום פגול. נטל בכלי ונתן עליה - כשרה. לפיכך, אם חשב עליה חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת. זה הכלל! אין הפגול נוהג אלא בדבר הראוי לעבודה, ובמקום הראוי לעבודה.

מסכת מנחות פרק שישי

א. אלו שהן טעונין מלח: אברי עולה ואמורי קדשי קדשים, ואמורי קדשים קלים, וקמץ, ולבונה, ומנחת כהנים,

וְשָׁל רֹאשׁ - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. אִם אֵין לוֹ
אֶלָּא אַחַת - הִרִי זֶה נִיחַת. הַתְּכֵלֶת וְהַלְבֵּן -
אֵין מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. מִצְוָה שִׁיקָדִים לְבֹן
לְתַכְלֵת, וְאִם הַקָּדִים תְּכֵלֶת לְלֵבָן - יֵצֵא.
נִסְכֵּי בִּהְמָה וְהַסֵּלֶת - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה.
פָּרִים אֵילִים וְכִבְשִׁים - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פָּרִים - אֵין מַעֲכָבִין זֶה
אֶת זֶה, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְמַעֲטִין בַּחֲג. אֲבָל אֵילִים
וְכִבְשִׁים - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. אֵין מְבִיאִין
פָּרִים, אֵילִים וְכִבְשִׁים, וְאַחֲרֵי כֵן נִסְכִּים,
אֶלָּא פָּרִים בְּנִסְכֵּיהֶן, אֵילִים בְּנִסְכֵּיהֶן,
כִּבְשִׁים בְּנִסְכֵּיהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יַחֲדִי
שֶׁהִיָּה חֵיב פָּרִים, אֵילִים וְכִבְשִׁים, וְאֵין לוֹ
נִסְכִּים - יָבִיא פָּרִים בְּנִסְכֵּיהֶן, וְאֵל יָבִיא
פָּרִים אֵילִים וְכִבְשִׁים בְּלֹא נִסְכִּים. יַחֲדִי
שֶׁהִבִּיא נִסְכִּים, וְלֹא הִיָּה צָרִיךְ לָהֶם - יִתְּנֵם
לְצַבּוֹר. צַבּוֹר שֶׁהִבִּיא נִסְכִּיו, וְלֹא הִיָּה צָרִיךְ
לָהֶם - יִתְּנֵם לְיַחֲדִי.

ז. הִבִּיא נִסְכִּיו לְעוֹלָה, וְנִטְמָא זֶבַח, אוֹ
שְׁנִפְסָל - יִתְּנֵם לְשִׁלְמִים. הִבִּיא נִסְכִּיו
לְשִׁלְמִים וְנִטְמָא זֶבַח, אוֹ שְׁנִפְסָל - יִתְּנֵם
לְעוֹלָה. וְנִסְכִּיו שֶׁלֹּא קָרְבוּ הַיּוֹם - יִקְרְבוּ
לְמָחָר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁלֹּא קָדְשׁוֹ
בְּכָלִי, אֲבָל בְּזִמְנֵי שֶׁקָּדְשׁוֹ בְּכָלִי - יִקְרְבוּ
הַיּוֹם וְאֵל יִקְרְבוּ לְמָחָר, מִפְּנֵי שְׁנִפְסָלִים
בְּלִינָה. הָעֵמֶר - אֵין מַעֲכָב אֶת הַכֶּבֶשׂ,
וְהַכֶּבֶשׂ - אֵין מַעֲכָב אֶת הָעֵמֶר. הַלֶּחֶם
מַעֲכָב אֶת הַכֶּבֶשִׁים, כִּי צִדָּד יַעֲשׂוּ? יִנִּיפּוּ,
וְתַעֲוִיבּוּ צוּרְתָן וְיֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה; דְּבָרֵי
רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן נָנָס: לֹא
כִּי! אֶלָּא כִּבְשִׁים מַעֲכָבִין אֶת הַלֶּחֶם, וְלֹא
הַלֶּחֶם מַעֲכָבֵתָם אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: עֲדִין
דְּבַר שְׁקוּל! מִי מַכְרִיעַ? אָמַר בֶּן נָנָס: אֲנִי
אֲכָרִיעַ! וְכֵן מַצִּינוּ, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר
אֲרַבְעִים שָׁנָה, קָרְבוּ כִבְשִׁים בְּלֹא לֶחֶם, אֲפִי
כָּאֵן יִקְרְבוּ כִבְשִׁים בְּלֹא לֶחֶם. אָמַר רַבִּי
שְׁמַעוֹן: הִלְכָה מִדְּרַשׁ כְּדַבְּרֵי בֶן נָנָס, אֲבָל
אֵין הִטְעָם כְּדַבְּרֵיו. נִמְצָא אֶתְּהָ אוֹמֵר, כִּיּוֹן
שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן - נִתְּחִיבוּ בַּחֲלָה
וּבְעֶרְלָה וּבְחֻדָּשׁ. הִגִּיעַ ט"ז בְּנִיסָן - נִתְּחִיבוּ
בְּעֵמֶר וּבְקָרֵב עֲמוֹ. שָׁהוּ חֲמִשִּׁים יוֹם -

שְׁנַאֲמַר (וּקְרָא ב, יא): "(כִּי) כָּל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר
תִּקְרִיבוּ לָהּ, לֹא תַעֲשֶׂה חֶמֶץ".

ו. רִקִּיקֵי מִנְחַת יִשְׂרָאֵל - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה.
וּמִיַּעוּטָן - מַעֲכָב אֶת רֶבֶן. חֲלוֹת תּוֹדָה
וּרִקִּיקֵי נֶזִיר - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. וּמִיַּעוּטָן -
מַעֲכָב אֶת רֶבֶן. פֶּר אֵין מַעֲכָב אֶת הַשְּׁעִיר,
וְהַשְּׁעִיר אֵין מַעֲכָב אֶת הַפֶּר. כָּל הַזּוֹאוֹת
שֶׁלִּפְנֵים, כְּגוֹן אֲרַבְעִים וּשְׁמוֹנֶה שָׁל יוֹם
הַכַּפּוּרִים, וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁל פֶּר הָעֵדָה,
וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁל פֶּר כֹּהֵן מְשִׁיחַ - מַעֲכָבִין
זֶה אֶת זֶה. וּמִיַּעוּטָן - מַעֲכָב אֶת רֶבֶן. שְׁבַע
הַזּוֹאוֹת שֶׁבַּפֶּרָה - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. שְׁבַע
הַזּוֹאוֹת שֶׁבַּמִּצְרָע - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת.
צִפְּרִים - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. אֲבָנֵי בֵית
הַמִּגְדָּע, וְעֶצִיו, וְעֶפְרוֹ - מַעֲכָבִין זֹאת זֹאת.
עֵץ אֲרֹז וְאֲזוֹב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת - מַעֲכָבִין זֹאת זֹאת.
זו. תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן, וְתוֹלַעַת שָׁנִי, וְשֵׁשׁ מִשְׁוֹר
- מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. שְׁמוֹנֶה בְּגָדֵי כֹהֵן
גְּדוֹל - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. אֲרַבְעָה בְּגָדֵי כֹהֵן
הַדְּיוֹט - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. אֲבָנֵי שֹׁהַם
וְאֲבָנֵי מְלוֹאִים - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. כֶּתֵב
שֶׁעַל גְּבִיהֶן - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. סִמָּנֵי
קִטְרֶת, וְסִמָּנֵי שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה - מַעֲכָבִין זֶה
אֶת זֶה. וּמִיַּעוּטָן מַעֲכָב אֶת רֶבֶן. שְׁבַע קְנִי
מְנוּרָה - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. וְשִׁבְעָה נְרוֹתֶיהָ
- מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. גְּבִיעֶיהָ, כַּפְתּוּרֶיהָ
וּפְרָחֶיהָ - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. קָרֵן, וְכֶבֶשׂ,
וְיִסוֹד, וְרִבֵּעַ - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. רַבִּי יוֹסִי
בֶּר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲפִי הַסּוֹבֵב. מִדַּת
הַמִּזְבֵּחַ, בֵּין אֲרֹכּוֹ, וּבֵין רָחְבוֹ - אֵינָהּ
מַעֲכָבֶת. אֲבָל רְבוּיוֹ - מַעֲכָב. הַשְּׁלֵחָן,
וְהַמְנוּרָה וְהַמִּזְבְּחוֹת - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה.
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: כֹּהֲנִים, וְלוֹיִם,
וְיִשְׂרָאֵלִים - מַעֲכָבִין אֶת הַקָּרְבָּן. בְּרֻכּוֹת
כֹּהֲנִים - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. בְּרֻכּוֹת כֹּהֵן
גְּדוֹל - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. בְּרֻכּוֹת תַּעֲנִיּוֹת -
מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. בְּרֻכּוֹת שָׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה -
מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. בְּרֻכּוֹת - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת.
זו. תְּקִיעוֹת - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. הִלֵּל, וְשִׁבְחָה
וְתַקִּיעוֹת - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. הִלֵּל, וְשִׁבְחָה
וְתַפְלָה - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. תַּפְלִין שֶׁל יָד,

וְלֹא אֶת הַשְּׁלַחַן, אֲלֵא בִלְחֵם הַפָּנִים בְּשֶׁבֶת,
וְלֹא אֶת הַמִּנְוָה אֲלֵא בְּנֵרוֹת בֵּין הָעֶרְבִים.

ב. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל שִׁבְעַת יָמֵי מִלּוּאִים –
הִיָּה שְׁלַחַן בְּטֵל בְּלֹא לֶחֶם, לְפִי שְׁלֹא
נִגְמְרָה מִלְּאֲכָתָן לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת. לֹא סִדְרוּ
עָלָיו אֶת הַלֶּחֶם, אֲלֵא בְּשֶׁבֶת בְּזִמְנוֹ, הִרִי
הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת לט, מג): "וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל
הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אוֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה'"
וְגו'. הֵיכָן צִוָּהוּ? (שְׁמוֹת כה, ח): "וַיַּעֲשׂוּ לִי
מִקְדָּשׁ" וְגו' (שָׁם מ, כב): "וַיִּתֵּן אֶת הַשְּׁלַחַן
בְּאֹהֶל מוֹעֵד" וְגו'. (מ, כג): "וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֲרֹךְ
לֶחֶם לִפְנֵי ה' כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה'". הֵיכָן צִוָּהוּ?
(וַיִּקְרָא כד, ח): "בַּיּוֹם הַשִּׁבְעִת, בַּיּוֹם הַשִּׁבְעִת
יַעֲרֹכְנוּ לִפְנֵי ה' וְגו'". (שְׁמוֹת מ, ז): "וַיִּשֶׂם אֶת
הַמִּנְוָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְגו', וַיַּעַל הַנֵּרוֹת לִפְנֵי
ה' כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה'". הֵיכָן צִוָּהוּ? "עַל
הַמִּנְוָה הַטְּהוֹרָה יַעֲרֹךְ אֶת הַנֵּרוֹת" וְגו'
(וַיִּקְרָא כד, ד). "וַיִּשֶׂם אֶת מִזְבַּח הַזָּהָב בְּאֹהֶל
מוֹעֵד וְגו', וַיִּקְטֹר עָלָיו קֹטֶרֶת סָמִים כַּאֲשֶׁר
צִוָּה ה'". (שְׁמוֹת מ, כד). הֵיכָן צִוָּהוּ? "בִּבְקָר
בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרוֹת יִקְטִירֵנָּה" (שְׁמוֹת ל, ז).
"וַיִּשֶׂם אֶת מִסַּךְ הַפֶּתַח לְמִשְׁכַּן וְאֶת מִזְבַּח
הָעוֹלָה שֶׁם פֶּתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד, וַיַּעַל
עָלָיו אֶת הָעוֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
ה'". (שְׁמוֹת מ, ו). הֵיכָן צִוָּהוּ? "אֶת הַכֶּבֶשׂ
הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בִּבְקָר" וְגו' (שְׁמוֹת כט, ט).

ג. דָּבָר אַחֵר, "וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה
וְהִנֵּה עָשׂוּ אוֹתָהּ וַיִּבְרָךְ אוֹתָם מֹשֶׁה" (שְׁמוֹת
לט, מג): מַה הִיָּה בְּרָכָה שֶׁבִּרְכָּן? אָמַר לָהֶם:
'תִּשְׁרָה שְׂכִינָה עַל מַעֲשֶׂה יְדִיכֶם! רַבִּי
מֵאִיר אוֹמֵר: כִּךְ בִּרְכָן – "ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם
יוֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף פַּעַמִּים" (דְּבָרִים א, יא).
אָמַר לָהֶם: כָּשֶׁם שֶׁנִּתְעַסְקֶתֶם בְּמִלְּאֲכַת
מִשְׁכַּן וְשִׁרְתָּה שְׂכִינָה עַל מַעֲשֶׂה יְדִיכֶם, כִּךְ
תִּזְכּוּ וְתִבְנוּ לִפְנֵי בֵּית הַבְּחִירָה, וְתִשְׁרָה
שְׂכִינָה עַל מַעֲשֶׂה יְדִיכֶם. וְהֵם אוֹמְרִים:
"וַיְהִי נֶעֱם ה' אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ" וְגו' (תְּהִלִּים צא, י).

ז, ד. בְּזִמְן שִׁישְׂרָאֵל בְּרָצוֹן לִפְנֵי הַמָּקוֹם,
מֵהוּ נֹאמֵר בָּהֶם? (בַּמִּדְבָּר כח, ב): "אֶת קָרְבְּנֵי

נִתְחִיבוּ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּבִקְרָב עִמָּהֶן. לִי"ד
שָׁנָה נִתְחִיבוּ בְּנִטֵּעַ רַבְעִי. רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי
יְהוּדָה, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים:
לֹא נִתְחִיבוּ בְּנִטֵּעַ רַבְעִי אֲלֵא אַחֵר אַרְבַּע
עָשָׂרָה שָׁנָה. כַּשֶּׁכָּבְשׁוּ וְשִׁחֲלָקוּ – נִתְחִיבוּ
בְּמַעֲשָׂרוֹת. הַתְּחִילוּ מוֹנִים שָׁנָה רִאשׁוֹנָה,
וּשְׁנִיָּה, וְשְׁלִישִׁית, וְאַחֵר כִּךְ נִתְחִיבוּ בְּנִטֵּעַ
רַבְעִי. לְעֹשָׂרִים וְאַחַת שָׁנָה – עָשׂוּ שְׁמִיטָה.
לְשִׁשִּׁים וְאַרְבַּע שָׁנָה – עָשׂוּ יוֹבֵל. מִפְּנֵי מַה
אָנִי אוֹמֵר קָרְבוּ כְּבָשִׁים בְּלֹא לֶחֶם? מִפְּנֵי
שֶׁהַכְּבָשִׁים מִתִּירִין אֶת עֵצְמָן, וְלֹא הַלֶּחֶם.
לֶחֶם בְּלֹא כְּבָשִׁים – אֵין לוֹ מִי יִתִּירָנוּ.

מִסְכַּת מִנְחוֹת פָּרָק שְׁבִיעִי

א. קְנָמוֹן יֵשׁ בּוֹ חֲצָאִים, שְׁנָאֵמֵר (שְׁמוֹת ל, כג):
"וְקָנָמֶן בְּשֶׁם מִחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם
וְקֵדָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשִׁמֵּן
זֵית הֵינן שְׁנַיִם עֶשֶׂר לֹוג". קִטְרֵת שְׁלֹא קָרְבָה
חֲצִיָּה בִּבְקָר – תִּקְרַב בְּלֵה בְּעֶרְב, חוֹבֵת בֵּין
הָעֶרְבִים. כֵּהֵן גְּדוֹל שְׁלֹא קָרַב חֲצִיָּה בִּבְקָר –
תִּקְרַב בְּלֵה בֵּין הָעֶרְבִים, חוֹבֵת בֵּין
הָעֶרְבִים. שְׁעִירֵי הָרִגֵּל, לֹא קָרְבוּ בְּרִגֵּל –
יִקְרְבוּ בְּרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ, לֹא קָרְבוּ בְּרֹאשׁ
הַחֹדֶשׁ – יִקְרְבוּ בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים. לֹא קָרְבוּ
בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים – יִקְרְבוּ לְרִגֵּל הַבָּא,
שֶׁמִּתְחַלֶּה לֹא הִקְדָּשׁוּ קָרְבָנוֹת צְבוּר אֲלֵא
עַל מְנַת לִקְרַב בְּמִזְבַּח חִיצוֹן. מוֹסְפֵי שֶׁבֶת
שְׁלֹא קָרְבוּ בְּשֶׁבֶת זֶה – יִקְרְבוּ בְּשֶׁבֶת אַחֶרֶת,
חוֹבֵת שֶׁבֶת הַבָּאָה אַחֶרֶת. מוֹסְפֵי רֹאשׁ
חֹדֶשׁ שְׁלֹא קָרְבוּ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ זֶה – יִקְרְבוּ
בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אַחֵר, חוֹבֵת רֹאשׁ חֹדֶשׁ הַבָּא.
לֹא הִקְרִיבוּ כְּבֶשׂ בִּבְקָר – יִקְרִיבוּ בֵּין
הָעֶרְבִים. לֹא הִקְטִירוּ קִטְרֵת בִּבְקָר – יִקְטִירוּ
בֵּין הָעֶרְבִים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: אֵימַתִּי?
בְּזִמְן שֶׁהָיוּ בֵּית דִּין אֲנוּסִין, אוֹ שׁוֹגְגִים,
אֲבָל אִם הָיוּ מְזִידִין, שֶׁהֵיָתָה חֲגֻפַת הַמִּזְבֵּחַ
וְלֹא הִקְרִיבוּ כְּבֶשׂ בִּבְקָר – לֹא יִקְרִיבוּ בֵּין
הָעֶרְבִים. לֹא הִקְטִירוּ קִטְרֵת בִּבְקָר – לֹא
יִקְטִירוּ בֵּין הָעֶרְבִים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: בְּלֵה
הֵיָתָה קָרְבָה בֵּין הָעֶרְבִים, שְׁאִין מִחֲנוּכִים
אֶת מִזְבַּח הַזָּהָב אֲלֵא בְּקִטְרוֹת סָמִים, וְלֹא
אֶת מִזְבַּח הָעוֹלָה, אֲלֵא בְּתַמִּיד שֶׁל בָּקָר,

את לישתה ועריכתה ואפיתה, וכל מעשיה שיש בה לחוב עליו בעצמו. רבוכה, לשין אותה ברותחין, אין לה טעון רבוכה אלא שלשת מינין בלבד. חביתי כהן משיח, ורבוכה שבתודה, ואיל המלוואים.

ח. אלו דברים שבין מנחת כהן גדול לבין מנחת כהן הדיוט: מנחת כהן גדול באה תמיד, באה תדיר, באה רבוכה, וקרבן חצאין, וטעונה שני קמצין, אחד שחרית ואחד בין הערבים וחובה. שלשה לוגין שמן, לוג ומחצה שחרית לוג ומחצה בין הערבים. במה דברים אמורים? במנחת חובה של כהן גדול, אבל במנחת נדבה של כהן גדול - הרי היא כמנחת נדבה של כהן הדיוט. מנחה שבבמה, זר קומץ ומקטיר על גבי האש; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין מנחה בבמה.

ט. כיצד מחלק את השמן? מנחה של עשרון אחד - נותנין לה לוג. של ששים עשרון - נותנין לה ששים לוג. אבל קמץ לבונה, קמץ אזכרה - קמץ אחד לכלן. רבי נחמיה ורבי אלעזר: כשם שהקמץ של לבונה ושל אזכרה קמץ אחד לכלן, כך מנחה של עשרון אחד, ושל ששים עשרון - לוג אחד לכלן, שנאמר: "למנחה ולוג שמן" - לכל המנחה לג שמן. כיצד מניף? שלמי יחיד היה מפריש מהן שתי כליות, ויותרת הכבד, ואליה מן הכבש, חזה ושוק, ומוסיף עליהן הזרוע והלחיים, ונותנין לידי הבעלים, וכהן מניח ידו תחת ידי הבעלים, ומוליך ומביא, ומעלה ומוריד, וכן היתה תנופתה. חזה ושוק וזרוע, ותרומת הלחם - נאכל לכהנים, ויותרת הכבד, ואליה, וחזה ושוק - נותנה לכהן אחר, ומניח ידו תחת ידו של כהן, ומוליך ומביא, ומעלה ומוריד. וכן היתה תנופתו, וחזה ושוק - נאכל לכהנים, והשאר קרב לאשים.

י. כיצד מניף שתי הלחם? נותן חלה אחת על גבי כבש זה, וחלה אחת על גבי כבש

לחמי" - כבנים שמתפרנסים מאביהן. בשעת תוכחות, מהו אומר? "לאשי ריח ניחוחי" - כל קרבנות שאתם מקריבים, אינן אלא לאש. וכן הוא אומר: (תהלים ג, ח): "לא על זבחיך אוכיחך וגו' לא אקח מביתך פר ממכלאתיך עתודים, אם ארעב לא אמר לך וגו', ידעתי כל עוף הרים וגו', כי לי כל חיתו יער וגו', האכל בשר אבירים" וגו'. וכי יש רעבון לפניו? ואומר, אם יש רעבון לפני, כבש שאתה מקריב בבקר, וכבש בין הערבים, הן היו דיי? אילו היו דיי, בידך אני מוסר מזונותי? שאמרתי לך (תהלים ג, יד): "זבח לאלהים תודה", אלא שתהא מודה בי! (שם): "ושלם לעליון נדריך".

ה. כהן שהקריב מחצה שחרית ומנו כהן אחר תחתיו - לא יביא חצי עשרון מביתו, ולא חצי עשרונו של ראשון, אלא מביא עשרון שלם וחצוהו. מחצה זה ומחצה ראשון - תעבר צורתן ויצאו לבית השרפה. כהן שהקריב מחצה שחרית, ונטמא חציה שני - הרי זה מביא עשרון שלם, וחצוהו. מחצה זה ומחצה ראשון - תעבר צורתן ויצאו לבית השרפה.

ו. לא מנו כהן אחר, משל מי היתה קרבה? רבי שמעון אומר: משל צבור, שנאמר (ויקרא ו, יא): "חק עולם". מי שהברית כרותה לו. רבי יהודה אומר: משל יורשיו, שנאמר: (שם ו, טו) "מבניו יעשה". ושלמה היתה קרבה, בין בבקר בין בערבים, שנאמר (שם): "כליל תקטר".

ז. כל המנחות, אין לשין אותן ברותחין, מפני שהן חולטין. ולא בצונן, מפני שהן רוטשין. אבל לשין אותן בפושטין, ומשמרן שלא יחמיצו. ואם החמיץ את שיריה - עובר משום ארבעה דברים, משום כל תלוש, וכל תירך, וכל תקטף, וכל תאפה. אפיה בכלל היתה, ולמה יצאת? להקיש אליה, מה אפיה מיחדת, מעשה יחיד, וחיבין עליה בעצמה, אף אני מרבה

בחלות - פסול ברקיקין. כשר ברקיקין - פסול בחלות. כיצד בוללין? חלות חלות בוללין; דברי רבי, שנאמר (ויקרא ז, יב): "חלת בלולת בשמן". וחכמים אומרים: סלת, שנאמר (שם ב, ה): "סלת בלולה בשמן". אמר להן: עד אין הדבר שקול, מי מכריע? אמרו לו: נאמר כאן 'חלות', ונאמר בתורה 'חלות', מה 'חלות' האמורות בתורה, אי אפשר לבוללן, בלא סלת אף 'חלות' האמורות כאן - אי אפשר לבוללן בלא סלת. אמר רבי: רואה אני את דבריהם מדברי.

ד. כיצד מושחן? מושח פני כל הרקיק. רבי שמעון אומר: מושח את הרקיקין כמין 'כ', ושאר השמן נאכל לפניהם. מנחה שהיתה באה מחצה חלות ומחצה רקיקין, נותן מחצה לחלות ומחצה לרקיקין. רבי שמעון אומר: משח את הרקיקין כמין 'כ', ושאר השמן נותן לחלות. וכן היה רבי שמעון אומר: מותר רקיקי מנחת ישראל פתיתיהן כזיתים - כדי שיהיה שולט בהן לקומצן.

ה. חצי לוג מים לסוטה, וחצי לג שמן לתודה, נותן מחצה לחלות ומחצה לרקיקין. רבי שמעון אומר: מושח את הרקיקין כמין 'כ', ושאר השמן נאכל לפניהם. וכן היה רבי שמעון אומר: האומר מאפה - מביא מחצה חלות ומחצה רקיקין, בולל ונוטל מן האמצע, ואם נתן ממין על חבירו - יצא.

ו. רבי שמעון אומר: שלשה מינין טעונים שלש מצות. שתיים בכל אחד, ושלישית אין בהן. אלו הן: זבחי שלמי צבור וזבחי שלמי יחיד, ואשם מצורע. זבחי שלמי יחיד - טעונין סמיכה חיים, ותנופה שחוטטין, ואין בהם תנופה חיים, היכן תנופתן? בזבחי שלמי צבור. זבחי שלמי צבור טעונין תנופה חיין ושחוטטין, ואין בהן סמיכה. והיכן סמיכתן? באשם מצורע. אשם מצורע טעון סמיכה ותנופה

זה, כהן מניח ידו תחת ידו של כבש, וכהן אחר מניח ידו תחת ידו של כהן, ומוליך ומביא, ומעלה ומוריד, וכך היתה תנופתם. רבי יוסי בן המושלם אומר: כבשים על גבי הלחם, שנאמר (ויקרא כג, ט): "והניף הכהן אותם על לחם הפכודים תנופה" וגו'. אמרו לו: והלא כבר נאמר: "תנופה לפני ה' על שני כבשים". אמר להם: מה מצינו, עד אין הדבר שקול, מי מכריע? אמרו לו: מה מצינו באיל המלואים, הלחם למעלה, אף כאן - הלחם למעלה. כל המנחות, אין באות כשרות אלא בתנור, עשאן בכפח וברעפים - פסולות. רבי יהודה אומר: כפח בתנור.

מסכת מנחות פרק שמיני

א. כל המנחות שרבה מדת חלות, או שחסר מדת חלות, או שהיתה מדה חסרה מחברתה, או יתרה מחברתה - הרי אלו פסולות. שתי הלחם ולחם הפנים, חלות תודה ורקיקי נזיר, שרבה מדת חלות, או שחסר מדת חלות, או שהיתה מדה יתרה מחברתה, או חסרה מחברתה - הרי אלו פסולות. ושאר כל המנחות, בין משל יחיד, ובין משל צבור - אין להם קצבה, ובלבד שיביאו מן המבחר.

ב. שתי הלחם ולחם הפנים - נאכלות אבל לא נקמצות. מנחת כהן גדול, מנחת כהן משיח, ומנחת נסכים - לא נאכלות ולא נקמצות. רבי שמעון אומר: מנחת חוטא של כהנים נקמצות. הקמץ קרב לעצמו, ושירים קרבין לעצמן. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: הקמץ קרב בעצמו, והשירים מתפזרים על גבי הדשן.

ג. כל המנחות נעשות בכלי, וטעונות שלשה מתנות שמן: יציקה, ובלילה, ומתן שמן בכלי קדם לעשייתה. כיצד הוא עושה? נותן שמן בכלי ומטגנו שמן בסלת, וכוללה ופותתה, ויצק עליה שמן, כדרך שיצק על הגריסין. חלות טעונות בלילה ורקיקה, משיחה. נמצאת אומר, כשר

חייזר, ואין טעון תנופה שחוט, והיכן תנופתו? בזבחי שלמי צבור.

ז. כל המנחות טעונות שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה. אחרים אומרים: שיפה ובעיטה בחטין. רבי יוסי אומר: בבצק העמר היה בא עשרון משלש סאין. כמה עשרון? שלש סאין, נמצא עשרון שלו קב ומחצה. העמר - היה מנפחו בשלש עשרה נפה. שתי הלחם - בשתיים עשרה. לחם הפנים - באחת עשרה. בדקה ובגסה, בדקה - שתהא קולטת את הסלת. ובגסה - שתהא קולטת את הסבין. רבי שמעון בן אלעזר אומר: שלש עשרה נפה היו זו על גבי זו, תחתונה שבכלן - עשויה שתהא קולטת את הסלת.

ח. העמר ושתי הלחם, ולחם הפנים, שרבה מדת עשרונן, או שחסר מדת עשרונן, שהיתה מדה מרבה מחברתה, או חסרה מחברתה - הרי אלו פסולות. רבה מדת סאין, או שחסר מדת סאין - הרי אלו פשוטות. תודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות, שהן שש מדבריות, נמצאת ירושלמיות יתרה על מדבריות שתות.

ט. איל המלואים היה בא במצה שבתודה, חלות ריקקין ורבוכה, שמנן כשמן תודה ותנופה כתנופת איל נזיר. היה בא שני ידות במצה שבתודה, חלות וריקקין, אין בו רבוכה, שמנו כשמן תודה, ותנופתו כתנופת תודה.

י. השוחט את התודה לפניו ולחומה אבית פגי - לא קדש הלחם. אפלו כלם בפנים ואחד מהם בחוץ - לא קדש הלחם. שחטה, ונמצא רובע ונרבע, מקצה ונעבד, אתנן ומחיר - לא קדש הלחם. זה הכלל, כל שפסלה קדם לשחיטה - לא קדש הלחם. שחטה חוץ לזמנה, וחוץ למקומה - קדש הלחם. שחטה ונמצאת טרפה - לא קדש הלחם. שחטה ונמצאת בעלת מום; רבי אליעזר אומר: קדש. רבי יהושע אומר: לא קדש; דברי רבי מאיר. אמר רבי

יהודה: לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על ששחטה חוץ לזמנה, שקדש הלחם, ועל ששחטה ונמצאת בעלת מום שלא קדש הלחם, על מה נחלקו? על ששחטה חוץ למקומה, שרבי אליעזר אומר: קדש, ורבי יהושע אומר: לא קדש. אמר לו רבי אליעזר: אי אתה מודה ששחטה חוץ לזמנה, שקדש הלחם?! אף ששחטה חוץ למקומה - יקדש הלחם! אמר לו רבי יהושע: אי אתה מודה, ששחטה ונמצאת בעלת מום, שלא קדש הלחם, אף ששחטה חוץ למקומה - לא יקדש הלחם?! אמר לו רבי אליעזר: אתה מקישו לבעל מום? ואני מקישו חוץ לזמנו! נראה, למי דומה? אם דומה לבעל מום - נלמדו מבעל מום. ואם דומה לחוץ לזמנו - נלמדו מחוץ לזמנו. רבי אליעזר אומר: חוץ לזמנו נפסל במחשבה, וחוץ למקומו נפסל במחשבה, ואל יוכיח בעל מום, שאין נפסל במחשבה אלא במעשה. רבי יהושע אומר: בעל מום - פסול ואין בו כרת, וחוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, ואל יוכיח חוץ לזמנו, שפגול, וחיבין עליו כרת.

יא. תודה טעונה לחם, והטועה אינה טעונה לחם. איזה הוא טועה? המפריש תודה ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ולא הספיק להקריבה, עד שנמצאת הראשונה, והרי שתיקן עומדות: ראשונה - תקרב, וטעונה לחם, וטעונה נסכים. ושניה - תקרב ואין טעונה לחם, אבל טעונה נסכים.

יב. המפריש מעות לתודתו, ואבדו, והפריש מעות תחתיהם, ולא הספיק לקח בהן תודה עד שנמצאו מעות הראשונות - יביא מאלו ומאלו תודה, ותקרב, וטעונה לחם, וטעונה נסכים, והשאר, יביא בהן תודה, ותקרב, ואין טעונה לחם. אבל טעונה נסכים. המפריש מעות לתודתו ואבדו, והפריש תודה תחתיהן, ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות - יביא בהן תודה ותקרב, וטעונה לחם, וטעונה נסכים,

באין חובה - לא יביא אלא מן החליץ.
נסכים בכל מקום - לא יביא אלא מן
החליץ. מכאן אמרו: אין מביאין מנחות
ונסכים, מנחת בהמה, ולחמה של תודה מן
הטבל ומן התבואה. מעשר ראשון שנשטלה
תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו, מן
המדמץ ומן החדש, ומפירות שביעית, ואם
הביא - הרי אלו פסולין. ואין צריך לומר
מן הערלה ומכלאי הפרס.

מסכת מנחות פרק תשיעי

א. כל קרבנות צבור והיחיד באין מארץ
ומחוץ לארץ, אפלו מבין העובדי כוכבים.
חוץ מבכור ומעשר, שאין באין אלא מן
הארץ. ואין באין אלא מישראל. כל
המנחות באות מן הארץ ומחוץ לארץ, מן
החדש ומן הישן, חוץ מן העמר ושתי
הלחם, שאין באין אלא מן החדש ומן
הארץ. וכלן אין באין אלא מן המבחר,
שנאמר (דברים יב, יא): "וכל מבחר נדריכם".
אינהו מבחר שלהן? מכמש זו לחה אלפא
לסלת, שניה לה עפרים בבקעה. רבי יוסי
אומר: אף חטי ברחים וכפר אחוס - אלו
היו בצד ירושלים, ומתן היו מביאין. אין
מביאין, אלא מן השדות הניטרות
המיוחדות לכן. כיצד הוא עושה? נרה שנה
ראשונה, ושניה חרשה, זורעה קדם לפסח
שבעים יום כדי שתהא סמוכה לחמה,
והיא עושה סלת מרבה, והיתה עושה קנה
זרת ושבלת זרתים. היו בוררין אותה
ולותתין אותה, וטוחנין אותה ומרקידין
אותה, ומוליכין אותה אצל גזבר, והגזבר
מכניס ידו לתוכה, אם היה אבק עולה
מתוכה - חוזר ומרקידין שניה. ומשם רבי
נתן אמרו: ידו סף בשמן ומשקיע לתוכה,
כדי שיהא אבק עולה מתוכה. סלת
שהתליע - הרי זו בעל מום למזבח. חטין
שהתליעו, או שהרקיבו - הרי אלו בעלי
מומין למזבח. תקועה אלפא לשמן. אבא
שאול אומר: שניה לה רגב בעבר הירדן.
רבי אלעזר בן יעקב אומר: שלישית היה
לה גוש חלב בגליל.

והתודה - תקרב, ואין טעונה לחם אבל
טעונה נסכים. המפריש תודתו ואבדה,
והפריש מעות תחתיה, ולא הספיק לקח
בהן תודה עד שנמצאת תודה, תודה תקרב
וטעונה לחם, וטעונה נסכים, והמעוץ יביא
בהן תודה ותקרב, ואין טעונה לחם, אבל
טעונה נסכים. המפריש תודתו ואבדה,
והפריש אחרת תחתיה, והקריבה, ואחר כך
נמצאת הראשונה - תקרב וטעונה לחם
וטעונה נסכים. המפריש מעות לתודתו,
ואבדו, והפריש מעות תחתיהן, ולקח בהן
תודה, והקריבה, ואחר כך נמצאו מעות
הראשונות - יביא מאלו ומאלו תודה,
ותקרב, וטעונה לחם וטעונה נסכים, לקח
בהן תודה והותר - יביא בהן תודה
ותקרב, ואין טעונה לחם, אבל טעונה
נסכים.

יג. עד שלא שחטה ויצא חוץ לחומה -
יחזר וישחט עליה וכשרה, מששחטה ויצא
חוץ לחומה - הדם יזרק ולא יצא ידי נדרו.
תודה מתרת באכילה והלחם אסור.
משנזרק הדם תורמין ממה שבפנים על מה
שבחוץ. עד שלא שחטה ונפרס הלחם -
יביא לחם אחר וישחט עליו, וכשרה.
מששחטה, ונפרס הלחם - הדם יזרק, ויצא
ידי נדרו. תודה מתרת באכילה והלחם
אסור. משנזרק הדם תורמין מן השלם על
הפרוס. מששחטה נטמא לחמה - הדם
יזרק ולא יצא ידי חובת נדרו. תודה מתרת
באכילה, והלחם אסור. משנזרק הדם -
תורמין מן הטהור על הטמא.

יד. תודה חציה מן החליץ וחציה מן
המעשר - יביא לחמה כיוצא בה. חציה מן
החליץ וחציה מן המעשר. תודה היא
ולחמה מן המעשר, אבל חובתו אינו מביא
אלא מן החליץ, שנאמר (שמות יג, ה): "ויעבדת
את העבדה הזאת בחדש הזה", מה זו אינה
באה אלא מן החליץ, אף כל דבר שבחובה
- לא יביא אלא מן החליץ, לא יביא מחטי
מעשר שני אלא ממעות מעשר שני. הרי
עלי תודה והרי עלי שלמים, הואיל והן

ב. אין מביאין, אלא מן הזיתים המיוחדין לכך. רבי יהודה אומר: לא היה טוחנן ברחים, אלא כותשן במכתשת. לא היה טוחנן בקורה אלא באבנים. אין נותנין את הלחם לתוך הסל אלא סל לתוך הלחם. בורר מתוך הסל, הראשון למנורה השני והשלישי למנחות, שמן אנפוקנין - פסול שאינו אלא שרף, שמן השרוי, והשלוק, והמבשל של שמרים, ושל ריח רע - הרי זה בעל מום למזבח. יין אליסטין והכוש, והבורק, ושל צמוקים - לא יביאן. ואם הביא - כשר. רבי אומר: יין בן שתי שנים, וכן שלש שנים שדחה טמא, או שנשתנה מראיו - לא יביא. ואם הביא - כשר. אין מביאין, לא מן הכדמת, ולא מן הדלית, אלא מן הרגליות המיוחדות לכן. לא היו בוצרים ענבים וכורמין אותן, אלא בוצרים אותן ודורכים אותן מיד, ולא היו כונסין אותן, לא בחרצבים גדולים, ולא בחביות קטנות, אלא בכדידיות בינוניות. לא היו מניחין אותן, לא במרתף ולא בראש הגג, אלא מניחין אותן כמות שהן. ואינו ממלא חבית על פיה, אלא שתי ידות בה, כדי שיהא ריחה נודף. ואינו מביא, לא מפיה מפני קמחין, ולא משוליה מפני שמרים, אלא נוקבה, ונוטלה משלישה ומאמצעה. כיצד בודק? הגזבר קנה בידו, כיון שזרק גיר של שמרים, אומר, ומעבירין אותה מפניו, ומביאין אחרת תחתיה. והן אומרים: 'בואו וקחו לכם פסלת המזבח'. אין מביאין יין פחות מכן ארבעים יום, ואם הביא מגתו - כשר.

ג. אילים - ממואב, עגלים - משרון, כבשים - ממדבר. גוזלות - מהר המלך. רבי יהודה אומר: כבשים שגביהן רחבים.

ד. כל העצים כשרים לגבי מזבח, חוץ משל זית ושל גפן. רבי אליעזר מוסיף חמשה עצים פסולין, אף של שקמה, ושל חרוב, ושל דקל, ושל מים, ושל אלון, ושל סתירה, מפל מקום הרי אלו פסולין. אבל

ה. מלח - זו מלח סדומית; שנאמר (ויקרא ב, ג): "ולא תשבית מלח" - הבא מלח שאינו שובתת! ואיזו זו? מלח סדומית. ומניין אם לא מצא סדומית יביא אסתרקנית? תלמוד לומר "מלח", "מלח" - רבה.

ו. תכלת - אין כשרה אלא מן החלזון, שלא מן החלזון - פסולה. שני התולעת - מן התולע שבהרים. הביא שלא מן התולעת שבהרים - פסולה.

ז. שש - זה פשתן. הביאה מן הנקבות - פסולה.

ח. מנורה וכלי שרת - מצותן להביא ממותר נסכים. אין להם - יביאו מתרומת הלשכה. מנורה - אינה כשרה אלא מן העשת. עשאה מן הגרוטאות - פסולה. ומשאר מיני מתכות - כשרה.

ט. חצוצרות - אין כשרה אלא מן הכסף, עשאה מן הגוש - כשרה, משאר מיני מתכות - פסולה. ונמצאת אומר - פסול במנורה כשר בחצוצרות. פסול בחצוצרות - כשר במנורה. של בעץ, ושל אבר, ושל קסטרין, ושל מתכות; רבי פוסל ורבי יוסי בר רבי יהודה מכשיר. של עץ, ושל עצם, ושל זכוכית - הכל מודים שפסולה.

י. כלי שרת, עד שלא נשתמש בהן גבוה - רשאי הדיוט לשתמש. משנשתמש בהן גבוה - אין רשאי הדיוט לשתמש בה. כלים שנעשו מתחלתן להדיוט - אין עושין אותן כלי שרת. כלי שרת שנקבו - אין מתיכין אותן, ואין מטילין לתוכן אבר, ואין משחזין את פגימתה. סכין שפיגם אין מחזירין אותה, ואין משחזין את פגימתה. אבא שאול אומר: סכין היתה טורפת, וצוה עליה וגנזה.

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל-אַבְרָם לֵךְ-לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמְּלֻכְתָּךְ וּמִבֵּית אֲבִיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ:
וְאָמַר יְיָ לְאַבְרָם אֵינִי לְךָ מֵאַרְעָךָ וּמִמְּלֻכְּוֹתֶיךָ וּמִבֵּיתֶיךָ:

לך לך – להנאתך ולטובתך, ושם אעשה לגוי גדול, כאן אי אתה זוכה לבנים. ועוד: שאודיע טבעה בעולם.

וְאָעָשָׂה לְגוֹי גָּדוֹל וְאַבְרָכָךָ וְאֶגְדָּלְךָ שְׁמֹךְ וְהָיָה בְּרָכָה:
וְאָעָבְדְּךָ לַעַם סִגִּי וְאַבְרָכְךָ וְאַרְבִּי שְׁמֹךְ וְיָהִי מְבָרַךְ:

וְאָעָשָׂה לְגוֹי גָּדוֹל – לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים: ממעטת פריה ורביה, וממעטת את הממון, וממעטת את השם. לך הזקק לשלש ברכות הללו, שהבטיחו על הבנים ועל הממון ועל השם. וְאַבְרָכָךָ – בממון. וְהָיָה בְּרָכָה – הברכות נתונות בדרך. עד עכשו היו בניד: ברכת לך נם, ומעכשו אתה תברך את אשר תחפץ. דבר אחר: "וְאָעָשָׂה לְגוֹי גָּדוֹל" – זה שאומרים "א-להי יצחק". "וְאֶגְדָּלְךָ שְׁמֹךְ" – זה שאומרים "א-להי יצחק". "וְאַבְרָכָךָ" – זה שאומרים "א-להי יצחק". יכול יהיו חותמין בכלן? תלמוד לומר: "וְהָיָה בְּרָכָה" – בך חותמין ולא בהם. מֵאַרְצְךָ – והלא כבר יצא משם עם אביו ובא עד חרן? אלא כך אמר לו: התרחק עוד משם וצא מבית אביך. אֲשֶׁר אֲרָאָךְ – לא גלה לו הארץ מיד כדי לספקה בעיניו, ולתת לו שָׂכָר על כל דבור ודבור. פיוצא בו: "את בנה את יחידך אשר אהבת את יצחק". פיוצא בו: "על אחד הקרים אשר אומר אליך". וכיוצא בו: "וקרא אליה את הקריאה אשר אנכי דובר אליה".

וְאַבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶיךָ אֶתְּךָ וְנִבְרָכְךָ בְּךָ כָּל וְנִבְרָכְךָ מְבָרְכְךָ וּמְלַטְטְךָ אֱלֹוֹת וְיִתְבָּרְכוּ בְּדִילְךָ כָּל מְשַׁפְּחַת הָאָדָמָה:
וְרַעֲיִת אֲרָעָא:

וְנִבְרָכְךָ בְּךָ – יש אגדות רבות, וזהו פשוט: אדם אומר לבנו "תהא פאברקם", וכן כל "ונברכו בך" שבמקרא. וזה מוכיח: "בך יברך ישראל לאמר ישימה א-להים פאפרים וכמנשה".

וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְ-הוָה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן-חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן:
וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְיָ וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנִים בְּמִצְרַיִם מִחָרָן:

וַיֵּקַח אַבְרָם אֶת-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת-לוֹט בֶּן-אֶחָיו וְאֶת-כָּל-רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת-הַנַּפֶּשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן:

אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן – שהכניסו תחת כנפי השכינה: אברהם מגיר את האנשים, ושרה מגירת הנשים. ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשוהם. וכשוטו של מקרא: עבדים ושפחות שקנו להם, כמו: "עשה את כל הכבוד הזה", "וישראל עושה חיל" – לשון קונה וכוונס.

וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שָׂכָם עַד אֵלֶּיךָ מוֹרָה וְהַכְנָעָנִי אֵז בְּאֶרֶץ:
וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ – נכנס לתוכה. עד מקום שכם – להתפלל על בני יצחק, כשיבאו להלחם בשכם. אֵלֶּיךָ מוֹרָה – הוא שכם. הראהו הר גריזים והר עיבל, ששם קבלו ישראל שבועת התורה. וְהַכְנָעָנִי אֵז בְּאֶרֶץ – הנה הולך וכובש את ארץ ישראל מזרעו של שם. שְׂבָחֶלְקוֹ שֶׁל שֵׁם נִפְלָה כְּשִׁחֲלַק נִם אֶת הָאָרֶץ לְבָנָיו, שְׁנֵאמַר: "וּמִלְכִּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם". לפיכך: "ויאמר אל אברהם לורעה אתה את הארץ הזאת" – עתיד אני להחזירה לבניך שהם מזרעו של שם.

וַיֵּרָא יְ-הוָה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְתַרְעָף אִתְּךָ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיָּבֵן וַיָּבֵן שָׁם מִזְבֵּחַ לִי-הוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו:
וַיֵּרָא יְיָ לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר לְבָנֶךָ אִתְּךָ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיָּבֵן וַיָּבֵן שָׁם מִזְבֵּחַ לִי-הוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו:

וַיָּבֵן שָׁם מִזְבֵּחַ – על בשורת הנרע ועל בשורת ארץ ישראל.

וַיַּעֲמֵק מִשְׁם הַהִרָה מִקְדָּם לְבֵית-אֵל וַיֵּט אֶהְלָה בֵּית-אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקְדָּם וַיָּבֵן-שָׁם מִזְבֵּחַ לִי-הוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְ-הוָה:
וַיַּעֲמֵק מִשְׁם – אהל. מקדָּם לְבֵית אֵל – במזרח של בית אל. נמצאת בית אל במערבו, הוא שְׁנֵאמַר: "בית אל מִיָּם". אֶהְלָה – אהל. כתיב: בתחלה נטה את אהל אשתו, ואחר כך את שלו. וַיָּבֵן שָׁם מִזְבֵּחַ – נתנבא שעתידין בניו להכשל שם על עון עון, והתפלל שם עליהם.

וַיַּעֲמֵק מִשְׁם – אהל. מקדָּם לְבֵית אֵל – במזרח של בית אל. נמצאת בית אל במערבו, הוא שְׁנֵאמַר: "בית אל מִיָּם". אֶהְלָה – אהל. כתיב: בתחלה נטה את אהל אשתו, ואחר כך את שלו. וַיָּבֵן שָׁם מִזְבֵּחַ – נתנבא שעתידין בניו להכשל שם על עון עון, והתפלל שם עליהם.

וַיַּעֲמֵק מִשְׁם – אהל. מקדָּם לְבֵית אֵל – במזרח של בית אל. נמצאת בית אל במערבו, הוא שְׁנֵאמַר: "בית אל מִיָּם". אֶהְלָה – אהל. כתיב: בתחלה נטה את אהל אשתו, ואחר כך את שלו. וַיָּבֵן שָׁם מִזְבֵּחַ – נתנבא שעתידין בניו להכשל שם על עון עון, והתפלל שם עליהם.

וַיַּעֲמֵק מִשְׁם – אהל. מקדָּם לְבֵית אֵל – במזרח של בית אל. נמצאת בית אל במערבו, הוא שְׁנֵאמַר: "בית אל מִיָּם". אֶהְלָה – אהל. כתיב: בתחלה נטה את אהל אשתו, ואחר כך את שלו. וַיָּבֵן שָׁם מִזְבֵּחַ – נתנבא שעתידין בניו להכשל שם על עון עון, והתפלל שם עליהם.

וַיְהִי רָעַב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אֲבָרָם מִצֻּרִימָה לָגוּר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעַב בָּאָרֶץ:	וַהֲוֶה כַפְנָא בְּאַרְעָא וַנְחַת אֲבָרָם לַמְצָרִים לְאַתּוּתְבָא תַמָּן אַרִי תְקִיף כַפְנָא בְּאַרְעָא:
רָעַב בָּאָרֶץ – בְּאוֹתָהּ הָאָרֶץ לִכְבֹּדָה, לִנְסוּתוֹ אִם יִהְיֶהר אֲסַר דְּבָרֵיו שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁאֵמֵר לוֹ לִלְכֹּת אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן וְעַכְשָׁיו מִשְׂיאוֹ לְצֵאת מִמֶּנָּה.	
וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבֹוא מִצֻּרִימָה וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרִי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה־נָא יֵדְעֵתִי כִּי אִשָּׁה יִפְת־מֶרְאָה אֶת־:	וַהֲוֶה כַד קָרִיב לְמִיעַל לַמְצָרִים וַאֲמַר לְשָׂרִי אִתְתִּיהָ הָא כַּעַן יִדְעֵנָא אַרִי אִתְתָא שְׁפִירַת חִיזוֹ אֶת־:
הִנֵּה נָא יֵדְעֵתִי – מְדַרְשׁ אֲנִידָה: עַד עַכְשָׁיו לֹא הִפִּיר כֹּה מִתּוֹךְ צְנִיעוּת שְׂבֻשְׁנִיקָהּ, וְעַכְשָׁיו הִפִּיר כֹּה עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה. דְּבַר אֲסַר: מִנְהַג הָעוֹלָם שֶׁעַל יְדֵי טוֹרַח הַדֶּרֶךְ אָדָם מִתְבַּהֵּה, וְזֹאת עֲמֻדָה בִּינְיָנִית. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: "הִנֵּה נָא" – הִגִּיעַ הַשְׁעָה שֶׁיֵּשׁ לְדַאֲוָג עַל יָפְנוֹ. "יֵדְעֵתִי" זֶה יָמִים רַבִּים כִּי "יִפְת־מֶרְאָה אֶת־", וְעַכְשָׁיו אָנוּ בָּאִים בֵּין אֲנָשִׁים שְׂחוֹרִים וּמְכוּעָרִים אֲחִיקָהּ שֶׁל כּוֹשִׁים, וְלֹא הוֹרְגָלוּ בְּאִשָּׁה יָפָה. וְדוּמָה לוֹ: "הִנֵּה נָא אֲדֹנִי סוֹרוֹ נָא".	
וַהֲוֶה כִּי־יֵרְאוּ אֶתְךָ הַמְצָרִים וַאֲמָרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וַהֲרָגוּ אֹתִי וְאַתָּה יִחְיֶי:	וַיְהִי אַרִי יַחְזוֹן יַתִּיד מְצָרָאִי וַיִּימָרוּן אִתְתִּיהָ דָא וַיִּקְטְלוּן יַתִּי וַיַּתִּיד יְקִימוּן:
אִמְרִי־נָא אֲחֹתִי אֵת לְמַעַן יִיטַב־לִי בַעֲבוּרְךָ וַחֲיִיתָה נַפְשִׁי בַּגִּלְגָּל:	אִימְרִי כַּעַן דְּאַחַת אֶת בְּדִיל דִּי־יִטַב לִי בְּדִילִיד וַתִּתְקִים נַפְשִׁי בַּפִּתְגָּמִכִּי:
לְמַעַן יִיטַב לִי בַעֲבוּרְךָ – יִתְנוּ לִי מִתְּנוּת.	
שׁוּנִי	
וַיְהִי כָבֹוא אֲבָרָם מִצֻּרִימָה וַיֵּרְאוּ הַמְצָרִים אֶת־הָאִשָּׁה כִּי־יָפָה הוּא מְאֹד:	וַהֲוֶה כַד עָאל אֲבָרָם לַמְצָרִים וַחֲזוּ מְצָרָאִי יַת אִתְתָא אַרִי שְׁפִירָא הִיא לַחֲדָא:
וַיְהִי כָבֹוא אֲבָרָם מִצֻּרִימָה – הִנֵּה לוֹ לומר "כָּבֹואִם מִצֻּרִימָה"? אֵלֶּא וַיֵּרְאוּ אֶתְהָ שָׂרִי פָרְעָה וַיַּהֲלִלוּ אֹתָהּ אֶל־פָּרְעָה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פָּרְעָה:	לְמַד שֶׁהִטְמִין אוֹתָהּ בְּתִכְהָ, וְעַל יְדֵי שְׂתַבְּעוּ אֶת הַמֶּכֶס פִּתְחוּ וַרְאוּ אוֹתָהּ. וַחֲזוּ יַתְהָ רַבְרָבִי פָרְעָה וְשַׁבְּחוּ יַתְהָ לַפָּרְעָה וַאֲדַבַּרְת אִתְתָא לְבֵית פָּרְעָה:
וַיַּהֲלִלוּ אֹתָהּ אֶל פָּרְעָה – הִלְלוּהָ בִּינִיקָהּ, לומר: הִגְוִנָה זוֹ לְמַלְכָּהּ.	
וּלְאַבְרָם הֵיטִיב בַּעֲבוּרָהּ וַיְהִי־לוֹ צֹאן־וּבָקָר וַחֲמֹלִים וַעֲבָדִים וַשְּׂפָחֹת וְאִתְנַת וְגַמְלִים:	וּלְאַבְרָם אוֹשִׁיב בְּדִילָה וַהֲוֹ לִיהָ עָאן וַתּוֹרִין וַחֲמֹרִין וַעֲבָדִין וְאַמְתָּן וְאַתְנָן וְגַמְלִין:
וּלְאַבְרָם הֵיטִיב פָּרְעָה בַּעֲבוּרָהּ.	
וַיִּנְגַע וַי־הִנֵּה אֶת־פָּרְעָה נִגְעִים גְּדֹלִים וְאֶת־בֵּיתוֹ עַל־דְּבַר שָׂרִי אִשָּׁת אֲבָרָם:	וְאַיְתִי יִי עַל פָּרְעָה מִכְתָּשִׁין רַבְרָבִין וְעַל אִנְשׁ בֵּיתִיהָ עַל עֵיסַק שָׂרִי אִתְת אֲבָרָם:
וַיִּנְגַע ה'... – בְּמַכַּת רָאָתָן לָקָה, שֶׁהִתְשַׁמִּישׁ קִשָּׁה לוֹ. עַל דְּבַר שָׂרִי – עַל פִּי דְּבוּרָהּ: אוֹמְרַת לְמַלְאָךְ "הֵךְ" וְהוּא מִכָּהּ.	
וַיִּקְרָא פָּרְעָה לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ הוּא:	וַיִּקְרָא פָּרְעָה לְאַבְרָם וַאֲמַר מָא דָא עֲבַדְתָּ לִי לָמָּא לֹא חֲנוּיַת לִי אַרִי אִתְתְּךָ הִיא:
לָמָּה אֲמַרְתָּ אֲחֹתִי הוּא וְאַקַּח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וְלֹד:	לָמָּא אֲמַרְתָּ אֲחֹת הִיא וְדַבַּרִית יַתְהָ לִי לְאַתּוֹ וְכַעַן הָא אִתְתְּךָ דְּבַר וְאַיִזִּיל:
קַח וְלֹד – לֹא כְּאַבְרָם לָקָה שְׁאֵמֵר לוֹ: "הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ". אֵלֶּא אָמַר לוֹ: לָךְ וְאַל תַּעֲמֹד! שֶׁהַמְצָרִים שְׂטוּפִי זָמָה הֵם, שְׁנַאָמַר: "וַנְרַמַת סוּסִים וַנְרַמַתִּם".	
וַיִּצְוּ עָלָיו פָּרְעָה אֲנָשִׁים וַיִּשְׁלַחוּ אֹתוֹ וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ:	וּפְקִיד עָלוּהִי פָרְעָה גּוֹבְרִין וְאַלּוּיָאוּ יַתְהָ וַיַּת אִתְתִּיהָ וַיַּת כָּל דְּלִיהָ:
וַיִּצְוּ עָלָיו – עַל אוֹדוּתֵיו, לְשַׁלְּחוֹ וּלְשַׁמְרוֹ. וַיִּשְׁלַחוּ – כְּתַרְגוּמוֹ: "וְאַלּוּיָאוּ".	

וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַגְּגָבָה:	וּסְלִיק אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִתְּתִיהּ וְכָל דְּלִיהּ וְלוֹט עִמִּיהּ לְדְרוֹמָא:
---	--

וַיַּעַל אַבְרָם... הַגְּגָבָה – לבא לדרומה של ארץ ישראל, כמו שאמר למעלה: "הלוך ונסוע הגגבה", להר המוריה. ומכל מקום כשהוא הולך ממצרים לארץ כנען, מדרום לצפון הוא מהלך, שארץ מצרים בדרומה של ארץ ישראל, כמו שמוכיח במסעות ובגבולי הארץ.

וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בַּמִּקְנֶה בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב:	וְאַבְרָם תְּקִיף לַחֲדָא בְּבַעֲיָא בְּכֶסֶף וּבַזָּהָב:
--	---

כָּבֵד מְאֹד – טעון משאות.

וַיֵּלֶךְ לַמִּסְעָיו מִגְּגָב וְעַד־בֵּית־אֵל עַד־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־הָיָה שָׁם אֲהֻלָּה בַּתִּחְלָה בֵּין בֵּית־אֵל וּבֵין הָעֵי:	וַאֲזַל לַמַּטְלָנוּהִי מִדְרוֹמָא וְעַד בֵּית אֵל עַד אַתְרָא דְּפָרְסִיהּ תַּמָּן לַמַּשְׁכָּנִיהּ בְּקַדְמִיתָא בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין עֵי:
---	--

וַיֵּלֶךְ לַמִּסְעָיו – כשחזר ממצרים לארץ כנען היה הולך ולן באכסניות שֶׁלן בָּהֶם בְּהִלֵּכְתּוֹ לַמִּצְרַיִם. לַמָּדָד דְּרָךְ אֶרֶץ, שלא ישנה אדם מאכסניא שֶׁלוֹ. דָּבָר אַחֵר: בַּחֲזָרְתּוֹ פָּרַע הַקְּפוּתָיו. מִגְּגָב – ארץ מצרים בדרומה של ארץ כנען.

אֶל־מָקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיתָא וַיִּקְרָא שְׁם אַבְרָם בְּשֵׁם יְיָ הוֹה:	לְאַתֵּר מַדְבָּחָא דְּעַבְד תַּמָּן בְּקַדְמִיתָא וְצִלֵּי תַּמָּן אַבְרָם בְּשֵׁמָא דֵּיִי:
---	---

אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיתָא – וְאֲשֶׁר "קרא שם אברהם בשם ה'". וגם יש לומר: "ויקרא שם" עכשיו "בשם ה'".

שלישי	פְּרִשְׁת הַפְּרָדָה מִלּוֹט
-------	------------------------------

וְגַם־לְלוֹט הִהְלֹךְ אֶת־אַבְרָם הָיָה צֹאן־וּבָקָר וְאַהֲלִיִּם:	וְאַף לְלוֹט דְּאָזִיל עִם אַבְרָם הוּוּ עָאן וְתוֹרִין וּמַשְׁכָּנִין:
--	---

הִהְלֹךְ אֶת אַבְרָם – מִי גָרַם שֶׁהָיָה לוֹ זֹאת? הִלִּיכְתּוֹ עִם אַבְרָם.

וְלֹא־נָשָׂא אַתֶּם הָאָרֶץ לְשִׁבְתָּ יַחֲדָו פִּי־הֵיכָה רְכוּשָׁם רָב וְלֹא יָכֻלוּ לְשִׁבְתָּ יַחֲדָו:	וְלֹא סוּבְרַת יְתִהוֹן אֲרַעָא לַמַּתֵּב פַּחְדָּא אָרִי הָוָה קִנְיָנָהוֹן סָגִי וְלֹא יָכִילוּ לַמַּתֵּב פַּחְדָּא:
--	--

וְלֹא נָשָׂא אַתֶּם – לֹא הָיְתָה יְכוּלָה לְהַסְפִּיק מִרְעָה לַמִּקְנִיָּהֶם. וְלִשׁוֹן קָצֵר הוּא וְצָרִיף לְהוֹסִיף עָלָיו, כְּמוֹ: "וְלֹא נָשָׂא אוֹתָם מִרְעָה הָאָרֶץ". לְפִיכָךְ כָּתַב "וְלֹא נָשָׂא" בְּלִשׁוֹן זָכָר.

וַיְהִי־רִיב בֵּין רָעִי מִקְנֵה־אַבְרָם וּבֵין רָעִי מִקְנֵה־לוֹט וַהֲכִנְעָנִי וְהַפְּרָזִי אֲזִי יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ:	וַהֲוֹת מִצּוּתָא בֵּין רָעִין בְּעִירִיהּ דְּאַבְרָם וּבֵין רָעִין בְּעִירִיהּ דְּלוֹט וּכְנַעְנָאָה וּפְרָזָאָה בְּכֹן יְתִיב בְּאַרְעָא:
--	---

וַיְהִי רִיב – לְפִי שֶׁהָיוּ רוֹעִים שֶׁל לוֹט רָשָׁעִים, וּמִרְעִים בְּהֶמְתָּם בְּשׂוֹדוֹת אַחֲרִים, וְרוֹעֵי אַבְרָם מוֹכִיחִים אוֹתָם עַל הַגָּזֵל. וְהֵם אוֹמְרִים: נִתְּנָה הָאָרֶץ לְאַבְרָם, וְלוֹ אֵין יוֹרֵשׁ, וְלוֹט יוֹרְשׁוֹ וְאֵין זֶה גָּזֵל. וְהַכְּתוּב אוֹמֵר: "וַהֲכִנְעָנִי וְהַפְּרָזִי אֲזִי יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ" – וְלֹא זָכָה בָּהּ אַבְרָם עַדִּין.

וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל־לוֹט אֶל־נָא תְּהִי מְרִיבָהּ בֵּינִי וּבֵינָךְ וּבֵין רָעִי וּבֵין רָעִיָּהּ פִּי־אֲנָשִׁים אַחִים אֲנֻחָנוּ:	וַאֲמַר אַבְרָם לְלוֹט לֹא כַעַן תְּהִי מִצּוּתָא בֵּינָא וּבֵינָךְ וּבֵין רָעוּתִי וּבֵין רָעוּתְךָ אָרִי גוּבְרִין אַחִין אֲנֻחָנָא:
--	--

אֲנָשִׁים אַחִים – קְרוֹבִים. וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה: דוֹמִין בְּקִלְסַתֵּר פָּנִים.

הָלֹא כָל־הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ הַפָּרָד נָא מַעֲלִי אִם־הִשְׁמָאֵל וְאִימָנָה וְאִם־הִימִין וְאִשְׁמָאִילָהּ:	הָלֹא כָל אֲרַעָא קְדָמָךְ אַתְפָּרֵשׁ כְּעַן מְלוֹתִי אִם אֶת לְצַפּוֹנָא אֲנָא לְדְרוֹמָא וְאִם אֶת לְדְרוֹמָא וְאַצְפָּנָךְ:
--	---

אִם הִשְׁמָאֵל וְאִימָנָה – בְּכָל אֲשֶׁר תִּשָּׁב לֹא אַתְרַחֵק מִמָּךְ, וְאַעֲמִיד לָךְ לְמַגֵּן וּלְעֶזֶר. וְסוּף דְּכָר הוּצָרָךְ לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁפָּה אַחִיו...". וְאִימָנָה – אֲזִמִּין אֶת עַצְמִי, כְּמוֹ "וְאִשְׁמָאִילָהּ" – אִשְׁמָאִיל אֶת עַצְמִי. וְאִם תֹּאמַר: הֵיכָה לוֹ לִנְקֹד "וְאִימָנָה"? כִּךְ מְצִינוּ בְּמָקוֹם אַחֵר: "אִם אִשׁ לְהַמִּין", וְאֵין נְקוּד "לְהַמִּין".

וַיִּשְׂאֵל־לוֹט אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־כָּל־כְּבֹד הַיֵּרֶדָן כִּי כָלָה מִשְׁקָהּ לִפְנֵי שַׁחַת יְיָ הָיָה אֶת־סְדֹם וְאֶת־עַמּוֹרָה כְּגוֹי־הוּא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶכָה צָעַר:	וַיִּזְקַף לוֹט יָת עֵינֻהִי וַחֲזָא יָת כָּל מִישַׁר יִרְדְּנָא אָרִי כְּלִיהּ בֵּית שְׁקִיָּא קָדָם חֲבָלוֹת יְיָ יָת סְדוֹם וְיָת עַמּוֹרָה כְּגוֹתָא דֵּיִי בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מְטִי צָעַר:
---	--

כִּי כָלָה מִשְׁקָהּ – אֶרֶץ נַחֲלֵי מַיִם. לִפְנֵי שַׁחַת ה' אֶת סְדוֹם וְאֶת עַמּוֹרָה – הָיָה אוֹתוֹ מִישׁוֹר כְּגוֹן ה' לְאִילָנוֹת, בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְזִרְעִים. בְּאֶכָה צָעַר – עַד צָעַר. וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה דוֹרְשָׁה לְגִבְיָא: עַל שֶׁהָיוּ שְׂטוּפִי זָמָה בְּחַר לוֹ לוֹט בְּשִׁכּוּנָתָם.

וַיִּבְחַרְלֹו לֹוט אֶת כָּל־כֶּפֶר הַיַּרְדֵּן וַיֵּסַע לֹוט מִקְדָּם וַיִּפְרְדּוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו:	וּבַחַר לִיה לֹוט יֵת כָּל מִישָׁר יִרְדְּנָא וַיִּטַּל לֹוט בְּקֶדְמִיתָא וְאֶתְפָּרְשׁוּ גְבֵר מִלְּנֹת אַחוּהִי:
כֶּפֶר – מִישׁוֹר, כְּתֻרְגֻמוֹ. מִקְדָּם – נָסַע מֵאַחַל אֲבָרָם, וְהֵלֵךְ לוֹ לְמַעְרְבוֹ שֶׁל אֲבָרָם, נִמְצָא נֹסֵעַ מִמְּזֻרַח לְמַעְרָב. וּמִדְּרָשׁ אַגָּדָה: הִסִּיעַ עֲצֻמוֹ מִקְדָּמוֹנוֹ שֶׁל עֹלָם, אָמַר: אֵי אִפְשִׁי לֹא בְּאֲבָרָם וְלֹא בֶּאֱלֹהִיו.	
אֲבָרָם יָשָׁב בְּאַרְצ־כְּנָעַן וְלֹוט יָשָׁב בְּעַרְי הַכֶּפֶר וַיֵּאֱהֵל עַד־סְדֹם:	אֲבָרָם יְתִיב בְּאַרְעָא דְכְנַעַן וְלֹוט יְתִיב בְּקֶרְוֵי מִישָׁרָא וּפְרַס עַד סְדוֹם:
וַיֵּאֱהֵל – נָטָה אֱהָלִים לְרוּעֵיו וּלְמִקְנֵהוּ "עַד סְדוֹם".	
וְאֲנָשֵׁי סְדֹם רָעִים וְחַטָּאִים לִי־הִנֵּה מָאֵד:	וְאֲנָשֵׁי סְדוֹם בִּישִׁין בְּמִמוֹנְהוֹן וְחִיבִין בְּגִוְיָתְהוֹן גְּדָם יִי לַחֲדָא:
וְאֲנָשֵׁי סְדוֹם רָעִים – וְאֵף עַל פִּי כֵן לֹא נִמְנַע לֹוט מִלְשַׁכּוֹן עִמָּהֶם. וְרַבּוּתֵינוּ לְמָדוּ מִכָּאן: "שֵׁם רָשָׁעִים יִרְקַב". רָעִים – בְּגוֹפָם. וְחַטָּאִים – בְּמִמוֹנָם. לֵה' מָאֵד – יוֹדְעִים רַבּוֹנָם וּמִתְפֹּנְנִים לְמִרּוֹד בּוֹ.	
וַי־הִזָּה אָמַר אֶל־אֲבָרָם אַחֲרֵי הַפָּרֶד־לֹוט מֵעֲמֹל שָׂא גָא עֵינָיֶךָ וְרָאָה מִן־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אַתָּה שָׁם צָפְנָה וַנִּגְבָּה וְנִקְדָּמָה וַנִּמָּה:	וַיִּי אָמַר לְאֲבָרָם בְּתַר דְּאַתְפָּרֶשׁ לֹוט מֵעַמִּיָּה זְקוּף כְּעַן עֵינֶךָ וְחֲזִי מִן אַתְרָא דְאַתָּ תַּמָּן לְצַפּוֹנָא וּלְדִרּוֹמָא וּלְמִדְנָחָא וּלְמַעְרָבָא:
אַחֲרֵי הַפָּרֶד לֹוט – כָּל זֶמַן שֶׁהִרְשָׁע עֲמֹל הָיָה הַדְּבוּר פּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ.	
כִּי אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה רֹאֶה לִךָ אֶתְנַנָּה וּלְזַרְעֶךָ עַד־עוֹלָם:	אַרִּי יֵת כָּל אַרְעָא דְאַתָּ תְּחִי לֶךָ אֶתְנַנָּה וּלְבָנֶךָ עַד עָלְמָא:
וְשִׁמְתִּי אֶת־זַרְעֶךָ כַּעֲפָר הָאָרֶץ אֲשֶׁר ׀ אִם־יִוְכַל אִישׁ לִמְנוֹת אֶת־עַפְר הָאָרֶץ גַּם־זַרְעֶךָ יִמָּנָה:	וְאֲשׁוּי יֵת בְּנֶךָ סְגִיִּאִין כַּעֲפָרָא דְאַרְעָא כְּמָא דְלִית אִפְשָׁר לְגַבֵּר לְמִמֶּנִּי יֵת עַפְרָא דְאַרְעָא אִף בְּנֶךָ לֹא יִתְמַנּוּ:
אֲשֶׁר אִם יִוְכַל אִישׁ – כָּשֵׁם שְׂאִי אִפְשָׁר לְעַפֵּר לַהֲמִנּוֹת, כֵּךְ זַרְעֶךָ לֹא יִמָּנָה.	
קוֹם הִתְהַלֵּךְ בְּאָרֶץ לְאַרְכָּה וּלְרַחֲבָה כִּי לִךָ אֶתְנַנָּה:	קוֹם הִלִּיךְ בְּאַרְעָא לְאוּרְכָּה וּלְפוּתִיָּה אַרִּי לֶךָ אֶתְנַנָּה:
וַיֵּאֱהֵל אֲבָרָם וַיָּבֵא וַיִּשָּׁב בְּאַלְגֵּי מִמְּרָא אֲשֶׁר בְּחִבְרוֹן וַיִּבְן־שָׁם מִזְבֵּחַ לִי־הָנֹה:	וּפְרַס אֲבָרָם וְאַתָּא וַיְתִיב בְּמִישְׁרֵי מִמְּרָא דְבְּחִבְרוֹן וַיִּבְנָא תַּמָּן מִדְּבָחָא גְדָם יִי:
מִמְּרָא – שָׁם אָדָם.	

רביעי	פְּרַשְׁת מִלְחָמַת הַמְּלָכִים
וַיְהִי בִימֵי אֲמֶרְפֶּל מֶלֶךְ־שֹׁנַעַר אַרְיֹוֹף מֶלֶךְ אֶלְסָר כְּדָרְלַעֲמָר מֶלֶךְ עֵילָם וְתַדְעָל מֶלֶךְ גּוֹיִם:	וְהָיָה בִּיּוֹמֵי אֲמֶרְפֶּל מֶלְכָּא דְבָבֵל אַרְיֹוֹף מֶלְכָּא דְאֶלְסָר כְּדָרְלַעֲמָר מֶלְכָּא דְעֵילָם וְתַדְעָל מֶלְכָּא דְעַמְמִי:
אֲמֶרְפֶּל – הוּא נִמְרֹוד, שְׂאֵמֶר לְאַבְרָהָם: פּוֹל לַתּוֹךְ כְּבָשָׂן הָאֵשׁ. מֶלֶךְ גּוֹיִם – מְקוֹם יֵשׁ שְׁשֻׁמוֹ "גּוֹיִם", עַל שֵׁם שְׁתַּקְבָּצוּ שָׁמָּה מִכָּמָה אַמּוֹת וּמִקְוִמּוֹת, וְהִמְלִיכוּ אִישׁ עֲלֵיהֶם וּשְׁמוֹ תַדְעָל.	
עָשׂוּ מִלְחָמָה אֶת־בְּרַעַל מֶלֶךְ סְדֹם וְאַת־בְּרִשָׁע מֶלֶךְ עַמְרָה שֹׁנָאב ׀ מֶלֶךְ אַדְמָה וְשִׁמְאֵבָר מֶלֶךְ צַבּוּלִם וּמֶלֶךְ בָּלַע הִיא־צָעֵר:	עָבְדוּ קֶרְבָּא עִם בְּרַע מֶלְכָּא דְסְדוֹם וְעִם בְּרִשָׁע מֶלְכָּא דְעַמְרָה שֹׁנָאב מֶלְכָּא דְאַדְמָה וְשִׁמְאֵבָר מֶלְכָּא דְצַבּוּלִם וּמֶלְכָּא דְבָלַע הִיא צוּעֵר:
בְּרַע – רַע לְשִׁמְיָם וְרַע לְבְרִיּוֹת. בְּרִשָׁע – שְׂנֵאתְעֵלָה בְּרִשָׁע. שֹׁנָאב – שׁוֹנָא אֲבִיו שְׁבִשְׁמִים. שִׁמְאֵבָר – שָׁם אֲבָר לַעֲוֹף וּלְקַפּוֹץ וּלְמִרּוֹד בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. בָּלַע – שָׁם הָעִיר.	
כָּל־אֵלֶּה תִּבְרְוּ אֶל־עַמְקַת הַשִּׁגְיִים הוּא יָם הַמֶּלַח:	כָּל אֵלִין אֶתְכַפְּשׁוּ לְמִישָׁר תְּקַלִּיא הוּא אַתְר יִמָּא דְמִלְחָא:
עַמְקַת הַשִּׁגְיִים – כֵּךְ שְׁמוֹ, עַל שֵׁם שְׁהִיו בּוֹ שְׂדוֹת הֶרְבֵּה. הוּא יָם הַמֶּלַח – לְאַסֵּר זֶמַן נִמְשָׁף הַיָּם לְתוֹכּוֹ וְנִעְשָׂה יָם הַמֶּלַח. וּמִדְּרָשׁ אַגָּדָה אוֹמֵר שְׂנֵאתְבָּקְעוּ הַצּוּרִים סְבִיבוֹתָיו, וְנִמְשְׁכוּ יְאוּרִים לְתוֹכּוֹ.	

שְׁתִּים עָשָׂרָה שָׁנָה עָבְדוּ אֶת־כְּדָרְלֶעָמֶר וּשְׁלֹשׁ־עָשָׂרָה שָׁנָה מָרְדּוּ:	תָּרַתָּא עֶסְרִי שְׁנִין פִּלְחוּ יֵת כְּדָרְלֶעָמֶר וּתְלַת עֶסְרִי שְׁנִין מָרְדּוּ:
וּבִאֲרֵבֻעַ עָשָׂרָה שָׁנָה בָּא כְּדָרְלֶעָמֶר וְהַמְּלָכִים אֲשֶׁר אֹתוֹ וַיָּכּוּ אֶת־רָפָאִים בְּעִשְׁתָּרֶת קַרְנִים וְאֶת־הַזּוּזִים בָּהֶם וְאֵת הָאִימִים בְּשָׁוָה קַרְיָתִים:	וּבִאֲרֵבֻעַ עֶסְרִי שְׁנִין אֲתָא כְּדָרְלֶעָמֶר וּמְלָכִיָּא דְעַמִּיָּא וּמַחוּ יֵת גְּבַרְיָא דְבַעֲשָׁתָרֶת קַרְנִים וַיֵּת תְּקִיפִיָּא דְבִהֶמְתָּא וַיֵּת אִימָתַנִּי דְבְּשָׁוָה קַרְיָתִים:
וּבִאֲרֵבֻעַ עָשָׂרָה שָׁנָה – לְמַרְדֵּן בָּא כְּדָרְלֶעָמֶר – לִפִּי שֶׁהוּא הָיָה בַעַל הַמַּעֲשָׂה נִכְנַס בְּעֶבְרֵי הַקּוֹרֶה. וְהַמְּלָכִים... – אֵלֶּה שְׁלֹשָׁה מְלָכִים. זִוּיִם – הֵם וּמִזְמִים.	וּבִאֲרֵבֻעַ עֶסְרִי שְׁנִין אֲתָא כְּדָרְלֶעָמֶר – לִפִּי שֶׁהוּא הָיָה בַעַל הַמַּעֲשָׂה נִכְנַס בְּעֶבְרֵי הַקּוֹרֶה. וְהַמְּלָכִים... – אֵלֶּה שְׁלֹשָׁה מְלָכִים. זִוּיִם – הֵם וּמִזְמִים.
וְאֶת־הַחֲרִי בְּהֶרְגָם שִׁעִיר עֵד אֵיל פֶּאֶרֶן אֲשֶׁר עַל־הַמִּדְבָּר:	וַיֵּת חוֹרָאִי דְבִטּוּרָא דְשִׁעִיר עֵד מִיִּשְׁר פֶּאֶרֶן דְסַמִּיָּד עַל מִדְבָּרָא:
בְּהֶרְגָם – בְּהָר שְׁלֵהֶם. אֵיל פֶּאֶרֶן – כְּתֻבָּהּ: "מִיִּשְׁר פֶּאֶרֶן". וְאֹמֵר אֲנִי שְׁאִין "אֵיל" לְשׁוֹן "מִיִּשְׁר", אֲלֵא מִיִּשְׁר שֶׁל פֶּאֶרֶן "אֵיל" שְׁמוֹ, וְשֶׁל מִמָּרָא "אֵלוֹנִי" שְׁמוֹ, וְשֶׁל יֶרֶדֶן "כֶּפֶר" שְׁמוֹ, וְשֶׁל נְשִׁים "אֶבֶל" שְׁמוֹ: "אֶבֶל הַנְּשִׁים". וְכֵן "בַּעַל גָּד" "בַּעַל" שְׁמוֹ. וְכֵלָם מִתּוֹרָגְמִין "מִיִּשְׁר", וְכָל אֶחָד שְׁמוֹ עָלָיו. עַל הַמִּדְבָּר – אֲצֵל הַמִּדְבָּר, כְּמוֹ: "וַעֲלִיו מִטָּה מְנַשָּׁה".	בְּהֶרְגָם – בְּהָר שְׁלֵהֶם. אֵיל פֶּאֶרֶן – כְּתֻבָּהּ: "מִיִּשְׁר פֶּאֶרֶן". וְאֹמֵר אֲנִי שְׁאִין "אֵיל" לְשׁוֹן "מִיִּשְׁר", אֲלֵא מִיִּשְׁר שֶׁל פֶּאֶרֶן "אֵיל" שְׁמוֹ, וְשֶׁל מִמָּרָא "אֵלוֹנִי" שְׁמוֹ, וְשֶׁל יֶרֶדֶן "כֶּפֶר" שְׁמוֹ, וְשֶׁל נְשִׁים "אֶבֶל" שְׁמוֹ: "אֶבֶל הַנְּשִׁים". וְכֵן "בַּעַל גָּד" "בַּעַל" שְׁמוֹ. וְכֵלָם מִתּוֹרָגְמִין "מִיִּשְׁר", וְכָל אֶחָד שְׁמוֹ עָלָיו. עַל הַמִּדְבָּר – אֲצֵל הַמִּדְבָּר, כְּמוֹ: "וַעֲלִיו מִטָּה מְנַשָּׁה".
וַיָּשָׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־עֵין מִשְׁפָּט הָיָה קָדֵשׁ וַיָּכּוּ אֶת־כָּל־שָׂדֵה הָעֵמֶלְקִי וְגַם אֶת־הָאֲמָרִי הַיֹּשֵׁב בְּתַצְצוֹן תְּמָר:	וַתְּבוּ וְאֹתוֹ לְמִיִּשְׁר פְּלוּג דִּינָא הֵיא רָקָם וּמַחוּ יֵת כָּל־חֶקֶל עֵמֶלְקָאָה וְאַף יֵת אֲמֹרָאָה דִּיִּתִּיב בְּעֵין גְּדִי:
עֵין מִשְׁפָּט הוּא קָדֵשׁ – עַל שֵׁם הָעֵתִיד, שֶׁעֲתִידִין מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְהַשְׁפִּט שָׁם עַל עֶסְקֵי אוֹתוֹ הָעֵין, וְהֵם מִי מְרִיבָה. וְאוּנְקִלוּס תִּרְגְּמוֹ כְּפִשְׁוֹטוֹ, מְקוֹם שֶׁהָיוּ בְּגֵי הַמִּדְבָּר מִתְּקַבְּצִים שָׁם לְכָל מִשְׁפָּט. שָׂדֵה הָעֵמֶלְקִי – עֲדִיין לֹא נוֹלַד עֲמֶלְק, וְנִקְרָא עַל שֵׁם הָעֵתִיד. בְּתַצְצוֹן תְּמָר – הוּא עֵין גְּדִי, מְקָרָא מְלֵא בְּדִבְרֵי הַיָּמִים בִּיהוֹשָׁפָט.	עֵין מִשְׁפָּט הוּא קָדֵשׁ – עַל שֵׁם הָעֵתִיד, שֶׁעֲתִידִין מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְהַשְׁפִּט שָׁם עַל עֶסְקֵי אוֹתוֹ הָעֵין, וְהֵם מִי מְרִיבָה. וְאוּנְקִלוּס תִּרְגְּמוֹ כְּפִשְׁוֹטוֹ, מְקוֹם שֶׁהָיוּ בְּגֵי הַמִּדְבָּר מִתְּקַבְּצִים שָׁם לְכָל מִשְׁפָּט. שָׂדֵה הָעֵמֶלְקִי – עֲדִיין לֹא נוֹלַד עֲמֶלְק, וְנִקְרָא עַל שֵׁם הָעֵתִיד. בְּתַצְצוֹן תְּמָר – הוּא עֵין גְּדִי, מְקָרָא מְלֵא בְּדִבְרֵי הַיָּמִים בִּיהוֹשָׁפָט.
וַיֵּצֵא מֶלֶךְ־סָדָם וּמֶלֶךְ עַמְזָה וּמֶלֶךְ אַדְמָה וּמֶלֶךְ צָבוּלִים וּמֶלֶךְ בָּלַע הוּא־צֹעֵר וַיַּעֲרְכוּ אִתָּם מִלְחָמָה בְּעֶמֶק הַשִּׁדִּים:	וַיִּנְפֹּק מֶלֶכָא דְסָדוֹם וּמֶלֶכָא דְעַמּוֹרָה וּמֶלֶכָא דְאַדְמָה וּמֶלֶכָא דְצָבוּלִים וּמֶלֶכָא דְבָלַע הֵיא צוֹעֵר וְסַדְרוּ עִמָּהוֹן קָרְבָא בְּמִיִּשְׁר חֶקֶלִיָּא:
אֵת כְּדָרְלֶעָמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעַל מֶלֶךְ גּוֹלִים וְאַמְרָפֶל מֶלֶךְ שִׁנְעָר וְאַרְיֹד מֶלֶךְ אֶלְסָר אַרְבַּעַה מְלָכִים אֶת־הַחֲמִשָּׁה:	עַם כְּדָרְלֶעָמֶר מֶלֶכָא דְעֵילָם וְתִדְעַל מֶלֶכָא דְעַמִּיָּא וְאַמְרָפֶל מֶלֶכָא דְבָבֵל וְאַרְיֹד מֶלֶכָא דְאַלְסָר אַרְבַּעַה מְלָכִין לְקַבִּיל תְּמַשָּׂא:
אַרְבַּעַה מְלָכִים... – וְאַף עַל פִּי כֵן נִצָּחוּ הַמוֹעֲטִים. לְהוֹדִיעָךְ שְׂגֻבּוֹרִים הָיוּ, וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא נִמְנַע אַבְרָהָם מִלְרַדּוֹף אַחֲרֵיהֶם.	אַרְבַּעַה מְלָכִים... – וְאַף עַל פִּי כֵן נִצָּחוּ הַמוֹעֲטִים. לְהוֹדִיעָךְ שְׂגֻבּוֹרִים הָיוּ, וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא נִמְנַע אַבְרָהָם מִלְרַדּוֹף אַחֲרֵיהֶם.
וַעֲמָק הַשִּׁדִּים בְּאֶרֶת חֲמָר וַיִּגְסּוּ מֶלֶךְ־סָדָם וְעַמְזָה וַיִּפְּלוּ־שָׁמָּה וַהֲנַשְׂאָרִים תָּרַה גָּסוּ:	וּמִיִּשְׁר חֶקֶלִיָּא בִּירוֹן בִּירוֹן מִסְקָן חִימָרָא וַעֲרָקוּ מֶלֶכָא דְסָדוֹם וְעַמּוֹרָה וַיִּפְּלוּ תַמָּן וַדְאֲשָׁתָאֲרוּ לְטוּרָא עֲרָקוּ:
בְּאֶרֶת בְּאֶרֶת חֲמָר – בְּאֶרֶת הַרְבֵּה הָיוּ שָׁם, שְׁנוּטְלִין מִשָּׁם אַדְמָה לְטִיט שֶׁל בִּנְיָן. וּמִדְרַשׁ אַגְדָּה: שֶׁהָיָה הַטִּיט מוּגָבֵל בָּהֶם, וְנַעֲשֶׂה גַם לְמֶלֶךְ סָדוֹם שֶׁיֵּצֵא מִשָּׁם. לִפִּי שֶׁהָיוּ בְּאֵמוֹת מְקַצְתָּן שְׁלֹא הָיוּ מֵאֲמִינִין שֶׁנִּצַּל אַבְרָהָם מֵאוּר כַּשְׁ-דִּים מִכְּבָשׁן הָאֵשׁ, וְכִינּוּ שֶׁיֵּצֵא זֶה מִן הַחֲמָר הָאֲמִינוּ בְּאַבְרָם לְמַפְרָע. תָּרַה גָּסוּ – לְהַר גָּסוּ. "תָּרַה" כְּמוֹ "לְהַר", כָּל תִּיבָה שֶׁצָּרִיכָה לָמַד בְּתַחֲלָתָהּ הֵטִיל לָהּ ה"א בְּסוּפָהּ. וַיֵּשׁ חֲלוּק בֵּין "תָּרַה" לְ"הַתָּרַה": שֶׁה"א שְׂבֻסוֹף הַתִּיבָה עוֹמֶדֶת בְּמִקּוֹם לָמַד שֶׁבְּרֵאשִׁיתָהּ, אֲבָל אֵינָה עוֹמֶדֶת בְּמִקּוֹם לָמַד וְנִקְוֶדָה פֶּתַח תַּחֲתִיָּתָהּ. וְהָרִי "תָּרַה" כְּמוֹ "לְהַר" אוֹ כְּמוֹ "אֵל הַר", וְאֵינּוּ מְפָרֵשׁ לֵאמֹר הַר, אֲלֵא שֶׁכָּל אֶחָד גָּס בְּאֲשֶׁר מֵצֵא הַר תַּחֲלָה. וְכִשְׁהוּא נוֹתֵן ה"א בְּרֵאשִׁיתָהּ לְכַתּוּב "הַתָּרַה" אוֹ "הַמִּדְבָּרָה", פֶּתֻרָנוּ כְּמוֹ "אֵל הַהָר" אוֹ כְּמוֹ "לְהַהָר", וּמִשְׁמַע לְאוֹתוֹ הַר הַיְדוּעַ וּמְפֻרָשׁ בְּפִרְשָׁהּ.	בְּאֶרֶת בְּאֶרֶת חֲמָר – בְּאֶרֶת הַרְבֵּה הָיוּ שָׁם, שְׁנוּטְלִין מִשָּׁם אַדְמָה לְטִיט שֶׁל בִּנְיָן. וּמִדְרַשׁ אַגְדָּה: שֶׁהָיָה הַטִּיט מוּגָבֵל בָּהֶם, וְנַעֲשֶׂה גַם לְמֶלֶךְ סָדוֹם שֶׁיֵּצֵא מִשָּׁם. לִפִּי שֶׁהָיוּ בְּאֵמוֹת מְקַצְתָּן שְׁלֹא הָיוּ מֵאֲמִינִין שֶׁנִּצַּל אַבְרָהָם מֵאוּר כַּשְׁ-דִּים מִכְּבָשׁן הָאֵשׁ, וְכִינּוּ שֶׁיֵּצֵא זֶה מִן הַחֲמָר הָאֲמִינוּ בְּאַבְרָם לְמַפְרָע. תָּרַה גָּסוּ – לְהַר גָּסוּ. "תָּרַה" כְּמוֹ "לְהַר", כָּל תִּיבָה שֶׁצָּרִיכָה לָמַד בְּתַחֲלָתָהּ הֵטִיל לָהּ ה"א בְּסוּפָהּ. וַיֵּשׁ חֲלוּק בֵּין "תָּרַה" לְ"הַתָּרַה": שֶׁה"א שְׂבֻסוֹף הַתִּיבָה עוֹמֶדֶת בְּמִקּוֹם לָמַד שֶׁבְּרֵאשִׁיתָהּ, אֲבָל אֵינָה עוֹמֶדֶת בְּמִקּוֹם לָמַד וְנִקְוֶדָה פֶּתַח תַּחֲתִיָּתָהּ. וְהָרִי "תָּרַה" כְּמוֹ "לְהַר" אוֹ כְּמוֹ "אֵל הַר", וְאֵינּוּ מְפָרֵשׁ לֵאמֹר הַר, אֲלֵא שֶׁכָּל אֶחָד גָּס בְּאֲשֶׁר מֵצֵא הַר תַּחֲלָה. וְכִשְׁהוּא נוֹתֵן ה"א בְּרֵאשִׁיתָהּ לְכַתּוּב "הַתָּרַה" אוֹ "הַמִּדְבָּרָה", פֶּתֻרָנוּ כְּמוֹ "אֵל הַהָר" אוֹ כְּמוֹ "לְהַהָר", וּמִשְׁמַע לְאוֹתוֹ הַר הַיְדוּעַ וּמְפֻרָשׁ בְּפִרְשָׁהּ.
וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־רֶכֶשׁ סָדָם וְעַמְזָה וְאֶת־כָּל־אֲכָלָם וַיֵּלְכוּ:	וַיִּשְׁבוּ יֵת כָּל קַנְיָנָא דְסָדוֹם וְעַמּוֹרָה וַיֵּת כָּל מִיכְלֵהוֹן וַאֲזָלוּ:
וַיִּקְחוּ אֶת־לוֹט וְאֶת־רַכְשׁוֹ בֶּן־אֲחֵי אַבְרָם וַיֵּלְכוּ וְהוּא יֹשֵׁב בְּסָדָם:	וַיִּשְׁבוּ יֵת לוֹט וַיֵּת קַנְיָנִיָּה בְּרֵ אֲחֻיָּהּ דְאַבְרָם וַאֲזָלוּ וְהוּא יֹתִיב בְּסָדוֹם:
וְהוּא יֹשֵׁב בְּסָדוֹם – מִי גָרָם לוֹ זֹאת? וַיִּשְׁכַּחוּ בְּסָדוֹם.	וְהוּא יֹשֵׁב בְּסָדוֹם – מִי גָרָם לוֹ זֹאת? וַיִּשְׁכַּחוּ בְּסָדוֹם.

וַיָּבֹא הַפְּלִיט וַיִּגַּד לְאַבְרָם הָעֶבְרִי וְהוּא שֶׁכֶּן בְּאַלְנִי מִמָּרָא הָאֲמֹרִי אֲחִי אֲשָׁכַל וְאֲחִי עֶנְר וְהֵם בַּעֲלֵי בְרִית־אַבְרָם:

וַאֲתָא מְשִׁיזְבָּא וְחַוִּי לְאַבְרָם עֲבָרָאָה וְהוּא שָׂרִי בְּמִישְׁרֵי מִמָּרָא אֲמֹרָאָה אַחוּהִי דְאַשְׁפּוּל וְאַחוּהִי דְעֶנְר וְאַנּוּן אֲנִשׁ קִנְיָה דְאַבְרָם:

וַיָּבֹא הַפְּלִיט – לפי פשוטו זה עוג שפלט מן המלחמה, והוא שכתוב "כי רק עוג נשאר מיתר הרפאים". וזהו "נשאר", שלא הרגוהו אמרפל ונחביריו כשהכו הרפאים בעשתרות קרנים, תנחומא. ומדרש בראשית רבה: זה עוג שפלט מדור המבול. וזהו "מיתר הרפאים", שנאמר: "הנפילים היו בארץ..." ומתכונן שיהרג אברם וישא את שרה. העברי – שפא מעבר הנקרא. בעלי ברית אברם – שפכתו עמו ברית.

וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אֲחִיו וַיֵּרָק אֶת־חֲנִיכָיו וַיִּלְיָדִי בֵיתוֹ שְׂמִנָּה עֶשֶׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדָּף עַד־דָּן:

וַשְׁמַע אַבְרָם אֲרִי אֲשֶׁתִּבִּי אַחוּהִי וְזָרִיז יָת עוֹלִימוּהִי וַיִּלְיָדִי בֵיתִיהָ תִּלְתַּת מָאָה וּתְמַנֵּת עָסָר וַיִּרְדָּף עַד דָּן:

וַיֵּרָק – כתרגומו "וַיִּזְרִיז", ארמי"ר בלע"ז. וכן: "והריקותי אחריכם סרב" – אַנְדִּין בְּסֶרְבִּי עֲלֵיכֶם. וכן "אריק סרבי", וכן "והרק חנית וסגור". חניכיו – "חניכו" כתיב, זה אליעזר שחנכו למצות. והוא לשון התחלת כניסת האדם או פלי לאמנות שהוא עתיד לעמוד בה. וכן: "חנוף לנער", "חגפת המזבח", "חגפת הבית". ובלע"ז קורין לו אינצייר"ר. שמונה עשר... – רבומינו אמרו: אליעזר לבדו הנה, והוא מננן גימטריא של שמו. עד דן – שם תיש כחו, שראה שעתידין בניו להעמיד שם עגל.

וַיִּתְחַלַּק עֲלֵיהֶם | לְלֵלָה הוּא וַעֲבָדָיו וַיִּכְּסֻם וַיִּרְדָּפֻם עַד־ חוּבָּה אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדַמְשָׁק:

וַאֲתַפְּלִיג עֲלִיהוֹן לִילְנָא הוּא וַעֲבָדוּהִי וּמִתְנֹון וַיִּרְדָּפֹון עַד חוּבָּה דְּמַצְפּוֹנָא לְדַמְשָׁק:

וַיִּתְחַלַּק עֲלֵיהֶם – לפי פשוטו סרס המקרא: "וַיִּתְחַלַּק הוּא וַעֲבָדָיו עֲלֵיהֶם לְלֵלָה", כִּדְרָה הַרְדָּפִים שְׂמִתְפַּלְגִּים אַחַר הַנִּרְדָּפִים כְּשֶׁבֹרְחִין זֶה לְכָאן וְזֶה לְכָאן. לְלֵלָה – כלומר: אחר שחשקה לא נמנע מלרדפם. ומדרש אגדה: שִׁתְחַלַּק הַלֵּילָה, וּבְחֻצָּיו הִרְאִישׁוֹן נַעֲשֶׂה לוֹ נֶס, וְחֻצָּיו הַשְּׁנִי נִשְׁמַר וְכֹא לֹא לְחֻצוֹת לֵילָה שֶׁל מִצְרַיִם. עַד חוּבָּה – אין מקום ששמו "חובה". ודן קורא "חובה", על שם עבודה נרה שעתידה להיות שם.

וַיֵּשֶׁב אֶת כָּל־הָרֶכֶשׁ וְגַם אֶת־לֹוט אֲחִיו וּרְכָשׁוֹ הַשִּׁיב וְגַם אֶת־הַנָּשִׁים וְאֶת־הָעַם:

וַאֲתִיב יָת כָּל קִנְיָנָא וְאַף יָת לֹוט אַחוּהִי וְקִנְיָנִיהָ אֲתִיב וְאַף יָת נְשִׂאָה וְיָת עַמָּא:

וַיֵּצֵא מֶלֶךְ־סְדֹם לְקִרְאָתוֹ אַחֲרֵי שׁוּבוֹ מֵהַכּוֹת אֶת־כְּדָרְלַעְמֶר וְאֶת־הַמֶּלְכִּים אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶל־עַמְקַם שְׁוֵהָה הוּא עַמְקַם הַמֶּלֶךְ:

וַיִּנְפַּק מֶלֶכָּא דְסְדוֹם לְקַדְמוּתִיהָ בְּתַר דְּתַב מִלְּמַחֲתֵי יָת כְּדָרְלַעְמֶר וְיָת מֶלְכִּיָּא דְעַמְיָה לְמִישְׁרַם מִפְּנֵא הוּא בֵּית רִיסָא דְּמֶלֶכָּא:

עַמְקַם שְׁוֵהָה – כך שמו, כתרגומו "למישר מפנא" – פנוי מאילנות ומכל מכשול. עַמְקַם הַמֶּלֶךְ – "בית ריסא דמלכא", בית ריס אחד שהוא שלשים קנים, שהיה מיוחד למלך לצחק שם. ומדרש אגדה: עַמְקַם שְׁוֵהוּשׁוֹ שֶׁם כָּל הָאֲמוֹת וְהַמְּלִיכִים אֶת אַבְרָם עֲלֵיהֶם לְנִשְׂאָה אֶל־לֵהִים וּלְקַצִּין.

וּמִלְכֵי־צָדֵק מֶלֶךְ שָׁלֹם הוֹצִיא לָחֶם וַיִּנָּן וְהוּא כָהֵן לְאֵל עֲלִיּוֹן:

וּמִלְכֵי צָדֵק מֶלֶכָּא דִּירוּשָׁלַם אֲפִיק לָחִים וְחִמַר וְהוּא מְשִׁמִּישׁ קָדָם אֵל עֲלָאָה:

וּמִלְכֵי צָדֵק – מדרש אגדה: הוא שם בן נח. לָחֶם וַיִּנָּן – כך עושים ליגיעי מלחמה. וְהָרָאָה לוֹ שְׂאִין בְּלִבּוֹ עָלָיו עַל שֶׁהִרְגָּה אֶת בְּנָיו. ומדרש אגדה: רמז לו על המנחות ועל הנסכים שיקריבו שם בניו.

וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלִיּוֹן קִנְיָה שְׁמִיָּם וְאַרְצָן:

וּבְרָכִיָּה וַאֲמַר בְּרִיךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלָאָה דְּקִנְיָנִיהָ שְׁמִיָּא וְאַרְעָא:

קִנְיָה שְׁמִיָּם וְאַרְצָן – כמו "עשה שמים וארץ", על ידי עשייתו קנאן להיות שלו.

וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר־מָגֵן צָרִיךְ בִּיגְדָה וַיִּתְּנוּ־לּוֹ מַעֲשֶׂר מִכָּל:

וּבְרִיךְ אֵל עֲלָאָה דְּמָסַר סִנְאָה בִּידָה וַיִּהְיֶה חַד מִן עֶסְרָא מִכּוּלָּא:

אֲשֶׁר מָגֵן – אשר הסגיר, וכן "אמגגד ישראל". וַיִּתֵּן לוֹ אַבְרָם מַעֲשֶׂר מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ, לְפִי שְׁהִיָּה כָהֵן. חֲמִישִׁי

וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־סְדֹם אֶל־אַבְרָם תּוֹ־לִי הַנֶּפֶשׁ וְהָרֶכֶשׁ קַח־לָךְ:

וַאֲמַר מֶלֶכָּא דְסְדוֹם לְאַבְרָם הֵב לִי נַפְשָׁתָא וְקִנְיָנָא סָב לָךְ:

תָּן לִי הַנֶּפֶשׁ – מן השבי שלי שהצלת, החזר לי הגופים לבדם.

וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-מֶלֶךְ סָדָם הֲרַמְתִּי יָדִי אֶל-יְהוָה
אֵל עֲלִיּוֹן קִנְיָה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר אַבְרָם לְמֶלֶךְ סָדָם אֲרִימִית יָדִי בְּצִלּוֹ קָדָם יְיָ
אֵל עֲלָאָה דְקִנְיָנִיה שָׁמַיָא וָאָרְעָא:

הֲרַמְתִּי יָדִי – לְשׁוֹן שְׁבוּעָה: מְרִים אֲנִי אֶת יָדִי לֹאֵל עֲלִיּוֹן. וְכֵן: "בִּי נִשְׁבַּעְתִּי" – נִשְׁבַּע אֲנִי. וְכֵן: "נָתַתִּי כֶסֶף הַשְׂדֵּה קַח מִמֶּנִּי" – נוֹתַן אֲנִי לְךָ כֶסֶף הַשְׂדֵּה, קִטְחָהּ מִמֶּנִּי.

אִם-מִחוּט וְעַד שְׂרֹף-נֶעַל וְאִם-אֶקַח מִכָּל-אֲשֶׁר-לָךְ
וְלֹא תֹאמַר אֲנִי הֶעֱשֵׂרְתִּי אֶת-אַבְרָם:

אִם מִחוּטָא וְעַד שְׂרֹף נֶעַל – אַעֲכַב לַעֲצָמֵי מִן הַשָּׁבִי. וְאִם אֶקַח מִכָּל אֲשֶׁר לָךְ – וְאִם תֹּאמַר...
– שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הִבְטִיחָנִי לַעֲשׂוֹנִי, שְׁנֹאֲמַר: "וְאַבְרָכָךָ..."

אִם מִחוּט וְעַד שְׂרֹף נֶעַל – וְעוֹד "עֲנֵר אֲשָׁכֹל וּמִמְרָא..." אִם עַל פִּי שְׁעָבְדִי נִכְנסוּ לְמַלְחָמָה, שְׁנֹאֲמַר "הוּא וְעַבְדִּי וַיִּכְסּוּ", וְעֲנֵר וְחִבְרִי וְשָׁבוּ עַל הַכִּלִּים לְשׁוֹר, אֶפְלוּ הֵכִי "הֵם יִקְחוּ חֵלְקָם". וּמִמֶּנּוּ לְמַד דָּוִד, שְׁאָמַר: "כִּסְלָק הַיּוֹרֵד בְּמַלְחָמָה וְכִסְלָק הַיּוֹשֵׁב עַל הַכִּלִּים יִחַדּוּ יִחְלֻקוּ". וְלִכְךָ נֹאמַר: "וַיְהִי מֵהַיּוֹם הַהוּא וּמִעַלָּה וַיִּשְׁימָהּ לְחָק וּלְמִשְׁפָּט", וְלֹא נֹאמַר "וְהִלָּאָה" לְפִי שֶׁכָּכֵר נִתַּן הַחֹק בַּיָּמִי אֲבָרְהָם.

בְּלִעְדֵּי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים וְחִלְקֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר
הִלְכוּ אִתִּי עֲנֵר אֲשָׁכֹל וּמִמְרָא הֵם יִקְחוּ חֵלְקָם:

בְּרַ מִדְּאָכְלוּ עוֹלִימִיָא וְחוֹלָק גּוֹבְרִיָא דְאִזְלוּ עִמִּי עֲנֵר
אֲשָׁכֹל וּמִמְרָא אֲנִי יִקְבְּלוּ חוֹלְקָהוֹן:

הַנְּעָרִים – עַבְדֵּי "אֲשֶׁר הִלְכוּ אִתִּי", וְעוֹד "עֲנֵר אֲשָׁכֹל וּמִמְרָא..." אִם עַל פִּי שְׁעָבְדִי נִכְנסוּ לְמַלְחָמָה, שְׁנֹאֲמַר "הוּא וְעַבְדִּי וַיִּכְסּוּ", וְעֲנֵר וְחִבְרִי וְשָׁבוּ עַל הַכִּלִּים לְשׁוֹר, אֶפְלוּ הֵכִי "הֵם יִקְחוּ חֵלְקָם". וּמִמֶּנּוּ לְמַד דָּוִד, שְׁאָמַר: "כִּסְלָק הַיּוֹרֵד בְּמַלְחָמָה וְכִסְלָק הַיּוֹשֵׁב עַל הַכִּלִּים יִחַדּוּ יִחְלֻקוּ". וְלִכְךָ נֹאמַר: "וַיְהִי מֵהַיּוֹם הַהוּא וּמִעַלָּה וַיִּשְׁימָהּ לְחָק וּלְמִשְׁפָּט", וְלֹא נֹאמַר "וְהִלָּאָה" לְפִי שֶׁכָּכֵר נִתַּן הַחֹק בַּיָּמִי אֲבָרְהָם.

אֲחֵר | הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר-יְהוָה אֵל-
אַבְרָם בְּמַחְזָה לְאֹמַר אֶל-תִּירָא אַבְרָם אֲנִכִּי לֹא תִדְחַל אַבְרָם מִיַּמִּי תִקּוּף לָךְ
מִגֵּן לָךְ שְׁכָרְךָ הִרְבָּה מְאֹד:

בְּתֵר פִּתְגָמִיָא הָאֵלִין הָיָה פִּתְגָמָא דִּי עִם אַבְרָם
אֲנִכִּי לֹא תִדְחַל אַבְרָם מִיַּמִּי תִקּוּף לָךְ
אַגְרָךְ סָגִי לְחֻדָּא:

אֲחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה – כָּל מְקוֹם שְׁנֹאֲמַר "אֲחֵר" – סְמוּךְ, "אֲחֵרִי" – מִפְּלֵג. "אֲחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה" – אֲחֵר שְׁנַעֲשֶׂה לוֹ נֶס זֶה שֶׁהִרְגָּה אֶת הַמְּלָכִים, וְהָיָה דוֹאֵג וְאוֹמַר: שְׁמָא קִבְּלִיתִי שְׁכָר עַל כָּל צִדְקוֹתַי? לָכֵךְ אֲמַר לוֹ הַמְּקוֹם: "אֵל תִּירָא אַבְרָם". אֲנִכִּי מִגֵּן לָךְ – מִן הַעוֹנֵשׁ, שֶׁלֹּא תַעֲנֵשׁ עַל כָּל אוֹתָן נִפְשׁוֹת שֶׁהִרְגָּתָהּ. וּמֵה שְׁאֵתָהּ דוֹאֵג עַל קְבוּל שְׁכָרְךָ – "שְׁכָרְךָ הִרְבָּה מְאֹד".

וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶ-דָּנִי יְיָ-הוָה מֵהַ-תִּתְּנִי-לִי וְאֲנִכִּי הוֹלֵךְ
עֲרִירִי וּבֶן-מִשְׁק בֵּיתִי הוּא דִמְשָׁק אֱלִיעֶזֶר:

וַיֹּאמֶר אַבְרָם יְיָ אֱ-לֹהִים מָא תַתִּין לִי וְאֲנָא אֲזִיל דְּלָא
וִלֵּד וּבֶר פִּרְנָסָא הִזִּין דְּבִיתִי הוּא דִמְשָׁקָאָה אֱלִיעֶזֶר:

הוֹלֵךְ עֲרִירִי – מִנְחָם בֶּן סְרוּק פָּרְשׁוֹ לְשׁוֹן "יּוֹרֵשׁ", וְחִבְרִי לוֹ "עֵר וְעוֹנָה". "עֲרִירִי" – בְּלֹא יוֹרֵשׁ, כְּאֲשֶׁר תֹּאמַר: "וּבְכָל תְּבוּאָתִי תִשְׁרֹשׁ" – תַּעֲשֶׂר שְׂרָשִׁיָּה, כֹּף לְשׁוֹן "עֲרִירִי" חֶסֶר בְּנִים, וּבְלַע"ז דִּישְׁאֲנַפְטִי"ץ. וְלִי נִרְאָה "עֵר וְעוֹנָה" מִגְזֵרַת "וְלִבִּי עֵר", וְ"עֲרִירִי" לְשׁוֹן חוֹרְבִן. וְכֵן "עֵרֵי עֵרוֹ", וְכֵן "עֵרוֹת יְסוּד", וְכֵן "עֵרֵר תַּתְּעַרְעֵר", וְכֵן "כִּי אֲרֻזָּה עֵרָה". וּבֶן מִשְׁק בֵּיתִי – פִּתְרָגוֹמוֹ, שֶׁכָּל בֵּיתִי נִזּוֹן עַל פִּי. כְּמוֹ: "וְעַל פִּי יִשָּׁק" – אֲפּוֹטְרֹפּוֹס שְׁלִי. וְאֵלֵּי הָיָה לִי בֶן, הָיָה בְנִי מִמֶּנָּה עַל שְׁלִי. דִּמְשָׁק – לְפִי הַתְּרָגוֹם מִדִּמְשָׁק הָיָה. וְלִפִּי מִדְרַשׁ אֲגָדָה: שְׂרַדְךָ הַמְּלָכִים עַד דִּמְשָׁק. וּבִתְלֻמוֹד שְׁלָנוּ דְרָשׁוּ נוֹטְרִיקוֹן: "דוֹלָה וּמִשְׁקָה" מִתּוֹרַת רַבּוֹ לְאַחֲרִים.

וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵן לִי לֹא נִתְּתָה זָרַע וְהִנֵּה בֶן-בֵּיתִי
יּוֹרֵשׁ אִתִּי:

וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵא לִי לֹא יִהְיֶה וִלֵּד וְהָא בֶר בֵּיתִי יִרִית
יָתִי:

הֵן לִי לֹא נִתְּתָה זָרַע – וּמֵה תּוֹעֲלַת בְּכָל אֲשֶׁר תַּתֵּן לִי?

וְהִנֵּה דְבַר-יְהוָה אֵלָיו לֹאֹמַר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה כִּי-אִם
אֲשֶׁר יֵצֵא מִמִּעֶיךָ הוּא יִירָשְׁךָ:

וְהֵא פִתְגָמָא דִּי עֲמִיָּה לְמִימַר לֹא יִירָתְנָךְ דִּין אֱ-לֹהִין
בֶּר דְּתוֹלִיד הוּא יִירָתְנָךְ:

וַיּוֹצֵא אוֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַבְּטָנָא הַשְּׁמִימָה וּסְפֹר
הַכּוֹכָבִים אִם-תּוּכַל לְסַפֵּר אִתָּם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה
זִרְעֶךָ:

וַאֲפִיק יָתִיָּה לְבָרָא וַאֲמַר אֲסִתְכִי כְעַן לְשָׁמַיָא וּמִנִּי
כּוֹכְבִיָא אִם תּוּכַל לְמַמְנִי יִתְהוֹן וַאֲמַר לִיָּה כְּדִין יִהוֹן
בְּנָךְ:

וַיּוֹצֵא אוֹתוֹ הַחוּצָה – לְפִי פְשׁוּטוֹ: הוֹצִיאוּ מֵאִתּוֹ לַחוּץ לְרֹאוֹת הַכּוֹכָבִים. וְלִפִּי מִדְרָשׁוֹ אֲמַר לוֹ: צֵא מֵאֲצִטְגִּינּוֹת שְׁלָךְ, שְׂרָאִית בְּמַזְלוֹת שְׁאִינָךְ עֲתִיד לְהַעֲמִיד בּוֹ. אַבְרָם אֵין לוֹ בֶּן, אֲבָל אַבְרָהָם יֵשׁ לוֹ בֶּן. שְׂרִי לֹא תִלַּד, אֲבָל שְׂרָה תִלַּד. אֲנִי קוֹרָא לְכֶם שֵׁם אֲחֵר וַיִּשְׁתַּנֵּה הַמֶּזֶל. דְּבַר אֲחֵר: הוֹצִיאוּ מִתְּלָלוֹ שֶׁל עוֹלָם וְהִגְבִּיהוּ לְמַעְלָה מִן הַכּוֹכָבִים. וְזֶהוּ לְשׁוֹן "הַבְּטָה", מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה.

וְהָאֲמִין בִּי-הוָה וַיִּתְּשֶׁבֶה לוֹ צִדְקָה:
וְהָאֲמִין בְּמִימְרָא דִּי וַיִּתְּשֶׁבֶה לִיָּה לְזָכוֹ:

וְהָאֲמִין בֵּה' – לֹא שָׁאֵל לוֹ אוֹת עַל זֹאת. אֲבָל עַל יְרוּשַׁת הָאָרֶץ שָׁאֵל לוֹ אוֹת, וַאֲמַר לוֹ "בְּמָה אֲדַע". וַיִּתְּשֶׁבֶה לוֹ צִדְקָה – הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תְּשַׁבֵּה לְאַבְרָם לְזָכוֹת וּלְצִדְקָה עַל הָאֲמִנָּה שֶׁהָאֲמִין בּוֹ. דְּבַר אֲחֵר: "בְּמָה אֲדַע" – לֹא שָׁאֵל לוֹ אוֹת, אֲלָא אֲמַר לְפָנָיו: הוֹדִיעֵנִי בְּאִתְּנָה זָכוֹת יִתְּנִימוּ בֵּה? אֲמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: בְּזָכוֹת הַקְרָבָנוֹת.

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְ-הוָה אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּרַכְשִׁים לְתֶת לָךְ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ:

וַיֹּאמֶר לִיה אֲנִי יְ דַאֲפִיקְתָּךְ מֵאוּרַכְשִׁים לְמִתָּן לָךְ יֵת אַרְעָא הָדָא לְמִירְתָּהּ:

וַיֹּאמֶר אֶ-דָּגִי יְ-הוָה בְּמָה אֲדַע כִּי אֵירִשְׁנָהּ:

וַיֹּאמֶר יְ אֶ-לֵהִים בְּמָה אֲדַע אָרִי אֵירִתְנָהּ:

וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַחְהָ לִי עֵגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאֵיל מְשֻׁלָּשׁ וְתֹר וְגוֹזָל:

וַיֹּאמֶר לִיה קָרִיב קָדְמִי עֵגְלִין תִּלְתָּא וְעֵזִין תִּלְתָּא וְדָכְרִין תִּלְתָּא וְשִׁפְנִינָא וּבֹר יוֹנָה:

עֵגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת – שְׁלֹשָׁה עֵגְלִים, רָמָז לְשִׁלְשָׁה פָּרִים: פֶּר יוֹם הַכַּפּוּרִים, וּפֶר הָעֶלֶם דְּכָר שֶׁל צִבּוּר, וְעֵגְלָה עֲרוּפָה. וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת – רָמָז לְשִׁעִיר הַנִּעְשָׂה בַּפָּנִים, וְשִׁעִירֵי מוֹסָפִין שֶׁל מוֹעֵד, וְשִׁעִיר חֲטָאת יָחִיד. וְאֵיל מְשֻׁלָּשׁ – אֶשֶׁם וְדֹאֵי, וְאֶשֶׁם תָּלוּי, וְכַבֵּשָׁה שֶׁל חֲטָאת יָחִיד. וְתֹר וְגוֹזָל – תֹּר וּבֹן יוֹנָה.

וַיִּקַּח־לּוֹ אֶת־כָּל־אֵלֶּה וַיִּבְתֵּר אֹתָם בַּתָּוֶךְ וַיִּתֵּן אִישׁ־בְּתָרוֹ לִקְרֹאת רַעְהוּ וְאֶת־הַצֶּפֶר לֹא בָתָר:

וְקָרִיב קָדְמוֹהִי יֵת כָּל אֱלִין וּפְלִיג יִתְהוֹן בְּשׁוּי וַיִּהְיֶה פְלִגְנָא פִּילָג לְקַבִּיל חֲבֵרִיהּ וְיֵת עוֹפָא לֹא פְלִיג:

וַיִּבְתֵּר אֹתָם – חָלַק כָּל אֶחָד לְשְׁנֵי חֲלָקִים. וְאֵין הַמִּקְרָא יוֹצֵא מִיָּד פְּשׁוּטוֹ: לְפִי שֶׁהֵיכָה כּוֹרֶת בְּרִית עִמּוֹ לְשִׁמּוֹר הַבְּטָחָתוֹ לְהוֹרִישׁ לְבָנָיו אֶת הָאָרֶץ, כְּדִכְתִּיב: "בַּיּוֹם הַהוּא כִּרְתַּה' אֶת אֲבָרָם בְּרִית לֵאמֹר...", וְדָרָךְ פּוֹרְתִי בְרִית לְחַלֵּק בְּהֵמָה וּלְעִבּוֹר בֵּין בְּתֵרִיָּה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: "הָעוֹבְרִים בֵּין בְּתֵרֵי הָעֵגֶל" – אֵף כֹּאן "תִּנּוֹר עֶשֶׂן וְלִפִּיד אֵשׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגְּזָרִים", הוּא שְׁלּוּחַו שֶׁל שְׂכִינָה שֶׁהִיא אֵשׁ. וְאֶת הַצֶּפֶר לֹא בָתָר – לְפִי שֶׁהָאֲמוֹת נִמְשְׁלוּ לְפָרִים וְאֵילִים וְשִׁעִירִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "סָבְבוּנִי פָּרִים רַבִּים...", וְאֹמֵר: "הָאֵיל אֲשֶׁר רָאִיתָ בַּעַל הַקֶּרְנִים מִלְכִּי מִדִּי וּפָרְס", וְאֹמֵר: "וְהַצֶּפִּיר הַשִּׁעִיר מִלֶּךְ גִּזְוֹ". וַיִּשְׁרָאֵל נִמְשְׁלוּ לְבָנֵי יוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "יוֹנָתִי בַּחֲגִי הַסֵּלַע". לְפִיכָךְ בָּתָר הַבְּהֵמוֹת, רָמָז שִׁיְהִיו הָאֲמוֹת כְּלִין וְהוֹלָכִים. "וְאֶת הַצֶּפֶר לֹא בָתָר", רָמָז שִׁיְהִיו יִשְׂרָאֵל קִיָּמִין לְעוֹלָם.

וַיִּרְדַּ הָעֵיט עַל־הַפְּגָרִים וַיֵּשֶׁב אֹתָם אֲבָרָם:

וַנְחַת עוֹפָא עַל פְּלִגְנָא וְאֶפְרַח יִתְהוֹן אֲבָרָם:

הָעֵיט – הוּא עוֹף, עַל שֵׁם שֶׁהוּא עֵט וְשׂוֹאֵף אֶל הַנִּבְלוֹת לְטוֹשׁ עָלֵי אוֹכַל, כְּמוֹ: "וַתַּעַט אֶל הַשָּׁלָל". עַל הַפְּגָרִים – "הַפְּגָרִים" מִתְרַגְּמִין "פְּגָלִיָּא", אֵלָּא מִתּוֹךְ שֶׁהוֹרְגָלוּ לְתִרְגָּם "אִישׁ בְּתָרוֹ" – "וַיִּהְיֶה פְלִגְנָא", נִתְחַלֵּף לָהֶם תִּיבַת "פְּלִגְנָא" וְתִרְגָּמוֹ "הַפְּגָרִים" – "פְּלִגְנָא". וְכָל הַמִּתְרַגָּם כֵּן טוֹעָה, לְפִי שֶׁאֵין לְהַקְשִׁי "בְּתָרִים" ל"פְּגָרִים", שֶׁ"בְּתָרִים" תִּרְגוּמוֹ "פְּלִגְנָא", ו"פְּגָרִים" תִּרְגוּמוֹ "פְּגָלִיָּא" לְשׁוֹן פְּגוּל, כְּמוֹ: "פְּגוּל הוּא", לְשׁוֹן "פְּגָר". וַיֵּשֶׁב – לְשׁוֹן נִשְׁכָּה וְהַפְּרָקָה, כְּמוֹ: "יֵשֶׁב רֹחוֹ". רָמָז שִׁיָּבֵא דוֹד כֵּן יֵשִׁי לְכַלּוֹתָם, וְאֵין מִנִּיחִין אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם עַד שִׁיָּבֵא מִלֶּךְ הַמַּלְאָכִים.

וַיְהִי הַשֹּׁמֵשׁ לְבֹא וְתִרְדָּמָה נִפְלָה עַל־אֲבָרָם וַיִּהְיֶה אֵימָה חֲשֹׁכָה גְדֹלָה נִפְלֶת עָלָיו:

וַיְהִי הַשֹּׁמֵשׁ לְמִיעַל וַיִּשְׁינָתָא נִפְלֶת עַל אֲבָרָם וַיִּהְיֶה אֵימָה קַבֵּל סָגִי נִפְלֶת עָלּוֹהִי:

וַיְהִי אֵימָה... – רָמָז לְצִרוֹת וְחֲשֹׁךְ שֶׁל גְּלוּת.

וַיֹּאמֶר לְאֲבָרָם יָדַע תִּדַּע כִּי־גֵר ׀ יִהְיֶה זֶרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה:

וַיֹּאמֶר לְאֲבָרָם מַדַּע תִּדַּע אָרִי דִּיִּירִין יִהוֹן בְּנֶךְ בְּאַרְעָא לֹא דִּילָהוֹן וַיִּפְלַחוּן בְּהוֹן וַיַּעֲנוּן יִתְהוֹן אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנִין:

כִּי גֵר יִהְיֶה זֶרַעְךָ – מִשְׁנׁוּלַד יִצְחָק עַד שִׁיָּצֵאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. כִּיצַד? יִצְחָק כֵּן שָׁשִׁים שָׁנָה כְּשִׁנׁוּלַד יַעֲקֹב, וַיַּעֲקֹב כְּשִׁירַד לְמִצְרַיִם אָמַר: "יָמִי שְׁנֵי מֵאוֹת שָׁנָה", הָרִי מֵאוֹת וְתִשְׁעִים. וּבְמִצְרַיִם הָיוּ מֵאוֹתִים וְעֶשְׂרִי כְּמִנְיָן "רַד"ו", הָרִי אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְאֵם תֹּאמַר בְּמִצְרַיִם הָיוּ אַרְבַּע מֵאוֹת, הָרִי קֶהַת מִיּוֹרְדֵי מִצְרַיִם הָיָה, צֵא וְחֲשׁוּב שְׁנוֹתָיו שֶׁל קֶהַת וְשֶׁל עֶמְרָם וְשִׁמּוֹנִים שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁהֵיכָה כְּשִׁיָּצֵאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, אֵין אִתָּה מוֹצֵא אֵלָּא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים, וְאִתָּה צִרְיָה לְהוֹצִיא מִהֵן כָּל הַשָּׁנִים שְׁסִי קֶהַת אַחֵר לִידַת עֶמְרָם, וְשְׁסִי עֶמְרָם אַחֵר לִידַת מֹשֶׁה. בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם – וְלֹא נֶאֱמַר "בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" אֵלָּא "לֹא לָהֶם": וּמִשְׁנׁוּלַד יִצְחָק "וַיִּגֵּר אֲבָרָהָם...", וּבִיִּצְחָק "גֵּיֹר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת", וַיַּעֲקֹב גֵּר בְּאֶרֶץ חָם, "לְגִיֹר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן".

וְגַם אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִכִּי וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ בְּרַכָּשׁ גָּדוֹל:

וְאַף יֵת עֲמָא דִּיִּפְלַחוּן בְּהוֹן דָּאִין אֲנִי וּבְתָר כֵּין יִפְקוּן בְּקִנְיָנָא סָגִי:

וְגַם אֶת הַגּוֹי – "וְגַם" לְרִבּוּת אַרְבַּע מַלְכוּיּוֹת, שֶׁאֵף הֵם כָּלִים עַל שֶׁשֶּׁעָבְדוּ אֶת יִשְׂרָאֵל. דָּן אֲנִכִּי – בְּעֶשֶׂר מַכּוֹת. בְּרַכּוּשׁ גָּדוֹל – בְּמִמּוֹן גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּנְצְלוּ אֶת מִצְרַיִם".

וְאִתָּה תְּבֹא אֶל־אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבֵּר בְּשִׁיבָה טוֹבָה:

וְאִתָּה תִּתְכַנְיֵשׁ לָוֶת אֲבֹהֶתְךָ בְּשָׁלוֹם תִּתְקַבֵּר בְּסִיבּוֹ טָבָא:

וְאִתָּה תָּבֵא – וְלֹא תִרְאֶה כָּל אֵלֶּה. אֵל אֲבֹתֶיךָ – אֲבִיו עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה וְהוּא מְבַשְּׂרוֹ שִׁיָּבֵא אֵלָיו? לְמַדָּה שֶׁעָשָׂה תְּרַח תְּשׁוּבָה. תִּקְבֵּר בְּשִׁיבָה טוֹבָה – בְּשׁוֹר שִׁיַּעֲשֶׂה וְשִׁמְעָאֵל תְּשׁוּבָה בְּיָמָיו, וְלֹא יֵצֵא עֹשֵׂו לְתַרְבוּת רָעָה בְּיָמָיו. וּלְפִיכָךְ מֵת חֲמֵשׁ שָׁנִים קוֹדֶם זְמַנּוֹ, וּבּוֹ בְּיוֹם מֵרַד עֹשֵׂו.

וְדֹר רַבִּיעִי יָשׁוּבוּ הִנֵּה כִּי לֹא־שָׁלַם עֲוֹן הָאָמְרִי עַד־ הִנֵּה:
וְדָרָא רַבִּיעָאָה יְתוּבוּן הֶלְכָא אַרִי לֹא שְׁלִים חוּבָא דְאָמֹרְרָאָה עַד כְּעֵן:

וְדֹר רַבִּיעִי – לְאַחַר שִׁיגְלוֹ לַמִּצְרִים יִהְיוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה דִּוְרוֹת, וְהַרְבִּיעִי יָשׁוּבוּ לְאֶרֶץ הַזֹּאת, לְפִי שֶׁבְּאֶרֶץ כְּנָעַן הָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ וְכָרַת בְּרִית זֶה, כְּדִתְיָב: "לֵמַת לֹךְ אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ". וְכֵן הָיָה: יַעֲקֹב יָרַד לַמִּצְרַיִם, צָא וְחָשׁוּב דִּוְרוֹתָיו: יִהְיֶה פָּרֶץ וְחֻצְרוֹן, וְכָלֵב בֶּן חֻצְרוֹן מִבְּאֵי הָאֶרֶץ הָיָה. **כִּי לֹא שָׁלַם עֲוֹן הָאָמְרִי** – לֵהְיוֹת מִשְׁתַּלֵּם מֵאַרְצוֹ עַד אוֹתוֹ זְמַן, שֶׁאֵין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרָע מֵאַמָּה עַד שֶׁתִּמְלֵא סֵאתָהּ, שְׁנֵאמַר: "בְּסֹאסָאָה בְּשִׁלְתָּה תְּרִיבְנָה".

וַיְהִי הַשָּׁמַיִשׁ בָּאָה וַעֲלָטָה הִיָּה וְהִנֵּה תַנּוּר עָשָׂן וַיְהִי הַשָּׁמַיִשׁ עָלָת וַיִּקְבֹּלָה הִנֵּה וְהָא תַנּוּר דְּתַנּוּן וַיִּבְעוּר וַיִּלְפִיד אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגִּזְרִים הָאֵלֶּה:
דְּאִישָׁא עָדָא בֵּין פְּלַגִּיא הָאֵלִין:

וַיְהִי הַשָּׁמַיִשׁ בָּאָה – כְּמוֹ: "וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שְׁקִיהֶם", "וַיְהִי הֵם קוֹבְרִים אִישׁ". כְּלוּמַר: וַיְהִי דְבָר זֶה. הַשָּׁמַיִשׁ בָּאָה – שֶׁקָּעָה. וַעֲלָטָה הִיָּה – חֲשֹׁךְ הַיּוֹם. וְהִנֵּה תַנּוּר עָשָׂן... – רָמַז לוֹ שִׁיפְלוּ הַמַּלְכִּיּוֹת בְּגִיּהֶנָּם. בָּאָה – טַעְמוֹ לְמַעְלָה, לִכְךָ הוּא מְבוֹאֵר שֶׁבָּאָה כְּבָר. וְאִם הִיָּה טַעְמוֹ לְמַטָּה בְּאֶלֶף, הִיָּה מְבוֹאֵר כִּשְׁהִיא שׁוֹקֵעַת. וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן, שֶׁהָרִי כְּבָר כְּתִיב "וַיְהִי הַשָּׁמַיִשׁ לְבָא", וְהַעֲבַרְתָּ תַנּוּר עָשָׂן לְאַחַר מִכָּאֵן הָיְתָה, נִמְצָא שֶׁכְּבָר שֶׁקָּעָה. וְזֶה חֲלוּקִים בְּכָל תִּיבָה לְשׁוֹן נִקְבָּה שִׁיסוּדָהּ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, כְּמוֹ: בָּא, קָם, שָׁב – כִּשְׁהִטְעַם לְמַעְלָה לְשׁוֹן עָבַר הוּא, כְּגוֹן זֶה וְכָגוֹן: "וַיִּרְחַל בָּאָה", "קָמָה אֶלְמָתִי", "הִנֵּה שָׁכָה וַיִּבְמַתָּה". וְכִשְׁהִטְעַם לְמַטָּה הוּא לְשׁוֹן הוֹנָה, דְּבָר שֶׁנַּעֲשֶׂה עֲקֻשְׁיוֹ וְהוֹלֵךְ, כְּמוֹ: "בָּאָה עִם הַצֹּאן", "בְּעָרֵב הִיא בָּאָה וּבִבְקָר הִיא שָׁכָה".

בַּיּוֹם הַהוּא פָּרַת יִ-הִנֵּה אֶת־אַבְרָם בְּרִית לֹא־מֶר לְזַרְעוֹ נִתְּלִי אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת מִנְּהָר מִצְרַיִם עַד־ הַנְּהָר הַגָּדֹל נְהַר־פָּרַת:
בַּיּוֹמָא הַהוּא גִזַּר יִי עִם אַבְרָם קִיָּם לְמִימַר לְבָנָהּ יְהִיבִית יֵת אַרְעָא הָדָא מִנְּהָרָא דְּמִצְרַיִם עַד נְהָרָא רַבָּא נְהָרָא פָּרַת:

לְזַרְעוֹ נִתְּלִי – אֲמִירְתּוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּאֵלּוּ הָיָה עֲשׂוּיָהּ. הַנְּהָר הַגָּדוֹל – לְפִי שֶׁהוּא דְּבוּק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קוֹרְאָהּ "גְּדוֹל", אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מֵאוּחָר בְּאַרְבָּעָה נְהָרוֹת הַיּוֹצֵאִים מִעֵדֶן, שְׁנֵאמַר: "וְהַנְּהָר הַרְבִּיעִי הוּא פָּרַת". מִשָּׁל הַדִּיּוֹט: "עֶבֶד מֶלֶךְ מֶלֶךְ", "הַדְּבֵק לְשַׁחֲרֹר וַיִּשְׁפָּחוּ לוֹ".

אֶת־הַקִּינִי וְאֶת־הַקִּנְזִי וְאֶת הַקִּדְמָנִי:
יֵת שְׁלִמְאִי וְיֵת קִנְזָאִי וְיֵת קִדְמוֹנָאִי:
אֶת הַקִּינִי – עֶשֶׂר אֲמוֹת יֵשׁ כָּאֵן, וְלֹא נִתַּן לָהֶם אֵלָּא שְׁבָעָה גֹזִים? וְהַשְׁלֹשָׁה אֲדוּם וּמֹאֵב וְעַמּוֹן, וְהֵם "קִינִי קִנְזִי קִדְמָנִי", עֲתִידִים לֵהְיוֹת יְרוּשָׁה לְעַתִּיד, שְׁנֵאמַר: "אֲדוּם וּמֹאֵב מִשְׁלוֹחַ יָדָם וּבְנֵי עַמּוֹן מִשְׁמַעְתָּם".

וְאֶת־הַחֲתָנִי וְאֶת־הַפְּרָזִי וְאֶת־הַרְפָּאִים:
וְיֵת חֲתָנָאִי וְיֵת פְּרָזָאִי וְיֵת גְּבָרִיא:
וְאֶת הַרְפָּאִים – אֶרֶץ עֹג, שְׁנֵאמַר בָּהּ: "הֵהוּא יִקְרָא אֶרֶץ רְפָאִים".

וְאֶת־הָאָמְרִי וְאֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־הַגְּרָגְשִׁי וְאֶת־הַיְבוּסִי:
וְיֵת אָמֹרְרָאִי וְיֵת כְּנַעֲנָאִי וְיֵת גְּרָגִישָׁאִי וְיֵת יְבוּסָאִי:

וְיִשְׂרִי אִשָּׁת אַבְרָם לֹא יָלְדָה לוֹ וְלֵה שִׁפְתָּהּ וְיִשְׂרִי אִמַּת אַבְרָם לֹא יָלִידָת לִיה וְלֵה אִמַּתָּא מִצְרִיתָא וְיִשְׂרִי אִשָּׁתָה הָגָר:
וְיִשְׂרִי אִמַּת אַבְרָם לֹא יָלִידָת לִיה וְלֵה שִׁפְתָּהּ וְיִשְׂרִי אִמַּתָּא מִצְרִיתָא וְיִשְׂרִי אִשָּׁתָה הָגָר:

שִׁפְתָּה מִצְרִית – בַּת פְּרָעָה הָיְתָה. כִּשְׁרָאָה נְסִים שֶׁנַּעֲשׂוּ לְשָׂרָה, אָמַר: מוֹטָב שֶׁתִּהְיֶה בְּתִי שִׁפְתָּה בְּבִית זֶה וְלֹא גְבִירָה בְּבִית אַחֵר.

וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל־אַבְרָם הִנֵּה־נָא עֲצָרָנִי יִ-הִנֵּה מַלְאָכָת בֹּא־נָא אֶל־שִׁפְתָּתִי אוּלִי אֲבָנָה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אַבְרָם לְקוֹל שָׂרִי:
וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל־אַבְרָם הִנֵּה־נָא עֲצָרָנִי יִ-הִנֵּה מַלְאָכָת בֹּא־נָא אֶל־שִׁפְתָּתִי אוּלִי אֲבָנָה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אַבְרָם לְקוֹל שָׂרִי:

אוּלִי אֲבָנָה מִמֶּנָּה – לִמַּד עַל מִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים, שֶׁאֵינוֹ בּוֹנֵי אֵלָּא הָרוּם. אֲבָנָה מִמֶּנָּה – בְּזִכּוֹת שֶׁאֲכַנִּים צָרָתִי לְתוֹךְ בֵּיתִי. לְקוֹל שָׂרִי – לְרוּחַ הַקְדוּשׁ שָׁכָה.

וַתִּקַּח שָׂרִי אִשָּׁת־אַבְרָם אֶת־הָגָר הַמִּצְרִית שִׁפְתָּתָהּ מִקֶּץ עֶשְׂרֵי שָׁנִים לְשִׁבְתָּ אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְאַבְרָם אִשָּׁה לוֹ לְאִשָּׁה:
וַתִּקַּח שָׂרִי אִשָּׁת־אַבְרָם יֵת הָגָר מִצְרִיתָא אִמַּתָּא מִסוּף עֶסֶר שָׁנִין לְמַתָּב אַבְרָם בְּאַרְעָא דְּכְנַעַן וַיַּהֲבֵת יֵתָהּ לְאַבְרָם בְּעִלָּה לִיה לְאִתָּהּ:

וַתִּקַּח שָׂרִי – לְקַסְתָּהּ בְּדִבְרֵים: אֲשֶׁרֶיךָ שִׁזְכִּיתָ לְדָבָק בְּגוֹף קְדוֹשׁ כְּזֶה. מִקֶּץ עֶשְׂרֵי שָׁנִים – מוֹעֵד הַקְּבוּעַ לְאִשָּׁה שֶׁשִּׁפְתָּהּ עֶשְׂרֵי שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה לְבַעֲלָהּ, חָיִב לִשְׂאֵל אַחֲרֶיהָ. לְשִׁבְתָּ אַבְרָם... – מִגִּיד שֶׁאֵין יְשִׁיבַת חוּצָה לְאֶרֶץ עוֹלָה לוֹ מִן הַמִּנְיָן, לְפִי שֶׁלֹּא נֹאמַר לוֹ "וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גְּדוֹל" עַד שֶׁכָּא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וַיָּבֹא אֶל־הֶגֶר וַתַּהַר וַתֵּלֶד כִּי הָיְתָה וַתִּקַּל גְּבֻרָתָהּ בְּעֵינֶיהָ:	וַעֲבַל לֹת הֶגֶר וַעֲדִיאת נַחֲזַת אַרִי עֲדִיאת וַקֵּלַת רְבֹנָתָה בְּעֵינֶיהָ:
---	--

וַיָּבֹא אֶל הֶגֶר וַתַּהַר – מִבִּיאָהּ רֵאשׁוֹנָה. וַתִּקַּל גְּבֻרָתָהּ בְּעֵינֶיהָ – אֲמָרָה: שָׂרָה זֹאת סִתְרָה כְּגִלּוּיָהּ. מִרְאָה עֲצֻמָּה כָּאֵלּוּ הִיא צִדְקָתָה, וְאִינָה צִדְקָתָה, שְׁלֹא זָכָתָה לַהֲרִיז כָּל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ, וְאִנִּי נִתְעַבְרָתִי מִבִּיאָהּ רֵאשׁוֹנָה.

וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל־אַבְרָם חֲמִסִּי עָלֶיךָ אֲנֹכִי נִתְמִי וְשִׁפְחָתִי בְּחִיקְךָ וַתֵּלֶד כִּי הָיְתָה וַאֲקַל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט יְ-הוָה בִּינִי וּבִינֶיךָ:	וַאֲמַרְתְּ שָׂרִי לְאַבְרָם דִּין לִי עָלֶיךָ אֲנִי יְהִיבִית אִמִּיתִי לָךְ וְנַחֲזַת אַרִי עֲדִיאת וַקֵּלַת בְּעֵינֶיהָ יָדִין יְיָ בִּינָא וּבִינֶיךָ:
---	---

חֲמִסִּי עָלֶיךָ – חֲמָס הָעֲשׂוּי לִי, עָלֶיךָ אֲנִי מִטִּילָה הַעֲוֹנָשׁ. כְּשֶׁהִתְפַּלֵּלָה לְהַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא "מִה תִּתֶּן לִי וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי" לֹא הִתְפַּלֵּלָה אֵלָּא עָלֶיךָ, וְהָיָה לָךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל שְׂגִיבוֹ, וְהָיִיתִי אֲנִי נִפְקָדָת עִמָּךְ. וְעוֹד: דְּכָרִיךְ אִתָּה חוֹמָס מִמֶּנִּי, שְׂאִתָּה שׁוֹמֵעַ בְּיִזְמוֹנִי וְשׁוֹמֵק. אֲנֹכִי נִתְמִי וְשִׁפְחָתִי... בִּינִי וּבִינֶיךָ – כָּל "בִּינֶיךָ" שֶׁבִּמְקָרָא חֲסֵר וְזֶה מְלֵא. קָרִי בִּיה "וּבִינֶיךָ", שֶׁהַכְּנִסָּה עֵין הִרְעָה בְּעִבּוּרָהּ שֶׁל הֶגֶר וְהִפִּילָה עוֹבְרָהּ. הוּא שֶׁהִמְלִאךָ אוֹמֵר לְהֶגֶר: "הִנֵּךְ הָרָה", וְהֵלֵא כִּבְר הָרָמָה, וְהוּא מְבַשֵּׁר לָהּ שֶׁתַּהַר? אֵלָּא מִלְמַד שֶׁהִפִּילָה הָרִיזוֹן הָרֵאשׁוֹן.

וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל־שָׂרִי הִנֵּה שִׁפְחָתְךָ בְּיָדְךָ עֲשִׂי־לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וַתַּעֲנֶה שָׂרִי וַתִּבְרַח מִפְּנֶיהָ:	וַאֲמַר אַבְרָם לְשָׂרִי הִיא אִמִּיתְךָ בְּיָדְךָ עֲבִידִי לָהּ דְּתַקִּין בְּעֵינֶיךָ וְעֹנִיתָהּ שָׂרִי וְעֲרַקְתָּ מִן הַדְּמָהָ:
---	--

וַתַּעֲנֶה שָׂרִי – הָיְתָה מִשְׁעַבְדָּת כִּיה בְּקוּשִׁי.

וַיִּמְצָאָהּ מִלְאָךְ יְ-הוָה עַל־עֵין הַמַּיִם בַּמִּדְבָּר עַל־ הָעֵין בְּדֶרֶךְ שׁוּר:	וַאֲשַׁכְחָה מִלְאָכָא דִּינָּךְ עַל עֵינָא דְּמִיָּא בַּמִּדְבָּרָא עַל עֵינָא בְּאוּרְחָא דְּחַגְרָא:
---	--

וַיֹּאמֶר הֶגֶר שִׁפְחָת שָׂרִי אִי־מִזָּה בָּאת וְאִנָּה תִּלְכִּי וַתֹּאמֶר מִפְּנֵי שָׂרִי גְבֻרָתִי אֲנֹכִי בִּרְחַת:	וַאֲמַר הֶגֶר אִמִּיתָה דְּשָׂרִי מִנָּן אַתָּה אִתִּיָּא וְלֹאָן אַתָּה אֲזַלָּא וַאֲמַרְתָּ מִן קָדָם שָׂרִי רְבֹנָתִי אֲנִי עֲרָקָא:
--	--

אִי מִזָּה בָּאת – מֵהֵיכָן בָּאת? יוֹדֵעַ הָיָה, אֵלָּא לִפְנֵי לָהּ פֶּתַח לִכְנֵס עִמָּה בְּדַבְרֵיהֶם. וְלִשְׁוֹן "אִי מִזָּה": "אִיָּה" הַמָּקוֹם שֶׁתֹּאמַר עָלָיו "מִזָּה" אֲנִי כֹאֵה.

וַיֹּאמֶר לָהּ מִלְאָךְ יְ-הוָה שׁוּבִי אֶל־גְּבֻרָתְךָ וְהִתְעַנִּי תַּחַת יָדֶיהָ:	וַאֲמַר לָהּ מִלְאָכָא דִּינָּךְ תּוֹבִי לֹת רְבֹנָתִיךָ וְאִשְׁתַּעֲבִידִי תַּחַת יָדֶיהָ:
---	--

וַיֹּאמֶר לָהּ מִלְאָךְ ה'... – עַל כָּל אֲמִירָה הָיָה שְׁלוֹם לָהּ מִלְאָךְ אַחֵר, לָכֵךְ נֶאֱמַר "מִלְאָךְ" בְּכָל אֲמִירָה וְאֲמִירָה.

וַיֹּאמֶר לָהּ מִלְאָךְ יְ-הוָה הִרְבָּה אֲרֻבָּה אֶת־זַרְעֶךָ וְלֹא יִסְפָּר מִרְבּ:	וַאֲמַר לָהּ מִלְאָכָא דִּינָּךְ אִסְגָּאָה אִסְגִּי יָת בְּנֹכִי וְלֹא יִתְמַנּוֹן מִסְגִּי:
--	--

וַיֹּאמֶר לָהּ מִלְאָךְ יְ-הוָה הִנֵּךְ הַגֵּד הָרָה וְיִלְדָתָ בִּן וְקִרְאָתָ שְׁמוֹ יִשְׁמַעְאֵל כִּי־שָׁמַע יְ-הוָה אֶל־עֲנָנְךָ:	וַאֲמַר לָהּ מִלְאָכָא דִּינָּךְ הִיא אַתָּה מְעַדִּיָּא וְתִלִּידִין בִּר וְתַקְרוֹן שְׁמִיָּהּ יִשְׁמַעְאֵל אַרִי קַבִּיל יְיָ צִלּוֹתֶיךָ:
--	--

הִנֵּךְ הָרָה – כְּשֶׁתִּשְׁוִבִי תִהְיֶיךָ, כִּמּוֹ "הִנֵּךְ הָרָה" דְּאִשְׁתּ מְנֻחָה. וְיִלְדָתָ בִּן – כִּמּוֹ "וְיִלְדָתָ". וְדוֹמָה לוֹ: "וְיִשְׁכַּבְתָּ בְּלִבְנוֹן מְקַנְנֶת בְּאֲרָזִים". וְקִרְאָתָ שְׁמוֹ – צוּרִי הוּא, כִּמּוֹ שְׂאוֹמֵר לְזָכָר "וְקִרְאָתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק".

וְהוּא יְהִיָּה פָּרָא אָדָם יָדוּ בְּכָל יָנֵד כָּל בִּין וְעַל־פְּנֵי כָּל־אֲחֵיו יִשְׁכָּן:	וְהוּא יְהִי מְרוֹד בְּאַנְשָׁא הוּא יְהִי צָרִיךְ לְכוֹלָא וְאַף אַנְשָׁא יְהוֹן צָרִיכִין לִיָּה וְעַל אִפִּי כָּל אֲחֻוּהִי יִשְׂרָאֵל:
---	---

פָּרָא אָדָם – אוֹהֵב מִדְּבָרוֹת לְצוּד חַיּוֹת, כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב "וַיֵּשֶׁב בַּמִּדְבָּר וַיִּהְיֶה רֹכֵב קִשְׁתּוֹ". יָדוּ בְּכָל – לִסְטִים. וַיֵּד כָּל בִּין – הַכָּל שׁוֹנָאִין אוֹתוֹ וּמִתְגָּרִין בּוֹ. וְעַל פְּנֵי כָּל אֲחֵיו יִשְׁכָּן – שְׂיִהְיָה יוֹרְעוֹ גָּדוֹל.

וַתִּקְרָא שְׁם־יְ-הוָה הַדְּבָר אֲלֵיָּה אַתָּה אֵל רָאִי כִי אָמַרְתָּ הַגֵּם הָלָם רְאִיתִי אַתְּרִי רָאִי:	וְצִלִּיאת בְּשִׁמָּא דִּינָּךְ דְּאִתְמַלֵּל עִמָּה אֲמַרְתָּ אַתָּה הוּא אֲלֵהָא תְּזִי כוֹלָא אַרִי אֲמַרְתָּ אַף אֲנִי שְׂרִיתִי תְּזִיָּא בְּתַר דְּאִתְגָּלִי לִי:
---	--

אַתָּה אֵל רָאִי – נִקּוּד חֲטָף קִמְצָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא שֵׁם דְּבָר: "אֵל־לוֹה הָרֵאָה", שְׂרֹאָה בְּעֻלְבּוֹן שֶׁל עֲלוּבִין. הַגֵּם הָלָם – לִשְׁוֹן תִּימָה: וְכִי סְבוּרָה הָיִיתִי שְׂאֵף הָלוֹם בְּמִדְּבָרוֹת רְאִיתִי שְׁלוּחוֹ שֶׁל מָקוֹם, "אַתְרִי רֹאִי" אוֹתָם בְּבִיתוֹ שֶׁל אַבְרָם, שְׁשֵׁם הָיִיתִי רְגִילָה לְרֹאוֹת מִלְּאָכִים? וְתִדַּע שֶׁהָיְתָה רְגִילָה לְרֹאוֹתָם, שֶׁהָיָה מְנוּחָה רְאָה אֶת הַמִּלְאָךְ פַּעַם אַחַת וְאָמַר "מוֹת נָמוּת", וְזוֹ רְאָתָה אֲרַבְעָה זֵה אַחֵר זֵה וְלֹא תִרְדָּה.

על-כן קרא לבאר באר לחי ראי הנה בין-קדש ובין ברד: על כן קרא לבירא בירא דמלאך קיימא אתחזי עלה קא היא בין רקם ובין סגרא:

באר לחי רואי – כתר גומו.

ותלד הגר לאברהם בן ויקרא אברהם שם-בנו אשר ילדה הגר ישמעאל: וילידת הגר לאברהם בר ויקרא אברהם שום בריה דילידת הגר ישמעאל:

ויקרא אברהם שם... – אף על פי שלא שמע אברהם דברי המלאך שאמר "וקראת שמו ישמעאל", שרתה רום הקודש עליו וקראו "ישמעאל".

ואברהם בן-שמונים שנה ושש שנים בלדת-הגר את-ישמעאל לאברהם: ואברהם בר תמנון ושית שנין פד ילידת הגר ית ישמעאל לאברהם:

ואברהם בן שמונים... – לשבחו של ישמעאל נכתב, להודיע שהיה בן שלש עשרה שנה כשנמול ולא עבב.

ויהי אברהם בן-תשעים שנה ותשע שנים ויבא י-הוה אלי-אברהם ויאמר אליו אני-אל ש-די התהלך לפני ויהיה תמים: ויהי אברהם בר תשעין ותשע שנין ואתגלי יי לאברהם ויאמר ליה אנא אל ש-די פלח קדמי והוי שלים:

אני אל ש-די – אני הוא שיש די באלהותי לכל בריה, לפיכך "התהלך לפני" ואהיה לך לא-ל ולפטרונו. וכן כל מקום שהוא במקרא, פרושו כך: "די שליו", והכל לפי הענין. התהלך לפני – כתר גומו: "פלח קדמי", הדבק בעבודתי. ויהיה תמים – אף זה צווי אחר צווי: הנה שלם בכל נסיונותי. ולפי מדרשו: "התהלך לפני" במצות מילה, ובדבר הנה תמים, שכל זמן שהעלה בך אתה בעל מום לפני. דבר אחר: "ויהיה תמים" – עכשו אתה חסר חמשה אברים: שתי עינים, שתי אזנים, וראש הגויה. מוסיף אני אות על שמו ויהיו מנן אותיותיה מאתם ארבעים ושמונה כמנן איבריך.

ואתנה בריתי ביני ובינה וארבה אותה במאד מאד: ואמין קימי בין מימרי ובינה ואסגי יתך לתדא לתדא: ואתנה בריתי – ברית של אהבה, וברית הארץ להורישנה לך על ידי מצוה זו.

ויפל אברהם על-פניו וידבר אתו א-להים לאמר: ויפל אברהם על פניו – ממורא השכינה: שעד שלא מל לא היה בו עינים". בברייתא דרבי אליעזר.

אני הנה בריתי אתך והלית לאב המון גוים: אנא הא גזר קימי עמך ויהי לאב סגי עממין:

ולא-יקרא עוד את-שמו אברהם והיה שמו אברהם פרי אבי-המון גוים נתתיה: ולא יתקרי עוד ית שמו אברהם ויהי שמו אברהם ארי לאב סגי עממין יתבתך:

כי אב המון גוים – לשון נטריקון של שמו. ורי"ש שהיתה בו בתחלה, שלא היה אב אלא לארם שהוא מקומו, ועכשיו אב לכל העולם – לא זנה ממקומה. שאף יו"ד של "שרי" נתרעמה על השכינה עד שהסיפה ליהושע, שנאמר: "ויקרא משה להושע בן נון יהושע".

והפרתי אתך במאד מאד ונתתיה לגוים ומלכים ממך יצאו: ואפיש יתך לתדא לתדא ואתננה לכנשו ומלכין דשלטין בעממין מנה יפקון:

ונתתיה לגוים – ישראל נאדום. שהרי ישמעאל כבר היה לו, ולא היה מבשרו עליו. שביעי

והקמתי את-בריתי ביני ובינה ובין זרעך אתרעה לדורתם לברית עולם להקות לך לא-להים ולזרעך אתרעה: ואקים ית קימי בין מימרי ובינה ובין בנה בתרך לדריהון לקים עולם למנהי לך לאלה ולבנה בתרך:

והקמתי את בריתי – ומה היא הברית? "להקות לך לא-להים".

ונתתי לך ולזרעך אתרעה את ארץ מגרפה את כל-ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לא-להים: ואמין לך ולבנה בתרך ית ארע תותבותך ית כל ארעא דכנען לאחסנת עולם ואהוי להון לאלה:

לאחזת עולם – ושם אהיה להם לא-להים. אבל בן ישראל הדר בחוצה לארץ כמי שאין לו א-ל.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם וְאַתָּה אֶת־בְּרִיתִי תַשְׁמֹר אֶתָּה וְנִרְעָנָה אֶתְרִיף לְדֹרֹתָם:	וַיֹּאמֶר יי לאַבְרָהָם וְאַתָּה יֵת קִנְיִי תִשָּׁר אֶת וּבְנֶךָ בְּתֶרֶךְ לְדֹרֵיהוֹן:
וְאַתָּה – וְאִ"ו זֶה מוֹסִיף עַל עֲנָנָה רִאשׁוֹן: "אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְּךָ", וְאַתָּה הִנֵּה זֶהִיר לְשָׁמְרוֹ. וְכֵּן הִיא שְׁמִירַתוֹ? "זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תַּשְׁמְרוּ... הַמּוֹל לָכֶם..."	זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תַּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין נִרְעָנָה אֶתְרִיף הַמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר:
בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם... – אוֹתָם שֶׁל עֲכָשִׁיו. וּבֵין נִרְעָנָה אֶתְרִיף – הַעֲתִידִין לְהִנָּלַד אֶתְרִיף. הַמּוֹל – כְּמוֹ "לְהַמּוֹל". כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר "עֲשׂוֹת" כְּמוֹ "לַעֲשׂוֹת".	דִּין קִנְיִי דְתַטְרוֹן בֵּין מִימָרִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין בְּנֶךָ בְּתֶרֶךְ מִגְזֵר לָכוֹן כָּל דְּכוּרָא:
וּנְמַלְתֶּם אֶת בְּשָׂר עַרְלַתְכֶם וְהִיָּה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם:	וְתִגְזְרוּן יֵת בְּסָרָא דְעוֹרְלַתְכוֹן וְהִי לְאֵת קִנְיִם בֵּין מִימָרִי וּבֵינֵיכֶם:
וּנְמַלְתֶּם – כְּמוֹ "וּנְמַלְתֶּם", וְהִנּוּ"ן בּוֹ יִתִּירָה לִיסוּד הַנּוֹפֵל לְפָרָקִים, כְּמוֹ נוּ"ן שֶׁל "נוֹשֶׁה" וְנוּ"ן שֶׁל "נוֹשָׂא". "וּנְמַלְתֶּם" כְּמוֹ "וְנִשְׂאֲתֶם", אֲבָל "יִמּוֹל" לְשׁוֹן יָפֵעַל, כְּמוֹ "יַעֲשֶׂה", "יֵאָכֵל".	וּבֶן תְּמַנְיָא יוֹמִין יִגְזֹר לָכוֹן כָּל דְּכוּרָא לְדִרְיָכוֹן יֵלִיד בֵּיתָא וּזְבִין כֶּסֶף מִכָּל בֶּר עַמְמִין דְּלֹא מִבְּנֶךָ הוּא:
וּבֶן־שְׂמֹנֶת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם יֵלִיד בֵּית וּמִקְנֵת־כֶּסֶף מִכָּל בֶּן־נָכָר אֲשֶׁר לֹא מִזִּרְעָנָה הוּא:	יֵלִיד בֵּית – שְׁיִלְדָתוֹ הַשְּׂפָחָה בְּבֵית. וּמִקְנֵת כֶּסֶף – שְׁקִנְאוֹ מִשְׁנוּלָד.
הַמּוֹל יִמּוֹל יֵלִיד בֵּיתָא וּמִקְנֵת כֶּסֶף וְהִיָּתָה בְרִיתִי בְּבִשְׂרְכֶם לְבְרִית עוֹלָם:	מִגְזֵר יִגְזֹר יֵלִיד בֵּיתָא וּזְבִין כֶּסֶף וְהִי קִנְיִי בְּבִסְרָכוֹן לְקִנְיִם עֲלָם:
הַמּוֹל יִמּוֹל יֵלִיד בֵּיתָא – כֵּן כָּל עֲלִיו. וְלֹא אָמַר לְשִׁמּוּנָה יָמִים, לְכַמְדָּה שְׁנַיִם יֵלִיד בֵּית נְמוֹל לְאַחַד, כְּמוֹ שֶׁמְפֹרָשׁ בְּמַסְכֵּת שְׂכַת.	וְעַרְל וְזָכָר אֲשֶׁר לֹא־יִמּוֹל אֶת־בְּשָׂר עַרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמְּיָה אֶת־בְּרִיתִי הַפֶּר:
וְעַרְל וְזָכָר אֲשֶׁר לֹא־יִמּוֹל אֶת־בְּשָׂר עַרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמְּיָה אֶת־בְּרִיתִי הַפֶּר:	וְעַרְל זָכָר – כֵּן לְמַד שֶׁהַמִּילָה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁהוּא נֶכֶר בֵּין זָכָר לְנָקְבָה. אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל – מְשִׁיגִיעַ לְכָלֵּל עוֹנֵשִׁין "וְנִכְרְתָה". אֲבָל אֲבִיו אֵין עוֹנֵשׁ עֲלָיו כִּרְת, אֲבָל עוֹבֵר בְּעִשְׂוֹה. וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ – הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּמֵת קוֹדֵם זְמָנוֹ.
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם שְׂרִי אֲשֶׁתְּךָ לֹא־תִקְרָא אֶת־שְׁמָהּ שְׂרִי כִי שָׂרָה שְׁמָהּ:	וַיֹּאמֶר יי לאַבְרָהָם שְׂרִי אֲשֶׁתְּךָ לֹא תִקְרִי יֵת שְׂמָהּ שְׂרִי אַרִי שְׂרָה שְׁמָהּ:
לֹא תִקְרָא אֶת שְׁמָהּ שְׂרִי – דְּמַשְׁמַע "שְׂרִי", לִי וְלֹא לְאַחֵרִים. "כִּי שְׂרָה" סֵתֵם "שְׁמָה", שְׂתַהּ שְׂרָה עַל כָּל.	וְנִכְרְתָה אֶתָּה וְגַם נִתְּתִי מִמֶּנָּה לָךְ בֶּן וּבִרְכַּתִּיהָ וְהִיָּתָה לְגוֹלָם מִלְכֵי עַמִּים מִמֶּנָּה יִהְיוּ:
וְנִכְרְתָה אֶתָּה וְגַם נִתְּתִי מִמֶּנָּה לָךְ בֶּן וּבִרְכַּתִּיהָ וְהִיָּתָה לְגוֹלָם מִלְכֵי עַמִּים מִמֶּנָּה יִהְיוּ:	וְנִכְרְתָה אֶתָּה – וְכֵן הִיא הַבְּרָכָה? שְׂחֻזְרָה לְנִעְרוּתָהּ, שְׁנִיאָמַר: "הִנֵּה לִי עֲדָנָה". וּבִרְכַּתִּיהָ – בְּהִנָּקֵת שְׁנֵי־דִיִּם, כְּשֶׁנִּצְרָכָה לְכַד בְּיוֹם מִשְׁתָּה שֶׁל יִצְחָק. שְׁהִיוּ מְרַנְּנִים עֲלֵיהֶם שֶׁהִבִּיאוּ אֲסוּפִי מִן הַשּׁוּק וְאוֹמְרִים "בְּנֵנוּ הוּא". וְהִבִּיָּאָה כָּל אֶחָת בְּנָה עִמָּה וּמִנְקָתָה לֹא הִבִּיָּאָה, וְהִיא הִנִּיקָה אֶת כָּלָם. הוּא שְׁנִיאָמַר: "הִנִּיקָה בָּנִים שְׂרָה". בְּרִאשִׁית רַבָּה רַמְזוֹ בְּמַקְצֵת.
וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל־פָּנָיו וַיִּצְחָק וַיֹּאמֶר בָּלְבֹו הִלְבֹון מֵאָה־שָׁנָה יִנָּלַד וְאִם־שְׂרָה הִבְת־תַּשְׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד:	וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל אַפּוֹהִי וְחֻדִי וַיֹּאמֶר בָּלְבִיָּה הִלְבֵר מֵאָה שָׁנִין יֵהִי וְלֹד וְאִם שְׂרָה הִבְת תַּשְׁעִין שָׁנִין תֵּלִיד:
וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל פָּנָיו וַיִּצְחָק – זֶה תִּרְגָּם אוֹיִנְקְלוֹס לְשׁוֹן שְׂמָחָה: "וְחֻדִי", וְשֶׁל שְׂרָה לְשׁוֹן מְחוּךְ. לְמַדָּת שֶׁאַבְרָהָם הָאֲמִין וְשְׂמָחָה, וְשְׂרָה לֹא הָאֲמִינָה וְלִגְלָגָה, וְזֶהוּ שֶׁהִקְפִּיד הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל שְׂרָה וְלֹא הִקְפִּיד עַל אַבְרָהָם. הִלְבֹון – יֵשׁ תְּמִיּוּת שֶׁהֵן קִנְיָנוֹת, כְּמוֹ "הַנִּגְלָה נִגְלִיתִי", "הַרְוָאָה אִתָּה". אֵף זֶה הִיא קִנְיָתָה, וְכָךְ אָמַר בָּלְבֹו: הַנִּעֲשֶׂה חֶסֶד זֶה לְאַחֵר, מֵה שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לִי? וְאִם שְׂרָה הִבְת תַּשְׁעִים שָׁנָה – הִנֵּה כְּדַאי לִילֵד. וְאֵף עַל פִּי שְׂדוּרוֹת הַרְאשׁוֹנִים הִיוּ מוֹלִידִין בְּנֵי חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, בִּימֵי אַבְרָהָם נִתְמַעֲטוּ הַשָּׁנִים כְּכָר, וְכֵּן תַּשְׁוֹת כֹּחַ לְעוֹלָם. צֵא וּלְמַד מִעֲשֶׂה דְּוִרוֹת שְׂמָנִם וְעַד אַבְרָהָם, שֶׁמִּהְרֵי תוֹלְדוֹתֵיהֶן בְּנֵי שְׁשִׁים וּבְנֵי שְׁבַעִים.	
וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים לוֹ יִשְׁמַעְעָל יִחְיֶה לְפָנֶיךָ:	וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם הָדֵם יי לוֹי יִשְׁמַעְעָל יִתְקִים הָדֵם:
לוֹ יִשְׁמַעְעָל יִחְיֶה – הַלּוּאִי שֶׁיִּחְיֶה יִשְׁמַעְעָל, אֵינִי כְּדַאי לְקַבֵּל מִסּוֹן שְׂכָר כְּזֶה. יִחְיֶה לְפָנֶיךָ – יִחְיֶה בְּרִאשִׁיתָהּ, כְּמוֹ "הַתְּהִלָּה לְפָנֶיךָ", "פֶּלַח הַדָּמִי".	לוֹ יִשְׁמַעְעָל יִתְקֶה – הַלּוּאִי שֶׁיִּחְיֶה יִשְׁמַעְעָל, אֵינִי כְּדַאי לְקַבֵּל מִסּוֹן שְׂכָר כְּזֶה. יִחְיֶה לְפָנֶיךָ – יִחְיֶה בְּרִאשִׁיתָהּ, כְּמוֹ "הַתְּהִלָּה לְפָנֶיךָ", "פֶּלַח הַדָּמִי".

וַיֹּאמֶר אֱ-לֹהִים אֲבֹל שְׂרָה אִשְׁתִּי יִלְדֶת לָךְ בֶּן וְקִרְאָתָהּ אֶת-שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמַתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לִזְרַעוֹ אֶתְרִיו:	וַיֹּאמֶר יי בְּקוֹשָׁטָא שְׂרָה אִתְּתָךְ תִּלְיֵד לָךְ בֶּר וְתִקְרִי יֵת שְׁמִיהָ יִצְחָק וְאָקִים יֵת קִנְמִי עַמִּיהָ לְקִים עָלֵם לְבְנוֹהִי בְתִרוּהִי:
---	--

אָבֹל – לְשׁוֹן אֲמַתַּת דְּבָרִים. וְכו': "אָבֹל אֲשָׁמִים אֲנִיחֵנוּ", "אָבֹל בֶּן אֵין לָהּ". וְקִרְאָתָהּ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק – עַל שֵׁם הַצְחֹק. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: עַל שֵׁם עֲשָׂרָה נְסִיווּת, וְתַשְׁעִים שָׁנָה שֶׁל שְׂרָה, וְשִׁמּוֹנָה יָמִים שְׁנִמּוֹל, וּמֵאָה שָׁנָה שֶׁל אַבְרָהָם. וְהִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתּוֹ – לָמָּה נֶאֱמַר? וְהָרִי כָּבֹד כְּתִיב "וְאִתָּהּ אֶת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אִתָּהּ וְנִרְעָה..." ? אֵלֹא לִפִּי שְׂאוֹמֵר "וְהִקְמֹתִי..." , יָכוֹל בְּנִי יִשְׁמַעֵאל וּבְנֵי קִטּוּרָה בְּכֻלָּל הַקִּיּוּם? תִּלְמוּד לומֵר: "וְהִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתּוֹ" – וְלֹא עִם אֲחֵרִים. "וְאֵת בְּרִיתִי אָקִים אֶת יִצְחָק", לָמָּה נֶאֱמַר? אֵלֹא לְמַד שֶׁהָיָה קְדוּשׁ מִבְּטָן. דְּבָר אֲחֵר, אָמַר רַבִּי אֲבָא: מִכָּאן אִתָּהּ לְמַד קֵל וְחֹמֶר בֶּן הַגְּבִירָה מִבֶּן הָאִמָּה. כְּתִיב "הִנֵּה בִּרְכָתִי אוֹתוֹ וְהַפְּרִיתִי אוֹתוֹ וְהִרְבִּיתִי אוֹתוֹ", זֶה יִשְׁמַעֵאל, וְקֵל וְחֹמֶר "וְאֵת בְּרִיתִי אָקִים אֶת יִצְחָק". אֵת בְּרִיתִי – בְּרִית הַמִּילָה תִּהְיֶה מְסוּרָה לִזְרַעוֹ שֶׁל יִצְחָק.

וְלִישְׁמַעֵאל שְׁמַעְתִּיהָ הִנֵּה בִּרְכָתִי אִתּוֹ וְהַפְּרִיתִי אִתּוֹ וְהִרְבִּיתִי אִתּוֹ בְּמֵאֵד מֵאֵד שְׁנַיִם-עָשָׂר נְשִׂאִם יוֹלִיד וְנִתְתִּיו לְגוֹי גָּדוֹל:	וְעַל יִשְׁמַעֵאל קְבִילִית צְלוּתָךְ הֵא בְּרִיכִית יִתִּיה וְאִפְשִׁית יִתִּיה וְאִסְגִּיתִי יִתִּיה לְחֻדָּא לְחֻדָּא תְּרִי עֶסֶר רַבְּרִין יוֹלִיד וְאִתְּנִיָּה לְעַם סְגִי:
---	--

שְׁנַיִם עָשָׂר נְשִׂאִים – כַּעֲנָנִים יְכָלוּ. כְּמוֹ: "נְשִׂאִים וְרוּחַ".

וְאֶת-בְּרִיתִי אָקִים אֶת-יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לָךְ שְׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה בַּשָּׁנָה הָאֲחֵרָת:	וְיֵת קִנְמִי אָקִים עִם יִצְחָק דִּתְלִיד לָךְ שְׂרָה לְזִמְנָא הָדִין בְּשִׁתָּא אוֹחְרָנְתָא:
--	--

וְיָכֹל לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֱ-לֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם:	וְנִשְׁיָצִי לְמַלְלָא עַמִּיהָ וְאִסְתַּלַּק יִקְרָא דִּי מַעְלוּוֹהִי דְאַבְרָהָם:
---	--

מֵעַל אַבְרָהָם – לְשׁוֹן נִקְיָה הוּא כָּלִפִּי שְׂכִינָה. וְלִמְדֵנוּ שֶׁהַצְדִּיקִים מְרַכְּבֵתוּ שֶׁל מְקוֹם.

וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת-יִשְׁמַעֵאל בְּנוֹ וְאֵת כָּל-יְלִידֵי בֵיתוֹ וְאֵת כָּל-מִקְנֵת כֶּסֶף כָּל-זָכָר בְּאֻנְשֵׁי בֵית אַבְרָהָם וַיִּמָּל אֶת-בְּשָׁר עַרְלָתָם בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱ-לֹהִים:	וְדַבֵּר אַבְרָהָם יֵת יִשְׁמַעֵאל בְּרִיה וְיֵת כָּל יְלִידֵי בֵיתִיה וְיֵת כָּל זָבִינִי כִּסְפִּיהָ כָּל דְּכוּרָא בְּאֻנְשֵׁי בֵית אַבְרָהָם וְגִזֵּר יֵת בְּסָרָא דְעוֹרְלַתְהוֹן בְּכֻרן יוֹמָא הָדִין כְּמָא דְמַלִּיל עַמִּיהָ יי:
--	--

בַּעֲצֵם הַיּוֹם – בּוֹ בְּיוֹם שְׁנַצֵּטוּוּהָ, בְּיוֹם וְלֹא בְלִילָה. לֹא נִתְּרָא לֹא מִן הַגּוֹזִים וְלֹא מִן הַלְצָנִים, וְשִׁלָּא יִהְיוּ אוֹיְבֵיו וּבְנֵי דוֹרוֹ אוֹמְרִים: אֵלּוּ רָאִינוּהוּ לֹא הִנְחִינוּהוּ לְמוֹל וּלְקַטֵּם מִצְנֹתוֹ שֶׁל מְקוֹם. וַיִּמָּל – לְשׁוֹן וַיַּפְעֵל.

וְאַבְרָהָם בֶּן-תַּשְׁעִים וְתַשְׁעִי שָׁנָה בְּהַמְלֹו בְּשָׁר עַרְלָתוֹ:	וְאַבְרָהָם בֶּר תַּשְׁעִין וְתַשְׁעִי שְׁנִין כַּד גִּזֵּר בְּסָרָא דְעוֹרְלַתִּיהָ:
---	---

בְּהַמְלֹו – בְּהַפְעֵלוֹ, כְּמוֹ "בְּהַכְרָאם".

וַיִּשְׁמַעֵאל בְּנוֹ בֶּן-שָׁלֹשׁ עָשָׂרָה שָׁנָה בְּהַמְלֹו אֶת בְּשָׁר עַרְלָתוֹ:	וַיִּשְׁמַעֵאל בְּרִיה בֶּר תִּלַּת עָסְרִי שְׁנִין כַּד גִּזֵּר יֵת בְּסָרָא דְעוֹרְלַתִּיהָ:
--	--

בְּהַמְלֹו אֶת בְּשָׁר עַרְלָתוֹ – בְּאַבְרָהָם לֹא נֶאֱמַר "אֵת", לִפִּי שִׁלָּא הָיָה חֶסֶר אֵלֹא חֲתוּדָה בְּשָׁר, שֶׁכָּבֹד נִתְמַעַף עַל יְדֵי תַשְׁמִישׁ. אָבֹל יִשְׁמַעֵאל שֶׁהָיָה יָלֵד הַיּוֹזֵק לְחֲתוּדָה עָרְלָה וְלִפְרוֹעַ הַמִּילָה, לְכַד נֶאֱמַר בּוֹ "אֵת".

בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אַבְרָהָם וַיִּשְׁמַעֵאל בְּנוֹ:	בְּכֻרן יוֹמָא הָדִין אִתְּגַזֵּר אַבְרָהָם וַיִּשְׁמַעֵאל בְּרִיה:
--	---

בַּעֲצֵם הַיּוֹם – שְׁמָלָאוּ לְאַבְרָהָם תַּשְׁעִים וְתַשְׁעִי שָׁנָה, וְלִישְׁמַעֵאל שָׁלֹשׁ עָשָׂרָה שָׁנִים, "נִמּוֹל אַבְרָהָם וַיִּשְׁמַעֵאל בְּנוֹ".

וְכָל-אֻנְשֵׁי בֵיתוֹ יִלְיֵד בְּיָת וּמִקְנֵת-כֶּסֶף מֵאֵת בֶּן-גִּבְרָ וְנָמְלוּ אִתּוֹ:	וְכָל אֻנְשֵׁי בֵיתִיה יְלִידֵי בֵיתָא וְזָבִינִי כִּסְפָא מִן בְּנֵי עַמִּיָּא אִתְּגַזְרוּ עַמִּיהָ:
--	--

כב וַיָּשְׁבוּ שְׁלֹשׁ שָׁנִים אֵין מִלְחָמָה בֵּין אָרָם וּבֵין
 יִשְׂרָאֵל: וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית וַיֵּרֶד יְהוֹשָׁפָט מִלֶּלֶךְ־
 יְהוּדָה אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־
 עַבְדּוֹ הַיָּדְעָתָם כִּי־לָנוּ רָמָת גִּלְעָד וְאֶנְחֲנוּ מִחַשִׁים
 מִקָּחַת אֹתָהּ מִיָּד מֶלֶךְ אָרָם: וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוֹשָׁפָט
 הַתֵּלֶךְ אֲתִי לַמִּלְחָמָה רָמָת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־
 מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כָּמוֹנִי כָמוֹךָ כַּעֲמִי כַעֲמֹךָ כְּסוּסִי
 כְּסוּסֶיךָ: וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל דָּרֹשׁ־נָא
 כִּי־וָאֵת־דָּבָר יִי־הוּא: וַיִּקְבֹּץ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־
 הַגִּבִּיּאִים כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הֲאֵלֶךְ
 עַל־רָמָת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה אִם־אֶחָדָל וַיֹּאמְרוּ עֲלֶה
 וַיֵּתֶן אֶ־דָּגִי בְיָד הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הֲאֵין כָּה־
 גִּבִּיָּא לִי־הִנֵּה עוֹד וְנִדְרָשָׁה מֵאֹתוֹ: וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־
 יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט עוֹד אִישׁ־אֶחָד לְדָרֹשׁ אֶת־
 יִי־הוּא מֵאֹתוֹ וְאֲנִי שֹׁנְאֹתִיו כִּי לֹא־יִתְּנָבֵא עָלַי טוֹב כִּי
 אִם־רָע מִיִּכְיָהוּ בֶן־יִמְלָה וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־יֹאמֶר
 הַמֶּלֶךְ כֹּן: וַיִּקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־סָרִיס אֶחָד
 וַיֹּאמֶר מִתְּרָה מִיִּכְיָהוּ בֶן־יִמְלָה: וַיִּמְלֹךְ יִשְׂרָאֵל
 וַיְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה יוֹשְׁבִים אִישׁ עַל־כִּסְאוֹ
 מִלְּבָשִׁים בְּגָדִים בְּגָרֹן פֶּתַח שַׁעַר שַׁמְרוֹן וְכָל־
 הַגִּבִּיּאִים מִתְּנַבְּאִים לִפְנֵיהֶם: וַיַּעַשׂ לוֹ צִדְקִיָּה בֶן־
 כְּנַעֲנָה קֶרְנִי בִרְזֵל וַיֹּאמֶר כַּה־אָמַר יִי־הוּא בְּאֵלָה
 תִּנְגַח אֶת־אָרָם עַד־פִּלְתָּם: וְכָל־הַגִּבִּיּאִים גִּבִּיּאִים כֹּן
 לֹא־אָמַר עֲלֶה רָמָת גִּלְעָד וְהַצֵּלָח וְנָתַן יִי־הוּא בְּיָד
 הַמֶּלֶךְ: וְהַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־הֵלֵךְ לִקְרָא מִיִּכְיָהוּ דָּבָר
 אֵלָיו לֹא־אָמַר הִנֵּה־נָא דְבָרֵי הַגִּבִּיּאִים כַּה־אֶחָד טוֹב
 אֶל־הַמֶּלֶךְ יְהִי־נָא דְבָרְךָ כְּדָבָר אֶחָד מֵהֶם וְדִבַּרְתָּ
 טוֹב: וַיֹּאמֶר מִיִּכְיָהוּ חֵי־יִי־הוּא כִּי אֶת־אֲשֶׁר יֹאמֶר
 יִי־הוּא אֵלֵי אֲתוֹ אֲדַבֵּר: וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר
 הַמֶּלֶךְ אֵלָיו מִיִּכְיָהוּ הַנֵּלֶךְ אֶל־רָמָת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה
 אִם־נִתְּחָדָל וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֲלֶה וְהַצֵּלָח וְנָתַן יִי־הוּא בְּיָד
 הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַמֶּלֶךְ עַד־כַּמָּה פַּעַמִּים אֲנִי
 מִשְׁבִּיעֶיךָ אֲשֶׁר לֹא־תִדְבֹר אֵלַי רִקְאַמֶּת בְּשֵׁם יִי־הוּא:
 וַיֹּאמֶר רָאִיתִי אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל נִפְצִים אֶל־הַהָרִים
 כַּצֵּאֵן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רַעָה וַיֹּאמֶר יִי־הוּא לֹא־אֲדַגִּים
 לְאַלֶּה יָשׁוּבוּ אִישׁ־לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם: וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־
 יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט הֲלֹוא אִמְרָתִי אֵלֶיךָ לֹוא־יִתְּנָבֵא
 עָלַי טוֹב כִּי אִם־רָע: וַיֹּאמֶר לָכֵן שָׁמַע דְּבַר־יִי־הוּא
 רָאִיתִי אֶת־יִי־הוּא יוֹשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ וְכָל־צִבְּא הַשָּׁמַיִם
 עֹמְדִים עָלָיו מִיָּמִינוֹ וּמִשְׁמָאלוֹ: וַיֹּאמֶר יִי־הוּא מִי
 יִפְתָּה אֶת־אֲחָאָב וַיַּעַל וַיִּפֹּל בְּרָמָת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר זֶה

כָּכָה וְזֶה אָמַר בָּכָה: וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֵד לִפְנֵי יִי־הוּא
 וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶפְתְּנוּ וַיֹּאמֶר יִי־הוּא אֵלָיו כַּמָּה: וַיֹּאמֶר
 אֲצֹא וְהִלִּיתִי רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָל־גִּבִּיּאִיו וַיֹּאמֶר תִּפְתָּה
 וְגַם־תּוֹכֹל צֹא וַעֲשֵׂה־כֹן: וַעֲתָה הִנֵּה נָתַן יִי־הוּא רוּחַ
 שֶׁקֶר בְּפִי כָל־גִּבִּיּאֵיךָ אֵלָה וַיִּי־הוּא דָּבָר עָלֶיךָ רַעָה:
 וַיִּגַּשׁ צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה וַיִּפֹּק אֶת־מִיִּכְיָהוּ עַל־
 הַלְחִי וַיֹּאמֶר אֵי־זֶה עֹבֵר רוּח־יִי־הוּא מֵאֲתִי לְדָבָר
 אוֹתָךְ: וַיֹּאמֶר מִיִּכְיָהוּ הִנֵּךְ רֹאֶה בַּיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר
 תִּבְּא תָדָר בְּחֹדֶר לַהֲתַבָּה: וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל קַח
 אֶת־מִיִּכְיָהוּ וְהַשִּׁיבֵהוּ אֶל־אֶמֶן שַׁר־הָעִיר וְאֶל־יֹאשׁ
 בֶן־הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמְרָתָּ כַּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ שִׁימוּ אֶת־זֶה בֵּית
 הַכְּלָא וְהַאֲכִלְהוּ לָחֶם לַחֵץ וַיָּמִים לַחֵץ עַד בָּאִי
 בְּשָׁלוֹם: וַיֹּאמֶר מִיִּכְיָהוּ אִם־שׁוֹב תִּשׁוּב בְּשָׁלוֹם
 לֹא־דָבָר יִי־הוּא כִּי וַיֹּאמֶר שָׁמַעוּ עַמִּים כָּלָם: וַיַּעַל
 מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה רָמָת גִּלְעָד:
 וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט הַתַּחֲפֹשׁ וְבֹא
 בַּמִּלְחָמָה וְאַתָּה לְבַשׁ בְּגָדֶיךָ וַיִּתַּחֲפֹשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
 וַיָּבֹאוּ בַּמִּלְחָמָה: וַיִּמְלֹךְ אָרָם צִנָּה אֶת־שָׂרֵי הָרֶכֶב
 אֲשֶׁר־לוֹ שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם לֹא־מָר לֹא תִלָּחֲמוּ אֶת־קֶטָן
 וְאֶת־גָּדוֹל כִּי אִם־אֶת־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְבָדוֹ: וַיְהִי
 כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב אֶת־יְהוֹשָׁפָט וְהָמָה אָמְרוּ אֶךְ
 מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל הוּא וַיִּסְרוּ עָלָיו לַהֲלָחֶם וַיִּזְעַק
 יְהוֹשָׁפָט: וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב כִּי־לֹא־מֶלֶךְ
 יִשְׂרָאֵל הוּא וַיָּשׁוּבוּ מֵאֲחֵרָיו: וְאִישׁ מִשָּׁד בִּקְשָׁת
 לְתַמּוֹ וַיִּפֹּק אֶת־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בֵּין הַדְּבָקִים וּבֵין
 הַשָּׂרִיָּן וַיֹּאמֶר לְרַכְּבוֹ הִפֹּךְ יָדָךְ וְהוֹצִיאֲנִי מִן־הַמִּתְּנָה
 כִּי הִחֲלִיתִי: וַיַּעֲלֶה הַמִּלְחָמָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהַמֶּלֶךְ
 הָיָה מַעֲמֵד בְּמַרְכָּבָה נִכַח אָרָם וַיָּמָת בָּעָרֵב וַיִּצַּק דָּם־
 הַמַּכָּה אֶל־חֵיק הָרֶכֶב: וַיַּעֲבֹר הָרֶנָּה בַּמִּתְּנָה כַּבֹּא
 הַשָּׁמַשׁ לֹא־אָמַר אִישׁ אֶל־עִירוֹ וְאִישׁ אֶל־אֲרָצוֹ:
 וַיָּמָת הַמֶּלֶךְ וַיָּבֹאוּ שַׁמְרוֹן וַיִּקְבְּרוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ
 בְּשַׁמְרוֹן: וַיִּשְׁטַף אֶת־הָרֶכֶב עַל ו בְּרֶכֶת שַׁמְרוֹן
 וַיִּלְקוּ הַכְּלָבִים אֶת־דָּמָו וְהַזִּנּוֹת רָחֲצוּ כְּדָבָר יִי־הוּא
 אֲשֶׁר דָּבָר: וַיִּתֵּר דְּבָרֵי אֲחָאָב וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וּבֵית
 הַשֵּׁן אֲשֶׁר בָּנָה וְכָל־הָעָרִים אֲשֶׁר בָּנָה הֲלֹוא־הֶם
 כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל:
 וַיִּשְׁכַּב אֲחָאָב עַם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ אֲחִזִּיָּהוּ בֶן־תַּחֲתִיו:
 וַיְהוֹשָׁפָט בֶּן־אֶסָא מֶלֶךְ עַל־יְהוּדָה בַּשָּׁנָה אַרְבַּע
 לֶאֱחָאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: וַיְהוֹשָׁפָט בֶּן־שְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ
 שָׁנָה בְּמָלְכוֹ וַעֲשָׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם
 וְשֵׁם אִמּוֹ עֲזוּבָה בַת־שִׁלְחִי: וַיִּלָּךְ בְּכָל־צָרָךְ אֶסָא

אָבִיו לֹא־סָר מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה: ^מוְאֵד
הַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ עוֹד הָעָם מִזִּבְחִים וּמִקְטָרִים בְּבָמוֹת:
^{מא}וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁפָט עִם־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: ^{מב}וַיֵּתֶר דְּבָרֵי
יְהוֹשֻׁפָט וַיְגִבּוּרְתּוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה וְאֲשֶׁר נָלְחָם הַלֵּא־הֵם
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה: ^{מג}וַיֵּתֶר
הַקָּדָשׁ אֲשֶׁר נִשְׁאָר בְּיָמֵי אֶסָא אָבִיו בְּעַר מִן־הָאָרֶץ:
^{מד}וּמֶלֶךְ אֵין בְּאֶדּוֹם נֶצַב מֶלֶךְ: ^{מה}וְיְהוֹשֻׁפָט עָשָׂה אֲנִיּוֹת
תְּרֻשֵׁי שׁ לְלָכֶת אַפִּירָה לְזָהָב וְלֹא הָלָךְ כִּי־נִשְׁבְּרוּ
אֲנִיּוֹת בְּעֶצְיוֹן גָּבֵר: ^{מו}וְאִזְ אֲמָר אֲחֻזָּיָהוּ בֶן־אֲחֵאֵב אֶל־
יְהוֹשֻׁפָט יִלְכוּ עִבְדֵי עִם־עִבְדֵיךָ בְּאֲנִיּוֹת וְלֹא אָבָה
יְהוֹשֻׁפָט: ^{מא}וַיִּשְׁקֹב יְהוֹשֻׁפָט עִם־אֲבָתָיו וַיִּקְבֹּר עִם־
אֲבָתָיו בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם בְּנוֹ תַחְתָּיו:
^{מב}אֲחֻזָּיָהוּ בֶן־אֲחֵאֵב מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשִׁמְרוֹן בִּשְׁנַת
שְׁבַע עֶשְׂרֵה לַיהוֹשֻׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עַל־
יִשְׂרָאֵל שְׁנָתִים: ^{מג}וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּלְךְ
בְּדֶרֶךְ אָבִיו וּבְדֶרֶךְ אֲמֹו וּבְדֶרֶךְ יִרְבְּעָם בֶּן־נִבָט אֲשֶׁר
הִחֲטִיֵּא אֶת־יִשְׂרָאֵל: ^{מד}וַיַּעֲבֹד אֶת־הַבַּעַל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ
וַיִּכְעַס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כָּכָל אֲשֶׁר־עָשָׂה
אָבִיו:

א וַיִּפְשַׁע מוֹאָב בְּיִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי מוֹת אֲחֵאֵב: ^אוַיִּפֹּל
אֲחֻזָּיָה בַּעַד הַשְׁבָּכָה בַּעֲלִיתּוֹ אֲשֶׁר בְּשִׁמְרוֹן וַיַּחֲל
וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לְכוּ דַרְשׁוּ בְּבַעַל זְבוּב
אֱלֹהֵי עֲקָרוֹן אִם־אֶחְיֶה מִחֲלֵי זֶה: ^בוּמִלֵּאָדָּה יְהוָה
דָּבָר אֶל־אֲלִיָּה הַתִּשְׁבִּי קוֹם עֲלֶה לִקְרֹאת מַלְאָכֵי
מֶלֶךְ־שִׁמְרוֹן וּדְבַר אֲלֵהֶם הַמַּבְלִי אִין־אֱלֹהִים
בְּיִשְׂרָאֵל אַתֶּם הַלֹּכִים לְדַרְשׁ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי
עֲקָרוֹן: ^גוְלִכֹּן כֹּה־אָמַר יְהוָה הַמַּטָּה אֲשֶׁר־עָלִיתָ שָׁם
לֹא־תֵרָד מִמֶּנּוּ כִּי מוֹת תָּמוּת וַיִּלְךְ אֲלִיָּה: ^דוַיִּשׁוּבוּ
הַמַּלְאָכִים אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מִה־זֶּה שְׁבַתֶּם:
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ וַעֲלֶה לִקְרֹאתָנוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵינוּ
לְכוּ שׁוּבוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־שָׁלַח אֲתֶכֶם וּדְבַרְתֶּם
אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה הַמַּבְלִי אִין־אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל
אַתָּה שָׁלַח לְדַרְשׁ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֲקָרוֹן לִכֹּן
הַמַּטָּה אֲשֶׁר־עָלִיתָ שָׁם לֹא־תֵרָד מִמֶּנּוּ כִּי־מוֹת
תָּמוּת: ^הוַיִּדְבֹּר אֲלֵהֶם מָה מִשְׁפָּט הָאִישׁ אֲשֶׁר עָלָה
לִקְרֹאתְכֶם וַיִּדְבֹּר אֲלֵיכֶם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ בַּעַל שַׁעַר וְאֶזְרוֹר עוֹר אֶזְרוֹר
בְּמִתְּנֵיו וַיֹּאמֶר אֲלִיָּה הַתִּשְׁבִּי הוּא: ^ווַיִּשְׁלַח אֵלָיו
שְׁרֵי־חַמְשִׁים וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַל אֵלָיו וַהֲנִיָּה יָשָׁב עַל־רֹאשׁ
הַהָר וַיִּדְבֹּר אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים הַמֶּלֶךְ דָּבָר רָדָה:

וַיַּעֲנֶה אֲלֵיהֶו וַיִּדְבֹּר אֶל־שְׁרֵי הַחֲמִשִּׁים וְאִם־אִישׁ
אֱלֹהִים אֲנִי תֵרָד אֲשֶׁל מִן־הַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל אֶתְךָ וְאֶת־
חַמְשֵׁיךָ וְתֵרָד אֲשֶׁל מִן־הַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל אֹתוֹ וְאֶת־
חַמְשָׁיו: ^אוַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח אֵלָיו שְׁרֵי־חַמְשִׁים אַחֵר
וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַן וַיִּדְבֹּר אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים כֹּה־אָמַר
הַמֶּלֶךְ מִהֵרָה רָדָה: ^בוַיַּעַן אֲלִיָּה וַיִּדְבֹּר אֲלֵיהֶם אִם־
אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲנִי תֵרָד אֲשֶׁל מִן־הַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל
אֶתְךָ וְאֶת־חַמְשֵׁיךָ וְתֵרָד אֲשֶׁל־אֱלֹהִים מִן־הַשָּׁמַיִם
וְתֹאכַל אֹתוֹ וְאֶת־חַמְשָׁיו: ^גוַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח שְׁרֵי־
חַמְשִׁים שְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַל וַיִּבֹּא שְׁרֵי־חַמְשִׁים
הַשְּׁלִישִׁי וַיִּכְרַע עַל־בְּרַכְיוֹ לְנֶגֶד אֲלֵיהֶו וַיִּתְחַנֵּן
אֵלָיו וַיִּדְבֹּר אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים תִּיקַר־נָא נַפְשִׁי
וְנַפְשׁ עִבְדֵיךָ אֵלֶּה חַמְשִׁים בְּעֵינֵיךָ: ^דהִנֵּה יָרַדָה אֲשֶׁל
מִן־הַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל אֶת־שְׁנֵי שְׁרֵי הַחֲמִשִּׁים
הָרִאשׁוֹנִים וְאֶת־חַמְשֵׁיהֶם וְעַתָּה תִיקַר נַפְשִׁי בְּעֵינֵיךָ:
^הוַיִּדְבֹּר מִלֵּאָדָּה יְהוָה אֶל־אֲלֵיהֶו רַד אֹתוֹ אֶל־תִּירָא
מִפָּנָיו וַיִּקָּם וַיֵּרָד אֹתוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ: ^ווַיִּדְבֹּר אֵלָיו כֹּה־
אָמַר יְהוָה יַעַן אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ מַלְאָכִים לְדַרְשׁ בְּבַעַל
זְבוּב אֱלֹהֵי עֲקָרוֹן הַמַּבְלִי אִין־אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל
לְדַרְשׁ בְּדְבָרוֹ לִכֹּן הַמַּטָּה אֲשֶׁר־עָלִיתָ שָׁם לֹא־תֵרָד
מִמֶּנּוּ כִּי־מוֹת תָּמוּת: ^זוַיָּמָת כְּדָבָר יְהוָה אֲשֶׁר־
דִּבֶּר אֲלֵיהֶו וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם תַּחְתָּיו בִּשְׁנַת שְׁתִּים
לַיהוֹרָם בֶּן־יְהוֹשֻׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה כִּי לֹא־הָיָה לוֹ בֶּן:
^חוַיֵּתֶר דְּבָרֵי אֲחֻזָּיָהוּ אֲשֶׁר עָשָׂה הַלֵּוֹא־הַמָּה כְּתוּבִים
עַל־סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל:

ב וַיְהִי בַּהַעֲלוֹת יְהוָה אֶת־אֲלֵיהֶו בְּסַעֲרָה הַשָּׁמַיִם
וַיִּלְךְ אֲלֵיהֶו וַאֲלִישָׁע מִן־הַגִּלְגָּל: ^אוַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶו אֶל־
אֲלִישָׁע שָׁב־נָא כֹה כִּי יְהוָה שְׁלַחְתָּנִי עַד־בֵּית־אֵל
וַיֹּאמֶר אֲלִישָׁע חִי־יְהוָה וְחִי־נַפְשִׁי אִם־אֶעֱזֹבָךְ
וַיֵּרָדוּ בֵּית־אֵל: ^בוַיִּצְאוּ בְנֵי־הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר־בֵּית־אֵל
אֶל־אֲלִישָׁע וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנְדַּעְתָּ כִּי הַיּוֹם יְהוָה
לִקַּח אֶת־אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשְׁךָ וַיֹּאמֶר גַּם־אֲנִי יִדְעָתִי
הַחַשׁוּ: ^גוַיֹּאמֶר לוֹ אֲלֵיהֶו אֲלִישָׁע וַשְׁבִּנָּא כֹה כִּי
יְהוָה שְׁלַחְתָּנִי יִרְיָחוֹ וַיֹּאמֶר חִי־יְהוָה וְחִי־נַפְשִׁי
אִם־אֶעֱזֹבָךְ וַיִּבֹּאוּ יִרְיָחוֹ: ^דוַיִּגְשׁוּ בְנֵי־הַנְּבִיאִים
אֲשֶׁר־בִּירְיָחוֹ אֶל־אֲלִישָׁע וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנְדַּעְתָּ כִּי
הַיּוֹם יְהוָה לִקַּח אֶת־אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשְׁךָ וַיֹּאמֶר גַּם־
אֲנִי יִדְעָתִי הַחַשׁוּ: ^הוַיֹּאמֶר לוֹ אֲלֵיהֶו שְׁבִנָּא כֹה כִּי
יְהוָה שְׁלַחְתָּנִי הִפְרִדְנָה וַיֹּאמֶר חִי־יְהוָה וְחִי־נַפְשִׁי
אִם־אֶעֱזֹבָךְ וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם: ^ווַחֲמִשִּׁים אִישׁ מִבְּנֵי

הנביאים הָלְכוּ וַיַּעֲמְדוּ מִנְגִּיד מִרְחוֹק וּשְׁנִיָּהֶם עָמְדוּ
עַל-הַיַּרְדֵּן: וַיִּקְחֹ אֶלֶיָּהוּ אֶת-אֲדָרְתוֹ וַיַּגְלֵם וַיַּכֶּה
אֶת-הַמַּיִם וַיַּתְּצוּ הַנָּהָ וַהֲנִיחָם וַיַּעֲבְרוּ שְׁנֵיהֶם בַּחֲרֹבָה:
וַיְהִי כַעֲבָרָם וְאֶלֶיָּהוּ אָמַר אֶל-אֱלִישָׁע שְׂאֵל מֶה
אֶעֱשֶׂה-לָּךְ בְּטָרֵם אֶלְקָח מֵעַמָּךְ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע וַיְהִי
גַּם פִּי-שְׁנַיִם בְּרוּחַךְ אֵלַי: וַיֹּאמֶר הַקִּשִּׁית לִשְׂאוֹל
אִם-תִּרְאֶה אֹתִי לִקְחַת מֵאִתְּךָ יְהִי-לָךְ כֹּן וְאִם-אֵין לֹא
יִהְיֶה: וַיְהִי הַמָּה הַלָּכִים הַלּוֹךְ וַדְּבָר וַהֲנִיחָה רֶכֶב-אִשׁ
וְסוּסֵי אִשׁ וַיַּפְרְדּוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם וַיַּעַל אֶלֶיָּהוּ בְּסַעֲרָה
הַשָּׁמַיִם: וַאֲלִישָׁע רָאָה וְהוּא מִצַּעֲקֹ אָבִי אָבִי רֶכֶב
יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו וְלֹא רָאָהוּ עוֹד וַיַּחֲזֹק בַּבִּגְדָיו
וַיִּקְרַעֵם לִשְׁנַיִם קָרְעִים: וַיִּרְם אֶת-אֲדָרְתוֹ אֶלֶיָּהוּ
אֲשֶׁר נָפְלָה מֵעַלָּיו וַיִּשָּׁב וַיַּעֲמֵד עַל-שֹׁפֶת הַיַּרְדֵּן:
וַיִּקְחֹ אֶת-אֲדָרְתוֹ אֶלֶיָּהוּ אֲשֶׁר-נָפְלָה מֵעַלָּיו וַיַּכֶּה
אֶת-הַמַּיִם וַיֹּאמֶר אֵלֶּה י-הוָה אֱלֹהֵי אֶלֶיָּהוּ אִתִּי
הוּא וַיַּכֶּה אֶת-הַמַּיִם וַיַּתְּצוּ הַנָּהָ וַהֲנִיחָה וַיַּעֲבְרֻ
אֲלִישָׁע: וַיִּרְאֶהוּ בְנֵי-הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר-בִּירִיחוֹ מִנְגִּיד
וַיֹּאמְרוּ גִּחָה רֹחַ אֶלֶיָּהוּ עַל-אֱלִישָׁע וַיָּבֵאוּ לַקְרָאתוֹ
וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ-לּוֹ אַרְצָה: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה-גָא יִשְׂאֶת-
עֲבָדֶיךָ חֲמִשִּׁים אָנָּשִׁים בְּנֵי-חֵיל יִלְכוּ גַּם וַיִּבְקָשׁוּ
אֶת-אֲדָנֶיךָ פֶּן-נִשְׂאוֹ רֹחַ י-הוָה וַיִּשְׁלַכְהוּ בְּאֶתֶד
הַהָרִים אֹו בְּאֶתֶת הַגִּיאֹת וַיֹּאמֶר לֹא תִשְׁלַחוּ:
וַיַּפְצְרוּ-בּוֹ עַד-בֹּשׁ וַיֹּאמֶר שְׁלַחוּ וַיִּשְׁלַחוּ חֲמִשִּׁים
אִישׁ וַיִּבְקָשׁוּ שְׁלֹשֶׁה-יָמִים וְלֹא מִצְאָהוּ: וַיִּשָּׁבוּ
אֵלָיו וְהוּא יֹשֵׁב בִּירִיחוֹ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הֲלֹא-אָמַרְתִּי
אֲלֵיכֶם אֶל-תִּלְכוּ: וַיֹּאמְרוּ אָנָּשִׁי הָעִיר אֶל-אֱלִישָׁע
הִנֵּה-גָא מוֹשֵׁב הָעִיר טוֹב פֶּאֶשֶׁר אֲדָנִי רָאָה וְהַמַּיִם
רָעִים וְהָאָרֶץ מִשְׁפָּלָת: וַיֹּאמֶר קְחוּ-לִי צֹלֶחֶת
חֲדָשָׁה וְשִׁימוּ שָׁם מֶלַח וַיִּקְחוּ אֵלָיו: וַיִּצְאָ אֶל-
מוֹצֵא הַמַּיִם וַיִּשְׁלַךְ-שָׁם מֶלַח וַיֹּאמֶר פֶּה-אָמַר י-הוָה
רַפְּאֵתִי לַמַּיִם הָאֵלֶּה לֹא-יִהְיֶה מָשָׁם עוֹד מָוֶת
וּמִשְׁפָּלָת: וַיִּרְפוּ הַמַּיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה כַּדְּבָר אֱלִישָׁע
אֲשֶׁר דִּבֶּר: וַיַּעַל מָשָׁם בֵּית-אֵל וְהוּא עֹלָה בַדֶּרֶךְ
וַיַּעֲרִים קִטְנִים יֵצְאוּ מִן-הָעִיר וַיִּתְקַלְסוּ-בּוֹ וַיֹּאמְרוּ
לּוֹ עֲלֵה קֶרֶחַ עֲלֵה קֶרֶחַ: וַיִּפֹּן אַחֲרָיו וַיִּרְאֵם וַיִּקְלָלֵם
בְּשֵׁם י-הוָה וַתִּצְאָנָה שְׁתֵּים דָּבִים מִן-הַיַּעַר
וַתִּבְקַעְנָה מֵהֶם אַרְבָּעִים וּשְׁנֵי יִלְדִים: וַיִּלָּךְ מָשָׁם
אֶל-הָר הַכְּרִמָּל וּמָשָׁם שָׁב שִׁמְרוֹן:

ג וַיַּהֲרֹם בֶּן-אֲחָאָב מֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל בְּשִׁמְרוֹן
בְּשִׁנַּת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה לַיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ

שְׁתֵּים-עֶשְׂרֵה שָׁנָה: וַיַּעֲשֶׂה הָרַע בְּעֵינָיו י-הוָה וְלֹא
לֹא כָאָבִיו וְכָאֲמוֹ וַיִּסֹּר אֶת-מִצְבַּת הַבָּעַל אֲשֶׁר עָשָׂה
אָבִיו: וְלֹא בַחֲטָאוֹת יִרְבָּעָם בֶּן-נִבְט אֲשֶׁר-הִחְטִיא
אֶת-יִשְׂרָאֵל דָּבָק לֹא-סָר מִמֶּנָּה: וּמִיִּשְׁע מֶלֶךְ-מוֹאָב
הָיָה גִּקְד וְהָשִׁיב לַמֶּלֶךְ-יִשְׂרָאֵל מֵאֶה-אֵלֶּף פָּרִים
וּמֵאֶה אֵלֶּף אִילִים צָמַר: וַיְהִי פָמוֹת אֲחָאָב וַיַּפְשַׁע
מֶלֶךְ-מוֹאָב בַּמֶּלֶךְ יִשְׂרָאֵל: וַיִּצָּא הַמֶּלֶךְ יְהוֹרָם בַּיּוֹם
הַהוּא מִשְׁמֶרֶן וַיַּפְקֵד אֶת-פְּלִי-יִשְׂרָאֵל: וַיִּלָּךְ וַיִּשְׁלַח
אֶל-יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ-יְהוּדָה לֵאמֹר מֶלֶךְ מוֹאָב פָּשַׁע בִּי
הִתְלַךְ אֹתִי אֶל-מוֹאָב לַמִּלְחָמָה וַיֹּאמֶר אֶעֱלֶה כְמוֹנִי
כְמוֹךְ כַּעֲמִי כַעֲמֹךְ כְּסוּסֵי כְּסוּסֶיךָ: וַיֹּאמֶר אִי-יָנָה
הַדֶּרֶךְ נַעֲלָה וַיֹּאמֶר דֶּרֶךְ מִדְּבָר אֲדוֹם: וַיִּלָּךְ מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל וּמֶלֶךְ-יְהוּדָה וּמֶלֶךְ אֲדוֹם וַיִּסְבּוּ דֶּרֶךְ שְׁבַעֶת
יָמִים וְלֹא-הָיָה מַיִם לַמַּחֲנֶה וּלְבַהֲמָה אֲשֶׁר
בְּרַגְלֵיהֶם: וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֵלֶּה פִי-קָרָא י-הוָה
לִשְׁלֹשֶׁת הַמִּלְכִּים הָאֵלֶּה לָתֵת אוֹתָם בְּיַד-מוֹאָב:
וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הֲאֵין פֶּה נָבִיא לִי-הוָה וַנִּדְרָשָׁה
אֶת-י-הוָה מֵאוֹתוֹ וַיַּעַן אֶחָד מֵעַבְדֵי מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמֶר פֶּה אֱלִישָׁע בֶּן-שָׁפָט אֲשֶׁר-יֵצֵק מַיִם עַל-יַדִּי
אֶלֶיָּהוּ: וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט יֵשׁ אוֹתוֹ דְּבַר-י-הוָה וַיַּרְדּוּ
אֵלָיו מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיְהוֹשָׁפָט וּמֶלֶךְ אֲדוֹם: וַיֹּאמֶר
אֱלִישָׁע אֶל-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מֵה-לִי וְלָךְ לָךְ אֶל-נְבִיאִי
אָבִיךָ וְאֶל-נְבִיאֵי אֲמֹךְ וַיֹּאמֶר לוֹ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֵל פִּי
קָרָא י-הוָה לִשְׁלֹשֶׁת הַמִּלְכִּים הָאֵלֶּה לָתֵת אוֹתָם בְּיַד-
מוֹאָב: וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע חִי-י-הוָה צִבְאוֹת אֲשֶׁר
עֲמַדְתִּי לְפָנָיו פִּי לֹוִלִי פָנִי יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ-יְהוּדָה אָנִי
נִשְׂאָ אִם-אֶבִּיט אֶלֶיךָ וְאִם-אַרְאֶךָ: וַיַּעֲתָה קְחוּ-לִי
מִנְגֶּן וְהָיָה כִּנְגֶּן הַמִּנְגֶּן וַתְּהִי עָלָיו יַד-י-הוָה:
וַיֹּאמֶר פֶּה אָמַר י-הוָה עֲשֵׂה הַנֶּחַל הַזֶּה גְּבִים גְּבִים:
פִּי-כֶה אָמַר י-הוָה לֹא-תִרְאֹו רֹחַ וְלֹא-תִרְאֹו גָשֶׁם
וְהַנֶּחַל הַהוּא יִמְלֵא מַיִם וּשְׁתִּיתֶם אַתֶּם וּמִקְנֵיכֶם
וּבַהֲמֹתֵכֶם: וַיִּנְקַל זֹאת בְּעֵינָיו י-הוָה וַנִּתֵּן אֶת-מוֹאָב
בְּיַדְכֶם: וַיַּהֲפִיטֶם כָּל-עִיר מִבְּצָר וְכָל-עִיר מִבְּחוּר
וְכָל-עֵץ טוֹב תִּפְּלוּ וְכָל-מַעֲבְרֵי-מַיִם תִּסְתְּמוּ וְכָל
הַחֲלָקָה הַטּוֹבָה תִּכְאֹבוּ בְּאֲבָנִים: וַיְהִי בַּבֹּקֶר כַּעֲלוֹת
הַמִּנְחָה וְהַנֶּה-מַיִם בָּאִים מִדֶּרֶךְ אֲדוֹם וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ
אֶת-הַמַּיִם: וְכָל-מוֹאָב שָׁמְעוּ פִּי-עָלוּ הַמִּלְכִּים
לְהִלָּחֵם בָּם וַיִּצַּעֲקוּ מִפֶּל חֲגֹר חֲגֹרָה וּמֵעֵלָה וַיַּעֲמְדוּ
עַל-הַגְּבוּל: וַיִּשְׁכְּמוּ בַּבֹּקֶר וְהַשֶּׁמֶשׁ זָרְחָה עַל-
הַמַּיִם וַיִּרְאוּ מוֹאָב מִנְגִּיד אֶת-הַמַּיִם אֲדָמִים כָּדָם:
וַיֹּאמְרוּ דָם זֶה הִתְרַב גִּתְּרָבוּ הַמִּלְכִּים וַיָּכּוּ אִישׁ אֶת-

רעהו ועתה לשלל מואב: ויבאו אל־מחנה ישראל ויקמו ישראל ויכו את־מואב וינסו מפניהם ויכו־בָּה ויהקות את־מואב: ויהערים יהרסו וכל־חלקה טוֹבָה ישליכו איש־אבֹנו ומלאוֹה וכל־מעִנ־מים יסתמו וכל־עֵץ־טוב יפילו עד־השאיר אבניה בקיר חרשת ויסבו הקלעים ויפֹה: ויבא מלך מואב כִּי־תזק ממנו המלחמה ויקח אוֹתו שבע־מאות איש שלף חרב להבקיע אל־מלך אֶדום ולא יכלו: ויקח את־בְּנו הבכור אשר־ימלך תחתיו ויעלהו עלה על־החמה ויהי קצף־גָּדול על־ישראל ויסעו מעליו וישבו לארץ:

ד וַאֲשֶׁה אחת מנשי בני־הנביאים צעקה אל־אלישע לאמר עבדך אישׁי מֵת ואתה ידעת כי עבדך הנה ירא את־יְיָ הוֹה והנִשָּׂה בָא לָקַחַת אֶת־שְׁנֵי יָלְדֵי לִי לַעֲבָדִים: וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֲלִישֶׁע מָה אַעֲשֶׂה־לָּךְ הַגִּידִי לִי מַה־יִּשְׁלַךְ בְּבֵית וַתֹּאמֶר אֵין לִשְׁפָחָתְךָ כָּל בְּבִית כִּי אִם־אֶסוּף שָׁמֹן: וַיֹּאמֶר לָכִי שְׂאֲלִי־לָךְ פְּלִים מִן־הַחוּץ מֵאֵת כָּל־שֹׁכְנֶיךָ פְּלִים רַקִּים אֲל־תִּמְעִיטִי: וּבָאת וסגרת הדלת בעֶדְךָ ובעד־בְּנֶיךָ ויצקת על כָּל־הפְּלִים הָאֵלֶּה וְהַמֶּלֶא תִסִּיעִי: וַתִּלָּךְ מֵאֹתוֹ וַתִּסְגֹּר הַדָּלֶת בַּעֲדָהּ ובעד בְּנֶיהָ הֵם מַגִּישִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא מוֹצֶקֶת: וַיְהִי | כַּמֶּלֶאֶת הַפְּלִים וַתֹּאמֶר אֲל־בְּנֶה הַגִּישָׁה אֵלַי עוֹד פְּלִי וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵין עוֹד פְּלִי וַיַּעֲמֵד הַשָּׁמֶן: וַתִּבֹּא וַתַּגֵּד לְאִישׁ הָאֵלִים וַיֹּאמֶר לָכִי מִכְרִי אֶת־הַשָּׁמֶן וְשַׁלְמִי אֶת־נִשְׁגֶּיךָ וְאֵת וּבְנֶיךָ תַחֲזִי בְּנוֹתֶיךָ: וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֲלִישֶׁע אֲל־שׁוֹנִם וְשֵׁם אִשָּׁה גְדוֹלָה וַתַּחֲזֶק־בּוֹ לֶאֱכָל־לָחֶם וַיְהִי מִדֵּי עֲבָרָו יָסַר שָׁמָּה לֶאֱכָל־לָחֶם: וַתֹּאמֶר אֲל־אִשָּׁה הִנֵּה־נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֵלִים קָדוֹשׁ הוּא עֹבֵר עָלֵינוּ תָמִיד: נַעֲשֶׂה־נָּא עֲלִית־קִיר קִטְפָה וְנָשִׂים לִי שֵׁם מִטָּה וְשַׁלְחוֹן וְכֶסֶף וּמִנֹּרָה וְהִנֵּה בִבְאוֹ אֵלֵינוּ יָסוּר שָׁמָּה: וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּבֹא שָׁמָּה וַיָּסַר אֶל־הָעֲלִיָּה וַיִּשְׁכַּב־שָׁמָּה: וַיֹּאמֶר אֲל־גִּיתָזִי נַעֲרֹ קְרֹא לַשּׁוֹנָמִית הַזֹּאת וַיִּקְרָא־לָהּ וַתַּעֲמֵד לִפְנָיו: וַיֹּאמֶר לוֹ אֶמְר־נָא אֵלֶיךָ הִנֵּה תִרְדָּת אֵלֵינוּ אֶת־כָּל־הַחֲרָדָה הַזֹּאת מָה לַעֲשׂוֹת לָךְ הִנֵּשׁ לְדַבֵּר־לָךְ אֲל־הַמֶּלֶךְ אוֹ אֲל־שָׂר הַצָּבָא וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אֲנִכִּי יִשְׁבֹּת: וַיֹּאמֶר וְמָה לַעֲשׂוֹת לָהּ וַיֹּאמֶר גִּיתָזִי אֲבָל בֶּן אֵין־לָהּ וְאִישָׁה זָקֹן: וַיֹּאמֶר קְרָא־לָהּ וַיִּקְרָא־לָהּ וַתַּעֲמֵד בַּפֶּתַח: וַיֹּאמֶר לַמוֹעֵד הַזֶּה כָּעַתָּה חַיָּה אֵת חֲבֵקָת בֶּן

וַתֹּאמֶר אֲל־אֲדָנִי אִישׁ הָאֵלִים אֲל־תִּכְזֹּב בְּשִׁפְחָתְךָ: וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֶּן לַמוֹעֵד הַזֶּה כָּעַתָּה חַיָּה אֲשֶׁר־דָּבַר אֵלֶיהָ אֲלִישֶׁע: וַיִּגְדַּל הַיָּלָד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא אֶל־אָבִיו אֲל־הַקְּצָרִים: וַיֹּאמֶר אֶל־אָבִיו רֵאשִׁי רֵאשִׁי וַיֹּאמֶר אֲל־הַנָּעַר שָׂאֵהוּ אֲל־אִמּוֹ: וַיִּשְׂאָהוּ וַיְבִיאָהוּ אֶל־אִמּוֹ וַיֵּשֶׁב עַל־בְּרִכָּיהָ עַד־הַצְהָרִים וַיָּמָת: וַתַּעַל וַתִּשְׁכְּבָהוּ עַל־מִטַּת אִישׁ הָאֵלִים וַתִּסְגֹּר בַּעֲדָו וַתֵּצֵא: וַתִּקְרָא אֲל־אִשָּׁה וַתֹּאמֶר שְׁלָחָה נָא לִי אֶחָד מִן־הַנָּעָרִים וְאֶחַת הָאֲתָנוֹת וְאֶרְוֶצָה עַד־אִישׁ הָאֵלִים וְאִשׁוּבָה: וַיֹּאמֶר מָדוּעַ אֵת הַלָּכָת אֵלָיו הַיּוֹם לֹא־תִחַדֵּשׁ וְלֹא שָׁבֹת וַתֹּאמֶר שָׁלוֹם: וַתַּחֲבֹשׁ הָאֲתָנוֹת וַתֹּאמֶר אֲל־נַעֲרָה נְהַג וְלָךְ אֲל־תַּעֲצֹר־לִי לַרְפָּב כִּי אִם־אֲמַרְתִּי לָךְ: וַתֵּלֶךְ וַתִּבֹּא אֶל־אִישׁ הָאֵלִים וַתִּקְרָא אֶל־הָרַחֵל וַיִּהְיֶי כְּרֹאוֹת אִישׁ־הָאֵלִים אֵתָה מִנְּגֵד וַיֹּאמֶר אֲל־גִּיתָזִי נַעֲרֹ הִנֵּה הַשּׁוֹנָמִית הַלְּזָ: עַתָּה רֹוִץ־נָא לַקְּרֹאתָהּ וְאֶמְר־לָהּ הַשָּׁלוֹם לָךְ הַשָּׁלוֹם לְאִישֶׁךָ הַשָּׁלוֹם לַיָּלָד וַתֹּאמֶר שָׁלוֹם: וַתִּבֹּא אֶל־אִישׁ הָאֵלִים וַתִּקְרָא אֶל־הָרַחֵל וַתַּחֲזֶק בְּרַגְלָיו וַיִּגֹּשׁ גִּיתָזִי לְהַדְפָּה וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֵלִים הִרְפָּה־לָּהּ כִּי־נִפְשָׁה מְרָה־לָּהּ וַיִּהְיֶה הָעֲלִים מִמֶּנִּי וְלֹא הַגִּיד לִי: וַתֹּאמֶר הַשְׂאֵלְתִּי בֶן מֵאֵת אֲדָנִי הֲלֹא אֲמַרְתִּי לֹא תִשְׁלַח אֵתִי: וַיֹּאמֶר לְגִיתָזִי חָגֵר מִתְנִיָּה וְקַח מִשְׁעָנָתִי בִידְךָ וְלָךְ כִּי־תִמָּצֵא אִישׁ לֹא תִבְרָכְנוּ וְכִי־יִבְרַכְךָ אִישׁ לֹא תַעֲנֶנּוּ וְשִׁמַּת מִשְׁעָנָתִי עַל־פְּנֵי הַנָּעַר: וַתֹּאמֶר אִם הַנָּעַר חַי־יְיָ הִנֵּה וְחַי־נִפְשָׁךְ אִם־אֶעֱזָבְךָ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ: וַיִּגִּתָזִי עֹבֵר לִפְנֵיהֶם וַיִּשֹׁם אֶת־הַמִּשְׁעָנָתַ עַל־פְּנֵי הַנָּעַר וְאֵין קוֹל וְאֵין קוֹשֵׁב וַיִּשָּׁב לַקְּרֹאתָו וַיִּגְד־לוֹ לֵאמֹר לֹא הִקִּיץ הַנָּעַר: וַיִּבֹּא אֲלִישֶׁע הַבֵּיתָה וְהִנֵּה הַנָּעַר מֵת מִשָּׁכַב עַל־מִטָּתוֹ: וַיִּבֹּא וַיִּסְגֹּר הַדָּלֶת בַּעֲדָ שְׁנֵיהֶם וַיִּתְּפֹל אֲל־יְיָ־הַזֶּה: וַיַּעַל וַיִּשְׁכַּב עַל־הַיָּלָד וַיִּשָּׁם פָּיו עַל־פָּיו וַעֲיָנוֹ עַל־עֵינָיו וְכַפָּיו עַל־כַּפָּיו וַיִּגְהַר עָלָיו וַיָּחֵם בְּשָׂר הַיָּלָד: וַיִּשָּׁב וַיֵּלֶךְ בְּבִית אֶחָת הַנָּה וְאֶחָת הַנָּה וַיַּעַל וַיִּגְהַר עָלָיו וַיִּזְוֹר הַנָּעַר עַד־שָׁכַב פְּעָמִים וַיִּפְקַח הַנָּעַר אֶת־עֵינָיו: וַיִּקְרָא אֶל־גִּיתָזִי וַיֹּאמֶר קְרֹא אֶל־הַשּׁוֹנָמִית הַזֹּאת וַיִּקְרָאָהּ וַתִּבֹּא אֵלָיו וַיֹּאמֶר שְׂאִי בְנֶךָ: וַתִּבֹּא וַתִּפֹּל עַל־רַגְלָיו וַתִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה וַתִּשָּׂא אֶת־בְּנָהּ וַתֵּצֵא: וַאֲלִישֶׁע שָׁב הַגְּלָלָהּ וְהָרַעַב בָּאָרֶץ וּבְנֵי הַנְּבִיאִים יֹשְׁבִים לִפְנָיו וַיֹּאמֶר לַנָּעַר שְׁפֹת הַסִּיר הַגְּדוֹלָה וּבִשָּׁל נִזִּיד לְבְנֵי הַנְּבִיאִים: וַיֵּצֵא אֶחָד אֲל־

השִׁדָּה לְלֶקֶט אֶרֶץ וַיִּמָּצֵא גֵפֶן שִׁדָּה וַיִּלְקֹט מִמֶּנּוּ פַקְעֵת שִׁדָּה מִלֹּא בִגְדוֹ וַיָּבֵא וַיַּפְלֹחַ אֶל־סִיר הַנִּזְיֵד כִּי־לֹא יֵדְעוּ: «וַיֵּצְקוּ לְאֻנָּשִׁים לֵאכֹל וַיְהִי פֶאֶכְלָם מִהַנִּזְיֵד וְהָמָּה צִעְקוּ וַיֹּאמְרוּ מָוֶת בְּסִיר אִישׁ הָאֵלֹהִים וְלֹא יָכֹלוּ לֵאכֹל: » וַיֹּאמֶר וְקַחוּ־קֶמֶחַ וַיִּשְׁלַח אֶל־הַסִּיר וַיֹּאמֶר צֵק לָעָם וַיֹּאכְלוּ וְלֹא הָיָה דְבַר רָע בְּסִיר: «וַאִישׁ בָּא מִבַּעַל שְׁלֹשָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֵלֹהִים לֶחֶם בַּפּוּרִים עֲשָׂרִים־לֶחֶם שְׁעָרִים וְכַרְמֵל בְּצֻקְלָנּוּ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ: » וַיֹּאמֶר מִשְׁרָתוֹ מָה אַתָּן זֶה לִפְנֵי מַאֲהָ אִישׁ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ כִּי כֹה אָמַר יְיָ־הוֹה אָכַל וְהוֹתֵר: » וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיּוֹתֵרוּ כַּדָּבָר יְיָ־הוֹה:

ה «וַנַּעֲמֹן שַׂר־צָבָא מֶלֶךְ־אַרְם הָיָה אִישׁ גָּדוֹל לִפְנֵי אֲדֹנָיו וַנִּשְׂא פָנָיִם כִּי־בָּו נִתְּנָה־הוֹה תְּשׁוּעָה לְאַרְם וְהָאִישׁ הָיָה גִבּוֹר חַיִּל מִצָּרַע: » וְאַרְם יָצָאוּ גְדוּדִים וַיִּשְׁבּוּ מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל בַּעֲרָה קִטְגָּה וַתְּהִי לִפְנֵי אִשֶּׁת נַעֲמָן: » וַתֹּאמֶר אֶל־גְּבוּרָתָהּ אַחֲלִי אֲדֹנָי לִפְנֵי הַנְּבִיאָא אֲשֶׁר בְּשַׁמְרוֹן אֲזִי יֵאָסֹף אֹתוֹ מִצָּרַעְתּוֹ: » וַיָּבֵא וַיַּגֵּד לֹא־דָגְיוֹ לְאִמֶּר כְּזֹאת וְכִזֹּאת דְּבָרָה הַנִּעֲרָה אֲשֶׁר מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל: » וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־אַרְם לֹד־בָּא וְאַשְׁלַחְתָּה סֹפֵר אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךָ וַיִּקַּח בִּידּוֹ עֶשֶׂר כִּפְרֵי־כֶסֶף וְשִׁשֶּׁת אֱלָפִים זָהָב וְעֶשֶׂר חֲלִיפוֹת בָּגָדִים: » וַיָּבֵא הַסֹּפֵר אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְעַתָּה כָּבוֹא הַסֹּפֵר הַזֶּה אֵלַיִךְ הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלַיִךְ אֶת־נַעֲמָן עַבְדִּי וְאַסְפֹתוֹ מִצָּרַעְתּוֹ: » וַיְהִי כִּקְרָא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַסֹּפֵר וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיֹּאמֶר הָאֵלֹהִים אֲנִי לְהַמִּית וְלְהַחְיֹת כִּי־זֶה שָׁלַח אֵלַי לְאָסֹף אִישׁ מִצָּרַעְתּוֹ כִּי אֶדְעֶנּוּ־נָא וְרָאוּ כִּי־מִתְאַנֶּה הוּא לִי: » וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ וַאֲלִישֶׁעַ אִישׁ־הָאֵלֹהִים כִּי־קִרַע מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּגָדָיו וַיִּשְׁלַח אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה קִרַעְתָּ בְּגָדֶיךָ יְבֹא־נָא אֵלַי וַיֵּדַע כִּי יֵשׁ נְבִיא בְּיִשְׂרָאֵל: » וַיָּבֵא נַעֲמָן בְּסוּסוֹ וּבִרְכָבוֹ וַיַּעֲמֵד פֶּתַח־הַבַּיִת לְאַלִישֶׁעַ: » וַיִּשְׁלַח אֵלָיו אֲלִישֶׁעַ מִלֶּאֶךָ לֵאמֹר הֲלוֹךְ וְרַחֲצָתָ שִׁבְעַ־פְּעָמִים בִּירְדֵּן וַיִּשָּׁב בְּשֹׂרֶף לֶךְ וּטְהַר: » וַיִּקְצֹף נַעֲמָן וַיִּלְךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה אֲמַרְתִּי אֵלַי וַיָּצֵא יָצוֹא וְעָמַד וְקָרָא בְּשֵׁם־יְיָ־הוֹה אֶ־לִּהְיוֹ וְהִגִּיף יָדוֹ אֶל־הַמָּקוֹם וְאַסָּף הַמִּצָּרַע: » הֲלֹא טוֹב אֲמַנָּה וּפְרָפֹר נַהֲרוֹת דְּמִשְׁקַּם מִכָּל מִימֵי יִשְׂרָאֵל הֲלֹא־אַרְתִּיז בָּהֶם וּטְהַרְתִּי וַיִּפֹּן וַיִּלְךָ בַּחֲמָה: » וַיִּגְשׁוּ עַבְדָּיו וַיַּדְּבִרוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ אָבִי דְבַר גָּדוֹל הַנְּבִיא דְבַר אֵלִיךָ הֲלוֹא תַעֲשֶׂה וְאַף

כִּי־אָמַר אֵלֶיךָ רַחֵץ וּטְהַר: » וַיִּרְדַּ וַיִּטְבֹּל בִּירְדֵּן שִׁבְעַ פְּעָמִים כַּדָּבָר אִישׁ הָאֵלֹהִים וַיִּשָּׁב בְּשֹׂרוֹ כַּבָּשָׂר גִּעַר קִטָּן וַיִּטְהַר: » וַיָּשֻׁב אֶל־אִישׁ הָאֵלֹהִים הוּא וְכָל־מִחְנֵהוּ וַיָּבֵא וַיַּעֲמֵד לִפְנֵיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא יָדַעְתִּי כִּי אִין אֶ־לֹהִים בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי אִם־בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה קַח־נָא בְּרָכָה מֵאַת עַבְדְּךָ: » וַיֹּאמֶר חֲיִי־הוֹה אֲשֶׁר־עָמַדְתִּי לִפְנֵיו אִם־אַקָּח וַיִּפְצַר־בּוֹ לִקְחַת וַיִּמָּאן: » וַיֹּאמֶר נַעֲמָן וְלֹא יִתְּנֶנָּה לְעַבְדְּךָ מִשָּׂא צֶמֶד־פָּרָדִים אֲדַמָּה כִּי לֹא־יַעֲשֶׂה עוֹד עַבְדְּךָ עֲלֶיהָ וְזָבַח לֹא־לֹהִים אֲחֵרִים כִּי אִם־לִי־הוֹה: » לַדְּבַר הַזֶּה יִסְלַח יְיָ־הוֹה לְעַבְדְּךָ כָּבוֹא אֲדֹנִי בֵּית־רַמּוֹן לְהַשְׁתַּחֲוֹת שָׁמָּה וְהוּא וְנִשְׁעֹן עַל־יָדָיו וְהַשְׁתַּחֲוִיתִי בֵּית רַמּוֹן בְּהַשְׁתַּחֲוִיתִי בֵּית רַמּוֹן יִסְלַח־יְיָ־הוֹה לְעַבְדְּךָ כַּדָּבָר הַזֶּה: » וַיֹּאמֶר לוֹ לֶךְ לְשָׁלוֹם וַיִּלְךָ מֵאֲתָוֹ כְּבֶרֶת־אַרְצָי: » וַיֹּאמֶר גִּיחֲזִי נָעַר אֲלִישֶׁעַ אִישׁ־הָאֵלֹהִים הִנֵּה וְחָשַׁךְ אֲדֹנִי אֶת־נַעֲמָן הָאֶרֶמֶל הַזֶּה מִקְּחַת מִיָּדוֹ אֶת־אֲשֶׁר־הִבִּיא חֲיִי־הוֹה כִּי־אִם־רָצָתִי אַחֲרָיו וְלִקְחַתִּי מֵאֲתָוֹ מְאוּמָה: » וַיִּרְדֵּף גִּיחֲזִי אַחֲרֵי נַעֲמָן וַיִּרְאֶה נַעֲמָן רֵץ אַחֲרָיו וַיִּפֹּל מֵעַל הַמַּרְפֶּבֶה לִקְרָאתוֹ וַיֹּאמֶר הַשָּׁלוֹם: » וַיֹּאמֶר ו שָׁלוֹם אֲדֹנִי שָׁלַחְתִּי לֵאמֹר הִנֵּה עַתָּה זֶה בָּאוּ אֵלַי שְׁנֵי־נַעֲרִים מִתֵּר אֶפְרַיִם מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים תִּנְהַ־נָּא לָהֶם כִּפְר־כֶּסֶף וּשְׁתֵּי חֲלָפוֹת בָּגָדִים: » וַיֹּאמֶר נַעֲמָן הוּאֹל קַח כִּפְרִים וַיִּפְרֹץ־בּוֹ וַיֵּצֵר כִּפְרִים כֶּסֶף בְּשֵׁנֵי חֲרָטִים וּשְׁתֵּי חֲלָפוֹת בָּגָדִים וַיִּתֵּן אֶל־שְׁנֵי נַעֲרָיו וַיִּשְׂאוּ לִפְנָיו: » וַיָּבֵא אֶל־הָעֶפְל וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיִּפְקֹד בַּבַּיִת וַיִּשְׁלַח אֶת־הָאֻנָּשִׁים וַיִּלְכוּ: » וְהוּא־בָּא וַיַּעֲמֵד אֶל־אֶ־דָּגְיוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲלִישֶׁעַ מֵאִין גִּיחֲזִי וַיֹּאמֶר לֹא־הִלֵּךְ עַבְדְּךָ אֲנִי וְאַנְהָ: » וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא־לָבִי הִלֵּךְ כֹּאֲשֶׁר הִפֹּ־אִישׁ מֵעַל מַרְפֶּבֶתוֹ לִקְרָאתָּהּ הֵעֵת לִקְחַת אֶת־הַכֶּסֶף וְלִקְחַת בָּגָדִים וְזִיתִים וְכַרְמִים וְצֹאן וּבָקָר וְעַבְדִּים וּשְׁפָחוֹת: » וַצָּרַעַת נַעֲמָן תִּדְּבַק־בּוֹ וּבִזְרַעַת לְעוֹלָם וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵיו מִצָּרַע כַּשָּׁלֵג:

ו «וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי־הַנְּבִיאִים אֶל־אַלִישֶׁעַ הִנֵּה־נָא הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲנִיחֵנוּ יֹשְׁבִים שָׁם לִפְנֵיךָ צַר מִמֶּנּוּ: » גִּלְכָּה־נָּא עַד־הִירְדֵּן וְנִקְחָה מִשָּׁם אִישׁ קוֹרָה אַחֶת וַנַּעֲשֶׂה־לָּנוּ שָׁם מָקוֹם לְשִׁבְתָּ שָׁם וַיֹּאמֶר לָכוּ: » וַיֹּאמֶר הָאֲחִיד הוּאֹל נָא וְלֶךְ אֶת־עַבְדְּךָ וַיֹּאמֶר אֲנִי אֵלֶיךָ: » וַיִּלְךָ אֲתָם וַיָּבֵאוּ הִירְדָּנָה וַיִּגְזְרוּ הַעֲצִים: » וַיְהִי הָאֲחִיד מִפִּיל הַקּוֹרָה וְאֶת־הַבְּרָזֵל נָפַל אֶל־הַמַּיִם וַיִּצָּעַק

וַיֹּאמֶר אֵתָּה אֲדֹנִי וְהוּא שְׂאוּל: וַיֹּאמֶר אִישׁ-
הָאֶלֶּהִים אָנֹכִי נִפְּל וַיֵּרָאֵהוּ אֶת־הַמָּקוֹם וַיִּקְצֹב־עַץ
וַיִּשְׁלַח־שְׂמָה וַיֵּצֵף הַבְּרָזָל: וַיֹּאמֶר הָרֹם לָךְ וַיִּשְׁלַח
יָדוֹ וַיִּקְחֵהוּ: וַיִּמְלֹךְ אֹרֶם הַיָּה נִלְחָם בַּיִּשְׂרָאֵל וַיִּנְעַץ
אֶל־עַבְדָּיו לֵאמֹר אֶל־מָקוֹם פִּלְגִי אֶלְמָנִי תַחֲנוּתִי:
וַיִּשְׁלַח אִישׁ הָאֶל־לֵהִים אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
הַשֹּׁמֵר מֵעַבְרַת הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי־שָׁם אָרֶם נִחַתִּים:
וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ
אִישׁ־הָאֶל־לֵהִים וְהַזְהִירָה וּנְשַׁמֵּר שָׁם לֹא אַחַת וְלֹא
שְׂתִים: וַיִּסְעַר לֵב מֶלֶךְ־אָרֶם עַל־הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּקְרָא
אֶל־עַבְדָּיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הֲלוֹא תַגִּידוּ לִי מִי מַשְׁלָנוּ
אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אַחַד מֵעַבְדָּיו לֹא אֲדֹנִי
הַמֶּלֶךְ כִּי־אֵלִישָׁע הַנָּבִיא אֲשֶׁר בַּיִּשְׂרָאֵל נִגִּיד לַמֶּלֶךְ
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבַּר בַּחֲדָר מִשְׁכַּבְּךָ:
וַיֹּאמֶר לָכוּ וּרְאוּ אֵיכָה הוּא וְאֲשַׁלַּח וְאִקְחָהוּ וַיַּגִּד־
לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה בֹדְתוֹ: וַיִּשְׁלַח־שְׂמָה סוּסִים וָרֶכֶב
וַחֲמִיל כָּבֵד וַיָּבֹאוּ לִילָה וַיִּקְפוּ עַל־הָעִיר: וַיִּשְׁפֹּם
מִשְׁרַת אִישׁ הָאֶל־לֵהִים לָקוֹם וַיֵּצֵא וְהִנֵּה־חֲמִיל סוּבָב
אֶת־הָעִיר וְסוּס וָרֶכֶב וַיֹּאמֶר נַעֲרוּ אֵלָיו אֵתָּה אֲדֹנִי
אֵיכָה נַעֲשִׂיתָ: וַיֹּאמֶר אֶל־תִּירָא כִּי רַבִּים אֲשֶׁר אֲתָנוּ
מֵאֲשֶׁר אוֹתָם: וַיִּתְּפֹלֵל אֵלִישָׁע וַיֹּאמֶר יְיָ־הוֹה פִּקַּח־
נָא אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָאֵה וַיִּפְקַח יְיָ־הוֹה אֶת־עֵינָיו הַנֹּעֵר
וַיֵּרָא וְהִנֵּה הָרָר מֵלֹא סוּסִים וָרֶכֶב אֲשֶׁר סָבִיבָת
אֵלִישָׁע: וַיִּירְדּוּ אֵלָיו וַיִּתְּפֹלֵל אֵלִישָׁע אֶל־יְיָ־הוֹה
וַיֹּאמֶר הֲדָ־נָא אֶת־הַגּוֹי־הַזֶּה בַּסִּנּוּרִים וַיָּכֶם בַּסִּנּוּרִים
כַּדָּבָר אֵלִישָׁע: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלִישָׁע לֹא זֶה הַדֶּרֶךְ
וְלֹא זֶה הָעֵיר לָכוּ אַחֲרַי וְאוֹלִיכָה אֲתָכֶם אֶל־הָאִישׁ
אֲשֶׁר תִּבְקָשׁוּן וַיִּלָּךְ אוֹתָם שֹׁמְרוֹנָה: וַיְהִי כִּכְאֵם
שֹׁמְרוֹן וַיֹּאמֶר אֵלִישָׁע יְיָ־הוֹה פִּקַּח אֶת־עֵינָיו־אֵלָה
וַיֵּרָאוּ וַיִּפְקַח יְיָ־הוֹה אֶת־עֵינֵיהֶם וַיֵּרָאוּ וְהִנֵּה בַתּוֹךְ
שֹׁמְרוֹן: וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־אֵלִישָׁע כִּרְאֲתוֹ
אוֹתָם הֵאֱפָה אֶפָה אֲבִי: וַיֹּאמֶר לֹא תִכָּה הָאֲשֶׁר
שָׁבִית בְּתַרְבֶּךָ וּבִקְשָׁתָךְ אֲתָה מִכָּה שִׁים לָחֶם וָמַיִם
לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּלְכוּ אֶל־אֲדֹנֵיהֶם: וַיִּכְרֶה
לָהֶם כֶּרֶה גְדוֹלָה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁלַחֵם וַיִּלְכוּ אֶל־
אֲדֹנֵיהֶם וְלֹא־יִסְפוּ עוֹד גְּדוּדֵי אָרֶם לָבֹא בָאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל: וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיִּקְבֹּץ בּוֹ־הַדָּד מֶלֶךְ־אָרֶם
אֶת־כָּל־מַחֲנֵהוּ וַיַּעַל וַיַּצֵּר עַל־שֹׁמְרוֹן: וַיְהִי רָעַב
גָּדוֹל בְּשֹׁמְרוֹן וְהִנֵּה צָרִים עָלֶיהָ עַד הָיוּת רֹאשׁ־
חֲמוֹר בְּשִׁמְנִים כֶּסֶף וָרַבֵּעַ תִּקַּב דְּבִיּוֹנִים בַּחֲמִשָּׁה־
כֶּסֶף: וַיְהִי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל עֹבֵר עַל־הַחֲמָה וְאִשָּׁה

צָעָקָה אֵלָיו לֵאמֹר הוֹשִׁיעָה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר
אֶל־יוֹשֻׁעַד יְיָ־הוֹה מֵאִין אוֹשִׁיעַד הַמֶּן־הַגָּרוֹן אוֹ מֶן־
הַיָּקָב: וַיֹּאמֶר־לָהּ הַמֶּלֶךְ מִה־לָּךְ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
הַזֹּאת אָמְרָה אֵלַי תָּגִי אֶת־בְּנֶךָ וְנִאֲכָלְנוּ הַיּוֹם וְאֶת־
בְּנִי נֹאכַל מָחָר: וַיִּנְבֹּשׁ־שָׁל אֶת־בְּנִי וְנֹאכְלָהוּ וַיֹּאמֶר
אֵלֶיהָ בַּיּוֹם הַזֶּה אֲחֹרֶת תָּגִי אֶת־בְּנֶךָ וְנִאֲכָלְנוּ וַתַּחֲבֹא אֶת־
בְּנָהּ: וַיְהִי כַשְׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבָרֵי הָאִשָּׁה וַיִּקְרַע
אֶת־בְּגָדָיו וְהוּא עֹבֵר עַל־הַחֲמָה וַיֵּרָא הָעָם וְהִנֵּה
הַשָּׂק עַל־בָּשָׂרוֹ מִבֵּית: וַיֹּאמֶר כֹּה־נַעֲשֶׂה־לִּי
אֶל־לֵהִים וְכֹה יוֹסֵף אִם־נַעֲמָד רֹאשׁ אֵלִישָׁע בּוֹ־שֹׁפֵט
עָלָיו הַיּוֹם: וַיֹּאֲלִישָׁע יָשָׁב בְּבֵיתוֹ וְהַזְקָנִים יֹשְׁבִים
אִתּוֹ וַיִּשְׁלַח אִישׁ מִלִּפְנָיו בְּטָרֶם יָבֹא הַמֶּלֶךְ אֵלָיו
וְהוּא אָמַר אֶל־הַזְקָנִים הֲרֵאִיתֶם כִּי־שָׁלַח בּוֹ־
הַמֶּרְצֵחַ הַזֶּה לְהַסִּיר אֶת־רֹאשִׁי רְאוּ כִּבֹּא הַמֶּלֶךְ
סָגְרוּ הַדֹּלֶת וּלְחַצְתֶּם אוֹתוֹ בַּדֹּלֶת הֲלוֹא קוֹל רַגְלִי
אֲ־דָנִיו אַחֲרָיו: עוֹדְנוּ מִדְּבַר עֲמָם וְהִנֵּה הַמֶּלֶךְ יָרַד
אֵלָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה־זֹאת הָרָעָה מֵאֵת יְיָ־הוֹה מִה־אוֹחִיל
לִי־הוֹה עוֹד:

המשך רמב"ם :

הַכֹּד פֶּסֶק חֲדָם וְלֹא רָאתָ כָּלָל, בֵּין עוֹמֶדֶת בֵּין
יוֹשֶׁבֶת עַל הַכֹּל כָּכָר חִיתָה חֲמוּסָה; וְכֵן אִם לֹא
פֶּסֶק כָּלָל, אֲלֹא תִרְאָה חֲדָם אֲפִלּוּ כִּשְׁחִיא
יוֹשֶׁבֶת עַל הַכִּרְיִים וְהַכְּפֹתוֹת אֵין זֶה דָּם מִכָּה,
אֲלֹא דָם נִדָּה. חִיתָה רוֹאָה בָּעֵת תִּשְׁמִישׁ, חֲרִי
זֶה מִחֲמַת חֲמוּסָה; שְׁמִישָׁה מִטָּתָה וְלֹא רָאתָ דָּם,
וְאַחֵר כִּדָּה רָאתָ דָּם שְׁלֹא מִחֲמַת תִּשְׁמִישׁ חֲרִי
זֶה דָּם נִדָּה.

הַכֹּה חַבּוּעַל בְּתוּלָה, וְלֹא יֵצֵא מִמֶּנָּה דָּם, וְחִזּוֹר
וּבָעָלָהּ, וַיֵּצֵא דָם אֲפִלּוּ חִיתָה קִטְנָה, חֲרִי זֶה דָּם
נִדָּה: שְׂאֵלֹה חִיָּה דָם בְּתוּלִים, חִיָּה כֹּא בַתְּחִלָּה.
חַבּוּעַל פְּחוֹת מִבֵּית שְׁלוֹשׁ שָׁנִים וַיֵּצֵא דָם, חֲרִי
זֶה דָּם בְּתוּלִים.

הַלְבוֹת סוּטָה פֶּרֶק ג

ג,א פִּיצַד סֶדֶר הַשְּׁקָאָת סוּטָה: הַבֵּעַל בָּא לְבֵית דִּין שְׁבַעֲיָרוֹ, וְאוֹמֵר לָהֶן, אִשְׁתִּי זֹו קָנָאתִי לָהּ בַּפְּנֵי פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי שְׁלֹא תִסְתֵּר עִם פְּלוֹנִי, וְנִסְתָּרָה עִמּוֹ, וְאֵלּוּ עֲדִי, וְהָרִי הִיא אוֹמֶרֶת שֶׁהִיא טְהוֹרָה, וְאֲנִי רוֹצֶה לְהַשְׁקוּתָהּ לְבֶדֶק הַדָּבָר. וּבֵית דִּין שׁוֹמְעִין דְּבָרֵי הָעֲדִים, וּמוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַלְמוּדֵי חֻכְמִים לְשִׁמְרוֹ שְׁמָא יִבּוֹא עָלֶיהָ קָדָם שְׁתִּיהָ, שֶׁהָרִי נֶאֱסָרָה עָלָיו עַד שֶׁתִּשְׁתַּה; וּמִשְׁלַחִין אוֹתוֹ לִירוּשָׁלַיִם, שְׂאִין מִשְׁקִין אֶת הַסוּטָה אֲלֵא בֵּית דִּין הַגָּדוֹל שְׁלֹשְׁבָעִים זְמָנִים בַּמִּקְדָּשׁ.

ג,ב הִגִּיעוּ לִירוּשָׁלַיִם, בֵּית דִּין הַגָּדוֹל מוֹשִׁיבִין אוֹתָהּ בֵּינֵיהֶן, וּמֵאִימִין עָלֶיהָ שְׁלֹא בַּפְּנֵי בַּעֲלָהּ, וּמִפְּחִידִין אוֹתָהּ פֶּחַד גָּדוֹל שְׁלֹא תִשְׁתַּה. וְאוֹמְרִין לָהּ, בְּתִי, הֲרֵבָה יוֹן עוֹשָׂה, הֲרֵבָה שְׁחֹק עוֹשָׂה, הֲרֵבָה יִלְדוֹת עוֹשָׂה, הֲרֵבָה שְׂכָנִים הֲרָעִים עוֹשִׂים: אֵל תִּגְרָמִי לָשֵׁם הַגָּדוֹל שְׁנִכְתַּב בְּקֶדְשָׁהּ, שְׁיִמָּחָה עַל הַמּוֹם.

ג,ג וְאוֹמְרִין לָהּ, בְּתִי, הֲרֵבָה קֶדְמוֹת וְנִשְׁטָפוֹ, וְאֲנָשִׁים גְּדוֹלִים וִיקָרִים תִּקַּח יֶצֶרֶן עָלֶיהָ וְנִכְשְׁלוּ; וּמִגִּידִין לָהּ מַעֲשֵׂה יְהוּדָה וְתִמָּר כִּלְתוֹ, וּמַעֲשֵׂה רְאוּבֵן בְּפִילָגֶשׁ אֲבִיו עַל פְּשָׁטוֹ, וּמַעֲשֵׂה אֲמִנּוֹן וְאַחֲוָתוֹ, כִּדִּי לְהַקֵּל עָלֶיהָ עַד שֶׁתּוֹדָה. אִם אֲמָרָה חֵין נְטִמָּאתִי, אוֹ אֵינִי שׁוֹתָה יוֹצֵאתָ בְּלֹא כֶּתֶבָהּ, וְהוֹלֶכֶת לָהּ.

ג,ד עֲמֻדָה בְּדְבוּרָה שֶׁהִיא טְהוֹרָה מְבִיאִין אוֹתָהּ לְשַׁעַר מִזְרָחִי שְׁלַעֲזָרָה, שֶׁהִיא בִּנְגֹד קֶדֶשׁ הַקֶּדָּשִׁים; וּמַעֲלִין אוֹתָהּ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, וּמִקְוִיָּין בָּהּ, כִּדִּי לִיָּגְעָהּ, עַד שֶׁתִּקְצֹר נִפְשָׁה אוֹלִי תוֹדָה. אִם עֲמֻדָה בְּדְבוּרָה, מְבִיאִין אוֹתָהּ בִּנְגֹד שַׁעַר הַמִּזְרָח מִפְּחוּיָן, וּמַעֲמִידִין אוֹתָהּ שָׁם.

ג,ה הָיְתָה מִתְּכַפֶּסֶה בְּלִבָּנִים, מְכַסֶּה בְּשַׁחוּרִין; וְאִם הָיוּ הַשַּׁחוּרִין נְאִין לָהּ, מִתְּכַפֶּסֶה בְּבִגְדִים

שְׂאִין לָהּ בָּהֶן נֹאִי. וּמִסִּירִין כָּל חָלִי כֶּסֶף וְזָהָב שְׁעָלֶיהָ. וּמִקְבָּצִין עָלֶיהָ קְבוּץ גָּדוֹל שְׁלֹשִׁים, שְׁכָל חֲנֻשִׁים חֲנֻמָּצָאוֹת שֶׁם חִיבוֹת לְרֹאוּתָהּ, שְׁנֵאָמַר "וְנוֹסְרוּ כָּל חֲנֻשִׁים..."; וְכָל אִישׁ שִׁיחֲפִין לְבּוֹא וּלְרֹאוּתָהּ, יִבּוֹא וְיִרְאֶהָ. וְהִיא עוֹמֶדֶת בֵּינֵיהֶן, בְּלֹא רָדִיד וְלֹא מִטְפַּחַת, אֲלֵא בְּבִגְדֶיהָ וּכְפָה שְׁעַל רֹאשָׁהּ, כְּמוֹ שֶׁהָאִשָּׁה בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ. וְאִין מְנִיחִין שָׁם, לֹא עֲבָדֶיהָ וְלֹא שְׁפָחוּתֶיהָ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִפְּרֵת אוֹתָן, וְדַעֲתָהּ מִתִּישְׁבֶּת בָּהֶן.

ג,ו וְאַחֵר כֶּךָ מִשְׁבִּיעָה הַכּוֹהֵן בְּלִשׁוֹן שֶׁהִיא מִפְּרֵת, וּמוֹדִיעָה בְּלִשׁוֹנָה שְׁלֹא גָרַם לָהּ אֲלֵא קִנּוֹי וְסִתִּירָה שֶׁקָּנָא לָהּ בַּעֲלָהּ וְנִסְתָּרָה; וְאוֹמֵר לָהּ בְּלִשׁוֹן שֶׁהִיא מִפְּרֵת "אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אִתָּךְ, וְאִם לֹא שְׁטִית טִמְאָה, תַּחַת אִישׁ הַנָּקִי, מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה. וְאַתָּה, כִּי שְׁטִית תַּחַת אִישׁ וְכִי נְטִמָּאת; וַיִּתֵּן אִישׁ כֶּךָ אֶת שְׂכָבְתוֹ, מִבְּלַעֲדִי אִישׁ... יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וּלְשִׁבְעָה בְּתוֹךְ עֲמֻךְ בְּתֵת ה' אֶת יָרֵכְךָ נִפְלֵת, וְאֶת בִּטְנְךָ צָבָה. וּכְאוּ הַמּוֹם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה, בְּמַעֲיָה, לְצַבּוֹת בֶּטֶן, וְלִנְפֹל יֶרֶךְ"; וְהִיא אוֹמֶרֶת "אֲמִן אֲמִן", בְּלִשׁוֹן שֶׁהִיא מִפְּרֵת. וּמוֹדִיעָה שֶׁהַבֶּטֶן תִּלְקַח תַּחֲלָה וְהִירָךְ בַּסּוֹת, כִּדִּי שְׁלֹא לְהוֹצִיא לַעֲזוֹ עַל הַמּוֹם.

ג,ז וְאַחֵר כֶּךָ מְבִיא מְגֻלָּה שְׁלַעֲזָר טְהוֹר, כְּמוֹ סֶפֶר תּוֹרָה, וְכוֹתֵב עָלֶיהָ בְּלִשׁוֹן הַקֶּדֶשׁ בְּדִין שְׂאִין בּוֹ קְלִקְנִתוֹם, לְשִׁמָּה שְׁלֹאִשָּׁה כְּמוֹ חֲנֻט; כּוֹתֵב כָּל הַדְּבָרִים שֶׁשְׁבִיעַ אוֹתָהּ בָּהֶם, אוֹת בָּאוֹת וּמְלָה בְּמְלָה, וְכוֹתֵב אֶת הַשֵּׁם בְּכֶתֶב־כּוֹ, וְאֵינּוּ כּוֹתֵב אֲמִן אֲמִן.

ג,ח וְאַחֵר כֶּךָ מְבִיא כָּלִי חָרָם שְׁלֹא נַעֲשָׂה בּוֹ מְלָאכָה מַעוֹלָם, וְלֹא יִרְאֶה כָּלִי בּוֹלָה מֵאַרְךְ הַזָּמָן; וְאִם הִחְזִירוּ לַכֶּבֶשֶׁן עַד שְׁנַת־חֲדָשׁ, כָּשֶׁר. וְנוֹתֵן לְתוֹכּוֹ חֲצִי לֹזֵג מִיָּם מִן הַפִּיּוֹר, וּבְחֲצִי לֹזֵג שֶׁהָיָה בַּמִּקְדָּשׁ הָיָה מוֹדְדוֹ; וְנִכְנָם בּוֹ,

לְבוֹחֵהֶם.

ג,יב אם טְהוֹרָה היא יוֹצֵאתָ וְחוֹלֶכֶת לָהּ, וְחָרִי היא מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ. וְאִם טְמֵאָה היא מִיַּד פְּנִיָּה מוֹרִיקוֹת, וְעֵינֶיהָ בּוֹלְטוֹת, וְהִיא מִתְּמַלֵּאת גִּידִין גִּידִין. וְחֵן אוֹמְרִין, הוֹצִיאוּהָ הוֹצִיאוּהָ, שֶׁלֹּא תִכְרַס נָדָה, וְחַדְוֹת מִטְמָאוֹת עֲזֵרַת נָשִׁים; וְחֵן מוֹצִיֵּאִין אוֹתָהּ מֵעֲזֵרַת הַנָּשִׁים, שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בָּהּ. וּבִטְנָה צָבָה בְּתַחֲלָה, וְאַחֵר כֶּךָ תִּפֹּל יִרְכָּה וְתִמּוֹת.

ג,יג בְּאוֹתָהּ חֲשָׁעָה שְׁתֵּמּוֹת הִיא, יָמוֹת חֲנוּאָה שֶׁחֲשָׁקָה עַל יָדוֹ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא; וַיֵּאֲרַע לוֹ מֵאֲרָעוֹת שֶׁאֲרָעוּ לָהּ, "לְצָבוֹת בָּטָן, וְלִנְפֹל יִרְדָּה". וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, בְּשֶׁלֹּא חָטָא הִבְעֵל מֵעוֹלָם; אֲבָל אִם בָּעַל בְּעִילָה שְׁלֹאסֹר אֵין הַמִּים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

ג,יד וְאִם עָבַר וְחֲשָׁקָה אֶת אִשְׁתּוֹ חָרִי זֶה מוֹסִיף עַל חֲטָאתוֹ פֶּשַׁע, שְׁגוּרָם לְשֵׁם הַמִּפְרָשׁ שִׁימְחָה בַּמִּים לְבַטְלָהּ; וּמוֹצִיא לְעַז עַל מִי סוּטָה שֶׁאִשְׁתּוֹ אוֹמְרַת לְאַחֲרוֹת שְׂזֻנָּת, וְלֹא בִדְקוּ בָּהּ, וְהִיא לֹא תִדַּע, שֶׁמַּעֲשֵׂי הִבְעֵל גָּרְמוּ. לְפִיכָךְ מִשְׁרָבוֹ הַמִּנְאָפִּים בְּגִלּוֹי בְּבֵית שְׁנֵי, בְּטָלוּ הַסִּנְהֶדְרִין אֶת מִי הַמָּרִים, וְסִמְכוּ עַל הַכֶּתוּב בִּקְבֻלָּהּ, "לֹא אֶפְקֹד עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה, וְעַל בָּלוֹתֵיכֶם כִּי תִנְאַפְנָה".

ג,טו סוּטָה שֶׁהִיָּה לָהּ זְכוּת תִּלְמוּד תוֹרָה אַף עַל כֵּי שֶׁאֵינָה מְצוּהָ עַל תִּלְמוּד תוֹרָה חָרִי זֶה תוֹלָה לָהּ, וְאֵינָה מִתָּה לְשַׁעֲתָהּ; אֲלֹא נִמְקַת וְחוֹלֶכֶת, וְחֲלָאִים בְּבָרִים בְּאֵין עָלֶיהָ עַד שְׁתֵּמּוֹת אַחֵר שָׁנָה אוֹ שְׁתֵּים אוֹ שְׁלוֹשׁ, לְפִי זְכוּתָהּ וְהִיא מִתָּה בְּצָבִית בָּטָן, וּבִנְפִילַת אֲבָרִין.

ג,טז סוּטָה שֶׁשָּׁתַּת מִי הַמָּרִים, וְלֹא מִתָּה מִיַּד חָרִי הִיא מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ, וְאֶפְלוּ הָיָה בּוֹחֵן; וְאִם עַל כֵּי שֶׁהִתְחִילוּ הַחֲלָאִים לְבוֹא עָלֶיהָ, וְחָלוּ שָׂאֵר אֲבָרֶיהָ, הוֹאִיל וְלֹא צָבָתָה בְּטָנָה וְלֹא

לְחִיכָל. וּמָקוֹם הָיָה שָׁם אִמָּה עַל אִמָּה לִימִין הַנִּכְנָם, וְבוֹ טְבִילָה שְׁלִישִׁי וְטַבְעֵת קְבוּעָה בָּהּ; מִגְבִּיָּה חֲטִבְלָה, וְלִזְקָה עֶפֶר מִקְרָקַע הַמִּשְׁכָּן, וְנוֹתְנָה עַל פְּנֵי הַמִּים, כִּדִּי שִׁירָאָה עַל פְּנֵי הַמִּים. וְנוֹתֵן לְתוֹכָן דָּבָר מֵר, כְּגוֹן לַעֲנָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר "מִי הַמָּרִים". וּמִזְחָק לְתוֹכָן הַמִּגְלָה, לְשִׁמְחָה; וְיִמְחָק יָפָה יָפָה, עַד שֶׁלֹּא יִשָּׂאֵר בַּמִּגְלָה רִשָּׁם הַנֶּפֶר.

ג,טז וְאַחֵר כֶּךָ בּוֹחֵן אַחֵר בָּא אֵלֶיהָ, מִבּוֹחֵנֵי הָעֲזָרָה, וְאוֹחֵז בְּכַנְדִּיָּה מִכְּנַגֵּד פְּנִיָּה, וְקוֹרֵעַ עַד שֶׁהוּא מְגַלָּה אֶת לְבָבָהּ; וּמְגַלָּה שְׁעָרָה, וְסוֹתֵר מִחֲלָפוֹת רֹאשָׁה כִּדִּי לְנִגְלָהּ. וּמִבִּיא חָבֵל מִצָּרִי, כִּדִּי לְחִזְקָתָהּ מַעֲשֵׂה מִצָּרִים שְׁעָשֵׂת, וְאִם לֹא מִצָּאוּ מִצָּרִי, מִבִּיא חָבֵל מִכָּל מָקוֹם; וְקוֹשְׁרוֹ לְמַעַל הַמִּדְּיָה, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִפְלוּ הַכְּנָדִים וְנִמְצָאוּת עֲרֻמָּה, שֶׁחָרִי נִקְרָעוּ.

ג,יז וְאַחֵר כֶּךָ מִבִּיא עֲשָׂרוֹן קִמַּח שְׁעוֹרִים מִשְׁלִבְעַל, וְנוֹתְנָה בְּקַפִּיפָה מִצָּרִית, וְהַחֲבֵל וְהַקַּפִּיפָה, בְּאֵין מִשְׁיָרִי חֲלֻשָּׁה; וְנוֹתְנָה עַל יְדֶיהָ, כִּדִּי לִיגָעָה. וְאַחֵר כֶּךָ לִזְקָה הַמִּנְחָה מִן הַקַּפִּיפָה, וְנוֹתְנָה לְכָלִי שָׂרֵת, וְאֵינָה נּוֹתֵן עָלֶיהָ שָׁמֶן, וְלֹא לְבוֹנָה; וְאִם נָתַן לִזְקָה עַל הַשָּׁמֶן בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְעַל הַלְּבוֹנָה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא יִצֹק עָלָיו שָׁמֶן, וְלֹא יִתֵּן עָלָיו לְבָנָה". וּבְכָל הַזָּמָן שֶׁפּוֹרֵעַ רֹאשָׁה, וְנוֹתֵן הָעֲשָׂרוֹן עַל יְדֶיהָ יִחְיוּ הַמִּים בְּכָלִי בִּיד הַבּוֹחֵן, וְיִרְאֶה אוֹתָהּ אֶת הַמִּים: שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּבֶד הַבּוֹחֵן יִחְיוּ, מִי הַמָּרִים הַמֵּאֲרָרִים".

ג,יח וְאַחֵר כֶּךָ, מִשְׁקָה אוֹתָהּ. וְאַחֵר שְׁתֵּשֶׁתָּהּ, לִזְקָה כָּלִי חֲשָׁרַת שֶׁבּוֹ הַמִּנְחָה וְנוֹתְנָה עַל יְדֶיהָ, וְבוֹחֵן מִנִּיחַ יָדוֹ תַּחְתִּיָּה, וּמִנִּיפָה בַּמִּזְרָח כִּשְׂאֵר כָּל הַתְּנוּפוֹת, מוֹלִיף וּמִבִּיא וּמַעֲלָה וּמוֹרִיד; וְאַחֵר שְׁמִנְיָה, מוֹגִישׁ הַמִּנְחָה לְקֶרֶן דְּרוֹמִית מֵעֶרְבִית שְׁלִמְזֻבָּה, כִּשְׂאֵר מִנְחוֹת שְׁלִיחִיד. וְקוֹמֵן, וּמִקְטִיר חֲקָמִין; וְחֲשָׂאֵר, נֶאֱכָל

הַתְּחִיל יִרְכֶּה לְנֶפֶל, הָרִי זֶה מִתְּרַת. אֲבָל מוֹשֶׁה־תְּחִיל בְּטֶנֶה לְצַבּוֹת, וִירְכֶה לְנֶפֶל הָרִי זֶה אֲסוּרָה וְדֹאֵית.

ג, וְזֶה סוּטָה שְׁשֻׁתָּה, וְהִיתָה טְהוֹרָה הָרִי זֶה מִתְּחֻקָּתָה, וּפְנִיָּה מִזְהִירוֹתָ; וְאִם הָיָה בָּהּ חֲלִי, יִסּוּר. וְתַתְּעִבֶר, וְתִלְד זָכָר: וְאִם הָיָה דְרָכָה לִילָד בְּקִשְׁי, תִּלְד בְּמַחְרָה; הָיָה דְרָכָה לִילָד נְקִבּוֹת, תִּלְד זָכָרִים.

ג, וְיֵח בָּאוּ עַדִּי טַמְאָה אַחֵר שְׁשֻׁתָּה הָרִי זֶה תִּצָּא בְּלֹא כְּתֻבָּה, וְאֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ, וְאֶפְלוּ לֹא אֲרַע לָהּ דָּבָר מִדְּבָרִים הָאֵלֶּה: מִפְּנֵי שְׁאִין הַמִּים בּוֹדֵקִין, אֲלֹא מִי שְׁאִין לָהּ עֵדִים שְׁמוּדִיעִין זְנוּתָהּ; וְעוֹד, שְׁמָא בַּעֲלָהּ אִינוּ מִנְּקָה מַעֲוֹן וּלְפִיכָּךְ לֹא בִּדְקוּ הַמִּים אֶת אִשְׁתּוֹ. אֲבָל אִם בָּא עַד אַחֵר, וְהָעִיד שֶׁהִיא טַמְאָה הָרִי זֶה תִּשָּׁב תַּחַת בַּעֲלָהּ, שְׁחָרִי שְׁתָּה.

ג, וְיֵט אִשָּׁה שְׁזֵנָת בְּאַנָּם, אוֹ בַּשְּׁנֹנָה, אוֹ שְׁבֹא עָלֶיהָ זֶה שְׁקֵנָא לָהּ עַמּוֹ דְּרָךְ אֲבָרִין אִין הַמִּים בּוֹדֵקִין אוֹתָהּ: שְׁנֵאמַר "וְהִיא לֹא נִתְּפָשָׁה", פֶּרֶט לְאַנוּסָה שְׁחָרִי נִתְּפָסָה בְּחֻזְקָה; "וְתִמְעַל מַעַל בְּאִישָׁה", פֶּרֶט לְשׁוֹנְגָתָה; "וְיִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ, שִׁכְבַּת זָרַע", פֶּרֶט לְבֹא עָלֶיהָ דְּרָךְ אֲבָרִין.

הַלְּבוֹת סוּטָה פֶּרֶק ד'

ד, וְאֵל בַּחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר בְּאֵדָר, נִפְנִין בֵּית דִּין לְצַרְפֵּי חֲרָבִים, וּבּוֹדֵקִין עַל חֲרָאוּיָה לְשִׁתּוֹת לְהַשְׁקוּתָהּ, וְעַל חֲרָאוּיָה לְקִנְיָא לָהּ וּלְחֻצִּיָּאָה בְּלֹא כְּתֻבָּה לְקִנְיָא לָהּ וּלְחֻצִּיָּאָה; וּבְכָל זְמַן, מוֹשְׁקִין אֶת הַסּוּטוֹת. וְאִין מוֹשְׁקִין אֶת הַסּוּטָה אֲלֹא בִּיּוֹם, וְכָל חֵיוֹם פֶּשֶׁר לְהַשְׁקוּת סוּטָה; וְאִין מוֹשְׁקִין שְׁתֵּי סוּטוֹת בְּאַחַת, שְׁנֵאמַר "וְהָעֵמֶד אוֹתָהּ".

ד, ב סוּטָה שְׁאֵמְרָה אִינִי שׁוֹתָה, מִחֲמַת יִרְאָה וּפְחָד יֵשׁ לָהּ לַחֲזוֹר וּלְזוֹמַר, הָרִינִי שׁוֹתָה; אֲבָל אִם אֵמְרָה אִינִי שׁוֹתָה, וְהִיא בְּרִיאָה, וְאִינִי

יִרְאָה, וְלֹא פוֹחֶדָת אִינִי יְכוּלָה לַחֲזוֹר וּלְזוֹמַר, הָרִינִי שׁוֹתָה.

ד, ג אֵמְרָה אִינִי שׁוֹתָה, קֶדֶם שֶׁתִּמְחַק הַמִּגְלָה הָרִי מִגְלָתָהּ נִגְנָזָת, וְאִינִי פֶשֶׁרָה לְהַשְׁקוּת בָּהּ סוּטָה אַחֲרָתָה; וּמִנְּחָתָהּ, מִתְּפֻזָּרָת עַל הָדָשׁוֹן. וְאִם אֵמְרָה אִינִי שׁוֹתָה, אַחֵר שֶׁנִּמְחַקָה הַמִּגְלָה מִעֲרַעְרִין אוֹתָהּ, וּמִשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל כְּרַחָה. וּמֵאִימִין עָלֶיהָ שֶׁתִּשְׁתָּה; וְאִמְרִין לָהּ, בְּתִי, אִם בְּרוּר לָךְ הַדָּבָר שֶׁטְהוֹרָה אַתְּ, עֵמֶדִי עַל בְּרִיךְ וּשְׁתִּי, וְאֵל תִּפְחָדִי, לְפִי שְׁאִין הַמִּים דּוֹמִין אֲלֹא לָסֵם יִבֵּשׁ מִנָּח עַל פֶּשֶׁר חִי: יֵשׁ שָׁם מִכָּה, מִחֻלְחַל וְיִזְרָד; אִין שָׁם מִכָּה, אִינוּ עוֹשֶׂה בְּלוּם. ד, ג אֵמְרָה טַמְאָה אִנִּי אֶפֶּי עַל פִּי שֶׁנִּמְחַקָה הַמִּגְלָה הַמִּים נִשְׁפָּכִין, מִפְּנֵי שְׁאִין בָּהֶן קִדְשָׁה; וּמִנְּחָתָהּ, מִתְּפֻזָּרָת עַל הָדָשׁוֹן.

ד, ג מִגְלַת סוּטָה שְׁכַתְּבָה בְּלִילָה, פְּסוּלָה: שְׁנֵאמַר "וְכַתֵּב..." "וְהִשְׁקָה..." "וְהִקְרִיב" כְּשֵׁם שֶׁקֶרְבָּנָה בִּיּוֹם, כֶּךָ כְּתִיבַת הַמִּגְלָה וְהַשְׁקוּתָהּ בִּיּוֹם. כְּתֻבָּה לְמַפְרַע, פְּסוּלָה שְׁנֵאמַר "הָאֵלָהּ", עַל הַסֵּדֶר. כְּתֻבָּה קֶדֶם שֶׁתִּקְבַּל עָלֶיהָ חֲשֻׁבוּעָה, פְּסוּלָה שְׁנֵאמַר "וְהִשְׁפִּיעַ", "וְכַתֵּב". ד, ו כְּתֻבָּה אֲגָרָת, פְּסוּלָה שְׁנֵאמַר "בִּסְפָּר". כְּתֻבָּה עַל שְׁנֵי דְּפִין, פְּסוּלָה: שְׁנֵאמַר "בִּסְפָּר" סֵפֶר אַחֵד, וְלֹא שְׁנַיִם וּשְׁלוֹשָׁה. וְאִינוּ כּוֹתֵב לֹא עַל הַנִּיר, וְלֹא עַל הַדְּפִתָּרָא, אֲלֹא בְּמִגְלַת סֵפֶר, שְׁנֵאמַר "בִּסְפָּר"; וְאִם כְּתֻבָּה עַל נִיר אוֹ דְּפִתָּרָא, פְּסוּלָה. "וְכַתֵּב..." הַכֹּהֵן" הָא לְמִדַּת שְׁאֵם כְּתֻבָּה יִשְׂרָאֵל אוֹ כּוֹהֵן קָטָן, פְּסוּלָה.

ד, ז אִינוּ כּוֹתֵבָה לֹא בְּקִמּוּם, וְלֹא בְּקִלְקֻנָּתוֹם, וְלֹא בְּכָל דָּבָר שֶׁרְשׁוּמוֹ נִכָּר וְעוֹמֵד אֲלֹא בְּדִין שְׁאִין בּוֹ קִלְקֻנָּתוֹם: שְׁנֵאמַר "וְכַתֵּב..." וּמַחָה", כְּתֻבָּה שֶׁהוּא יְכוּל לְהַמְחֹת; וְאִם כְּתֻבָּה בְּדָבָר הַמְתַּקֵּינָם, פְּסוּלָה. נִשְׁאָר בְּמִגְלָה רִשָּׁם כְּתֻבָּה נִכָּר, פְּסוּלָה עַד שִׁימְחַק, יִפָּה יִפָּה.

ד, ח פתב אות אחת ומחקה, וחזר וכתב אות שניה ומחקה, עד שהשלים פסולה: עד שתהיה פלה פתובה. פתבה שלא לשמה, או שמחקה שלא לשמה פסולה. פתב שתי מגלות לשתי סוטות, ומחקן לתוך פוס אחד, או לתוך שני פוסות וערבן בפוס אחד, והשקה לשתייהן פסולה, שכל אחת מהן לא שנת מגלתה.

ד, ט מחקן לשני פוסות, וערבן, וחזר וחלקן בשני הפוסות לא ישקה אותן; ואם השקה פשר. נשפכו הפוס חרי זה פותב מגלה אחרת, ומביא מים אחרים. נשפכו, ונשתיר מהן לא ישקה את השאר; ואם השקה, פשר. מי סוטה שלנו, נפסלין בלינה. הקודים עפר למים, פסל.

ד, י לא היה שם עפר בחיכל מביא עפר מבחוץ, ומניחו בחיכל, ולקח ממנו, ונותן על פני המים; ואינו מביא אפר, אבל מביא רקבובית שהיא בעפר. ולא יחפר בקרדם בחיכל ויוציא עפר, שנאמר "אשר יהיה בקרקע המושפן"; ואם חפר והוציא עפר, פשר.

ד, יא הקריב את מנחתה, ואחר כך השקה פשרה. נטמאת מנחתה קדם שיניחנה בכלי שרת, חרי זו תפדה בכל המנחות שיטמאו קדם שיתקדשו בכלי שרת; ויביא מנחה אחרת. נטמאת המנחה אחר שקדשה בכלי שרת, חרי זו תשרת.

ד, יב וכן אם אמרה טמאה אני, קדם שתקמין המנחה, או שאמרה איני שותה, או שלא רצה בעלה להשקותה, או שבאו עדי טמאה, או שמת הוא, או שמתה היא חרי המנחה פלה נשרפת; ואם ארע אחד מאלו אחר שקרב הקמין, אין השירים נאכלין.

ד, יג היה בעלה פוחז אין שירי מנחתה נאכלין, מפני שיש לבעל חלק בה; ואינה עולה פלה לאשים במנחת זכרי כהנה, מפני שיש לה חלק

בה; אלא הקמין קרב לעצמו, ושירים מתפזרין על בית הדשן. נמצאו עדיה זוממין, מנחתה תצא לחליו.

ד, יד המקנא לאשתו על ידי אנשים הרבה, ונסתרה עם כל אחד ואחד מהן חרי זה מביא מנחה אחת על ידי כלן בשמשקה אותה: שנאמר "מנחת קנאת", מנחה אחת לקנאין הרבה.

ד, טו יש לבעל לגלגל עליה בשבועה, שלא זנתה עם איש זה שקנא לה בו, ולא עם איש אחר, ושלל זנתה תחתיו משנתארסה קדם שתנשא, ולא אחר שנשאת; אבל אינו מגלגל עליה שלא זנתה קדם הארוסין, ולא אחר שגרשה, אם גרשה ורחזירה שאם זנתה בעת זה, לא תאסר עליו, וכל שתבעל ולא תחיה אסורה לו, אינו מתנה עמה.

ד, טז לפיכך אם פנס יבמתו, אינו מגלגל עליה שלא זנתה בשחייתה שומרת יבם; אבל מגלגל עליה, שלא זנתה תחת אחיו, שאם זנתה תחת אחיו, חרי זו אסורה עליו. וכן אם גרשה ורחזירה, מגלגל עליה שלא זנתה תחתיו בפשוטין הראשונים.

ד, יז וכן יש לו לגלגל עליה בלהבא, שלא תזנה תחתיו, ושלל תזנה אחר שיחזירה, אם יגרש ויחזיר; לפיכך בשתזנה להבא מים בודקין אותה, ויארעו לה אותן המארעות: לכה נאמר "אמן אמן" מאיש זה, "אמן" מאיש אחר; "אמן" נשואה, "אמן" ארוסה; "אמן" לשעבר, "אמן" להבא.

ד, יח מצות חכמים על בני ישראל לקנות לנשיהן, שנאמר "וקנא את אשתו", וכל המקנא לאשתו, נכנסה בו רוח טהרה. ולא יקנא לה לא מתוך שחוק, ולא מתוך שיחה, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך מריבה, ולא

לְהַטִּיל עָלֶיהָ אֵימָה; וְאִם עֹבֵר וְקָנָא לָהּ בִּפְנֵי
עֵדִים מִתּוֹךְ אֶחָד מִכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, חֲרִי זֶה
קָנָוִי.

ד, יט אֵין רֵאוּי לְקַפֵּץ וּלְקַנּוֹת בִּפְנֵי עֵדִים תְּחִלָּה,
אַלּא פִּינוּ לְבִינָה בְּנַחַת וּבְדֶרֶךְ טַהֲרָה וְהִזְהָרָה,

בְּדִי לְחִדְרִיכָה בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְלִהְסִיר הַמִּכָּשׁוֹל.
וְכָל שְׂאִינּוּ מִקְפִּיד עַל אֲשֶׁתּוֹ וּבָנָיו וּבָנֵי בֵּיתוֹ,
וּמִזְהִירָן, וּפּוֹקֵד דְּרַבְיָהֶן תַּמִּיד, עַד שְׂיַדַע שְׁחַן
שְׁלָמוֹן מִכָּל חֵטָא וְעוֹוֹן חֲרִי זֶה חוֹטֵא, שְׁנֵאמַר
”וַיִּדְעָתִי, כִּי שָׁלוֹם אֶהְיֶה; וּפְקַדְתָּ נֶדֶךְ, וְלֹא
תַּחֲטָא”.

בְּרִיד רַחֲמָנָא דְּסִיעֵן. נִגְמַר סֵפֶר רַבִּיעִי, בְּעֶזְרַת שֵׁ-דִי.

~~~~~

סֵפֶר חֲמִישִׁי וְהוּא סֵפֶר קִדְשָׁה

הַלְבוּתֵיו שְׁלוֹשׁ, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְבוּת אֶסְוִירִי בִּיאָה, הַלְבוּת מַאֲכָלוֹת אֶסְוִירוֹת, הַלְבוּת שְׁחִיטָה.
נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסֵפֶר זֶה, שִׁבְעִים מִצְוֹת מִחוּץ שְׁמוֹנֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּים וּשְׁשִׁים
מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.

הַלְבוּת אֶסְוִירִי בִּיאָה

יֵשׁ בְּכָלֶן שִׁבְעַ וּשְׁלוּשִׁים מִצְוֹת מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְשֵׁשׁ וּשְׁלוּשִׁים מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: שְׁלֹשׁ לְבוֹא עַל הָאֵם;
שְׁלֹשׁ לְבוֹא עַל אִשָּׁת אָב; שְׁלֹשׁ לְבָעַל אַחֻת; שְׁלֹשׁ לְבָעַל בַּת אִשָּׁת אָב; שְׁלֹשׁ לְבָעַל בַּת הַבֶּן; שְׁלֹשׁ לְבָעַל בַּת
הַבֵּת; שְׁלֹשׁ לְשֵׂא אִשָּׁה וּבִתָּה; שְׁלֹשׁ לְשֵׂא אִשָּׁה וּבֵת בָּנָה; שְׁלֹשׁ לְשֵׂא אִשָּׁה וּבֵת בָּתָּה; שְׁלֹשׁ לְבָעַל אַחֻת אָב; שְׁלֹשׁ לְבָעַל אַחֻת
אָם; שְׁלֹשׁ לְבָעַל אִשָּׁת אָחִי הָאָב; שְׁלֹשׁ לְבָעַל אִשָּׁת הַבֶּן; שְׁלֹשׁ לְבָעַל אִשָּׁת אָח; שְׁלֹשׁ לְבָעַל אַחֻת אִשָּׁתוֹ; שְׁלֹשׁ לְשֹׁכֵב עִם בְּהֵמָה;
שְׁלֹשׁ תְּבוֹא אִשָּׁה בְּהֵמָה עָלֶיהָ; שְׁלֹשׁ לְשֹׁכֵב עִם זָכָר; שְׁלֹשׁ לְגִלּוֹת עֲרוּת אָב; שְׁלֹשׁ לְגִלּוֹת עֲרוּת אָחִי הָאָב; שְׁלֹשׁ לְבָעַל אִשָּׁת
אִישׁ; שְׁלֹשׁ לְבָעַל נָדָה; שְׁלֹשׁ לְהַתְחַתֵּן בְּגוֹיִים; שְׁלֹשׁ יָבוֹא עַמּוּנִי וּמוֹאָבִי בַּקָּהֶל ח'; שְׁלֹשׁ לְהַרְחִיק דּוֹר שְׁלִישִׁי מִצְבֹּר
בַּקָּהֶל; שְׁלֹשׁ לְהַרְחִיק דּוֹר שְׁלִישִׁי אֲדוּמִי מִלְּבוֹא בַּקָּהֶל; שְׁלֹשׁ יָבוֹא מִמִּזְרַר בַּקָּהֶל; שְׁלֹשׁ יָבוֹא פָּרִים בַּקָּהֶל; שְׁלֹשׁ לְסָרֵם זָכָר, אֶפְלוּ
בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף; שְׁלֹשׁ יִשָּׂא בּוֹחֵן גְּדוֹל אֶלְמָנָה; שְׁלֹשׁ יִבְעַל בּוֹחֵן גְּדוֹל אֶלְמָנָה, אֶפְלוּ בְּלֹא נִשְׁוֹאִין; שְׁנֵי שָׂא בּוֹחֵן גְּדוֹל בְּתוּלָה
בְּנַעֲרוּתָהּ; שְׁלֹשׁ יִשָּׂא בּוֹחֵן גְּרוּשָׁה; שְׁלֹשׁ יִשָּׂא זוֹנָה; שְׁלֹשׁ יִשָּׂא חֲלָלָה; שְׁלֹשׁ יִקְרַב אָדָם לְאַחַת מִכָּל הָעֲרִירוֹת, וְאִם עַל פִּי שְׁלֹשׁ
בָּעַל. וּבִאֹר מִצְוֹת אֵלֶּה בְּפָרָקִים אֵלֶּה.

הַלְבוּת אֶסְוִירִי בִּיאָה פָּרָק א

א,א הָבֵא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרִירוֹת בְּמִזְדֵּר, חֵיב
בִּרְת, שְׁנֵאמַר ”כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה, מִכָּל
הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנַּפְשׁוֹת הַעֲשׂוֹת,
מִקְרַב עַמָּם”, שְׁנִיָּהם חֵיבִין הַבּוֹעֵל וְהַנִּבְעָל;
וְאִם חָיו שׁוֹגְגִין, חֵיבִין חֲטָאת קְבוּעָה. וַיֵּשׁ מִן
הָעֲרִירוֹת שֶׁהִיא בְּמִיתַת בֵּית דִּין, יֵתֵר עַל הַבִּרְת
הַשּׁוֹנָה בְּכָלֵן.

א,ב אוֹתָן הָעֲרִירוֹת שְׁנֵי שִׁשׁ בְּהֵן מִיתַת בֵּית דִּין
אִם חָיו שָׁם עֵדִים וְהַתְּרָאָה, וְלֹא פֶּרֶשׁוּ

מִמַּעֲשֵׂיהֶם מְמִיתִין אוֹתָן, בְּמִיתַת הָאֲמוּנָה
בְּהֵן. וְאֶפְלוּ חָיָה הָעוֹבֵר תַּלְמִיד חֲכָמִים אֵין
מְמִיתִין וְלֹא מַלְקִין, עַד שֶׁתִּהְיֶה שָׁם הַתְּרָאָה:
שְׁלֹשׁ נִתְּנָה הַתְּרָאָה בְּכָל מָקוֹם, אֲלֹא לְהַבְחִין
בֵּין שׁוֹגֵג לְמִזְדֵּר.

א,ג הָעֲרִירוֹת שְׁנֵי שִׁשׁ בְּהֵן מִיתַת בֵּית דִּין מִחוּץ
שְׁמִיתָתָן בְּסִקְלָה, וּמִחוּץ שְׁמִיתָתָן בְּשִׁרְפָּה, וּמִחוּץ
בְּחִנֵּק. וְאֵלֶּה שְׁמִיתָתָן בְּסִקְלָה הָבֵא עַל אָמוֹ, וְעַל
אִשָּׁת אָבִיו, וְעַל אִשָּׁת בָּנוֹ וְהִיא הַנִּקְרָאת
כִּלְתּוֹ, וְהַשּׁוֹכֵב עִם זָכָר, וְהַשּׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה,
וְהַאֲשָׁה הַמִּבִּיאָה אֶת הַבְּהֵמָה עָלֶיהָ.

א,ד ואלו הן העריות שמויתתן בשרפה הבא
על בת אשתו בחיי אשתו, ועל בת בתה, ועל
בת בנה, ועל אם אשתו, ועל אם אמה, ועל
אם אביה, והבא על בתו, ועל בת בתו, ועל
בת בנו.

א,ה אין לך ערוה בחנק, אלא אשת איש בלבד
שנאמר "מוֹת יוֹמָת הַנָּאֵף, וְהַנֶּאֱפֶת"; ומיתה
האמורה בתורה סתם, היא חנק. ואם היתה בת
בוהן היא בשרפה ובוועלה בחנק, שנאמר
"ובת איש כהן, כי תחל לזנות...". ואם היתה
נערה מארסה שניהם בסקלה, שנאמר "כי יהיה
נער בתולה... וסקלתם אתם באבנים". וכל
מקום שנאמר בתורה "מוֹת יוֹמָתוֹ... דמיהם
בם", חרי הן בסקלה.

א,ו ושאר העריות כלן בכרת בלבד, ואין בהם
מיתה בית דין; לפיכך אם היו שם עדים
והתראה בית דין מלקין אותו, שכל חייבי
כרתות לוקין.

א,ז הבא על אחת מחייבי לאוין במזיד, לוקה
הוא והיא; בשוגג, פטורין מכלום. והבא על
אחת מן השניות במזיד, מכין אותו מכת
מרדות מדרביהם. אבל הבא על אחת מחייבי
עשה, אינו לוקה; ואם הבו אותם בית דין מכת
מרדות כדי להרחיק מן העברה, הרשות בידם.
א,ח אנוס פטור מכלום מן המלקות, ומן
הקרבן, ואין צריך לומר מן המיתה: שנאמר
"ולנער לא תעשה דבר". במה דברים אמורים,
בשנאנס הנבעל; אבל הנועל אין לו אנס,
שאין קשוי אלא לדעת. ואשה שתחלת ביאתה
באנס, וסופה ברצון פטורה מכלום;
שמשחתחיל לבעל באנס, אין בידה שלא
תרצה, שייצר האדם וטבעו, בופה אותה
לרצות.

א,ט המכנים ראש העטרה בלבד הוא הנקרא

מערה, מלשון "את מקרה הערה"; והמכנים כל
האבר, הוא הנקרא גומר. וכל הביאות
האסורות, אחד המערה ואחד הגומר, ואף על
פי שלא הוציא שכבת זרע, ואף על פי שפרש
ולא גמר: כיון שהכנים ראש העטרה נתחייבו
שניהם מיתה בית דין, או כרת, או מלקות,
או מכת מרדות.

א,י ואחד הבא על האשה כדרכה, ואחד הבא
עליה שלא כדרכה משיערה בה יתחייבו שניהם
מיתה, או כרת, או מלקות, או מכת מרדות:
כיון שהיו שוכבין, כיון שהיו עומדים על
הכנסת העטרה הוא החיוב.

א,יא כל הבא ביאה אסורה בלא קשוי, אלא
שחיה האבר שלו מדלדל כמז אבר המתים,
כגזן החולים, או מי שנלד בך, סרים חמה אף
על פי שהכנים את האבר בידו אינו חייב לא
כרת, ולא מלקות, ואין צריך לומר מיתה:
שאין זו ביאה. אבל פוסל הוא מן התרומה;
ובית דין מכין את שניהם, מכת מרדות.

א,יב הבא על ערוה מן העריות כמתעסק, אף
על פי שאין פוגתו לכך חייב; וכן בחייבי לאוין,
ובשניות. אבל הבא על ערוה מן העריות והיא
מתה, פטור מכלום; ואין צריך לומר בחייבי
לאוין, שחוא פטור. והבא על הטריפה, או
ששכב עם בהמה טריפה חייב: חי הוא, אף על
פי שפופו למות מחלי זה; ואפלו שחט בה שני
סימניו, ועדין היא מפרקסת הבא עליה חייב,
עד שתמות, או עד שיתיו את ראשה.

א,יג כל אשה אסורה מאלו אם היתה בת
שלוש שנים ויום אחד ומעלה גדול הבא עליה,
חייב מיתה או כרת או מלקות; והיא פטורה
מכלום, אלא אם כן היתה גדולה. ואם היתה
פחותה מזה חרי שניהם פטורין, שאין ביאתה
ביאה. וכן אשה גדולה שבא עליה קטן אם היה
בן תשע שנים ויום אחד ומעלה היא חייבת

בִּרְתָּ, אוֹ מִיתָה, אוֹ מַלְקוּת; וְהוּא פֶּטוּר. וְאִם
הָיָה בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וְלִמְטָה, שְׁנִיָּהם פֶּטוּרִין.

אִיד הָבֵא עַל הַזְכוּר, אוֹ הָבֵא זְכוּר עָלָיו בִּיּוֹן
שֶׁהָעֶרְה אִם הָיוּ שְׁנִיָּהם גְּדוּלִים, נִסְקָלִים:
שֶׁנֶּאֱמַר "וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁב, מִשְׁכָּבִי אִשָּׁה",
בֵּין שְׁחִיָּה בּוֹעֵל אוֹ נִבְעֵל. וְאִם הָיָה קָטָן בֶּן
תִּשְׁעֵי שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד וּמַעֲלָה זֶה שָׁבָא עָלָיו אוֹ
הָבִיאוֹ עַל עֲצָמוֹ, נִסְקָל; וְהַקָּטָן, פֶּטוּר. וְאִם הָיָה
הַזְכוּר בֶּן תִּשְׁעֵי אוֹ פָחוֹת, שְׁנִיָּהן פֶּטוּרִין;
וְרֵאוּי לְבֵית דִּין לְהַכּוֹת הַגְּדוֹל מִכַּת מִרְדּוּת,
לְפִי שִׁשְׁכָּב עִם זָכוּר, וְאִם עַל פִּי שְׁחִיָּה פָחוֹת
מִבֶּן תִּשְׁעֵי.

אִטוֹ אֶחָד הָבֵא עַל הַזְכוּר, אוֹ הָבֵא עַל
אֲנִדְרָגִינוֹס דָּרָךְ זְכוּרָתוֹ חֵיב; וְאִם בָּא עָלָיו
דָּרָךְ נִקְבוּתוֹ, פֶּטוּר. וְהַטְּמָטוֹם, סָפֵק הוּא;
לְפִיכָךְ הָבֵא עַל הַטְּמָטוֹם, אוֹ עַל אֲנִדְרָגִינוֹס
דָּרָךְ נִקְבוּתוֹ מִבֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוּת.
וְהַאֲנִדְרָגִינוֹס מֵתָר לִשְׂאֵא אִשָּׁה.

אִטוֹ הָבֵא עַל הַבְּהֵמָה, אוֹ שֶׁהָבִיֵּא בְּהֵמָה עָלָיו
שְׁנִיָּהן נִסְקָלִין, שֶׁנֶּאֱמַר "וּבָכֵל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן
שְׂכָבְתָּךְ": בֵּין שָׂרְבֵעָה בֵּין שֶׁהָבִיֵּאָה עָלָיו.
וְאֶחָד בְּהֵמָה, וְאֶחָד חֵיָה וְעוֹף הַכֵּל בִּסְקָלָה; וְלֹא
חֶלֶק הַכֶּתֹּב בְּבְהֵמָה בֵּין גְּדוּלָּה לְקִטְנָה,
שֶׁנֶּאֱמַר "וּבָכֵל בְּהֵמָה": אִפְלוּ בַיּוֹם לִידָתָהּ,
הָבֵא עָלֶיהָ בֵּין כְּדָרְכָהּ, בֵּין שְׁלֹא כְּדָרְכָהּ, בִּיּוֹן
שֶׁהָעֶרְה בָּהּ, אוֹ הָעֶרְתָּ בּוֹ חֵיב.

אִיזוֹ קָטָן בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד שָׁבָא עַל
הַבְּהֵמָה, אוֹ הָבִיֵּאָה עָלָיו הִיא נִסְקָלָתָה עַל יָדוֹ,
וְהוּא פֶּטוּר; הָיָה בֶּן תִּשְׁעֵי אוֹ פָחוֹת, אֵין סוֹקְלִין
אֶת הַבְּהֵמָה. וְכֵן קִטְנָה בֵּת שְׁלוֹשׁ שָׁנִים וַיּוֹם
אֶחָד שֶׁהָבִיֵּאָה בְּהֵמָה אוֹ חֵיָה עָלֶיהָ בֵּין בְּהֵמָה
גְּדוּלָּה, בֵּין בְּהֵמָה קִטְנָה, בִּיּוֹן שֶׁהָעֶרְתָּ בָּהּ
הַבְּהֵמָה, בֵּין כְּדָרְכָהּ בֵּין שְׁלֹא כְּדָרְכָהּ הַבְּהֵמָה
נִסְקָלָתָה; וְהִיא, פֶּטוּרָה. וְאִם חֵיָתָה גְּדוּלָּה, שְׁנִיָּהן
נִסְקָלִין; וְאִם חֵיָתָה מִכַּת שְׁלוֹשׁ שָׁנִים וְלִמְטָה,

אֵין הַבְּהֵמָה נִסְקָלָתָה.

אִיזוֹ וְכֵן הַשּׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה בְּשׁוֹגָגָה, וְהָאִשָּׁה
שֶׁהָבִיֵּאָה אֶת הַבְּהֵמָה עָלֶיהָ בְּשׁוֹגָגָה אֵין הַבְּהֵמָה
נִסְקָלָתָה עַל יָדוֹ, וְאִם עַל פִּי שְׁחָן גְּדוּלִים.

אִיזוֹ כָּל הָעֲרִיּוֹת בֶּלֶן שְׁחִיָּה אֶחָד גְּדוֹל וְאֶחָד
קָטָן הַקָּטָן פֶּטוּר, וְהַגְּדוֹל חֵיב כִּמּוֹ שְׂבִאֲרָנוֹ.
אֶחָד עַר וְאֶחָד יָשׁוּ, הַיָּשׁוּן פֶּטוּר. אֶחָד מְזִיד
וְאֶחָד שׁוֹגֵג הַמְּזִיד חֵיב, וְהַשּׁוֹגֵג מְבִיֵּא קָרְבָּן.
אֶחָד אָנוּס וְאֶחָד בְּרָצוֹן הָאָנוּס פֶּטוּר, כִּמּוֹ
שְׂבִאֲרָנוֹ.

אִב וְאֵין חֲעָדִים נִזְקָקִין לִרְאוּת הַמִּנְאָפִים
שֶׁהָעֶרְוָה זֶה בָּזָה, וְהַכֹּנִס בְּמִכְחֹל בְּשׂוֹפָרָתָה
אֵלֹא מְשִׁירָאוֹ אוֹתָן דְּבוֹקִין זֶה בָּזָה כְּדָרָךְ כָּל
הַבּוֹעֲלִין, חֲרִי אֵלֹו נִהְרָגִין בְּרֵאִיָּה זוֹ; וְאֵין
אוֹמְרִים, שְׂמָא לֹא הָעֶרְתָּ: מִפְּנֵי שֶׁחֲזָקָתָה צוּרָה
זוֹ שֶׁהָעֶרְתָּ.

אִבֵּא מִי שֶׁחֲחֹזֵק בְּשָׂאֵר בָּשָׂר דָּנִין בּוֹ עַל פִּי
חֲחֹזְקָה, אִם עַל פִּי שְׂאִין שֶׁם רֵאִיָּה בְּרוּרָה שְׁחָה
קָרוֹב; וּמִלְקִין וְשׁוֹרְפִין וְסוֹקְלִין וְחוֹנְקִין, עַל
חֲחֹזְקָה זוֹ. כִּי־צָד: חֲרִי שֶׁחֲחֹזֵק שְׂחָה אֲחֻתּוֹ אוֹ
בֵּתוֹ אוֹ אִמּוֹ, וְכֹא עָלֶיהָ בְּעֵדִים חֲרִי זֶה לּוֹקָה
אוֹ נִשְׂרָף אוֹ נִסְקָל; וְאִם עַל פִּי שְׂאִין שֶׁם רֵאִיָּה
בְּרוּרָה שְׂחָה אֲחֻתּוֹ, אוֹ אִמּוֹ, אוֹ בֵּתוֹ אֵלֹא
בְּחֲחֹזְקָה בְּלִבָּר.

אִכֵּב וּמַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה אֶחָת שְׂבִאֵת לִירוּשָׁלַיִם,
וְתִינּוֹק מִרְכָּב לָהּ עַל בִּתְפָּה, וְהַגְּדִילָתוֹ בְּחֲחֹזְקָתָה
שְׁחִיָּה בָּנָה, וְכֹא עָלֶיהָ; וְהָבִיֵּאָה לְבֵית דִּין,
וְסָקְלוּהָ. רֵאִיָּה לְדִין זֶה, מִזֶּה שְׂדֵנָה תוֹרָה בְּמִקְלָל
אָבִיו וּמִמֶּנָּה אָבִיו שְׁיֻמָּת וּמִנִּין לָנוּ רֵאִיָּה
בְּרוּרָה שְׂחָה אָבִיו, אֵלֹא בְּחֲחֹזְקָה; כִּדָּה שְׂאֵר
הַקָּרוֹבִים, בְּחֲחֹזְקָה.

אִכֵּג אִישׁ וְאִשָּׁה שְׂבִאֵו מִמְּדִינַת חֵיָם, הוּא
אוֹמֵר אִשְׁתִּי, וְהִיא אוֹמְרָתָה בְּעָלִי אִם הַחֲחֹזְקָה
בְּעִיר שְׁלוֹשִׁים יוֹם שְׁחִיָּה אִשְׁתּוֹ, הוֹרְגִין עָלֶיהָ;

אָבֵל בְּתוֹךְ הַשְּׁלוֹשִׁים יוֹם, אֵין הוֹרְגִין עָלֶיהָ
מִשׁוֹם אִשָּׁת אִישׁ.

א, כִּד הָאִשָּׁה שֶׁחֲזָקָה נָדָה בְּשִׁכּוּנֹתֶיהָ, בַּעֲלָהּ
לֹקָה עָלֶיהָ מִשׁוֹם נָדָה. הַמִּקְנָא לְאִשְׁתּוֹ,
וְנִסְתָּרָה, וּבֹא עַד אֶחָד וְהָעִיד שְׁנַטְמָאָתָה, וְהָיָה
בַּעֲלָה בּוֹחֵן, וּבֹא עָלֶיהָ אַחֵר כֶּךָ חָרִי זֶה לֹקָה
עָלֶיהָ, מִשׁוֹם זִנְיָה: אָפֵּי עַל פִּי שְׁעִיקָר הָעֵדוּת
בְּעַד אֶחָד, כִּבֵּר חֲחֻזָּקָה בּוֹ זִנְיָה.

א, כִּה הָאֵב שְׁאָמַר בְּתִי זֹו מְקַדְּשֶׁת הִיא לְזֶה אָפֵּי
עַל פִּי שְׁחִיבָא נְאֻמָּן, וְתִנְשֵׂא לֹו אִם זִנְיָה, אֵינָהּ
נִסְקָלָת עַל פִּי: עַד שִׁיחִיו שָׁם עֵדִים שְׁנַטְמָאָרְסָה
בְּפִנְיָהֶם. וְכֵן הָאִשָּׁה שְׁאָמְרָה מְקַדְּשֶׁת אֲנִי אֵינָהּ
נִחְרָגָת עַל פִּיָּה, עַד שִׁיחִיו שָׁם עֵדִים אוֹ תַחֲזֹק.

הַלְבוֹת אֶסְוִירִי בִּיאָה פֶּרֶק ב

ב, אִשָּׁת אָבִיו, וְאִשָּׁת בְּנוֹ, וְאִשָּׁת אָחִיו,
וְאִשָּׁת אָחִי אָבִיו אֶרְבַּעַתָּן עָרוּהָ עָלָיו לְעוֹלָם,
בֵּין מִן הָאֲרוּסִין, בֵּין מִן הַנְּשׁוּאִין, בֵּין בְּחִי
בַּעֲלִיָּהּ, בֵּין אַחֵר מִיתָת בַּעֲלִיָּהּ חוּץ מֵאִשָּׁת
אָחִיו שֶׁלֹּא חָנִיחַ בּוֹ, בֵּין שְׁנַטְמָגְרָשׁוֹ. וְאִם בָּא
עַל אַחַת מֵהֶן בְּחִי בַּעֲלָהּ, חֵיב שְׂתִיבָם מִשׁוֹם
שָׂאֵר בָּשָׂר, וּמִשׁוֹם אִשָּׁת אִישׁ: שְׁחָרִי שְׁנֵי
הָאֶסְוִירִין בָּאִין כְּאַחַת.

ב, ב לְפִיכָךְ הִבָּא עַל אִמּוֹ, שְׁחִיבָא אִשָּׁת אָבִיו
חֵיב שְׂתִיבָם: בֵּין בְּחִי אָבִיו, בֵּין לְאַחֵר מִיתָת
אָבִיו חֵיב שְׂתִיבָם, אַחַת מִשׁוֹם אִמּוֹ וְאַחַת
מִשׁוֹם אִשָּׁת אָבִיו.

ב, ג אֶחָד אָחִיו מֵאָבִיו אוֹ אָחִיו מֵאִמּוֹ, בֵּין
מִנְשׁוּאִין בֵּין מִזְנֹת אִשְׁתּוֹ עָרוּהָ עָלָיו; אָבֵל
אִשָּׁת אָחִי אָבִיו מִן הָאֵם, חָרִי הִיא שְׁנִיָּה כְּמוֹ
שְׁבִאֲרָנוֹ. וְאֶחָד אֲחֻתּוֹ מֵאָבִיו אוֹ מֵאִמּוֹ, בֵּין
מִן הַנְּשׁוּאִין בֵּין מִזְנֹת כְּגוֹן שְׁזַנְתָּה אִמּוֹ אוֹ
אָבִיו עִם אֲחֵרִים, וְהָיְתָה לֹו אֲחֻת מִזְנֹת חָרִי
זֹו עָרוּהָ עָלָיו, שְׁנַטְמָאָר "מוֹלָדֶת בֵּית, אוֹ מוֹלָדֶת
חוּץ".

ב, ד בַּת אִשָּׁת אָבִיו שְׁחִיבָא אֲחֻתּוֹ הִיא הָעָרוּהָ
עָלָיו, שְׁנַטְמָאָר "עָרוֹת בַּת אִשָּׁת אָבִיךָ מוֹלָדֶת
אָבִיךָ"; אָבֵל אִם נָשָׂא אָבִיו אִשָּׁה, וְהָיְתָה לָּהּ
בַּת מֵאִישׁ אַחֵר חָרִי הַבַּת מִתְּרַת לֹו, שְׁאִין זֹו
מוֹלָדֶת אָבִיו. וְחֵלּוֹא מִשׁוֹם אֲחֻתּוֹ הוּא חֵיב
עָלֶיהָ, וְלָמָּה נֶאֱמַר "בַּת אִשָּׁת אָבִיךָ" לְחֵיב
עָלֶיהָ, אָפֵּי מִשׁוֹם זֶה.

ב, ה לְפִיכָךְ הִבָּא עַל אֲחֻתּוֹ, שְׁחִיבָא בַת נְשׁוּאָת
אָבִיו חֵיב שְׂתִיבָם: אַחַת מִשׁוֹם "עָרוֹת אֲחֻתְךָ",
וְאַחַת מִשׁוֹם "עָרוֹת בַּת אִשָּׁת אָבִיךָ". אָבֵל אִם
אִנִּים אָבִיו אִשָּׁה אוֹ פֶּתָה אוֹתָהּ, וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה
בַּת, וּבֹא עָלֶיהָ אֵינּוּ חֵיב אֵלָּא מִשׁוֹם אֲחֻתּוֹ
בְּלִבָּד, שְׁאִין בַּת הָאֲנוּסָה בַת אִשָּׁת אָבִיו.

ב, ו אֲחֻת אִמּוֹ, בֵּין אֲחֻתּוֹ מֵאָבִיָּה בֵּין אֲחֻתּוֹ
מֵאִמָּה, בֵּין מִן הַנְּשׁוּאִין בֵּין שְׁחִיבָהּ אֲחֻתּוֹ
מִזְנֹת חָרִי זֹו עָרוּהָ עָלָיו מִשׁוֹם אֲחֻת אָבִי; וְכֵן
אֲחֻת אָבִי, בֵּין מִן הָאֵם בֵּין מִן הָאֵב, בֵּין מִן
הַנְּשׁוּאִין בֵּין מִזְנֹת חָרִי זֹו עָרוּהָ עָלָיו מִשׁוֹם
אֲחֻת אָבִי.

ב, ז הִבָּא עַל אִשָּׁה דְּרָךְ זִנְיָה, וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בַת
אוֹתָהּ הַבַּת עָרוּהָ עָלָיו מִשׁוֹם בְּתוֹ, וְאָפֵּי עַל פִּי
שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בְּתוֹרָה עָרוֹת בְּתָךְ לֹא תִגָּלֶה:
מֵאַחֵר שְׁאָסֵר בַּת הַבַּת, שְׂתִיבָהּ מִן הַבַּת, וְאַסְוִירָהּ
מִן הַתּוֹרָה, וְאֵינּוּ מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים; לְפִיכָךְ הִבָּא
עַל בְּתוֹ מִנְשׁוּאָתוֹ חֵיב שְׂתִיבָם, מִשׁוֹם בְּתוֹ
וּמִשׁוֹם עָרוֹת אִשָּׁה וּבְתָהּ.

ב, ח בֵּינָן שְׁקַדְּשׁ אָדָם אִשָּׁה, נֶאֱסְרוּ עָלָיו
מִקְרָאֵי בִּוְתִיָּה שֵׁשׁ נָשִׁים, וְכָל אַחַת מֵהֶן, עָרוּהָ
עָלָיו לְעוֹלָם בֵּין כָּנָם בֵּין גֶּרֶשׁ, בֵּין בְּחִי אִשְׁתּוֹ
בֵּין לְאַחֵר מוֹתָהּ; וְאֵלּוּ הֵן אִמָּהּ, וְאִם אִמָּהּ, וְאִם
אָבִיָּהּ, וּבְתָהּ, וּבֵת בְּתָהּ, וּבֵת בְּתָהּ. וְאִם בָּא
עַל אַחַת מֵהֶן בְּחִי אִשְׁתּוֹ, שְׁנִיָּה נִשְׂרָפִין. בָּא
עָלֶיהָ לְאַחֵר מִיתָת אִשְׁתּוֹ חָרִי אֵלּוּ בְּכֻרָתָהּ, וְאִין
בְּהֵן מִיתָת בֵּית דִּין: שְׁנַטְמָאָר "בָּאֵשׁ יִשְׂרָפוּ
אֹתוֹ, וְאֶתְהֵן" בְּזִמָּן שִׁשְׁתִּיָּהּ קִימוֹת שְׁחָן

אשתו וזו שבא עליה, הרי הוא והערוה נשרפין; ובזמן שאין שתייהן קנימות, אין שם שרפה.

בט וכן אחות אשתו, ערוה עליו עד שתמות אשתו: בין אחותה מאמה בין אחותה מאביה, בין מן הנשואין בין אחותה מזנות הרי זו ערוה עליו.

בי עבר ונאף עם אחת משבע נשים אלו, בין בשוגגה בין בזדון אף על פי שהוא והנאפית במיתת בית דין או בכרת, לא נאסרה אשתו עליו: חוץ מאחות ארוסתו, שהיא אוסרת אשתו עליו כמו שבארנו בהלכות גרושין.

ביא הבעל אשה דרך זנות לא נאסרו עליו קרובותיה, שהן השבע נשים שאמרנו. אבל חכמים אסרו על מי שנאף עם אשה לשא אחת מן השבע נשים קרובותיה, כל זמן שהזונה קנימת מפני שהזונה באה לקרובותיה לבקר אותן, והוא מתיחד עמה, ולבו גם בה, ויבוא לידי עברה שיבעל הערוה; ולא עוד, אלא אפלו נטען על אשה הרי זה לא ישא אחת מקרובותיה, עד שתמות זו שנטען עליה. ואם פנם הקרובה שזנה עם קרובותיה, לא יוציא.

ביב מי שנטען על ערוה, או שניצא לו שם רע עמה לא ידור עמה במבוי אחר, ולא יראה באותה השכונה. ומעשה באחד שהיו מרגנין אחריו עם חמותו, והכו אותו חכמים מפת מרדות, מפני שעבר על פתח ביתה.

ביג הבא על אשה ובתה דרך זנות, או על אשה ואחותה, וכיוצא בהן הרי זה פמי שבא על שתי נשים נכריות: שאין נעשית ערוה זו עם זו אלא בנשואין, לא בזנות. וכן אם אנס אביו או בנו או אחיו או אחי אביו אשה, או פתה אותה הרי זו מתרת לו, וישאנה: שלא נאמר אלא אשת, ואין פאן אישות.

ביד אביו או בנו שנשא אשה הרי זה מתר לשא בתה או אמה, כמו שבארנו. ומתר לאדם, לשא אשת בן אחיו; ונשא אדם אשה ובת אחותה, או בת אחיה פאחת. ומצות חכמים, שישא אדם בת אחותו; והוא חדין לבת אחיו: שנאמר "ומבשרך לא תתעלב".

הלכות אסורי ביאה פרק ג

גא הבא על אשת קטן, אפלו היתה יבמה שבא עליה בן תשע שנים ויום אחד הרי זה פטור; וכן הבא על אשת חרש ושוטה, ואשת טמטום ואנדרגניוס, וחרשת וחרוטה אשת הפקח, ועל אשה שהיא מקדשת בספק או מגרשת בספק פלן פטורין. ואם היו מזידין, מפין אותן מפת מרדות.

גב הבא על הקטנה אשת הגדול אם קדשה אביה, הרי זה בחנק; והיא פטורה מכלום, ונאסרה על בעלה כמו שבארנו בהלכות סוטה. ואם היא בת מאון, מפין אותו מפת מרדות; והיא מתרת לבעלה, ואפלו היה בוחן. גג בת בוחן שזנתה פשהיא אשת איש בין שהיה בעלה בוחן בין שהיה ישראל, ואפלו היה בעלה ממזר או נתין או שאר מחיבי לאוין הרי זו בשרפה, שנאמר "ובת איש כהן, פי תחל לזנות... באש תשרף"; ובעלה, בחנק. וכן בת ישראל אשת בוחן, בחנק בדין כל אשת איש.

גד הבא על נערה מארסה, שניהן בסקלה. ואינן חייבין סקלה עד שתהיה נערה בתולה מארסה, והיא בבית אביה; היתה בוגרת, או שנכנסה לחפה אף על פי שלא נבעלה, אפלו מסרה האב לשלוחי הבעל וזנת בדרך הרי זו בחנק. והבא על קטנה מארסה בבית אביה הוא בסקלה, והיא פטורה. ונערה מארסה בת בוחן שזנת, בסקלה.

ג,ה באו עליה עשרה, והיא בתולה ברשות אביה, זה אחר זה הראשון בסקלה, וכלן בחנק. במה דברים אמורים, שבאו עליה בדרבה; אבל אם באו עליה שלא בדרבה עדין היא בתולה, וכלן בסקלה.

ג,ו נערה מארסה שהיתה משחררת או גיורת אף על פי שנשתחררה או נתגירה, והיא פחותה מבית שלוש שנים חרי זו בחנק בכל אשת איש.

ג,ז דין חדש יש במוציא שם רע, ומזה הוא החדוש: שאם נמצא הדבר אמת, ובאו עדים שזנתה כשהיתה נערה מארסה, ואף על פי שזנתה אחר שיצאה מבית אביה, ואפלו זנתה אחר שנכנסה לחפה קדם בפעילת הפעל סוקלין אותה על פתח בית אביה; אבל שאר נערות מארסות שלא היה להן דין הוצאת שם רע, שזנו מאחר שיצאו מבית האב חרי הן בחנק כמו שבארנו.

ג,ח הא למדת, שבאשת איש שלוש מיתות יש אשת איש שהיא בחנק, ויש אשת איש שהיא בשרפה, ויש אשת איש שהיא בסקלה.

ג,ט וחיבן סוקלין את נערה מארסה שזנתה: אם זנתה בבית אביה אף על פי שלא העידו עליה העדים אלא אחר שבאה לבית חמיה, חרי זו נסקלת על פתח בית אביה; זנת בבית חמיה קדם שימסר אותה האב אף על פי שהעידו עליה אחר שחזרה לבית אביה, חרי זו נסקלת על פתח שער העיר החיא. באו העדים אחר שבגרה, או אחר שבעלה בעלה אף על פי שהעידו שזנתה בבית אביה כשהיתה נערה, חרי זו נסקלת בבית הסקלה. היתה הורתה שלא בקדשה, ולידתה בקדשה נסקלת על פתח שער העיר.

ג,י כל מי שמצוה לסקל אותה על פתח שער

העיר אם היתה עיר שרפה גזייה, סוקלין אותה על פתח בית דין. וכל מי שמצוה לסקל אותה על פתח בית אביה אם לא היה לה אב, או שהיה לה אב ולא היה לו בית חרי זו נסקלת בבית הסקלה, ולא נאמר "פתח בית אב" אלא למצוה.

ג,יא הבא על ערוה מן העריות ביאות הרבה חיב פרת או מיתת בית דין, על כל ביאה וביאה: אף על פי שאין בית דין יכולין להכמית אלא מיתה אחת, חרי הביאות נחשבות לו בפעירות הרבה. וכן אם בא ביאה אחת שחיבין עליה משמות הרבה אם היה שוגג, מביא קרבן על כל שם ושם, אף על פי שהיא ביאה אחת, כמו שיתבאר בהלכות שוגגות; ואם היה מזיד, חרי זו נחשבת לו בפעירות הרבה. וכן יש בא ביאה אחת, ולוקה עליה מלקיות הרבה כמו שיתבאר.

ג,יב שפחה חרופה האמורה בתורה היא שחציה שפחה וחציה בת חורין, ומקדשת לעבד עברי: שנאמר "לא יומתו, כי לא חפשה" הא אם נשתחררה בלה, חיבין עליה מיתת בית דין, שהרי תעשה אשת איש גמורה, כמו שבארנו בהלכות אישות.

ג,יג ביאת שפחה זו, משנה מכל ביאות אסורות שבתורה שהרי היא לוקה, שנאמר "בקרת תהיה"; והוא חיב קרבן אשם, שנאמר "והביא את אשמו". ואחד שוגג ואחד מזיד בשפחה חרופה, מביא אשם; והבא עליה ביאות הרבה, בין בזדון בין בשוגג מביא אשם אחד. אבל היא חיבת מלקות על כל ביאה וביאה, אם היתה מזידה, כשאר חיבי לאוין.

ג,יד המערה בשפחה חרופה, ולא גמר ביאתו פטור: עד שיגמר ביאתו. ואינו חיב אלא על הגדולה, הפעולה, המזידה, וברצונה; אבל אם

הִיְתָה קִטְנָה, אוֹ שְׁלֹא הִיְתָה בְּעוֹלָה, אוֹ שְׁחִיתָה שׁוֹנֶגֶת, אוֹ אֲנוּסָה, אוֹ יְשֻנָּה פֶטוּר. וְכֵן אִם בָּא עָלֶיהָ שְׁלֹא בְּדַרְפָּה, פֶטוּר שֶׁבִשְׁפַּחַה חֲרוּפָה, לֹא הִשְׁוָה בִּיאָה בְּדַרְפָּה לְבִיאָה שְׁלֹא בְּדַרְפָּה: שֶׁנֶּאֱמַר "שִׁכְבַּת זָרַע". אֲבָל בְּשֹׂאֵר בִּיאוֹת, לֹא חָלַק בֵּין בִּיאָה לְבִיאָה: שֶׁנֶּאֱמַר "מִשְׁכְּבִי אִשָּׁה", מִגִּיד הַפֶּתוּחַ שֶׁשְׁנֵי מִשְׁכָּבוֹת לֹא־שָׁה.

ג, טו כָּל מְקוֹם שֶׁאֲמַרְנוּ בִשְׁפַחַה חֲרוּפָה שֶׁהוּא פֶטוּר הוּא פֶטוּר מִן הַקֶּרְבֵּן, וְהִיא פֶטוּרָה מִן הַמִּלְקוֹת; אֲבָל מִכֵּין אוֹתָן מִכַּת מִרְדּוֹת מִדְּבָרֵיהֶם, אִם חָיו שְׁנֵיהֶן מְזִידִין וְגִדּוּלִים.

ג, טז בֵּן תִּשַׁע שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד שָׁבָא עַל שְׁפַחַה חֲרוּפָה הִיא לֹקָה, וְהוּא מִבִּיא קֶרְבֵּן: וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה גְדוּלָּה וּבְעוֹלָה וּבִרְצוּנָה, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ שָׂאִין הָאִישׁ חַיִּב קֶרְבֵּן עַד שֶׁתִּתְּחַיֵּב הִיא מִלְקוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר "בִּקְרַת תִּהְיֶה... וְהִבִּיא אֶת אִשְׁמֹו".

הַלְבוֹת אֶסוּרֵי בִיאָה פֶּרֶק ד'

ד, א חֲנֻדָּה, חֲרִי הִיא בְּשֹׂאֵר כָּל הָעֲרִיּוֹת. הַמַּעֲרָה בָּהּ, בֵּין בְּדַרְפָּה בֵּין שְׁלֹא בְּדַרְפָּה חַיִּב כֶּרֶת: וְאִפְלוּ הִיְתָה קִטְנָה בֵּת שְׁלוֹשׁ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד, בְּשֹׂאֵר עֲרִיּוֹת שֶׁהִבַּת מִטְמְאָה בְּנֻדָּה, וְאִפְלוּ בַיּוֹם לִידָתָהּ, וּבֵת עֲשָׂרָה יָמִים, מִטְמְאָה בְּזִיבָה. וְדָבָר זֶה מִפִּי הַשְּׁמוּעָה, שָׂאִין הַפֶּרֶשׁ בֵּין גְּדוּלָּה לְקִטְנָה, לְטַמְּאֵת נָדוֹת וְזִיבוֹת.

ד, ב וְאַחַד הַבָּא עַל חֲנֻדָּה כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים, וְאִפְלוּ לֹא רָאָתָה אֵלָּא יוֹם רִאשׁוֹן, וְאַחַד הַבָּא עַל יוֹלָדֶת זָכָר כָּל שִׁבְעָה, אוֹ עַל יוֹלָדֶת נְקֵבָה כָּל אַרְבָּעָה עָשָׂר, אוֹ עַל חֲזָבָה כָּל יָמֵי זֻבָּה וּסְפִירָתָהּ, בֵּין שְׁפַחַה בֵּין מִשְׁחָרְרַת הַכֹּל בְּכֶרֶת: שֶׁנֶּאֱמַר בְּנֻדָּה "שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנֻדָּתָה", וּבִזְבָּה נֶאֱמַר "כָּל יָמֵי זֻב טַמְּאֵתָהּ, כִּימֵי נֻדָּתָה תִּהְיֶה", וּבִיּוֹלָדֶת הוּא אֹמֵר "כִּימֵי נֻדָּת דֹּתָהּ תִּטְמָא", "וְטַמְּאָה שְׁבַעִים בְּנֻדָּתָה".

ד, ג כַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁחֲטָמָאָה תְּלוּיָה בַּיָּמִים, בְּשִׁטְכָּלָה בְּמֵי מִקְנָה אַחֵר הַיָּמִים הַסְּפוּרִים. אֲבָל נָדָה וְזָבָה וַיּוֹלָדֶת שְׁלֹא טָבְלוּ בְּמֵי מִקְנָה הַבָּא עַל אַחַת מֵהֶן, אִפְלוּ אַחֵר כַּמָּה שָׁנִים חַיִּב כֶּרֶת, שֶׁבַּיָּמִים וְטָבִילָה תִּלָּה הַפֶּתוּחַ: שֶׁנֶּאֱמַר "וְרַחֲצוּ בַּיָּמִים" בִּנְיִן אָב לְכָל טַמְּאָה שֶׁהוּא בְּטַמְּאָתוֹ עַד שִׁיטְבַּל.

ד, ד הַגּוֹיִים אֵין חַיִּבִּין עָלֵיהֶם מִשׁוּם נָדָה, וְלֹא מִשׁוּם זָבָה, וְלֹא מִשׁוּם יוֹלָדֶת. וְחֻכָּמִים גָּזְרוּ עַל כָּל הַגּוֹיִים, זָכָרִים וְנָקֵבוֹת, שֶׁיְהִיוּ כְּזָבִים תָּמִיד, בֵּין רָאוּ בֵּין לֹא רָאוּ לְעֵנִין טַמְּאָה וְטַהֲרָה.

ד, ה כָּל דָּם שֶׁתִּרְאָה הַיּוֹלָדֶת בְּתוֹךְ שְׁלוֹשָׁה וּשְׁלוּשִׁים שְׁלֹזָכָר, וְשִׁשָּׁה וּשְׁשִׁים שְׁלֹזָנָקָה הוּא הַנִּקְרָא דָּם טָהוֹר; וְאִינוּ מוֹנְעֵי אֶת הָאִשָּׁה מִבְּעוּלָהּ, אֵלָּא טוֹבֵלָתָה אַחֵר שִׁבְעָה שְׁלֹזָכָר וְאַחֵר אַרְבָּעָה עָשָׂר שְׁלֹזָנָקָה, וּמִשְׁמַשֵּׁת מִטָּתָהּ, אִף עַל פִּי שֶׁחָדָם שׁוֹתֵתָה.

ד, ו כָּל חַיִּבֵי טָבִילוֹת, טָבִילָתָן בַּיּוֹם: חוּץ מִנֻּדָּה וַיּוֹלָדֶת שְׁחֲרִי הוּא אֹמֵר בְּנֻדָּה "שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנֻדָּתָה", הַשְּׁבַעָה כֻּלָּן בְּנֻדָּה וְטוֹבֵלָתָה כֻּלִּיל שְׁמִינִי; וְכֵן יוֹלָדֶת זָכָר כֻּלִּיל שְׁמִינִי, וַיּוֹלָדֶת נְקֵבָה כֻּלִּיל חֲמִשָּׁה עָשָׂר, שֶׁהַיּוֹלָדֶת בְּנֻדָּה, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

ד, ז נִתְאַחֲרָה יָמִים רַבִּים וְלֹא טָבְלָה כִּשְׁתִּטְבַּל, לֹא תִטְבַּל אֵלָּא כֻּלִּילָה: שָׂאֵם תִּטְבַּל בַּיּוֹם, יִטְעוּ וְתִבּוֹא נָדָה אַחֲרָת לְטָבַל בְּשִׁבְעֵינִי. הִיְתָה חוּלָה, אוֹ שֶׁהִיָּה מְקוֹם הַטָּבִילָה רְחוּק וְאֵין הַנָּשִׁים יְכוּלּוֹת לְהִגִּיעַ לוֹ וְלַחְזוֹר כֻּלִּילָה מִפְּנֵי הַלִּסְטִים, אוֹ מִפְּנֵי הַצָּנָה, אוֹ מִפְּנֵי שְׁנוּעֵלִין שְׁעָרֵי הַמְּדִינָה כֻּלִּילָה חֲרִי זֶה טוֹבֵלָתָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, אוֹ בַּיָּמִים שֶׁלֹּא־חָרְיוּ בַּיּוֹם.

ד, ח כָּל הַנָּשִׁים שִׁישׁ לָהֶן וָסֵת, בְּחֻזְקַת טָהֲרָה לְבַעֲלֵיהֶן עַד שֶׁתֹּאמַר לוֹ טַמְּאָה אֲנִי, אוֹ עַד שֶׁתִּחַזַּק נָדָה בְּשִׁכּוּנוֹתֶיהָ. הִלָּךְ בַּעֲלָהּ לְמִדְיָנָה

אחֲרֵיהֶם, וְהַנִּיחָהּ טְהוֹרָה כְּשִׁיבוֹא אֵינּוּ צָרִיךְ לִשְׁאֹל לָהּ, וְאֶפְלוּ מִצֵּאתָהּ יִשְׁנָה חֲרִי זֶה מִתֵּר לָבוֹא עָלֶיהָ שְׁלֹא בַּעֲזוֹנָת וּסְתָהּ, וְאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא נָדָה הִיא; וְאִם הַנִּיחָהּ נָדָה אֶסוּרָה לּוֹ, עַד שֶׁתֵּאמַר טְהוֹרָה אָנִי.

ד, ט האשה שאמרה לבעלה טמאה אני, וחזרה ואמרה טהורה אני, ודרך שחוק אמרתי לה תחלה אינה נאמנת; ואם נתנה אמתלה לדבריה, נאמנת. פיצד: תבעה בעלה, ואחותו או אמו עמה בחצר, ואמרה לו טמאה אני, ואחר כך חזרה ואמרה טהורה אני, ולא אמרתי לה טמאה אני אלא מפני אחותך או אמו, שמה יראו אותנו חרי זו נאמנת. וכן כל פיוצא בזה.

ד, י חיה משמש עם הטהורה, ואמרה לו נטמאתי לא יפרש מיד והוא בקשוי, שהניה לו ביציאתו בביאתו; ואם פרש והוא בקשוי, חייב פרת כמי שבעל נדה. והוא הדין, בשאר עריות. אלא פיצד יעשה: נועץ צפראני רגליו בקרקע, ושוחה, ואינו מזדעזע, עד שימות האבר; ואחר כך נשמט מן המנה.

ד, יא ואסור לו לאדם שיבוא על אשתו סמוך לוסתה, שמה תראה דם בשעת תשמיש, שנאמר "והזרתם את בני ישראל, מטמאתם". וכמה אם היה דרפה לראות ביום, אסור לשמש מתחלת היום; ואם היה דרפה לראות בלילה, אסור לשמש מתחלת הלילה.

ד, יב עבר וסתה ולא ראתה, מתרת לשמש אחר שתעבר עזנת הוסת. פיצד: היה דרפה לראות בשש שעות ביום, אסורה לשמש מתחלת היום; עברו שש שעות ביום ולא ראתה, אסורה לשמש עד לערב. וכן אם היה דרפה לראות בשש שעות בלילה, ועברו ולא ראתה אסורה לשמש עד שתזרח השמש.

ד, יג דרך בני ישראל ובנות ישראל, לעולם לבדק עצמם אחר התשמיש. פיצד: מקנח האיש עצמו במטלית נכונה לו, ומקנחת האשה עצמה במטלית נכונה לה; ורואין בהן, שמה ראתה דם בשעת תשמיש. ויש לאיש להניח אשתו, שתבדק במטלית שלו מתוך שנאמנת על שלה, נאמנת על שלו.

ד, יד בגדים אלו שמקנחין בהן צריכין שיהיו שלפשתו, שחקים ולבנים; והם הנקראים עדים בענין זה. והבגד שמקנח בו, נקרא עד שלו; והבגד שמקנחת היא בו, נקרא עד שלה.

ד, טו הצנועות אינן משמשות עד שיבדקו עצמן תחלה, קדם תשמיש. ואשה שאין לה וסת, אסורה לשמש עד שתבדק; לפיכך היא משמשת בשני עדים, אחד לפני התשמיש ואחד לאחר התשמיש. אבל אשה שיש לה וסת, אינה צריכה עד לפני התשמיש, אלא משום צניעות. אבל אחר תשמיש הכל צריכין שני עדים, אחד לו ואחד לה.

ד, טז אפלו מעברת, ומניקה, וזקנה, וקטנה לא תשמש אלא בשני עדים, אחד לו ואחד לה. אבל בתולה, ויושבת על דם טהר אינה צריכה עדים, שחרי הדם שותת מן המנה.

ד, יז המשמש מטתו פעמים רבות, אינן צריכין לבדק שני העדים שלהן על כל ביאה וביאה, אלא מקנח בעד שלו והיא בעד שלה, אחר כל ביאה וביאה כל הלילה; ולמחר יבדקו העדים. נמצא הדם על עד שלו, או על עד שלה חרי זו טמאה.

ד, יח שמשח מטתה, וקנחה עצמה, ואבד העד חרי זו לא תשמש פעם שניה, עד שתבדק בעד אחר תחלה: שמה דם היה, על העד שאבד. הניחה העד תחת הכר, או תחת הכסת, ונמצא עליו דם אם משוב טמאה, שחזקתו מן הקנחה;

ואם היה עגול טהורה, שאין זה אלא דם מאכלת שנהרגה תחת הבר.

ד, יט קנחה עצמה בעד הדונק לה, וטחתו בירכה, ולמחר נמצא עליו דם חרי זו טמאה; ואין אומרים שמא פשטה אותו בירכה, נהרגה מאכלת.

ד, כ קנחה עצמה בעד שאינו בדונק לה, ולא ידעה אם היה עליו דם קדם שתקנה בו או לא היה, ונמצא עליו דם אם היה הדם פגרים ועוד חרי זו נדה; היה פחות מבאן טהורה, שאינו אלא מן המאכלת.

ד, כא מי שראת דם בשעת תשמיש, חרי זו מתרת לשמש כשתטהר פעם שניה; ראת דם בפעם שניה, משמשת פעם שלישית; ראת דם כך בשלישית, חרי זו אסורה לשמש עם בעלה זה לעולם.

ד, כב במה דברים אמורים, שלא היה שם דבר לתלות בו. אבל אם שמשה סמוך לוסתה, תולח בוסת. היתה בה מכה, תולח במכה; ואם היה דם מפתה משנה מדם שתראה בשעת התשמיש, אינה תולח במכה. ונאמנת אשה לומר, מכה יש לי בתוך המקור שממנה הדם יוצא; ותהיה מתרת לבעלה, ואף על פי שדם יוצא מן המקור בשעת תשמיש.

ד, כג מי שראת דם בשעת תשמיש פעם ראשונה ושניה ושלישית, ואין שם דבר לתלות בו חרי זו תתגרש, ומתרת להנשא לשני; נשאת לשני, וראת דם כך בשעת תשמיש שלוש פעמים חרי זו תתגרש, ומתרת להנשא לשלישי. נשאת לשלישי, וראת דם כך בשעת תשמיש פעם ראשונה ושניה ושלישית חרי זו תתגרש; ואסורה להנשא, עד שתבריא מחלי זה.

ד, כד כיצד בודקת עצמה לידע אם נתרפאת,

או לא נתרפאת: מביאה שפופרת שלאבר ופיה רצוף לתוכה, ומכנסת השפופרת עד מקום שהיא יכולה, ומכנסת בתוך השפופרת מבחול ומוך מנח על ראשו, ודופקת אותו עד שיגיע המוך לצואר הרחם, ומוציאה המוך אם נמצא דם על ראש המוך, בידוע שחדם שהיא רואה בשעת תשמיש מן המקור. ואם לא נמצא על המוך כלום בידוע שחדם שרואה מרחק הצדדין, וטהורה היא; ומתרת להנשא לאחרים, כמו שבארנו בהלכות אישות.

הלכות אסורי ביאה פרק ה

הא, האשה מטמאה באנס, בין לנדה בין לזיבות. כיצד: כגון שקפצה במקום למקום, או ראת בהמה או עוף מתעסקין זה עם זה וחרמה וראת דם, וכן כל פיוצא בזה הואיל וראת דם מכל מקום, נטמאת; ומטמאה בכל שהוא ואפלו ראת דם טפה בחרדל, חרי זו כמי שזב ממנה דמים הרבה.

ה, ב כל הנשים, מטמאות בבית החיצון; ואף על פי שלא יצא הדם לחוץ, אלא נעקר מן הרחם ולא שתת, הואיל ויצא מבין השנים, חרי זו טמאה ואף על פי שעדין הדם בבשרה, שנאמר "דם יחיה זכה בבשרה". ועד היכן הוא בין השנים, עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה; ובין השנים עצמו, כלפנים.

ה, ג משל משלו חכמים באשה: הרחם שבו נוצר הולד, והוא הנקרא מקור, והוא שדם נדה וזכה יוצא ממנו קוראין אותו חדר, לפי שהוא לפני לפנים. וצואר הרחם פלו, והוא המקום הארוך שמתקבץ ראשו בשעת העבור כדי שלא יפל הולד, ונפתח הרבה בשעת לידה קוראין אותו פרזודד, כלומר שהוא בית שער לרחם. ובשעת גמר ביאה, האבר נכנס בפרזודד; ואינו מגיע עד ראשו שמבפנים,

אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות.

ה' וּלְמַעַלָּה מִן הַחֹדֶר וּמִן הַפְּרִזְדֹּדֶה, בֵּין חֹדֶר לַפְּרִזְדֹּדֶה, וְהוּא הַמָּקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁתֵּי בִיצִים שְׁלֹשָׁה, וְהַשְּׂבִילִים שֶׁבָּהֶן מִתְּבַשְּׁלֶת שִׁכְבַּת זֶרַע שְׁלֹשָׁה מָקוֹם זֶה הוּא הַנִּקְרָא עֲלִיָּה. וּבָמוֹ נִקְבַּ פְּתוּחַ מִן הָעֲלִיָּה לְגַג הַפְּרִזְדֹּדֶה, וְנִקְבַּ זֶה קוֹרְאִין אוֹתוֹ לֹל; וְהָאֵבֶר נִכְנָס לְפָנִים מִן הַלֹּל, בְּשַׁעַת גָּמֹר בִּיאָה.

ה', ה' דָּם הַבֹּא מִן הַחֹדֶר, כֵּלּוּ טָמֵא חוּץ מִדָּם טָהֵר, שֶׁהַתּוֹרָה טָהַרְתּוּ, וְדָם קָשִׁי, כָּמוֹ שִׁיתִּבְּאֵר; וְדָם הָעֲלִיָּה, כֵּלּוּ טָהוֹר שֶׁהוּא כָּמוֹ דָּם מִכָּה שֶׁבִּמְעִים אוֹ בִּכְבֹּד אוֹ בִּכְלִיָּה וּכְיֹצֵא בָּהֶן. וְדָם הַנִּמְצָא בַּפְּרִזְדֹּדֶה אִם נִמְצָא מִן הַלֹּל וּלְפָנִים חֲרִי זֶה טָמֵא, שֶׁחֲזַקְתּוֹ מִן הַחֹדֶר; וְחִיבִין עָלָיו עַל בִּיאַת הַמִּקְדָּשׁ, וְשׁוֹרְפִין עָלָיו תְּרוּמָה וּקְדָשִׁים. וְאִין אוֹמְרִים, שֶׁמָּא מִן הָעֲלִיָּה יֵרֵד דָּרֵךְ הַנִּקְבַּ, שֶׁרֶב הַדָּמִים הַנִּמְצָאִין כָּאן, מִן הַחֹדֶר.

ה', נִמְצָא הָדָם בַּפְּרִזְדֹּדֶה חוּץ לְנִקְבַּ, חֲרִי טָמֵאתוֹ בְּסִפְקָא שֶׁמָּא מִן הַחֹדֶר בָּא, אוֹ מִן הָעֲלִיָּה שְׁתֵּת דָּרֵךְ הַלֹּל; לְפִיכָּה אִין שׁוֹרְפִין עָלָיו תְּרוּמָה וּקְדָשִׁים, וְאִין חִיבִין עָלָיו עַל בִּיאַת הַמִּקְדָּשׁ.

ה', לֹא כָּל מִשְׁקָה חִיּוּצָא מִן הַחֹדֶר מְטָמָא, אֲלֵא הָדָם בְּלִבְדָּה, שֶׁנֶּאֱמַר "דָּם יִהְיֶה זָבָה"; לְפִיכָּה אִם שְׁתֵּת מִן הָרָחֹם לְבָן, אוֹ מִשְׁקָה יֵרֵק אַף עַל פִּי שֶׁסְּמִיכְתּוֹ בְּדָם הוֹאִיל וְאִין מֵרְאִיו מֵרֵאָה דָּם, חֲרִי זֶה טָהוֹר. וְחִמּוּשָׁה דָּמִים טָמֵאִים בְּאִשָּׁה, וְחִשְׁאֵר טָהוֹר; וְאֵלּוּ הֵן הָאָדָם, וְחִשְׁחֹר, וּבְקֶרֶן כְּרָכָם, וּבְמִימֵי אֲדָמָה, וּבִיּוֹן הַמְּזוּגָה.

ה', הָאָדָם פִּיּוּצָד הוּא עֵינּוֹ: כְּעֵמּוּד שִׁינְצָא רֵאשׁוֹן מִדָּם הַקֶּזֶה שֶׁלְּבָנֵי אָדָם, נוֹתֵן הָדָם בְּבוֹס; וּמִקִּיף לוֹ, וְרוֹאֶה. וְחִשְׁחֹר: כְּעֵין הַדִּיּוּ חִיבֵשׁ.

ה', ט פְּקֶרֶן כְּרָכָם פִּיּוּצָד: יָבִיא כְּרָכָם לַח כְּגוּשׁ הָאֲדָמָה שְׁעָלָיו, וְלֹקַח מִן הַכְּרוּר שֶׁבּוֹ הַקֶּנֶה הָאֲמֻצְעֵי שְׁלֹו, שֶׁכֵּלּוּ כָּמוֹ קֶנֶה הוּא, וּבְכָל אֶחָד וְאֶחָד שְׁלֹוֹשָׁה קָנִים, וּבְכָל קֶנֶה שְׁלֹוֹשָׁה עֲלִים; וּמִקִּיף הָדָם לָעֵלָה הָאֲמֻצְעֵי שֶׁבְּקֶנֶה הָאֲמֻצְעֵי, וְרוֹאֶה בּוֹ.

ה', כְּמִימֵי אֲדָמָה פִּיּוּצָד: יָבִיא אֲדָמָה מִבְּקַעַת סִיכָנִי וּכְיֹצֵא בָּהּ, שֶׁהִיא אֲדָמָה, וְנוֹתֵן עָלֶיהָ מִים בְּכָלִי עַד שִׁיעֲלָה הַמִּים עַל הָעֶפֶר כִּקְלַפַּת חִשּׁוּב; וְאִין שְׁעוֹר לֹא לְמִים וְלֹא לָעֶפֶר. וּמִעֶפֶרן בְּכָלִי, וּמִשְׁעֵר בָּהֶן לְשַׁעַתוֹ וּבְמָקוֹמוֹ בְּשֶׁחַן עֲבוּרִין; וְאִם צָלְלוּ, חֲזוֹר וּמִעֶפֶרן.

ה', יֵא אֲרֻבַּע מֵרֵאשׁוֹת הָאֵלּוּ אִם הָיָה מֵרֵאָה הָדָם כְּמֵרֵאָה כָּל אֶחָד מֵהֶן אוֹ עֲמוּק מֵהֶן, חֲרִי זֶה טָמֵא; הָיָה דוּחָה מִמֶּנּוּ, חֲרִי זֶה טָהוֹר. פִּיּוּצָד: הָיָה הָדָם שְׁחֹר יֵתֵר מִן הַדִּיּוּ חִיבֵשׁ, טָמֵא; הָיָה פְּתוּךְ מִמֶּנּוּ כְּגוֹן שֶׁהָיָה מֵרֵאָהוּ כְּעֵין תּוֹת חִשְׁחֹר, אוֹ כְּעֵין תּוֹפֶת, אוֹ כְּעֵין הָעוֹרֵב חֲרִי זֶה טָהוֹר. וְכֵן בְּשָׂאֵר הַשְּׁלֹוֹשׁ מֵרֵאשׁוֹת.

ה', יֵב כְּיִין הַמְּזוּגָה פִּיּוּצָד: חֶלֶק אֶחָד יִין מִן חִיּוֹן חִשְׁרוּנֵי שְׁלֹאֲרִין יִשְׂרָאֵל, חִי וְחִדָּשׁ, וּשְׁנֵי חֲלָקִים מִים; הָיָה מֵרֵאָה הָדָם עֲמוּק מִמֶּנּוּ, אוֹ דוּחָה מִמֶּנּוּ חֲרִי זֶה טָהוֹר: עַד שִׁיחִיָּה כְּמִזְגָּה זֶה, בְּלִבְדָּה. וְנֶאֱמַנְתָּ אִשָּׁה לֹמֵר, כְּמֵרֵאָה זֶה רֵאִיתִי וְאִבְדִּיתִי; וְהַחֲכָם מְטָמָא לָּהּ, אוֹ מְטָהֵר.

ה', יֵג פִּיּוּצָד מִקִּיף וְרוֹאֶה: לֹקַח הַמְּטָלִית שֶׁיֵּשׁ בָּהּ הָדָם בִּידּוֹ, וּמִבִּיט בּוֹ וּבִידּוֹ, אוֹ בְּעֵלָה שְׁלִפְרָכָם, אוֹ בְּדָם הַקֶּזֶה שֶׁבְּבוֹס, אוֹ בְּמִימֵי אֲדָמָה, אוֹ בְּמִזְגָּה שֶׁבְּבוֹס; וְעוֹרֶךְ לְפִי מַה שֶׁעִינּוֹ רֹאֶת, וּמְטָמָא אוֹ מְטָהֵר. וְאִינוּ מְבִיט בְּזִכּוּכִית שְׁלִפּוֹס מִבְּחוּץ, אֲלֵא בְּמִשְׁקָה שֶׁבְּבוֹס; וְיִהְיֶה חֲבוֹס רָחֵב, מִשְׁקָלוֹ מִנֶּה, וּמִחֲזִיק שְׁנֵי לִזְגִין, כִּדִּי שֶׁתִּכְנַס בּוֹ הָאֹרֶחַ וְלֹא יִהְיֶה אֶפֶל.

ה, יד אין בודקין חדם אלא על גפי מטלית
לבנה, ובחמה; ועושה צל בידו על חדם, והוא
עומד בחמה, כרי שיראה עינו, פמות שהיא.
ולא כל חרואה צריך לכל אלו הדברים, בכל
עת שיראה, אלא טביעות עין יש לחכם
בדמים, ובעת שיראה מיד יטמא או יטהר;
ואם נסתפק לו במראה מן המראות, צריך
להקיף ולערך לדיו או לדם או לשאר המראות.

ה, טו המפלת חתכה אף על פי שהיא אדמה אם
יש עמה דם, טמאה; ואם לאו, טהורה. ואפלו
נקרעה החתכה ונמצאת מלאה דם, הרי זו
טהורה שאין זה דם נדה, אלא דם חתכה.
הפילה חתכה קרועה, ודם אגור בתוכה טמאה.
ה, טז הפילה במין קלפה, במין שערה, במין
עפר, במין יבחושין אם היה מראה דברים אלו
אדם, תטיל למים פושרין: אם נמוחו הרי זו
טמאה, שדם הוא וקפה, וכל חרואה דם יבש,
טמאה; ואם שהו בפושרין מעת לעת, ואחר
כך נמוחו הרי זו ספק טמאה. ואם לא נמוחו
מעת לעת הרי אלו ממכה, וטהורה היא. הפילה
במין חגבים, במין דגים, שקצים, ורמשים אם
יש עמהן דם, טמאה; ואם לאו, טהורה.

ה, יז האשה שהכניסה שפופרת בפרזודו,
וראת חדם בתוך השפופרת טהורה: שנאמר
”דם יהיה זכה בבשרה”, עד שתראה בבשרה
בדרך שהנשים רואות; ואין דרך האשה
לראות בשפופרת.

ה, יח האשה שהשתינה מים, ויצא דם עם מימי
רגלים בין שהשתינה והיא עומדת, בין
שהשתינה והיא יושבת הרי זו טהורה. ואפלו
הרגיש גופה ונזדעזעה אינה חוששת:
שהרגשת מי רגלים היא זו שאין מי רגלים מן
החדר, ודם זה דם מפה הוא בחלוחלת או
בכליה.

ה, יט דם בתולים, טהור הוא; ואינו לא דם נדה,
ולא דם זיבה, שאינו מן המקור, אלא פמו דם
חבורה. וכיצד דין חבתולה בדמים: אם נשאת
קטנה בין לא ראת דם מימיה, בין שראת דם
בבית אביה הרי זו מתרת לבעלה, עד שתחיה
המכה: שכל דם שתראה, מחמת המכה הוא.
ואם ראתה דם אחר שתחיה המכה, הרי זו
נדה.

ה, כ נשאת כשהיא נערה אם לא ראת דם
מימיה הרי זו מתרת לבעלה ארבעה ימים
ביום ובלילה, אף על פי שהדם שותת: והוא,
שלא חית המכה. ואם ראת דם בבית אביה,
ואחר כך נשאת אין לו לבוא עליה אלא בעילה
ראשונה, ופורש; ויהיה דם בתולים זה, כאלו
הוא תחלת נדה. ובוגרת שלא ראת דם מימיה,
נותנין לה כל לילה הראשון.

ה, כא ארבע לילות שנותנין לנערה שלא ראת
דם, אף על פי שהן בסרוגין בועל לילה,
וממתין אפלו שני חדשים או שלושה, ובוכל
לילה שניה: והוא, שלא חית המכה. וכן קטנה
שנותנין לה עד שתחיה המכה, אפלו לא חית
שנה הרי זה בועל כל השנה, בין בסרוגין בין
יום אחר יום.

ה, כב קטנה שנשאת ונעשת נערה תחת בעלה,
ועדין חדם שותת מחמת המכה כל בעילות
שבעל כשהיא קטנה, נחשבת לו כלילה אחת;
ומשלימין לו ארבעה ימים, בימי הנערות.
ואפלו היו השלושה ימים שנותנין לה בימי
הנערות בסרוגין, ובעל בכל שני חדשים לילה
אחת הרי זה מתר: והוא, שלא תחיה המכה.

ה, כג כיצד יודעין אם חית המכה או לא חית:
חיתה רואה חדם בעת שתעמד, וכשתשב לא
תראה, ובעת שתשב על הקרקע תראה, ואם
תשב על כרים וכסתות לא תראה עדין לא
חית המכה. המשך בעמוד אחרון של נ"ך...

18	ראשון	ז	עלות השחר _____ 05:32 נץ החמה _____ 06:45 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:58 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 09:34 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:30 שקיעה _____ 06:03 צה"כ _____ 06:21 בבלי: בכורות ל • ירושלמי: מכות ח • תוספתא: מנחות ג • נ"ך: מלכים"א כב • רמב"ם: שוטה ג
19	שני	ח	תענית שני קמא עלות השחר _____ 05:33 נץ החמה _____ 06:46 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:58 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 09:34 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:07 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:31 שקיעה _____ 06:02 צה"כ _____ 06:20 בבלי: בכורות לא • ירושלמי: מכות ט • תוספתא: מנחות ד • נ"ך: מלכים"ב א • רמב"ם: שוטה ד
20	שלישי	ט	עלות השחר _____ 05:34 נץ החמה _____ 06:47 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:58 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 09:34 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:07 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:31 שקיעה _____ 06:01 צה"כ _____ 06:19 בבלי: בכורות לב • ירושלמי: סנהדרין א • תוספתא: מנחות ה • נ"ך: מלכים"ב ב • רמב"ם: אסורי ביאה א
21	רביעי	י	עלות השחר _____ 05:34 נץ החמה _____ 06:47 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:59 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 09:35 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:07 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:31 שקיעה _____ 06:00 צה"כ _____ 06:18 בבלי: בכורות לג • ירושלמי: סנהדרין ב • תוספתא: מנחות ו • נ"ך: מלכים"ג ב • רמב"ם: אסורי ביאה ב
22	חמישי	יא	תענית חמישי עלות השחר _____ 05:35 נץ החמה _____ 06:48 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:59 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 09:35 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:07 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:31 שקיעה _____ 05:59 צה"כ _____ 06:16 בבלי: בכורות לד • ירושלמי: סנהדרין ג • תוספתא: מנחות ז • נ"ך: מלכים"ד ד • רמב"ם: אסורי ביאה ג
23	ששי	יב	עלות השחר _____ 05:36 נץ החמה _____ 06:49 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:59 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 09:35 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:07 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:31 שקיעה _____ 05:58 צה"כ _____ 06:15 בבלי: בכורות לה • ירושלמי: סנהדרין ד • תוספתא: מנחות ח • נ"ך: מלכים"ה ה • רמב"ם: אסורי ביאה ד
24	שב"ק	יג	לך עלות השחר _____ 05:37 נץ החמה _____ 06:50 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 09:00 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 09:36 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:07 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:31 שקיעה _____ 05:57 צה"כ _____ 06:14 בבלי: בכורות לו • ירושלמי: סנהדרין ה • תוספתא: מנחות ט • נ"ך: מלכים"ו ו • רמב"ם: אסורי ביאה ה

על ידי משוּבָּה הָרוּחַ שֶׁל מְשִׁיחַ מְנַשֶּׁבֶת עַל גְּזֵרוֹת הַמַּלְכִּיּוֹת וּמַבְטְלָן.

(ספר המדות אות קשית סימן ב')